

Eesti integreeritud mitmeaastane riiklik kontrollikava 2019-2022

Eesti integreeritud mitmeaastane riiklik kontrollikava on koostatud kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 882/2004 artikli 41-42 nõuetega ja arvesse võttes artikli 43 alusel Euroopa Komisjoni poolt koostatud juhendmaterjale.

Eesti integreeritud mitmeaastane riiklik kontrollikava **2019-2022** on koostatud ja kinnitatud seisuga **31.05.2019 a.**

Kontaktasutus:

Veterinaar- ja Toiduamet	
Aadress	Väike-Paala 3, 11415 Tallinn
e-mail	vet@vet.agri.ee
Telefon	+ 372 605 1710
Fax	+372 621 1441

Sisukord

1. Üldised riiklikud strateegilised eesmärgid	4
1.1 Veterinaar- ja Toiduamet (<i>edaspidi VTA</i>).....	6
1.2 Terviseamet (<i>edaspidi TA</i>).....	6
1.3 Tarbijakaitseamet (<i>edaspidi TKA</i>).....	6
1.4 Maksu- ja Tolliamet (<i>edaspidi MTA</i>).....	7
1.5 Põllumajandusamet (<i>edaspidi PMA</i>).....	7
1.6 Veterinaar- ja Toidulaboratoorium (<i>edaspidi VTL</i>).....	8
1.7 Põllumajandusuuringute Keskus (<i>edaspidi PMK</i>)	8
1.8 Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Amet (<i>edaspidi PRIA</i>)	8
1.9 Ravimiamet (<i>edaspidi RA</i>)	9
2. Pädevate asutuste ja riiklike referentlaboratooriumide määramine	10
2.1 Pädevad asutused.....	10
2.1.1 Sööda, toidu, loomatervise, loomade heaolu, taimetervise, taimekaitse ja mahepõllumajanduse valdkonna kontrollisüsteemi üldine skeem ja kirjeldus...	10
2.1.2. Sööda, toidu, loomatervise, loomade heaolu, taimetervise, taimekaitse ning mahepõllumajanduse valdkonna järelevalve korraldusse hõlmatud pädevad asutused	11
2.1.3 Pädevusvaldkondade jaotus pädevate asutuste vahel	12
2.1.4 Koordineerimine ja koostöö pädevate asutuste vahel	19
2.2 Referentlaboratooriumid	24
2.2.1 Üldnõuded	24
2.2.2 Referentlaboratooriumide volitamine toiduseaduse alusel	24
2.2.3 Referentlaboratooriumide volitamine Veterinaarkorralduse seaduse alusel	28
2.2.4 Referentlaboratooriumide volitamine söödaseaduse alusel.....	30
3. Pädevate asutuste organisatsioon ja ametlike kontrollide korraldamine.....	32
3.1 Pädevate asutuste organisatsioon	32
3.1.1 Veterinaar- ja Toiduamet (<i>VTA</i>).....	32
3.1.2 Terviseamet (<i>TA</i>)	43
3.1.3 Tarbijakaitseamet (<i>TKA</i>)	49
3.1.4 Põllumajandusamet (<i>PMA</i>).....	51
3.1.5 Maksu- ja Tolliamet (<i>MTA</i>).....	59
3.1.6 Veterinaar- ja Toidulaboratoorium (<i>VTL</i>)	60
3.1.7 Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Amet (<i>PRIA</i>).....	66
3.1.8 Põllumajandusuuringute Keskus (<i>PMK</i>).....	68
3.1.9 Ravimiamet (<i>RA</i>)	72
3.1.10 Politsei- ja Piirivalveamet (<i>PPA</i>).....	75
3.2 Laboratooriumide volitamine toiduseaduse ja veterinaarkorralduse seaduse alusel.....	76
3.3 Kontrollisüsteemid	77
3.3.1 Toidu kontrollisüsteem	77
3.3.2 Mahepõllumajanduse valdkonna kontrollisüsteem.....	123
3.3.3 Turukorraldusmeetmete järelevalve kontrollisüsteem.....	128
3.3.4 Impordi kontrollisüsteem (v.a taimetervis).....	132

3.3.5 Ekspordi kontrollisüsteem	145
3.3.6 Elusloomade ja loomsete saadustega kauplemine	147
3.3.7 RASFF (Toidu- ja söödaalane kiirhoiatussüsteem).....	148
3.3.8 Haldusabi ja - koostöö süsteem (<i>AAC- Administrative Assistance and Cooperation System</i>).....	153
3.3.9 Söötade kontrollisüsteem	153
3.3.10 Loomatervise kontrollisüsteem	158
3.3.11 Loomade heaolu kontrollisüsteem	170
3.3.12 Taimetervise valdkonna kontrollisüsteem.....	172
4. Situatsioonplaanid ja vastastikune abistamine	179
4.1 Situatsioonplaanid	179
4.1.1 Loomatauditörje situatsioonplaan	179
4.1.2 Situatsioonplaan toidu valdkonnas	182
4.1.3 Situatsioonplaan söötade valdkonnas	183
4.1.4 Situatsioonplaan taimetervise valdkonnas	183
4.2 Kontaktasutused teiste riikide järelevalveasutustega koostöö tegemiseks	184
5. Pädevate asutuste auditite korraldus	185
5.1 Auditite korraldus Veterinaar- ja Toiduametis	187
5.2 Auditite korraldus Terviseametis	188
5.3 Auditite korraldus Põllumajandusametis.....	188
5.4 Auditite korraldus Maksu- ja Tolliametis	189
5.5 Auditite korraldus PMK Laboratooriumides	190
5.6 Auditite korraldus Tarbijakaitseametis	191
5.7 Auditite korraldus Veterinaar- ja Toidulaboratooriumis.....	192
6 Meetmed pädevate asutuste tegevuskriteeriumidele vastavuse tagamiseks	194
7. Kontrollikava ülevaatus.....	199
LISAD	200

1. Üldised riiklikud strateegilised eesmärgid

Toiduohutuse, loomade heaolu ja tervishoiu ning taimetervise ja kvaliteetsete tootmissisendite arenguvision ja strateegilised eesmärgid Eesti Vabariigis on sõnastatud **Maaeluministeeriumi** (varasema Põllumajandusministeeriumi) **valitsemisala arengukavas aastateks 2018-2021** (kinnitatud maaeluministri 07. august 2017. a käskkirjaga nr 90).

Arengukava on avaldatud Maaeluministeeriumi veebilehel:

<https://www.agri.ee/sites/default/files/content/arengukavad/valitsemisala-arengukava-2018-2021-v2.pdf>

Maaeluministeeriumi valitsemisalas olev toiduohutuse, loomade heaolu ja tervishoiu ning taimetervise ja kvaliteetsete tootmissisendite tegevusvaldkond hõlmab toiduohutuse, loomatervise, veterinaarpraksise, loomakaitse, põllumajandusloomade aretuse, taimetervise, taimekaitse, sortide registreerimise ja sordikaitse, seemne ja taimse paljundusmaterjali tootmise ja turustamise, väetise ja sööda käitlemise ning nende nõuetele vastavuse riikliku järelevalve teostamist.

Tegevusvaldkonna „Toiduohutus, loomade heaolu ja tervishoid ning taimetervis ja kvaliteetsed tootmissisendid“ tarbeks väljatöötatud **strateegilised eesmärgid perioodiks 2018-2021:**

Eesmärk 1.1: Eestis toodetav ja tarbitav toit on ohutu ning tarbija on informeeritud

Mõõdikute tabel:

E1.1.1: Tervena (piiranguteta) elatud eeldatav aastate arv sünnimomendil (meestel, naistel) (ESA, TOO)				
Tegelik tase				
2012	2013	2014	2015	2016*
M: 53,0 N: 57,0	M: 53,7 N: 56,7	M: 53,1 N: 57,1	M: 53,6 N: 56,1	M: 57,5 N: 62,5
Sihttase				
2017	2018	2019	2020	2021
M: 58,1 N: 63,1	M: 58,6 N: 63,7	M: 59,2 N: 64,4	M: 60,0 N: 65,0	M: 60,0 N: 65,0

* Statistikaamet avaldab 2016. aasta andmed juunis 2017. Märgitud tase on 2017-2020 arenguskavas planeeritud tase.

Eesmärgi saavutamiseks on kavandatud 3 meetet:

- tingimused ohutu toidu tagamiseks;
- tarbija toidualase teadlikkuse tõstmine;
- toidukäitleja teadmiste ja oskuste täiendamisele kaasaaiatamine.

Eesmärk 1.2: Loomade heaolu on kõrge, loomadel on hea tervislik seisund ning taimetervis on hea

Mõõdikute tabel:

E1.2.2: Loomahaigustest ja taimekahjustajatest tingitud kauplemispiirangute arv (VTA, PMA)				
Tegelik tase				
2012	2013	2014	2015	2016
0	0	1	PMA 0* VTA 1	PMA 0 VTA 1
Sihttase				
2017	2018	2019	2020	2021
PMA 0 VTA 1	PMA 0 VTA 1	PMA 0 VTA 1	PMA 0 VTA 0	PMA 0 VTA 0
Eesmärk on taastada loomahaigustest ja taimekahjustajatest tingitud kauplemispiirangutest vaba staatus.				

*Kaubapiirangute arv on tingitud kohustusest rakendada iga tuvastatud ohtliku taimekahjustaja suhtes tõrjabinõu, mis on saastunud kauba turustamise keeld (PMA).

Eesmärgi saavutamiseks on kavandatud peamiselt 5 meetet:

- tingimuste loomine, et loomade heaolu oleks vähemalt rahuldav ja elanikud oleksid loomade heaolu tagamise vajadustest teadlikud;
- tingimuste loomine, et loomad oleksid terved;
- tingimuste loomine, et taimed oleksid ohtlikest taimekahjustajatest vabad;
- taime- ja loomakasvatate teadlikkuse tõstmine;
- sihipärase põllumajandusloomade aretuse tagamine.

Eesmärk 1.3: Põllumajanduslikud tootmissisendid on kvaliteetsed ja ohutud inimeste ja loomade tervisele ja keskkonnale

Mõõdikute tabel:

E1.3.3: Tuvastatud nõuetele vastavuste protsentuaalne osakaal põllumajandus-saaduste ja põllumajanduslikus tootmises kasutatavate tootmissisendite kvaliteedi ja ohutuse kontrollimiste arvust (PMA)				
Tegelik tase				
2011	2012	2013	2014	2015
85%	85,6%	91,4%	96,6%	96,4%
Sihttase				
2016	2017	2018	2019	2020
95%	90%	90%	90%	90%

Eesmärgi saavutamiseks on kavandatud peamiselt 4 meetet:

- ohutu ja keskkonnasäästliku taimekaitse ning nõuetekohase väetise tagamine;
- kvaliteetse paljundusmaterjali tagamine;
- nõuetekohase sööda tootmise ja kasutamise tagamine;

- taimekasvataja, seemne- ja paljundusmaterjali tootja ning söödakäitleja teadlikkuse tõstmine.

Olulisemad **meetmed ning tegevused** seatud eesmärkide saavutamiseks on **kirjeldatud Maaeluministeeriumi valitsemisala arengukavas 2018- 2021 .**

<https://www.agri.ee/sites/default/files/content/arengukavad/valitsemisala-arengukava-2018-2021-v2.pdf>

Ülalkirjeldatud tegevusvaldkonnaga on seotud nii Maaeluministeeriumi kui ka teiste ministeeriumide valitsemisala asutused.

Sellest tulenevalt on **punktides 1.1.- 1.9** lisaks toodud ka **asutuste organisatsioonipõhised strateegilised eesmärgid**

1.1 Veterinaar- ja Toiduamet (*edaspidi VTA*)

VTA tegevuse laiemaks eesmärgiks on tagada tarbijaskonnale ohutu, tervisliku ja kvaliteetse toidutoorme ja toidu tootmine, ära hoida ja likvideerida loomade nakkushaigusi, kaitsta inimest loomadega ühiste ja loomade kaudu levivate haiguste eest, kaitstes samas loomi, nende tervist ja heaolu ohustada võiva inimesepoolse tegevuse või tegevusetuse eest, ning tagada põllumajandusloomade jõudlusvõime ja geneetilise väärtuse suurenemine ning genofondi säilimine ja loomakasvatuse majanduslik tasuvus.

Veterinaar- ja Toiduameti arenguteekonna kaart 2017-2020 on leitav ameti kodulehelt: <https://vet.agri.ee/?op=body&id=1317>.

1.2 Terviseamet (*edaspidi TA*)

TA tegevuse eesmärgiks on tervist toetava ja parendava elu- ja õpikeskkonna kujundamisele suunatud ning kvaliteetsele tervisekaitse- ja tervishoiuteenusele orienteeritud rahvastiku tervise poliitika elluviimine tervishoiu-, tervisekaitse-, kemikaaliohutuse ja meditsiiniseadmete valdkonnas.

TA eesmärgid ja tegevused lähtuvad Sotsiaalministeeriumi (edaspidi SoM) eesmärkidest ja tegevustest, mis on sätestatud SoM-i tööplaaniga.

Sotsiaalministeeriumi tööplaaniga saab tutvuda ministeeriumi koduleheküljel <http://www.sm.ee/et/ministeeriumi-arengukava-ja-tooplaan>.

1.3 Tarbijakaitseamet (*edaspidi TKA*)

TKA on MKMi valitsemisalas olev valitsusasutus, kelle tegevuse eesmärgiks on kaitsta tarbijate õigusi ja huve. TKA aluspõhimõtted aastatel 2017-2020:

- 1) organisatsioonilise võimekuse arendamine;
- 2) tarbija õiguskindluse tagamine;
- 3) tarbijaõiguste kujundamine;
- 4) tarbija teadlikkuse edendamine;
- 5) ettevõtja teadlikkuse edendamine .

Tarbija kaebuste lahendamine

Tarbijate õiguskindluse tagamine viitab tegevustele, mille kaudu soodustatakse selget kommunikatsiooni ameti ja tarbijate vahel. Selle juurde kuulub ka töhuse ning järjepideva tarbijavaidluste komisjoni töö koordineerimise toetamine. Samuti tähendab see valmisolekut turu muutustega tasakaalus oleva ja analüüsil põhineva järelevalve plaani koostamiseks ning rakendamiseks.

Strateegiadokument on täies mahus kättesaadav TKA kodulehel:

https://www.tarbijakaitseamet.ee/sites/default/files/veebihaldus/artikkel/files/tarbijakaitseameti_strateegia_2017-2021.pdf

1.4 Maksu- ja Tolliamet (*edaspidi MTA*)

MTA tegevusvaldkondadeks on riigitulude haldamine, riikliku maksu- ja tollipoliitika rakendamine ning ühiskonna ja seadusliku majandustegevuse kaitsmine.

2017-2020 perioodi pikaajalises plaanis on ettevõtete tegutsemise ja arengu toetamine tagades maksumaksjale lihtsaid ja mugavaid teenuseid ning andes ettevõtjale kindluse maksu- ja tolliasjades ning tagades võrdset konkurentsi.

Maksu- ja Tolliameti arengukava on kättesaadav ameti kodulehel: <https://www.emta.ee/et/kontaktid-ja-ametist/ameti-struktuur-ulesanded-strateegia/strateegia>

1.5 Põllumajandusamet (*edaspidi PMA*)

PMA täidab seaduses määratud ülesandeid ja teostab järelevalvet taimetervise, taimekaitse, mahepõllumajanduse, seemnete, sordi, tuulekaera, väetiste, aiandustoodete ning maaparanduse valdkonnas. PMA põhieesmärk IMKK-ga hõlmatud valdkondades on liikmesriigi pädeva asutuse kohustuste täitmine ning ohtlike taimekahjustajate sissetoomise ja leviku üle kontrolli tagamine, taimekaitsevahendite nõuetekohase kasutamise ning mahepõllumajandusliku taime- ja loomakasvatuse nõuete täitmise tagamine.

Oma ülesannete täitmisel juhindub PMA oma tegevuses lisaks seadustele MEM valitsemisala pikaajalisest arengukavast, PMA tegevuskavas sätestatud strateegilistest ning pika- ja lühiajalistest eesmärkidest ning jooksva aasta ametlike kontrollitoimingute plaanidest.

IMKK-ga hõlmatud PMA vastutusala valdkondadeks on taimetervis, taimekaitse ja mahepõllumajandus, kus strateegilised pika- ja lühiajalised eesmärgid on toodud PMA peadirektori poolt kinnitatud 2018. aasta tegevuskavas PMA koduleheküljel:

<http://www.pma.agri.ee/index.php?id=102&sub=94&sub2=967>

1.6 Veterinaar- ja Toidulaboratoorium (*edaspidi VTL*)

VTL on MEM-i hallatav riigiasutus. VTL-i tegevuse eesmärgiks on pakkuda usaldusväärset laboriteenust ja ekspertnõuannet loomahaiguste ja toiduohutuse valdkonnas, sealhulgas:

- Tagada ametlike kontrollide käigus teostatavate laboratoorsete analüüside ja uuringute läbiviimine tulenevalt määruse (EÜ) nr 882/2004 artikkel 12 nõuetest
- Esindada riiki referentlaboratooriumina oma pädevuse piires tulenevalt määruse (EÜ) nr 882/2004 artikkel 33 nõuetest

Nende ülesannete täitmisel juhindub VTL oma tegevuses lisaks seadustele MEM-i valitsemisala arengukavast ning seal sätestatud strateegilistest eesmärkidest.

VTL kui katselabor loomahaiguste diagnostiliste uuringute ja toidu, sööda, vee, alkoholi mikrobioloogiliste ning keemiliste analüüside valdkonnas vastab EN ISO/IEC 17025:2005 nõuetele ja on uuesti akrediteeritud Eesti Akrediteerimiskeskuse poolt 05.07.2015.

1.7 Põllumajandusuuringute Keskus (*edaspidi PMK*)

PMK tegevus riikliku järelevalve tagamisel ühtib MEM-i prioriteetsete arengusuundadega vastavalt MEM-i valitsemisala arengukavale tegevusvaldkonnas: toiduohutus, taimetervis ning loomade heaolu ja tervishoid.

PMK laborite ühtne kvaliteedisüsteem on akrediteeritud Eesti Akrediteerimiskeskuse poolt 10. mail 2006. a vastavalt standardile EVS EN ISO 17025.

PMK laboratooriumide kvaliteedijuhtimissüsteemi parendamine:

- rahvusvaheliste standardite ja õigusaktide uuenduste järgimine;
- erialastes töögruppides ja võrgustikes osalemine;
- osalemine uute meetodite valideerimise protsessis;
- uute meetodite akrediteerimine.

Referenttegevuse arendamine ja volituste täitmine vastavalt määruse (EÜ) nr 882/2004 artikkel 33 nõuetele:

- referentvolitustest tulenevate tegevuste arendamine;
- koostöö volitatud laboratooriumidega;
- koostöö pädevate asutustega;
- koostöö EL referentlaboratooriumidega vastavalt oma valdkonnale.

1.8 Põllumajanduse Registrate ja Informatsiooni Amet (*edaspidi PRIA*)

PRIA on MEM-i valitsemisalas olev valitsusasutus. PRIA ülesandeks on riiklike toetuste ning Euroopa Liidu põllumajanduse ja maaelu arengu toetuste andmise korraldamine, seadusega ettenähtud põllumajandusega seotud riiklike registrite ja muude andmekogude pidamine, nende andmete töötlemine ning analüüsimine.

PRIA tegevus on suunatud elukvaliteedi parandamisele maal läbi maaelu arengu toetamise ja riiklike registrite haldamise.

PRIA arengukava on kättesaadav PRIA kodulehel: <http://www.pria.ee/et/pria/arengukava>

1.9 Ravimiamet (*edaspidi RA*)

RA on valitsusasutus, mille tegevus seostub IMKK-ga loomatervise valdkonna kaudu. Valdkonnaga seotud RA strateegiline eesmärk on tagada, et Eestis loomade haiguste ennetamisel, ravis ja diagnostikas kasutamiseks lubatud ravimid on tõestatud efektiivsed, kvaliteetsed ja ohutud.

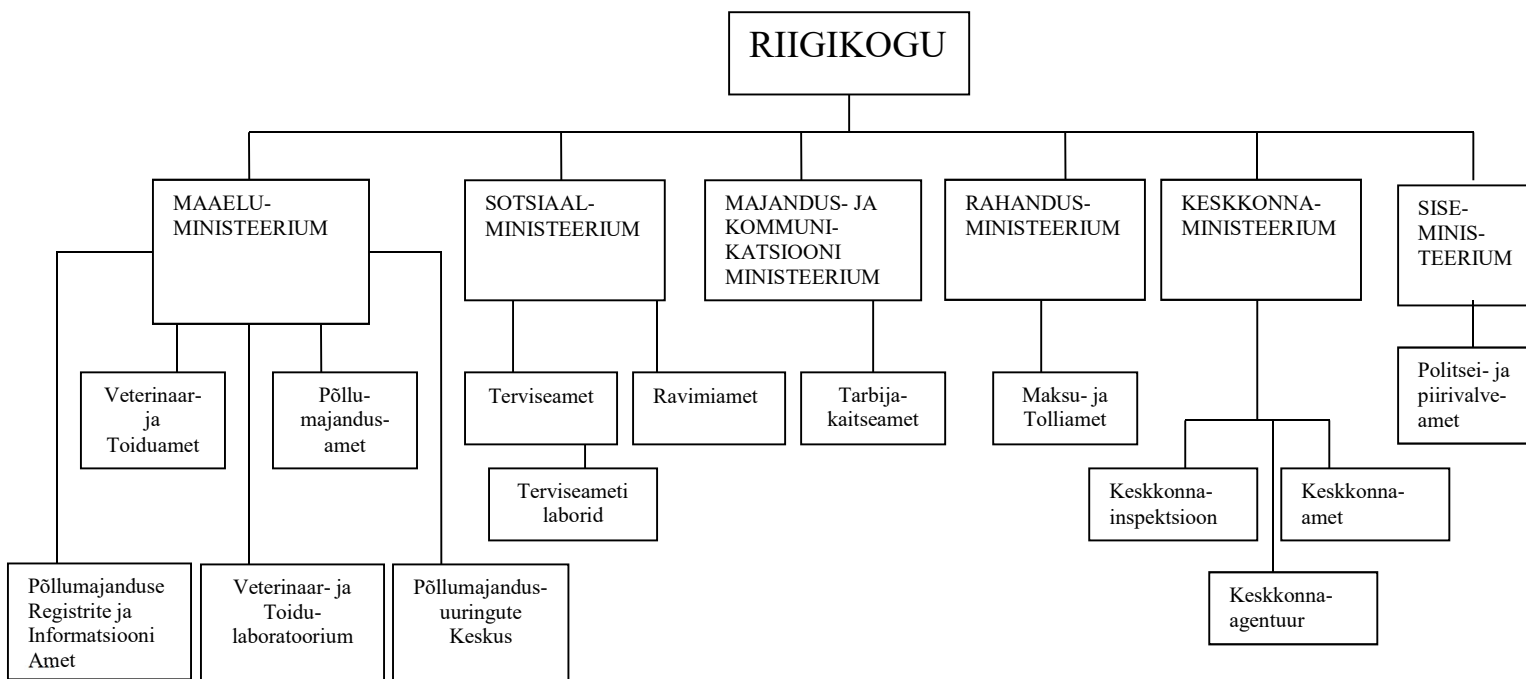
Ravimiameti arengustrateegia 2015-2018 on täismahus kättesaadav Ravimiameti kodulehel: http://www.ravimiamet.ee/sites/default/files/Arengustrateegia_2015_2018.pdf

2. Pädevate asutuste ja riiklike referentlaboratooriumide määramine

2.1 Pädevad asutused

2.1.1 Sööda, toidu, loomatervise, loomade heaolu, taimetervise, taimekaitse ja mahepõllumajanduse valdkonna kontrollisüsteemi üldine skeem ja kirjeldus

Sööda, toidu, loomatervise, loomade heaolu, taimetervise, taimekaitse ja mahepõllumajanduse valdkonna järelevalve korraldusse on hõlmatud kuus ministeeriumi (Maaeluministeerium, Sotsiaalministeerium, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, Rahandusministeerium, Keskkonnaministeerium ja Siseministeerium) ning nende haldusala asutused (joonis 1).

Joonis 1. Sööda, toidu, loomatervise, loomade heaolu, taimetervise, taimekaitse ning mahepõllumajanduse valdkonna järelevalve korraldusse hõlmatud ministeeriumid ning nende haldusala asutused.

2.1.2. Sööda, toidu, loomatervise, loomade heaolu, taimetervise, taimekaitse ning mahepõllumajanduse valdkonna järelevalve korraldusse hõlmatud pädevad asutused

Ministeerium	Asutuse nimi	Kodulehe veebiaadress
<i>Maaeluministeerium</i> http://www.agri.ee/	Veterinaar- ja Toiduamet (VTA)	http://www.vet.agri.ee/
	Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Amet (PRIA)	http://www.pria.ee/
	Põllumajandusamet (PMA)	http://www.pma.agri.ee
<i>Sotsiaalministeerium</i> http://www.sm.ee/	Terviseamet (TA)	http://www.terviseamet.ee/
	Ravimiamet (RA)	http://www.ravimiamet.ee/
<i>Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium</i> http://www.mkm.ee/	Tarbijakaitseamet (TKA)	www.tarbijakaitseamet.ee
<i>Rahandusministeerium</i> http://www.fin.ee/	Maksu- ja Tolliamet (MTA)	http://www.emta.ee/
<i>Keskkonnaministeerium</i> http://www.envir.ee/	Keskkonnaamet (KeA)	http://www.keskkonnaamet.ee
	Keskkonnaagentuur (KAUR)	http://www.keskkonnaagentuur.ee/
	Keskkonnainspeksioon (KKI)	http://www.kki.ee/
<i>Siseministeerium</i> http://www.siseministeerium.ee/	Politsei- ja Piirivalveamet (PPA)	http://www.politsei.ee/
Piirkondlikud järelevalveasutused		
VTA piirkondlikud keskused (11) (MK)		http://www.vet.agri.ee/
Terviseameti talitused (4) (TAT)		http://www.terviseamet.ee/
TKA turujärelevalve ametnikud (2 ametnikku 0,2 koormusega, vajadusel saab kaasata ka teisi TKA ametnikke) (TKA)		www.tarbijakaitseamet.ee
Põllumajandusameti maakondlikud keskused (12) (PAMK)		www.pma.agri.ee
KKI maakondlikud bürood (15)		http://www.kki.ee/
Laboratooriumid		
Veterinaar- ja Toidulaboratoorium (VTL)		http://www.vetlab.ee/
Terviseameti laborid (TA laborid)		http://www.terviseamet.ee/
Põllumajandusuuringute Keskus (PMK)		http://pmk.agri.ee/
Keskkonnaameti Kiirgusosakond (KeA Kiirgusosakond)		http://www.keskkonnaamet.ee/

2.1.3 Pädevusvaldkondade jaotus pädevate asutuste vahel

2.1.3.1. Toidu valdkonna järelevalve

Tabel 1. Toidu valdkonna järelevalvega seotud pädevad asutused ning nende pädevusvaldkonnad

Toidu valdkonna kontrollisüsteem			
Poliitika, koordineerimine	Kontrolli koordineerimine	Kontrollitoimingute rakendamine	Laboratooriumid
MEM, SoM, MKM	VTA, TKA, TA, PMA	MK, TKA, TAT,	VTL, TA laborid, KeA labor, PMK

<u>Pädevad asutused</u>	<u>Pädevusvaldkonna kirjeldus</u>
Veterinaar- ja Toiduamet	Teostab järelevalvet kõigi toidukäitlejate üle (esmatootmise, toiduainetööstusettevõtete, hulgiladude, transpordiettevõtete, jaekaubandus-, sh toitlustusettevõtete) kõigis käitlemisvaldkondades ning ka toiduga kokkupuutuvate materjalide ja esemete ning nende käitlemise üle.
Tarbijakaitseamet	Teostab järelevalvet teabe esitamise kohta kehtestatud nõuete täitmise ning esitatud teabe õigsuse üle jaekaubandusettevõtetes.
Terviseamet	Teostab järelevalvet joogivee ning loodusliku mineraalvee valdkonnas ning joogiks kasutatava vee terviseohutuse üle.
Põllumajandusamet	Teostab järelevalvet taimekaitsevahendite kasutamise ja nende toimeainete jääkide üle taimekasvatussaaduste tootmise tasandil.

2.1.3.2. Mahepõllumajanduse valdkonna järelevalve

Mahepõllumajanduse seaduse § 17 määratud pädevuse kohaselt teostavad järelevalvet valdkonnas Põllumajandusamet, Veterinaar- ja Toiduamet ning Tarbijakaitseamet.

Tabel 2. Mahepõllumajanduse valdkonna järelevalvega seotud pädevad asutused ning nende pädevusvaldkonnad

Mahepõllumajanduse valdkonna kontrollisüsteem			
Poliitika, koordineerimine	Kontrolli koordineerimine	Kontrollitoimingute rakendamine	Laboratooriumid
MEM, MKM	VTa, PMA, TKA	MK, PAMK, TKA	VTL, TA, PMK

<u>Pädevad asutused</u>	<u>Pädevusvaldkonna kirjeldus</u>
Põllumajandusamet	Tunnustab ettevõtteid ja teostab järelevalvet isikute üle, kes tegelevad mahepõllumajandusliku taime- ja loomakasvatusega, sh vesiviljeluse ja mesindusega ning töötlemata saaduste turustamisega. Haldab riiklikku mahepõllumajanduse registrit.
Veterinaar- ja Toiduamet	Veterinaar- ja Toiduamet teostab järelevalvet isiku üle, kes tegeleb: 1) nõukogu määruse (EÜ) nr 834/2007 artikli 1 lõike 2 punktides a ja b nimetatud toote ettevalmistamise ja turuleviimisega, sealhulgas tootlustusettevõttes; 2) nõukogu määruse (EÜ) nr 834/2007 artikli 1 lõike 2 punktis c nimetatud sööda tootmise ja turuleviimisega; 3) nõukogu määruse (EÜ) nr 834/2007 artiklis 1 nimetatud toote importimisega.
Tarbijakaitseamet	Teostab järelevalvet märgistatud saadusel või tootel mahepõllumajandusele viitava teabe esitamise kohta kehtestatud nõuete täitmise ning esitatud teabe õigsuse üle jaekaubandusettevõttes.

2.1.3.3. Turukorraldusmeetmete valdkonna järelevalve

Tabel 3. Turukorraldusmeetmete valdkonna järelevalvega seotud pädevad asutused ning nende pädevusvaldkonnad

Turukorraldusmeetmete valdkonna kontrollisüsteem			
Poliitika, koordineerimine	Kontrolli koordineerimine	Kontrollitoimingute rakendamine	Laboratooriumid
MEM	VTA	MK	VTL

<u>Pädevad asutused</u>	<u>Pädevusvaldkonna kirjeldus</u>
Veterinaar- ja Toiduamet	Teostab järelevalvet toidukäitlejate üle tootmis-ja jaekaubandusetapis (turukorraldusega hõlmatud toodete nõuetele vastavuse üle) ning jaekaubanduse etapis kaitstud geograafiliste tähiste (põllumajandustooted ja toit, piiritusjoogid ja veinid) õiguspärase kasutamise üle.

2.1.3.4. Impordi valdkonna järelevalve

Tabel 4. Impordi valdkonna järelevalvega seotud pädevad asutused ning nende pädevusvaldkonnad

Impordi valdkonna kontrollisüsteem			
Poliitika, koordineerimine	Kontrolli koordineerimine	Kontrollitoimingute rakendamine	Laboratooriumid
MEM, RM	VTA, MTA, PMA	VTA, PMA, PPA, MTA	VTL, PMK, TA

<u>Pädevad asutused</u>	<u>Pädevusvaldkonna kirjeldus</u>
Veterinaar- ja Toiduamet	VTA teostab, korraldab ning koordineerib järelevalvet kehtestatud nõuetest ja protseduurireeglitest kinnipidamise üle kontrollile alluvate kaupade (loomne toit, mitteloomne toit, mitteloomne ja loomne sööt, toiduga kokkupuutuvad materjalid, mahepõllumajanduslik toit ja sööt) ning elusloomade impordil temale omistatud pädevuse ulatuses selleks ettenähtud piiripunktides või muudes kohtades kooskõlas asjakohaste õigusaktide nõuetega.
Põllumajandusamet	Teostab koostöös MTAg järelevalvet taimede ja taimsete saaduste ning muude reguleeritud objektide kolmandatest riikidest sisseveo üle.
Maksu- ja Tolliamet	MTA teostab järelevalvet impordil veterinaarkontrollile alluvate loomade ja loomsete saaduste veterinaarkontrolli läbimist tõendava dokumendi osas, Euroopa Liidu välisest riigist Eestisse mitteärilisel eesmärgil toodavate lemmikloomade osas ning reisija pagasis sisalduvate või

Politsei- ja Piirivalveamet

isiklikuks tarbimiseks saadetavate loomsete saaduste osas. MTA teostab järelevalvet ka impordikontrollile alluva mitteloomse toidu ning mitteloomse sööda kontrolli läbimist tõendava dokumendi osas.

MTA teostab järelevalvet taimetervise kontrollile alluvate kaupade kontrolli läbimist tõendava dokumendi ning taimede ja taimsete saaduste ja puidust pakkematerjali kontrollidele suunamise osas.

MTA teostab järelevalvet mahepõllumajanduslike kaupade importimise üle, kontrollides VTA järelevalveametniku poolt vastavustõendatud kontrollsertifikaadi originaali olemasolu.

PPA abistab vastavalt riigipiiri seadusele oma pädevuse piires tolli ja teostab piiripunktides, kus alaline tollikontroll puudub, tollikontrolli vastavalt tollialastele õigusaktidele.

2.1.3.5. Söötade valdkonna järelevalve

Ametlikku kontrolli asjakohaste Euroopa Liidu õigusaktide, söödaseaduse ja selle alusel kehtestatud õigusaktidega sööda käitlemise kohta kehtestatud nõuete täitmise üle teostab söödaseaduse § 24 alusel Veterinaar- ja Toiduamet.

Tabel 5. Söötade valdkonna ametliku kontrolliga seotud pädevad asutused ning nende pädevusvaldkonnad

Söötade valdkonna kontrollisüsteem			
Poliitika, koordineerimine	Kontrolli koordineerimine	Kontrollitoimingute rakendamine	Laboratooriumid
MEM	VTA	MK	PMK, VTL

<u>Pädevad asutused</u>	<u>Pädevusvaldkonna kirjeldus</u>
Veterinaar- ja Toiduamet	Teostab järelevalvet Euroopa Liidu õigusaktide ning söödaseaduse ja selle alusel kehtestatud õigusaktidega sööda käitlemise kohta kehtestatud nõuete täitmise üle.

2.1.3.6. Loomatervise valdkonna järelevalve

Tabel 6. Loomatervise valdkonna järelevalvega seotud pädevad asutused ning nende pädevusvaldkonnad

Loomatervise valdkonna kontrollisüsteem			
Poliitika, koordineerimine	Kontrolli koordineerimine	Kontrollitoimingute rakendamine	Laboratooriumid
MEM, SoM	VTA,PRIA,RA	MK	VTL

<u>Pädevad asutused</u>	<u>Pädevusvaldkonna kirjeldus</u>
Veterinaar- ja Toiduamet	Teostab järelevalvet Loomatauditörje seaduse ja sellest tulenevate nõuete ning EL loomatervishoiu valdkonda reguleerivate õigusaktide nõuete täitmise üle. Teostab järelevalvet ravimite kasutamise üle.
PRIA	PRIA väljastab VTAlle regulaarseid aruandeid ja teeb vajadusel ühekordseid päringuid põllumajandusloomade registri registriandmetest. Aruanded sisaldavad muu hulgas loomade identifitseerimist ja registreerimise nõudeid rikkunud loomapidajate ning muid vajalikke andmeid kontrollide teostamiseks ning sanktsioonide rakendamiseks.
Ravimiamet	Teostab ravimite alast järelevalvet Ravimiseaduse ja Narkootiliste ja psühhotropsete ainete ning nende lähteainete seaduse ning nende allaktidest tulenevate nõuete ning EL veterinaarravimite alast valdkonda reguleerivate õigusaktide nõuete täitmise üle õigusaktidega määratud ulatuses.

2.1.3.7. Loomade heaolu valdkonna järelevalve

Tabel 7. Loomade heaolu valdkonna järelevalvega seotud pädevad asutused ning nende pädevusvaldkonnad

Loomade heaolu valdkonna kontrollisüsteem			
Poliitika, koordineerimine	Kontrolli koordineerimine	Kontrollitoimingute rakendamine	Laboratooriumid
MEM, SoM	VTA, PPA	VTA, PPA, KeA, KKI	VTL

<u>Pädevad asutused</u>	<u>Pädevusvaldkonna kirjeldus</u>
Veterinaar- ja Toiduamet	Teostab järelevalvet loomakaitseaduse ja sellest tulenevate õigusaktide ning EL loomakaitset reguleerivate õigusaktide nõuete täitmise üle kõigis valdkondades v.a. looduses vabalt elavad loomad ja CITES konventsiooniga kaetud loomaliigid.
Politsei- ja Piirivalveamet	Üldkorrakaitseorgan, kes reageerib siis, kui spetsialiseeritud korrakaitseorgan ei saa tegutseda või ei ole läheduses. Menetleb loomakaitseaduse väärteokoosseise ja uurib kuritegusid, mis seotud loomade julma kohtlemisega.
Keskkonnainspeksioon	Teostab järelevalvet looduses elavate loomade kohta loomakaitseaduses kehtestatud nõuete täitmise üle.
Keskkonnaamet	Loomaaialubade väljastamine; kodumaiste loomaliikide ümberasustamiseks lubade väljastamine; jahiulukite loodusest eemaldamiseks lubade väljastamine ja tehiskeskkonnas hoidmise registreerimine, tehistingimustes peetavate võõrliigi isendite tehistingimustesse ümberasustamise lubade väljastamine; looduslikku tasakaalu ohustavate võõrliikide isendite tehistingimustes kasvatamise ja nende elusate isenditega tehingute tegemise lubade väljastamine; mingi ja kähriku farmide lubade väljastamine; võõrliikide ja piirkonnast puuduvate liikide vesiviljeluses kasutamise lubade väljastamine

2.1.3.8. Taimetervise valdkonna järelevalve

Tabel 8. Taimetervise valdkonna järelevalvega seotud pädevad asutused ning nende pädevusvaldkonnad

Taimetervise valdkonna kontrollisüsteem			
Poliitika, koordineerimine	Kontrolli koordineerimine	Kontrollitoimingute rakendamine	Laboratooriumid
MEM	PMA	PAMK, KeA, KAUR	PMK

<u>Pädevad asutused</u>	<u>Pädevusvaldkonna kirjeldus</u>
Põllumajandusamet	Korraldab ja koordineerib ohtlike kahjustajate seireid ja monitooringuid, haldab riiklikku taimetervise registrit ning teostab järelevalvet taimede ja taimsete saaduste ning muude objektide, paljundus- ja istutusmaterjali ning seemnekartuli tootmise, turustamise, sisse- ja väljaveo üle.
Keskkonnaamet	Täidab PMAgas sõlmitud koostöölepingus sätestatud ülesandeid kultiveerimismaterjali- ja metsakahjustajate leviku üle seirete ning järelevalve läbiviimisel ja kultiveerimismaterjali tootmise ning turustamise kontrolli tagamisel.
Keskkonnaagentuur	Täidab PMAgas sõlmitud koostöölepingus sätestatud ülesandeid metsakahjustajate leviku üle seirete ning järelevalve läbiviimisel.

2.1.4 Koordineerimine ja koostöö pädevate asutuste vahel

2.1.4.1 Koostöölepingud

Pädevate asutuste vahelise koostöö tõhustamiseks on sõlmitud mitmed **koostöölepped- ja lepingud**, millega sätestatakse seadusejärgselt kaasatud asutuste koostöö kord vastastikku igakülgset abi osutamiseks järelevalvetoimingute läbiviimisel.

Järelevalveasutustel on koostöölepingute alusel võimalik vajadusel kasutada teise järelevalveasutuse andmebaase, viia läbi ühiseid järelevalvetoiminguid ja koolitusi.

Järelevalvetöö käigus vastastikku saadava info valdamisel ja kasutamisel lähtutakse õigusaktides ja asutustes kehtestatud andmekogude ja teabe kasutamist reguleerivatest normidest.

2.1.4.1.1. Pädevate asutuste vahelised koostöölepingud

Veterinaar- ja Toiduamet

- **Veterinaar- ja Toiduameti ning Terviseameti vaheline koostööleping** (16.05.2012. a koostööleping nr 3.1-3/40, viimati täiendatud 22.04.2013), mis hõlmab horisontaalset koordineerimist kiirhoiatussüsteemi (RASFF), Varajase Teavitamise ja Reageerimise Süsteemi (EWRS), integreeritud mitmeaastase riikliku kontrollikava (IMKK) ja selle täitmise aruande, zoonooside ja muude nakkushaiguste leviku, toiduga kokkupuutuvate materjalide ja esemete ning joogivee ja loodusliku mineraalvee valdkonnas.
- **Veterinaar- ja Toiduameti ning Keskkonnainspektsiooni vaheline** raamleping, mille eesmärgiks on tegutseda üksmeelselt vastavalt Eesti Vabariigi seadustele ja teistele õigusaktidele ning kooskõlas Veterinaar- ja Toiduameti ja Keskkonnainspektsiooni eesmärkide saavutamise, ergutades, lihtsustades ja arendades Pooltevahelist koostööd ja arengusuundade määratlemist ning Poolte kasutuses olevate võimaluste ja ressursside maksimaalset efektiivset kasutamist, loomaks ühtsed alused koostöö arendamiseks ja korraldamiseks kogu riigis. (Dok. Reg nr 3.1-3/25, 08.03.2017).
- **Veterinaar- ja Toiduameti ning Keskkonnainspektsiooni vaheline koostöökokkulepe**, mille põhieesmärgiks on tagada koordineeritud ühistegevus, kokku lepitud kontrollide läbiviimine, tõhus infovahetus, ressursside säästlik kasutamine ja üldine kulude kokkuhoid järgmistes järelevalve valdkondades nagu kala käitlemisel kalalaeval, kala lossimisel ja transpordil ning kala päritolu tõendamisel ja kala mõõdulisuse hindamisel (Dok. reg nr 3.1-3/211, 04.11.2016).
- **Veterinaar- ja Toiduameti ning Keskkonnainspektsiooni vaheline valdkondlik kokkulepe** jahipidamisel ühiselt bioohutusnõuete kontrollimiseks (allkirjastatud 08.03.2017)
- **Veterinaar- ja Toiduameti ja Tarbijakaitseameti vaheline koostööleping**, mis hõlmab kiirhoiatussüsteemi (RASFF), IMKK ja selle täitmise aruande, toidualase teabe esitamisega seotud järelevalvealase tegevuse planeerimise ja informatsiooni jagamise, meediaga suhtlemise valdkondi. (Dok.reg nr3.1-3/53, 29.06.2015).

- **Veterinaar- ja Toiduameti ja Maksu- ja Tolliameti vaheline koostööleping ja lisad** (Dok. reg. nr 3-1/2506-2004) Maksu- ja Tolliameti ning Veterinaar- ja Toiduameti vaheline koostööleping 15. detsembrist 2004, viimati täiendatud 18. oktoobril 2008. Lepingu eesmärk on takistada inimestele ja loomadele ohtlike ning nõuetele mittevastavate kaupade sattumist EL ja Eesti territooriumidele, tõhustada ning kiirendada kontrolltoimingute teostamist ning tagada kiire infovahetus. Samuti tagada Euroopa Komisjoni ja Vene Föderatsiooni vahel sõlmitud memorandumi tingimuste täitmine.
- **Veterinaar- ja Toiduameti, Keskkonnainspektsiooni ning Politsei- ja Piirivalveameti vaheline koostöökokkulepe** (Dok. reg. nr 3-3/17-2008). Koostöökokkulepe sõlmitud 19.02.2008. Leppe eesmärgiks on tagada loomakaitseseaduse ja selle alusel kehtestatud õigusaktide nõuete järgimise efektiivne järelevalve; õigusrikkumiste ennetamine, kiire avastamine ja lõpetamine. 2009. a toimus leppe muudatus. 01.07.2014 jõustunud loomakaitseseaduse §60 lg 2 täpsustab KKI menetluspädevuse valdkonda.
- **Veterinaar- ja Toiduameti ning Põllumajandusameti vaheline koostööleping** (14.11.2012 koostööleping nr 3.1-3/87). Lepingu objektiks on koostöö taimses toidus taimekaitsevahendite jääksisalduse järelevalve ja seire planeerimisel, läbiviimisel ning sellega seonduvate liikmesriigi ülesannete täitmisel.
- **Veterinaar- ja Toiduameti ning Ravimiameti vaheline koostööleping** (Dok. reg. nr 3.1-3/34, 5. mai 2015. a). Lepingu objektiks on koostöö aine või toote hindamisel ja ravimina määratlemisel, riikliku saasteainete seire planeerimisel, eriti ohtlike või ohtlike loomataudide puhkemisel nende tõrjeks või ennetamiseks müügiiloata ravimite sisseveol ja kasutamisel ning loomadel kasutatavate ravimite käitlemise järelevalve teostamisel, Eesti integreeritud mitmeaastase kontrollikava (IMKK) ja IMKK aruande koostamisel.

Põllumajandusamet

- **Põllumajandusameti ja Põllumajandusuuringute Keskuse (PMK) koostöölepe** 15.03.2017 nr 10-1/3, mille alusel PMK osutab labori- ja diagnostikateenust järelevalve käigus ohtlike kahjustajate ja taimekaitsevahendite jääkide määramiseks
- **Põllumajandusameti ja Keskkonnaagentuuri (KAUR) koostöölepe** 25.11.2016 nr. 10-1/9, mille alusel tehakse koostööd kontrolli tagamisel metsakahjustajate leviku üle.
- **Põllumajandusameti ja Keskkonnaameti (KeA) koostöölepe** 25.09.2009, (viimati muudetud 14.07.2016, nr 10-1/8), mille alusel tehakse koostööd metsakultiveerimismaterjali ning metsade taimetervise nõuete kontrollimisel.
- **Põllumajandusameti ja Riigimetsa Majandamise Keskusega (RMK) ohtlike taimekahjustajate tõrjeabinõude rakendamiseks vajalike tegevuste elluviimisel** (Koostööleping 18.07.2017 nr 10-1/4).
- **Põllumajandusameti ja Maksu-ja Tolliametiga (MTA) vaheline koostööleping** (alates 15.02.2005, viimati ajakohastatud koostöölepe 30.01.2017 nr 10-1/1), mille

alusel Maksu- ja Tolliametiga tehakse koostööd taimede ja taimsete toodete, samuti taimekaitsevahendite kolmandatest riikidest sisseveo üle.

- **Põllumajandusameti ja Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Ameti (PRIA) koostöölepe** 20.05.2015 nr 10-1/6, kellega tehakse koostööd mahepõllumajanduse tootmise toetuse taotlejate, samuti taimekaitsevahendite Cross Compliance (CC) nõuete järgimise kontrollimisel.

Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni amet

PRIA ja VTA vaheline koostöö

PRIA väljastab VTA-le regulaarseid aruandeid ja teeb vajadusel ühekordseid päringuid registriandmetest. Aruanded sisaldavad muu hulgas loomade identifitseerimise ja registreerimise nõudeid rikkunud loomapidajate ning muid vajalikke andmeid kontrollide teostamiseks ning sanktsioonide rakendamiseks. VTA-l on õigus teha riskasutuse korras päringuid PRIA andmekogudest ning VTA töötajatel ja volitatud veterinaararstidel on juurdepääs registri andmetele veebiliidese kaudu.

PRIA ja VTA vaheline koostööleping nr 1 reguleerib nõuetele vastavuse süsteemi raames infovahetust ja koostööd.

- **PRIA ja VTA vaheline koostööleping** nr. 1-15/8, 10.02.2011 täpsustab PRIA ja VTA õigusi ja kohustusi andmete administreerimisel PRIA põllumajandusloomade registris.
- **PRIA ja PMA vaheline koostööleping** (nr 10-1/5, 31.05.2016) sätestab PRIA käsutuses olevate põllumajandustootjate ja põllumajandusloomade registri andmete kasutamist PMA kontaktisikute poolt.

Tarbijakaitseamet

Toidu valdkonnas tehakse koostööd Veterinaar- ja Toiduametiga, Terviseametiga, Põllumajandusametiga ja Ravimiametiga.

- **Veterinaar- ja Toiduameti ja Tarbijakaitseameti vaheline koostööleping**, mis hõlmab kiirhoiatussüsteemi (RASFF), integreeritud mitmeaastase riikliku kontrollikava (IMKK) ja selle täitmise aruande, toidualase teabe esitamisega seotud järelevalvelase tegevuse planeerimise ja informatsiooni jagamise, meediaga suhtlemise valdkondi. (Dok.reg nr 3.1-3/53, 29.06.2015).
- **Terviseameti ja Tarbijakaitseameti vaheline koostööleping 22.12.2014 a.** info vahetuseks turujärelevalve alal, eesmärgiga tõhustada kontrolli toodete ohutuse valdkonnas.

Samuti toimub infovahetus nii **Põllumajandusameti** kui (toodete ravimiteks või mitteravimiteks määratlemise osas) ka **Ravimiametiga**.

Koostöö korras teavitab Tarbijakaitseamet koostööpartnereid avastatud puudustest, edastab vastavalt kuuluvusele tarbijate avaldusi, teeb järelepärimisi ja teostab regulaarset infovahetust. Vastavalt vajadusele korraldatakse koostöös ühiseid kontrollreide ja viiakse läbi ühiseid koolitusi/õppepäevi.

Terviseamet

- **Terviseameti ja Maksu- ja Tolliameti vaheline koostööleping** 4.2-3.1/560 25.04.2014 a. infovahetuseks. Lepingu objektiks on informatsiooni vahetus veose tollikontrolli ja turujärelevalve alal, eesmärgiga tõhustada kontrolli kauba ohutuse kindlakstegemisel. Infovahetus toimub järgmiste kaupade osas: kemikaalid, biotsiidid, mänguasjad, kosmeetikatooted, detergendid, meditsiiniseadmed, nakkusohtlik materjal.
- **Terviseameti ja Tarbijakaitseameti vaheline koostööleping** 4.2-3.1/ 637 22.12.2014 a. Järelevalvealase tegevuse planeerimine, informatsiooni jagamine ning koostöö (edaspidi koostöö) järgmistes valdkondades:
 - kosmeetikatooted, kemikaalid, biotsiidid, detergendid, mänguasjad, lapsehooldustooted, nahaga kokkupuutuvad esemed;
 - mänguväljakud;
 - Informatsiooni jagamine loodusliku mineraalvee ja allikavee valdkonnas.
- **Terviseameti põhimääruse § 16 p 13 alusel ja tulenevalt turujärelevalve nõukogu 22. novembri 2008. a koosolekul tehtud ettepanekust** ning Tarbijakaitseameti, Põllumajandusameti, Ravimiameti ja Veterinaar-ja Toiduameti antud nõusolekust osaleda oma ametnike kaudu komisjoni töös on Terviseameti peadirektori 4. novembri 2010. a käskkirjaga nr 1-1.1/91 moodustatud eksperttöörühm, mille ülesandeks on piiripealsete toodete määratlemine järelevalveasutuste vahel vastavalt toote koostisele, kasutusjuhisele ning märgistusele.
- **Terviseameti ja Ravimiameti vaheline koostööleping** 4.2-3.1/208 02.04.2012 ravimi ohutusalase teabe vahetamiseks.

2.1.4.1.2 Veterinaar- ja Toiduameti lepingud proove analüüsivate laboratooriumitega

- **Veterinaar- ja Toiduameti ja Veterinaar- ja Toidulaboratooriumi vahel on sõlmitud raamleping** (4.07.2017 dok nr 3-17/03-2017), mis reguleerib laboratoorsele teenusele esitatavaid üldisi nõudeid ja valdkondade kaupa uuritavate proovide ja neist tehtavate analüüsides mahte ning aruandluse korda.
- **Veterinaar- ja Toiduameti ja Terviseameti laborite vahel sõlmitakse iga-aastased töövõtulepingud**, millega määratakse kindlaks uuritavate proovide ja neist tehtavate analüüsides mahud, kasutatavad analüüsimeetodid, aruandluse kord ning analüüsides eest tasumise kord.
- **Veterinaar- ja Toiduameti ning Põllumajandusuuringute Keskuse vahel sõlmitakse iga-aastased koostöölepingud**, millega määratakse kindlaks uuritavate proovide ja neist tehtavate analüüsides mahud, kasutatavad analüüsimeetodid, aruandluse kord ning analüüsides eest tasumise kord.

- Veterinaar- ja Toiduameti ja Keskkonnaameti kiirgusosakonna vahel sõlmitakse iga-aastane töövõtuleping radionukliidide uurimiseks toidus, millega määratakse kindlaks uuritavate proovide ja neist tehtavate analüüside mahud, kasutatavad analüüsimeetodid, aruandluse kord ning analüüside eest tasumise kord.

2.1.4.1.3 Põllumajandusameti koostööleping proove analüüsivate laboratooriumitega

- Koostöö kord pädeva asutuse laboriuuringute ja diagnostikateenuse kindlustamiseks on reguleeritud Põllumajandusameti ja Põllumajandusuuringute Keskuse vahel sõlmitud koostööleppes, mille objektiks on Pooltele seadusest ja põhimäärusest tulenevate ülesannete täitmine ning PMA järelevalveks vajalike laborianalüüside ja diagnostikateenusega kindlustamine. Koostööleppe lisadega määratakse ära kontrollproovide kohaletoimetamise ja analüüsitulemuste edastamise kord ning tähtajad ja prognoositavad töömahud.

2.1.4.2. Muud koostöö vormid

Veterinaar- ja Toiduamet

- Toidu ja sööda ohuteadete käsitlemise üldjuhend kasutamiseks pädevatele asutustele – Terviseamet, Tarbijakaitseamet, Veterinaar- ja Toiduamet, Maksu- ja Tolliamet, kinnitatud Veterinaar- ja Toiduameti peadirektori käskkirjadega nr 169, 31.12.2013 a eesmärgiks tagada tõhus koostöö erinevate pädevate asutuste vahel ning anda selge ülevaade ja koordineerida ohuteadete liikumist Eestis.
- Veterinaar- ja Toiduameti poolt Politseiametnikele läbiviidud koolitus loomaveokite kontrollist.

2.2 Referentlaboratooriumid

2.2.1 Üldnõuded

Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 882/2004 artiklis 32 ja määruse 737/2008 artiklis 2 viidatud iga Euroopa Liidu referentlaboratooriumi kohta volitatakse tegutsema üks riiklik referentlaboratoorium. Referentlaboratooriumina tegutsemise volitus antakse laboratooriumi kirjaliku taotluse alusel maaeluministri käskkirjaga määramata ajaks. Volitust taotlev laboratoorium peab vastama Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 882/2004 artikli 12 lõikes 2 toodud nõuetele. Vastutavaks pädevaks asutuseks on Maaeluministeerium.

Volitamise süsteemi kohaselt esitab laboratoorium, kes soovib saada volitust tegutseda riikliku referentlaboratooriumina, kirjaliku taotluse maaeluministrile. Taotlusele lisatakse dokumendid, mis tõendavad laboratooriumi akrediteeringut, vastavust rahvusvahelistes standardites kehtestatud nõuetele, tegevuskava referentlaboratooriumi ülesannete täitmiseks, nõuetele vastava personali, töökeskkonna ja vahendite omamist. Töötervishoiu ja tööohutuse nõuded peavad olema tagatud tulenevalt laboratooriumi töökeskkonnas esinevatest ohuteguritest. Esitatud taotluse alusel hinnatakse taotleja vastavust kehtestatud nõuetele ja selgitatakse välja valdkonna referentlaboratooriumiks sobivaim nõuetekohane laboratoorium.

Riiklik referentlaboratoorium teeb koostööd Euroopa Liidu asjaomase referentlaboratooriumiga ja koordineerib Veterinaar- ja Toiduameti poolt volitatud ametlike laboratooriumide tegevust, korraldades sealjuures vajadusel ka võrdluskatseid nimetatud volitatud laboratooriumide vahel. Muudatustest ja uutest arengusuundadest referentlaboratooriumi süsteemis ning aastaaruannete edastamine toimub otse Maaeluministeeriumile. Riiklikud referentlaboratooriumid edastavad ka Euroopa Liidu referentlaboratooriumist saadud teabe ministeeriumile, pädevale asutusele ja volitatud ametlikele laboratooriumidele ning vastupidi.

Referentlaboratooriumide igapäevane tegevus, riiklikud ülesanded, õigused ja kohustused, juhtimine ja struktuur, finantseerimine, aruandlus ja kontroll on määratletud laboratooriumi põhimäärusega.

2.2.2 Referentlaboratooriumide volitamine toiduseaduse alusel

Referentlaboratooriumide volitused antakse toiduseaduse § 53 lg 7 alusel ja kooskõlas Põllumajandusministri 13. märtsi 2007. a määrusega nr 20 "Nõuded referentlaboratooriumile ning referentlaboratooriumina tegutsemiseks volituse andmise taotluse sisunõuded, taotlusele lisatavate dokumentide loetelu ja taotluse menetlemise kord". Põllumajandusministri määrusega on kehtestatud riiklikule referentlaboratooriumile esitatavad bioohutusnõuded ning riikliku referentlaboratooriumina tegutsemiseks volituse andmise taotluse sisunõuded, taotlusele lisatavate dokumentide loetelu ja taotluse menetlemise kord.

Tabel 9. Toiduseaduse alusel volitatud riiklikud referentlaboratooriumi.

Volitatud referentlaboratoorium	Volituse ulatus
Veterinaar- ja Toidulaboratoorium Kreutzwaldi 30 51006 TARTU http://www.vetlab.ee/	- referentlaboratoorium piima- ja piimatoodete jaoks; - referentlaboratoorium zoonooside (salmonelloosi) analüüsimiseks ja kontrolliks; - referentlaboratoorium <i>Listeria monocytogenes</i> 'e jaoks; - referentlaboratoorium koagulaaspositiivsete stafülokokkide, sh <i>Staphylococcus aureus</i> 'e jaoks; - referentlaboratoorium <i>E. coli</i>, sh verotoksilise <i>E. coli</i> jaoks; referentlaboratoorium <i>Campylobacter</i> 'i jaoks; - referentlaboratoorium parasiitide, eelkõige <i>Trichinella</i> jaoks; - referentlaboratoorium mikroobidevastase resistentsuse jaoks; - referentlaboratoorium loomset päritolu toidus esinevate keemiliste elementide jaoks; - referentlaboratoorium transmissiivsete spongiformsete entsefalopaatiate jaoks; - referentlaboratoorium toidus sisalduvate raskmetallide jaoks.
Tallinna Veterinaar- ja Toidulaboratoorium Väike-Paala 3 11415 TALLINN http://www.vetlab.ee/	referentlaboratoorium loomset päritolu toidus esinevate veterinaarravimite jääkide ja saasteainete, va mükotoksiinid, karbadoks, olakvindoks ja keemilised elemendid jaoks.
Põllumajandusuuringute Keskus Teaduse 4/6 Saku 75501 HARJUMAA http://pmk.agri.ee/	- referentlaboratoorium loomset päritolu toidus esinevate mükotoksiinide jaoks; - referentlaboratoorium teraviljas esinevate taimekaitsevahendite jääkide jaoks; - referentlaboratoorium puu- ja juurviljas esinevate taimekaitsevahendite jääkide jaoks; - referentlaboratoorium mükotoksiinide jaoks.
Terviseameti Tartu labor Põllu 1a 50303 TARTU http://www.terviseamet.ee/	- referentlaboratoorium loomset päritolu toidus ja suure rasvasisaldusega tooraines esinevat taimekaitsevahendite jääkide jaoks; - referentlaboratoorium taimekaitsevahendite jääkide üksiku jäägi meetodite jaoks; - referentlaboratoorium polükloreeritud bifenüülide jaoks; - referentlaboratoorium polütsükliiliste aromaatsete süsivesinike jaoks.
Terviseameti Kesklabori Keemialabor Kotka 2 11315 TALLINN	referentlaboratoorium toiduga kokkupuutumiseks ettenähtud materjalide ja esemete jaoks.

VTL tegevused referentlaboratooriumina toidu valdkonnas:

Põllumajandusministri 4. aprilli 2007. a käskkirjaga nr 106 (muudetud 10. mai 2011. a käskkirjaga nr 86) on VTL-le antud volitus tegutseda riikliku referentlaboratooriumina eelnevas tabelis loetletud valdkondades.

Riikliku referentlaboratooriumi volitusest tulenevad tegevused VTL-s:

- koostöö Euroopa Liidu referentlaboratooriumidega;
- Euroopa Liidu referentlaboratooriumide poolt korraldatavatest iga-aastastest võrdluskatsetest osavõtmine;
- Euroopa Liidu referentlaboratooriumide poolt korraldatavatest iga-aastastest riiklike referentlaboratooriumide töökoosolekute osavõtmine;
- olemasolevate analüüsimeetodite kaasajastamine ning uute analüüsimeetodite juurutamine;
- spetsialistide väljaõpe ning täiendkoolitamine referentvolituste täitmiseks vajaliku pädevuse tagamiseks;
- pädevate asutuste erialane nõustamine;
- riiklike seirekavade väljatöötamises osalemine;
- Euroopa Liidu tasemel koordineeritavate alusuuringute käigus võetavate proovide analüüsimine;
- võrdluskatsete korraldamine volitatud laboritele, tulemuste analüüsimine, järeltegevuse läbiviimine;
- volitatud laborite erialane nõustamine meetodilistes küsimustes;
- Koolituspäevade korraldamine volitatud laborite spetsialistidele;
- valdkonnapõhiste töökoosolekute korraldamine volitatud laborite, Veterinaar- ja Toidumeti, Maaeluministeeriumi ja teiste huvigruppide esindajatele.

TA tegevused referentlaboratooriumina toidu valdkonnas:

Põllumajandusministri 4. aprilli 2007. a käskkirjaga nr 104 (muudetud 5. jaanuari 2010. a käskkirjaga nr 3) on TA-le antud volitus tegutseda riikliku referentlaboratooriumina ülaltoodud tabelis toodud valdkondades.

Referentlabori tegevusi rahastab Maaeluministeerium, kes esitab igal aastal tellimuse TA laboritele referentlaboratooriumi funktsioonide täitmiseks.

TA Tartu labori tegevused referentlaboratooriumina:

- koostöö Euroopa Liidu asjaomaste valdkondade referentlaboratooriumidega;
- osalemine EU-RL-de korralistel iga-aastastel töökoosolekutel/seminaridel;
- osalemine rahvusvahelistes, sealhulgas Euroopa Liidu referentlaborite poolt korraldatud, võrdluskatsetes;
- osalemine EU-RL-de poolt korraldatud koolitustel;
- akrediteeringu säilitamine ja laiendamine;
- olemasolevate analüüsimeetodite kaasajastamine ja uute juurutamine referentvaldkonnas;
- koostöö riiklike volitatud laboratooriumidega;
- vajadusel rahvusvaheliste võrdluskatsete proovide vahendamine volitatud laboritele, analüüsib võrdluskatsete tulemusi, mittevastava tulemuse korral jälgib parandusmeetmete rakendamist;

- referentvaldkonnas toimuva kohta info edastamine volitatud laboritele;
- koostöö pädevate asutusega, vajadusel nende nõustamine labori tegevustega seotud küsimustes;
- osalemine järelevalve- ja seireplaanide koostamisel, tehtud tööde kohta kokkuvõtete ja aruannete koostamine;
- referentlabor järgib kõigis oma toimingutes Terviseameti Tartu labori kvaliteedisüsteemi, et tagada analüüsides teostamise kvaliteet.

TA kesklabori keemialabori tegevused referentlaborina toiduga kokkupuutuvate materjalide valdkonnas:

- Koostöö Euroopa Liidu referentlaboritega (EU-RL)
 - Osalemine korralistel iga-aastastel töökoosolekutel/seminaridel.
 - Osalemine EU-RL-ide poolt korraldatud võrdluskatsetest.
 - Osalemine EU-RL-ide poolt korraldatud koolitustel.
 - Osaleb EU-RL-ide poolt organiseeritud uute meetodite valideerimise protsessis.
- Akrediteeringu säilitamine ja laiendamine
 - Uute, EL-is aktuaalseks tunnistatud analüüsimeetodite juurutamine ja olemasolevate analüüsimeetodite ajakohastamine vastavates reftegevuse valdkondades.
- Referentlabor järgib kõigis oma toimingutes Terviseameti keemialabori kvaliteedisüsteemi, et tagada analüüsisteostamise kvaliteeti.

Referentlabori tegevusi rahastab Maaeluministeerium, kes esitab igal aastal tellimuse TA laboritele referentlaboratooriumi funktsioonide täitmiseks.

PMK tegevused referentlaboratooriumina toidu valdkonnas:

PMK-le on Põllumajandusministri 4. aprilli 2007. a käskkirjaga nr 105 antud volitus tegutseda riikliku referentlaboratooriumina eespool esitatud tabelis loetletud valdkondades.

PMK tegevused referentlaboratooriumina:

- koostöö Euroopa Liidu referentlaboratooriumitega (EU-RL);
- osalemine korralistel iga-aastastel töökoosolekutel/seminaridel;
- osalemine EU-RL-ide poolt korraldatud võrdluskatsetel;
- osalemine EU-RL-ide poolt korraldatud koolitustel;
- osalemine EU-RL-ide poolt organiseeritud uute meetodite valideerimise protsessis;
- koostöö riiklike volitatud laboritega;
- võrdluskatsete organiseerimine, st. FAPAS-e proovide vahendamine volitatud laboritele, andmete edastamine FAPAS-sse, statistiliste analüüsitulemuste edastamine volitatud laboritele, ebaõnnestumiste korral parandusmeetmete väljatöötamine koos volitatud laboriga;
- töökoosolekute organiseerimine volitatud laboritele;
- koostöö pädevate asutustega;
- koostöö valdavaks sisuks on infovahetus VTA ja PMA vastava valdkonna spetsialistidega nii seadusloome kui ka praktilistes küsimustes seirekavade koostamisel;

- Maaeluministeeriumist saadud info edastamine ning vajadusel MEM vastava valdkonna spetsialistide nõustamine erialastes küsimustes;
- akrediteeringu säilitamine ja laiendamine;
- uute analüüsimeetodite juurutamine ja olemasolevate analüüsimeetodite ajakohastamine vastavates reftegevuse valdkondades;
- referentlabor jälgib kõigis oma toimingutes PMK laborite ühtset kvaliteedisüsteemi, et tagada analüüsi teostamise kvaliteeti.

2.2.3 Referentlaboratooriumide volitamine Veterinaarcorralduse seaduse alusel

Referentlaboratooriumide volitused on antud Veterinaarcorralduse seaduse § 6 lg 8 alusel ja kooskõlas Põllumajandusministri 13. märtsi 2007. a määrusega nr 20 “Nõuded referentlaboratooriumile ning referentlaboratooriumina tegutsemiseks volituse andmise taotluse sisunõuded, taotlusele lisatavate dokumentide loetelu ja taotluse menetlemise kord”. Nimetatud määrusega kehtestatakse lisaks taotluse esitamise ja menetlemise korrale ka referentlaboratooriumile esitatavad bioohutusnõuded.

Tabel 10. Veterinaarcorralduse seaduse alusel volitatud riiklikud referentlaboratooriumi.

Volitatud referentlaboratoorium	Volituse ulatus
Veterinaar- ja Toidulaboratooriumi Kesklaboratoorium Kreutzwaldi 30 51006 TARTU http://www.vetlab.ee/	▪ referentlaboratoorium sigade klassikalise katku jaoks; ▪ referentlaboratoorium sigade vesikulaarhaiguse jaoks; ▪ referentlaboratoorium marutaudi-vastase vaktsineerimise tõhususe järelevalveks; ▪ referentlaboratoorium lammaste katarraalse palaviku jaoks; ▪ referentlaboratoorium suu- ja sõrataudi jaoks; ▪ referentlaboratoorium brutselloosi jaoks; ▪ referentlaboratoorium marutaudi jaoks; ▪ referentlaboratoorium sigade aafrika katku jaoks; ▪ referentlaboratoorium mesilaste haiguste jaoks. ▪ referentlaboratoorium lindude gripi jaoks; ▪ referentlaboratoorium Newcastle'i haiguse jaoks; ▪ referentlaboratoorium kalahaiguste jaoks; ▪ referentlaboratoorium muude hobuslaste haiguste jaoks kui hobuste aafrika katk.
Eesti Maaülikooli veterinaarmeditsiini ja loomakasvatuse instituut Kreutzwaldi 1, Tartu 51014	referentlaboratoorium veiste tuberkuloosi jaoks.

VTL tegevused referentlaborina loomatervishoiu- ja elusloomade alal:

Põllumajandusministri 3. detsembri 2008. a käskkirjaga nr 231 (viimati muudetud 27. novembri 2013. a käskkirjaga nr 217) on VTL laboratooriumile Tartus antud volitus tegutseda riikliku referentlaboratooriumina eeltoodud tabelis loetletud valdkondades.

Riikliku referentlaboratooriumi volitusest tulenevad tegevused VTL-s:

- olemasolevate diagnoosimeetodite ja –tehnoloogiate kaasajastamine ning uute diagnoosimeetodite ja -tehnoloogiate juurutamine ja arendamine;
- koostöö ja infovahetus Euroopa Liidu referentlaboratooriumidega (EU-RL-ga);
- Euroopa Liidu referentlaboratooriumide poolt korraldatavatest võrdluskatsetest osavõtmine;
- Euroopa Liidu referentlaboratooriumide poolt korraldatavatest riiklike referentlaboratooriumide töökoosolekutest ning koolitustest osavõtmine;
- siseriiklik koostöö ja infovahetus pädeva asutuse ja ministeeriumi(de)ga;
- siseriiklik koostöö muude valdkondadega seotud struktuuride, teadusasutuste ja laboratooriumidega;
- laboriekspertide väljaõpe ning täiendkoolitamine referentvolituste täitmiseks vajaliku pädevuse tagamiseks;
- rahvusvaheliste erialaorganisatsioonide töös osalemine ning koostöö arendamine teiste riikide laboratooriumidega;
Uuritavate loomataudide epidemioloogia, diagnoosimise-, tõrje- ja ennetusmeetmete kohta teabe kogumine;
- riiklike seire – ja järelvalveuuringute läbiviimine;
- isoleeritud haigustekitajate tüpiseerimine, kogumine ja säilitamine.

Eesti Maaülikooli veterinaarmeditsiini ja loomakasvatuse instituudi tegevused referentlaborina veiste tuberkuloosi alal:

Eesti Maaülikooli veterinaarmeditsiini ja loomakasvatuse instituudile on antud volitus 01. juulil 2016. a sõlmitud töövõtulepinguga nr 189 tegutseda riikliku referentlaboratooriumina veiste tuberkuloosi alal.

Riikliku referentlaboratooriumi volitusest tulenevad tegevused:

- volitatud labori poolt tuberkuloosi või paratuberkuloosi kahtlusega veistelt isoleeritud mükobakterite kultuuridest bakteriliikide identifitseerimine PCR-meetodi ja Genotype®- meetodiga;
- uuringute teostamisel lähtutakse asjakohastes OIE ja WHO dokumentides ning EVS ISO/IEC 17025 standardis toodud nõuetest;
- koostatakse ja säilitatakse Eestis isoleeritud tuberkuloosi põhjustava *Mycobacterium sp.* kogu. Kogu säilitamiseks kasutatakse säilitussöötmena BD Difco™ Skim Milk söödet. Mükobakterite DNA-kollektsiooni säilitatakse sügavkülmas vähemalt - 24° C juures;
- kaasajastatakse olemasolevat akrediteeritud meetodit asjakohasena hoidmiseks;
- tehakse vajadusel koostööd Euroopa Liidu referentlaboriga (VISAVET, Hispaania) ja teadusasutustega nende poolt läbiviidavate teaduuuringute raames;

- osaletakse Euroopa Liidu referentlabori poolt (VISAVET, Hispaania) korraldatud võrdluskatsetes, töökohtumistel ja koolitustel ning veiste tuberkuloosi diagnoosimist käsitlevates rahvusvahelistes foorumitel;
- nõustatakse Maaeluministeeriumi toiduohutuse osakonda, Veterinaar- ja Toiduametit ja volitatud laborit oma pädevuse piires;
- uusimat valdkonnateabe edastamine Maaeluministeeriumi toiduohutuse osakonnale, Veterinaar- ja Toiduametile ja volitatud laborile.

2.2.4 Referentlaboratooriumide volitamine söödaseaduse alusel

Söödaseaduse § 32 kohaselt volitatakse referentlaboratooriumina iga Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 882/2004 VII lisas nimetatud Euroopa Liidu söödaalase referentlaboratooriumi jaoks vähemalt üks nendeks analüüsideks akrediteeritud laboratoorium.

Tabel 11. EL 01.03.2007. a nimetatud riiklikud referentlaboratooriumid – sööt.

Referentlaboratoorium	Volituse ulatus
Veterinaar- ja Toidulaboratooriumi Kesklaboratoorium Kreutzwaldi 30 51006 TARTU http://www.vetlab.ee/	1) referentlaboratoorium söödas sisalduvate loomsete valkude jaoks; 2) referentlaboratoorium zoonooside (salmonelloosi) jaoks; 3) referentlaboratoorium <i>Listeria monocytogenes</i> 'e jaoks; 4) referentlaboratoorium koagulaaspositiivsete stafülokokkide, sh <i>Staphylococcus aureus</i> 'e jaoks; 5) referentlaboratoorium <i>E. coli</i>, sh verotoksilise <i>E. coli</i> jaoks; 6) referentlaboratoorium <i>Campylobacter</i> 'i jaoks.
Põllumajandusuuringute Keskus Teaduse 4/6 Saku 75501 HARJUMAA http://pmk.agri.ee/	▪ referentlaboratoorium söötades kasutatavate söödalisandite jaoks; ▪ referentlaboratoorium söötades esinevate pestitsiidijääkide jaoks; ▪ referentlaboratoorium söödas sisalduvate raskmetallide jaoks; ▪ referentlaboratoorium mükotoksiinide jaoks

PMK tegevused referentlaborina söötade valdkonnas:

1. Koostöö Euroopa Liidu referentlaboritega (EU-RL)
 - Osalemine korralistel iga-aastastel töökoosolekutel/seminaridel.
 - Osalemine EU-RL-ide poolt korraldatud võrdluskatsetel.
 - Osalemine EU-RL-ide poolt korraldatud koolitustel.

- Osalemine EU-RL-ide poolt organiseeritud uute meetodite valideerimise protsessis.
2. Koostöö riiklike volitatud laboritega
 - Võrdluskatsete organiseerimine, st FAPAS-e proovide vahendamine volitatud laboritele, andmete edastamine FAPAS-sse, statistiliste analüüsitulemuste edastamine volitatud laboritele, ebaõnnestumiste korral parandusmeetmete väljatöötamine koos volitatud laboriga.
 - Töökoosolekute organiseerimine volitatud laboritele
 3. Koostöö pädevate asutustega
 - Koostöö valdavaks sisuks on infovahetus VTA vastava valdkonna spetsialistidega nii seadusloome kui ka praktilistes küsimustes seirekavade koostamisel.
 - Maaeluministeeriumist saadud info edastamine ning vajadusel MEM vastava valdkonna spetsialistide nõustamine erialastes küsimustes.
 4. Akrediteeringu säilitamine ja laiendamine
 - Uute analüüsimeetodite juurutamine ja olemasolevate analüüsimeetodite ajakohastamine vastavates reftegevuse valdkondades.

Referentlabor jälgib kõigis oma toimingutes PMK laborite ühtset kvaliteedisüsteemi, et tagada analüüsiteostamise kvaliteeti.

3. Pädevate asutuste organisatsioon ja ametlike kontrollide korraldamine

3.1 Pädevate asutuste organisatsioon

3.1.1 Veterinaar- ja Toiduamet (VTA)

VTA on Maaeluministeeriumi valitsemisalas tegutsev valitsusasutus, millel on juhtimisfunktsioon ja mis planeerib ja korraldab veterinaariat, toidu- ning söödaohutust, turukorraldust, loomakaitset ja põllumajandusloomade aretust reguleerivatest õigusaktidest tulenevate nõuete täitmist ja teostab nende nõuete täitmise üle riiklikku järelevalvet ning kohaldab riiklikku sundi seaduses ettenähtud alustel ja ulatuses.

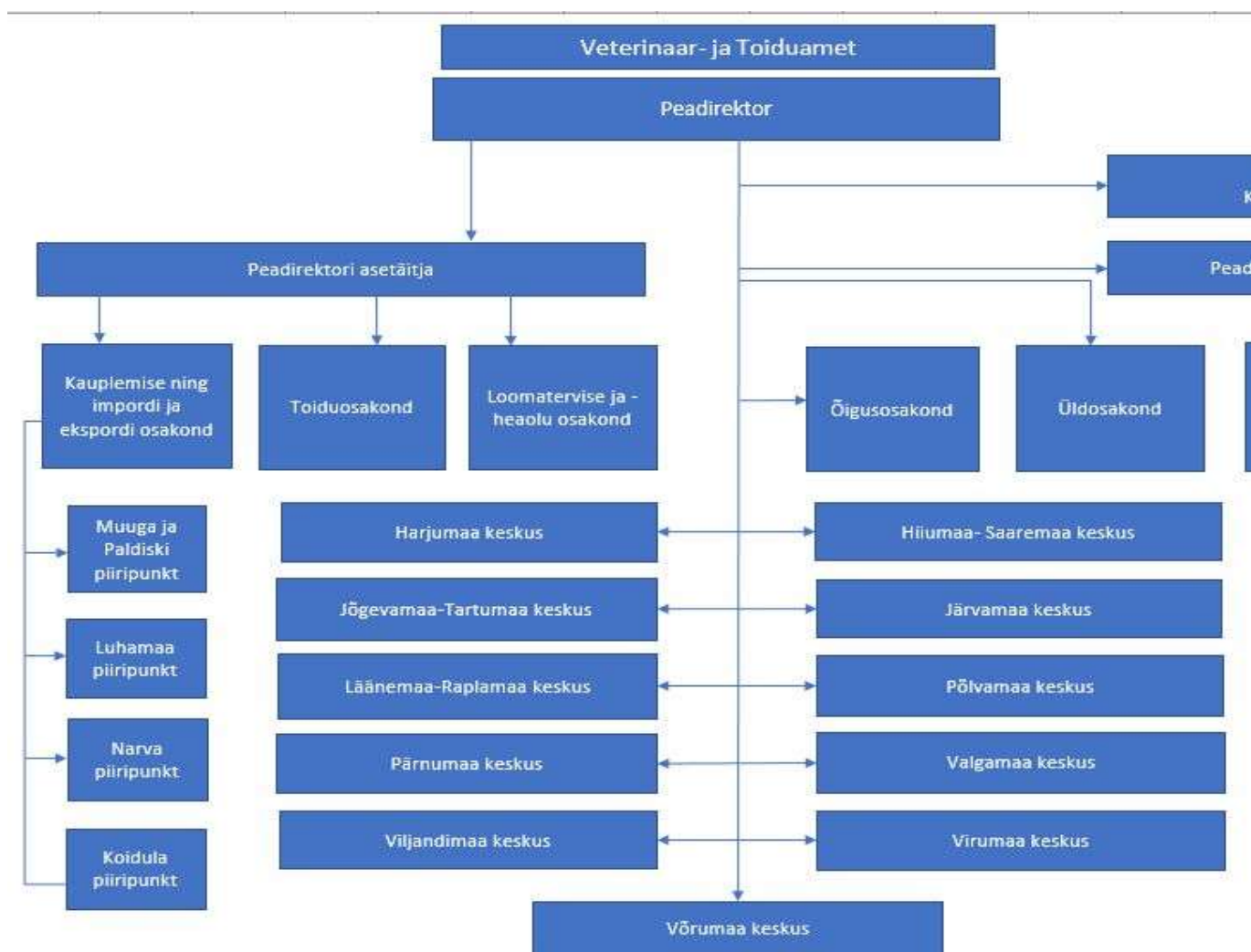
Sellest tulenevalt on VTA ülesanneteks vastavalt **Veterinaar- ja Toiduameti põhimäärusele, mis on kinnitatud maaeluministri 16.08.2018 a määrusega nr 48:**

- 1) korraldada ja koordineerida loomataudi ning inimestele ja loomadele ühise haiguse tõrjet;
- 2) korraldada ja teostada järelevalvet loomade tervise ja heaolu ning loomsete saaduste üle ning veterinaararsti ja loomseid saadusi tootva loomapidaja poolt ravimite ja ravimsöödade kasutamise üle;
- 3) korraldada ja teostada järelevalvet toidu, toiduga kokkupuutumiseks ettenähtud materjalide ja esemete ning ettevõtte, kus käideldakse toitu, toidu käitlemise ning nimetatud materjalide ja esemete valmistamise, töötlemise ja turustamise vastavuse üle õigusaktides sätestatud nõuetele;
- 4) koordineerida sööda, toidu, looma tervise ja heaolu mitmeaastase riikliku kontrollikava ja selle aruande koostamist;
- 5) tegutseda toidu ja sööda kiirhoiatussüsteemi (RASFF) ning Euroopa Liidu pädevaid ametiasutusi ühendava veterinaar- ja toidukontrollialase arvutisüsteemi (TRACES) Eesti kontaktasutusena ning korraldab nimetatud süsteemide tööd Eestis;
- 6) korraldada ja teostada oma pädevuse piires järelevalvet turukorraldusmeetmete rakendamise üle;
- 7) korraldada ja teostada järelevalvet alkoholi määratlemise, kirjeldamise ja müügiks esitlemise nõuetekohasuse üle ning tegutseb riikliku alkoholiregistri volitatud töötlejana;
- 8) korraldada ja teostada järelevalvet põllumajandusloomade aretuse ja geneetiliste ressursside säilitamise üle;
- 9) täita kutselise kalapüügi korraldamisega seotud ülesandeid;
- 10) korraldada ja teostada järelevalvet isiku üle, kes tegeleb mahepõllumajandusele viitavalt märgistatud või märgistada kavatssetavate toodete valmistamise või turustamisega, sealhulgas importimisega;
- 11) korraldada ja teostada järelevalvet sööda ja söödatootmise nõuetekohasuse üle ning tegutseb riigi söödaregistri volitatud töötlejana;
- 12) väljastada veterinaarpraksisega tegelemiseks veterinaararsti tegevuslube;
- 13) analüüsida loomatervishoiu, loomakaitse, sööda hügieeni, toiduohutuse, tõuaretuse ja turukorralduse olukorda riigis, töötab välja Ameti tegevusvaldkonnaga seotud arengu- ja tegevuskava ning teostab järelevalvet nende täitmise üle;
- 14) kohaldada riiklikku sundi seaduses ettenähtud alustel ja ulatuses;

- 15) teha ettepaneku õigusakti väljatöötamise või muutmise kohta ning annab arvamuse Ameti tegevusvaldkonnaga seotud õigusakti eelnõu kohta;
- 16) osaleda Ameti tegevusvaldkonnaga seotud üldriikliku arengudokumendi väljatöötamises ning teeb ministeeriumile ettepaneku töötada välja asjaomane poliitika;
- 17) teha oma pädevuse piires koostööd teise valitsusasutuse, valitsusasutuse hallatava riigiasutuse, kohaliku omavalitsusüksuse, erialaliidu ja ühendusega ning välisriigi asjakohase ametiasutuse ja rahvusvahelise organisatsiooniga;
- 18) osaleda oma tegevusvaldkonnaga seotud Euroopa Liidu otsustusprotsessis ja tema asutuste töös ning töötab välja Euroopa Liidu otsustusprotsessis osalemiseks vajalikud seisukohtade projektid;
- 19) täita Ametile seadusega, Riigikogu otsusega, Vabariigi Presidendi seadlusega, Vabariigi Valitsuse määruse ja korraldusega ning ministri määruse ja käskkirjaga pandud muid ülesandeid.

VTa struktuuris on **keskasutus ja 11 osakonna staatuses olevat piirkondlikku keskust**. Kui keskasutuse peamiseks ülesandeks on veterinaar- ja toidukontrollialase ning põllumajandusloomade aretuse seadusest tuleneva järelevalvetegevuse planeerimine ja koordineerimine, siis keskused on järelevalvet teostavateks struktuurüksusteks.

VTa struktuur skemaatiliselt on toodud alljärgneval joonisel:

VTa keskasutuse struktuuri kuulub 6 osakonda (alljärgnevalt on välja toodud osakondade põhiülesanded v.a üldosakond ja õigused):

Loomatervishoiu ja – heaolu osakond

Osakonna põhiülesanded on

- korraldada, koordineerida ja teostada loomataudide ennetamist ja tõrjet;
- korraldada meetmete rakendamist inimeste kaitseks inimestele ja loomadele ühistest ning loomade kaudu levivate haiguste eest;
- korraldada ja teostada järelevalvet kutsetegevuse loaga veterinaararstide tegevuse, põllumajandusloomade aretuse, loomatervise ja -heaolu, loomapidamishoonete, toiduks mittekasutatavate loomsete saaduste, loomkatsete, veterinaarravimite ning ravimsöötade kasutamise, sööda ja söodatootmise nõuetekohasuse üle.

Tegevused põhiülesannetes seatud eesmärgi saavutamiseks:

- 1) korraldada ja teostada loomatervist, loomakaitset ja söötade ning söödakäitlemist reguleerivatest õigusaktidest tulenevate nõuete täitmise järelevalvet;
- 2) korraldada loomataudide diagnostikat, ennetamist ja tõrjet ning järelevalvet loomade tervise, loomakaitse ja söödahügieeni nõuete täitmise üle;
- 3) korraldada ja teostada loomataudide tõrjet ning rakendab meetmeid inimeste kaitseks loomadega ühiste ja loomade kaudu levivate haiguste eest;
- 4) korraldada laboratoorseid uuringuid loomataudide diagnoosimiseks ning sööda ja joogivee kvaliteedi hindamiseks;
- 5) teostada loomade identifitseerimise ja registreerimise järelevalvet ning siseriikliku liikumise veterinaarkontrolli;
- 6) korraldada ja teostada loomade nakkushaiguste või loomadelt inimesele üle kanduvate nakkushaiguste teistest riikidest sissetoomise vältimiseks abinõude tarvituselevõtmist, samuti sisseveetavate loomade, loomsete saaduste, sööda ja võimalike nakkusekandjate veterinaarkontrolli;
- 7) tegeleda keskkonna kaitsmisega loomapidamise ja loomataudidega kaasnevate kahjulike tegurite eest oma pädevuse piires;
- 8) korraldada ja teostada järelevalvet veterinaararstide ja loomseid saadusi tootvate loomapidajate poolset ravimite ja ravimsöötade kasutamise üle;
- 9) korraldada ja teostada järelevalvet aretusega tegeleva isiku, seemendaja ja loomapidaja üle;
- 10) korraldada ja teostada loomsete kõrvalsaaduste käitlemise alast järelevalvet;
- 11) osaleda loomakasvatushoonete ehitus- ja rekonstrueerimisprojektide kooskõlastamisel;
- 12) korraldada koolitust loomatervishoiu, loomakaitse, aretuse ja söötade alaste küsimustega tegelevatele järelevalveametnikele ja volitatud veterinaararstidele;
- 13) osaleda loomatervishoiu-, loomakaitse-, aretuse- ja söötade alaste õigusaktide eelnõude ettevalmistamisel;
- 14) osaleda loomatervishoiu-, loomakaitse-, aretuse- ja söötade alaste riiklike või rahvusvaheliste projektide ettevalmistamisel ja läbiviimisel;
- 15) teostada ameti kohalike asutuste loomatervishoiu-, loomakaitse-, aretuse- ja söötade valdkonnaga tegelevate järelevalveametnike töö hindamist, analüüsida hindamise tulemusi;
- 16) tagada osakonna teenistujate osalemise tehniliste ekspertidena ameti kohalike asutuste auditeerimisel vastavalt oma pädevusele;
- 17) nõustada õigusaktidest tulenevate nõuete selgitamiseks loomapidajaid ja teisi valdkonnaga seotud isikuid;
- 18) korraldada õigeaegselt teabe avaldamise ning aegunud teabe uuendamise ameti koduleheküljel oma tegevusvaldkonna piires;
- 19) teha koostööd ameti teiste üksustega; teise valitsusasutuse, valitsusasutuse hallatava riigiasutuse, kohaliku omavalitsusüksuse, erialaliidu või ühenduse, ühiskondliku organisatsiooni ning välisriigi asjakohase ametiasutuse ja rahvusvahelise organisatsiooniga;
- 20) esitada eelnevalt riigis väljatöötatud seisukoha oma pädevuse piires teiste riiklike institutsioonide poolt koostatud programmides, komisjonides ja töögruppides ning rahvusvahelistes organisatsioonides;

- 21) täita muid seadusega, Riigikogu otsustega, Vabariigi Presidendi seadlusega, Vabariigi Valitsuse määruse ja korraldusega ning põllumajandusministri (maaeluministri) määruse ja käskkirjaga pandud ülesandeid.

Toiduosakond

Osakonna tegevusvaldkonnaks on toidu ametlike kontrollide planeerimine, korraldamine ja koordineerimine osakonnale antud pädevuse piires.

Toiduosakonna põhiülesanne on:

- korraldada ja teostada järelevalvet toidu ning toiduga kokkupuutumiseks ettenähtud materjalide ja esemete käitlemise üle;
- ellu viia toiduseireprogramme;
- volitada järelevalve käigus võetud proovide analüüsimiseks laboratooriume.

Tegevusvaldkonna eesmärgiks on „laudast lauani“ põhimõttel tõhusalt toimiva järelevalvega aidata kaasa nõuetekohase toidu tarbijani jõudmisele ning informeeritusele teadlike valikute tegemisel

Oma tegevusvaldkonna eesmärgi saavutamiseks osakond:

- 1) korraldab ja koordineerib toitu käitleva ettevõtte poolt esitatud majandustegevusteate ja tegevusloa taotlemise menetlemist;
- 2) korraldab ja koordineerib järelevalvet toidu sh eritoitude, toidulisandite, uuendtoidu ja geneetiliselt muundatud toidu käitlemise ning ettevõtte, kus käideldakse toitu, õigusaktides sätestatud nõuetele vastavuse hindamiseks;
- 3) korraldab ja koordineerib toiduga kokkupuutumiseks ettenähtud materjalide ja esemete valmistamise, töötlemise ja turustamisega tegelevast ettevõttest teavitamist;
- 4) korraldab ja koordineerib järelevalvet toiduga kokkupuutumiseks ettenähtud materjalide ja esemete valmistamise, töötlemise ja turustamisega tegelevate ettevõtete üle;
- 5) korraldab ja koordineerib järelevalvet enesekontrolli raames võetavate proovide analüüsimise üle;
- 6) korraldab eritoitude ja toidulisandite esmakordsest turuleviimisest teavitamist;
- 7) korraldab ja teostab laboratooriumi volitamist järelevalve käigus võetud proovide analüüsimiseks;
- 8) korraldab ja koordineerib toidualase teabe esitamise järelevalvet;
- 9) kavandab ja korraldab toidu seireprogramme, analüüsib seire tulemusi ning koostab asjaomased aruanded;
- 10) koostab riikliku toiduohutuse alase situatsioonplaani, lähtudes siseriiklikest kriisireguleerimise põhimõtetest ning kooskõlastades kriisijuhiga;
- 11) korraldab ameti kohalike asutuste järelevalveametnike erialast täiendamist;
- 12) korraldab ameti kohalike asutuste järelevalveametnike töö hindamist osakonna teenistujate poolt;
- 13) tagab osakonna teenistujate osalemise tehniliste ekspertidena ameti kohalike asutuste auditeerimisel vastavalt oma pädevusele;
- 14) korraldab tegevusvaldkonda puudutavate registrite, andmekogude ja muude infokandjate haldamist ja ajakohastamist;
- 15) osaleb tegevusvaldkonda puudutavate õigusaktide eelnõude ettevalmistamises;

- 16) osaleb komitoloogiaprotsessis;
- 17) teeb ameti juhtkonnale ettepanekuid järelevalvealaste õigusaktide või töökorralduse muutmiseks;
- 18) selgitab õigusaktidest tulenevaid nõudeid toidu käitlejatele ja muudele isikutele;
- 19) koostab toidu käitlejatele ja muudele isikutele, sh tarbijale suunatud juhend- ja/või infomaterjale ja näidisdokumendivorme ning avaldab need ameti koduleheküljel;
- 20) korraldab õigeaegselt teabe avaldamise ning aegunud teabe uuendamise ameti koduleheküljel oma tegevusvaldkonna piires;
- 21) teeb koostööd ameti teiste üksustega; teiste valitsusasutuste, valitusasutuste hallatavate riigiasutuste, kohaliku omavalitsusüksuste, erialaliitude ja ühendustega, samuti teiste riikide vastavate asutuste ja rahvusvaheliste organisatsioonidega osakonnale antud pädevuse ulatuses;
- 22) esitab eelnevalt riigis väljatöötatud seisukoha oma pädevuse piires teiste riiklike institutsioonide poolt koostatud programmides, komisjonides ja töögruppides ning rahvusvahelistes organisatsioonides;
- 23) täidab muid seaduste, Riigikogu otsuste, Vabariigi Valitsuse määruste ja korralduste ning põllumajandusministri (maaeluministri) määruste ja käskkirjade ning ameti peadirektori käskkirjadega pandud ülesandeid.

Kauplemise ning impordi ja ekspordi osakond

Osakonna tegevuse põhieesmärgiks on ohtlike loomataudide leviku tõkestamine ja nõuetele mittevastava kaubaga kauplemise ning selle impordi ja ekspordi takistamine.

Osakonna tegevusvaldkonnaks on veterinaariat, toidu- ja söödaohutust ning loomakaitset reguleerivate õigusaktide ja muude kehtestatud reeglite (*edaspidi* nõuete) täitmise kontrollimine ja koordineerimine, järelevalve teostamine kontrollile alluvate kaupadega kauplemisel ning kaupade importimisel-eksportimisel; riikliku sunni kohaldamine osakonnale omistatud pädevuse piires seaduses ettenähtud alustel ja ulatuses.

Oma põhieesmärgi täitmiseks osakond:

- 1) korraldab ja koordineerib järelevalvet kehtestatud nõuetest ja protseduurireeglitest kinnipidamise üle kontrollile alluvate kaupadega kauplemisel reeglina kuni sihtkohani või alates lähtekohast;
- 2) teostab, korraldab ja koordineerib järelevalvet kehtestatud nõuetest ja protseduurireeglitest kinnipidamise üle kontrollile alluvate kaupade impordil-ekspondil temale omistatud pädevuse ulatuses selleks ettenähtud piiripunktides või muudes õigusaktidega ettenähtud ja lubatud kohtades;
- 3) korraldab koos tollitöötajatega kontrolli füüsilisest isikust reisija pagasis ja rahvusvahelistes postisaadetistes leiduvale kaubale;
- 4) korraldab sertifikaatide väljatöötamist, läbivaatamist ja kooskõlastamist koostöös ameti teiste vastavate osakondadega vastavalt töövaldkondadele;
- 5) korraldab riskianalüüsi tulemusena rakendatavate kaitsemeetmete (*edaspidi* kaitsemeetmete) avalikustamise koostöös ameti teiste vastavate osakondadega;

- 6) korraldab osakonna tööd puudutavate registrite ja muude infokandjate haldamist ja ajakohastamist ning nendega töötamist;
- 7) korraldab osakonna järelevalveametnike erialast täiendamist koostöös ameti teiste vastavate osakondadega;
- 8) töötab kehtivatele õigusaktidele tuginedes järelevalve teostamiseks välja juhendid ja eeskirjad, ning vajadusel uuendab neid;
- 9) korraldab ja koordineerib tööd RASFF-iga; on antud valdkonnas kontaktisikuks Eestis;
- 10) korraldab ja koordineerib tööd TRACES-ga; on antud valdkonnas kontaktisikuks Eestis;
- 11) teeb ameti juhtkonnale ettepanekuid järelevalvealaste õigusaktide või töökorralduse muutmiseks;
- 12) peab arvestust kontrollile alluva kauba üle teostatud järelevalve kohta oma töövaldkonnas;
- 13) teeb koostööd teiste valitsusasutuste ja valitsusasutuste hallatavate riigiasutuste, kohalike omavalitsuste ning erialaliitude ning ühendustega, samuti teiste riikide vastavate asutuste ja rahvusvaheliste organisatsioonidega osakonnale omistatud pädevuse ulatuses; osaleb komitoloogiaprotsessis;
- 14) korraldab õigeaegselt teabe avaldamise ja aegunud teabe uuendamise asutuse interneti koduleheküljel oma tegevusvaldkonna piires;
- 15) täidab muid talle seaduste, Riigikogu otsuste, Vabariigi Valitsuse määruste ja korralduste, põllumajandusministri (maaeluministri) määruste ja käskkirjadega ning ameti peadirektori käskkirjadega pandud ülesandeid;

Osakond kasutab järelevalve teostamisel volitatud laboratooriumide teenuseid.

Osakonna koosseisus on ka **4 piiripunkti**:

- Luhamaa piiripunkt
- Muuga ja Paldiski piiripunkt
- Narva piiripunkt
- Koidula piiripunkt

Kalapüügi- ja turukorralduse osakond

Osakonna põhiülesanded on korraldada ja teostada riiklikku järelevalvet turukorraldusmeetmete rakendamise ja toodete, sealhulgas alkoholi kvaliteedinõuetele vastavuse üle, täita riikliku alkoholiregistri ja kutselise kalapüügi registri volitatud töötleja kohustusi, korraldada ja koordineerida järelevalvet mahepõllumajandusele viitavalt märgistatud või märgistada kavatssetavate toodete, ettevalmistamise, turuleviimise ning importimise vastavuse üle.

Põhiülesannete täitmiseks osakond:

- 1) koolitab ja tunnustab sea-, veise- ja lambarümpade kvaliteediklasside määrajat;
- 2) koordineerib ja korraldab turukorraldusmeetmete rakendamisel toodete kvaliteedinõuetele vastavuse kontrolli;
- 3) korraldab ja teostab järelevalvet turukorralduse valdkonnas toetuse taotleja üle;
- 4) korraldab alkoholi registreerimist hallatavas riiklikus alkoholiregistris;
- 5) korraldab koolitust aretusega, turukorraldusmeetmete rakendamisega ja alkoholi järelevalvega tegelevale järelevalveametnikule;

- 6) korraldab volitatud töötaja ülesannetes kutselise kalapüügi registri pidamist;
- 7) korraldab kutselise kalapüügi registrisse kalalaevade kohta andmete kandmist ja kustutamist ning kalalaevatunnistuste andmist, nende kehtivuse peatamist ja kehtetuks tunnistamist;
- 8) korraldab kutselise kalapüügi lubade andmisega, sealhulgas püügivõimaluste jaotamisega seotud taotluste vastuvõtmist ja menetlemist ning sellega seotud kirjavahetust;
- 9) korraldab kutselise kalapüügiga seonduvate andmete kogumist ja kandmist kutselise kalapüügi registrisse ning kogutud andmete analüüsi;
- 10) korraldab kutselise kalapüügi registris kutselise kalapüügi ja kalalaevade kohta kogutud andmete alusel aruandluse koostamist ja andmete avaldamist;
- 11) osutab kutselise kalapüügi registrisse andmete esitajatele kasutajatuge;
- 12) teeb ettepanekuid kutselise kalapüügi registri arendamiseks ning osaleda arenduste läbivaatamisel, testimisel ja rakendamisel;
- 13) korraldab kutselise kalapüügiloa saajate ja kalapüügiga seonduvate andmete esitajate ning teiste isikute nõustamist kutselise kalapüügi korraldust reguleerivate õigusaktide osas.
- 14) korraldab ja koordineerib mahepõllumajandusele viitavalt märgistatud või märgistada kavatsetavate toodete, ettevalmistamise, turuleviimise ning importimisega tegeleva isiku ettevõtte tunnustamist.
- 15) korraldab ja koordineerib järelevalvet isiku üle, kes tegeleb mahepõllumajandusele viitavalt märgistatud või märgistada kavatsetavate toodete, ettevalmistamise, turuleviimise ja importimisega

Kokku on VTAs 313 teenistujat, nendest 185 töötab piirkondlike keskuste koosseisus.

Keskasutuse koosseisus töötab 128 inimest, kellest 22-he füüsiline asukoht on piiril asuvates **piiripunktides** ja 23-e inimese asukoht **piirkondlikes keskustes**.

Neile lisandub 27 **volitatud veterinaararsti** - tegevusluba omavad veterinaararstid, kellega on veterinaarkorralduse seaduses sätestatud korras sõlmitud halduslepingud, milles on määratud volituste ulatus (peamiselt teevad volitatud veterinaarid profülaktilisi töid n. tuberkuliinimine, vereproovide võtmine jms.).

Kui Veterinaar- ja Toiduamet vajab loomatauditõrje toimingut (vaktsineerimine, proovide võtmine jms.) tegemiseks kaasabi, teavitab ta sellest oma veebilehel, näidates ära loomatauditõrje toimingut kirjelduse. Loomatauditõrje seaduse alusel **kaasatud veterinaararstidele** tasutakse tehtud toimingute eest vastavalt Maaeluministeeriumi poolt kehtestatud hinnakirjale.

Tabel 12. Veterinaar- ja Toiduameti järelevalveametnike arv struktuuriüksuste kaupa seisuga 01.04.2019.

Struktuuriüksus	Järelevalve- ametnikud	Tugiteenus (ametnikud ja abiteenistujad)	Üldjuhti- mine	Kokku
VTA keskasutus	69	34	1	104
Piiripunktid	22	0		22
Harjumaa keskus	35	0		35
Hiiumaa-Saaremaa keskus	18	0		18
Jõgevamaa-Tartumaa keskus	21	0		21
Järvamaa keskus	8	0		8
Läänemaa-Raplamaa keskus	15	0		15
Virumaa keskus	37	0		37
Põlvamaa keskus	7	0		7
Pärnumaa keskus	14	0		14
Valgamaa keskus	15	0		15
Viljandimaa keskus	10	0		10
Võrumaa keskus	6	0		6
KOKKU	277	34	1	312

Oma tegevuses kasutab VTA Veterinaar- ja Toidulaboratooriumi, TA laboratooriumide, Põllumajandusuuringute keskuse, Keskkonnaameti Kiirgusosakonna laboratooriumi ning vajadusel teiste veterinaarkorralduse seaduse, söödaseaduse, alkoholiseaduse ja toiduseaduse kohaselt volitatud laboratooriumide või välisriikide laboratooriumite teenuseid.

Mõõtetevusest VTA-s

Vastavalt Mõõteseaduse § 5 lõikele 1 on mõõtetulemuste jälgitavus tõendatud, kui mõõtmised on teinud pädev mõõtja, kes kasutab mõõtevahendit, mille taatluskohustus on täidetud või mis on jälgitavalt kalibreeritud, või sertifitseeritud etalonaineid, järgides asjakohast mõõtemetoodikat.

Mõõteseaduse § 5 lõike 2 alusel peab mõõtetulemuste jälgitavus riikliku järelevalve käigus olema tõendatud, kui mõõtetulemuste alusel tehakse ettekirjutus, määratakse karistus väärtetaseme või piiratakse eriõigust. Mõõteseaduse § 5 lõike 5 alusel hindab ja tõendab mõõtja erialast pädevust Eesti Akrediteerimiskeskus.

Mõõtetevuse korraldamiseks VTA-s on koostatud Mõõtetevuse käsiraamatud (I ja II osa), kus on toodud mõõtetevuse korraldamise üldised põhimõtted, oluline mõõtetevusega seotud isikute ja mõõtevahendite kohta ning tööjuhendid mõõtmiste läbiviimiseks.

20. detsembril 2017. a sai VTA tunnistuse erialase kompetentsuse kinnitamise kohta. VTA on hinnatud erialaselt pädevaks järgmiste valdkondade järelevalvetegevuse käigus tehtavate mõõtmiste osas:

- Temperatuuri mõõtmine toidus ja õhus
- Geomeetriliste mõõtmete mõõtmine mõõdulindiga.

Mõõtmiste teostamisega tegelevad järelevalve käigus VTA järelevalveametnikud, kes on saanud mitmeid mõõtmistegevusega seotud koolitusi ja saanud vastava ettevalmistuse.

Koolituse korraldus VTA-s

VTA koolituste kord on kinnitatud peadirektori 20.03.2018 käskkirjaga nr 56.

Koolituskava sisestatakse koos VTA tööplaaniga planeerimise, projektijuhtimise ning arenguestluste tarkvaralahenduse PlanPro tööplaanide moodulisse jooksva aasta 15. veebruariks. Aasta jooksul 2 korda vaadatakse koolitusplaani täitmine üle ja vajadusel tehakse planeeritud eelarve piires täiendusi.

Koolitusvajadust hindavad teenistujate vahetud juhid, kes arutavad teenistujaga läbi arendamist vajavad momendid teenistuja töös.

Valdkonna eest vastutav osakonnajuhataja kavandab ja esitab jooksvaks aastaks:

- sama valdkonnaga tegelevatele spetsialistidele struktuuriüksustes majasiseste või tellimuskoolituste kava;
- oma struktuuriüksuse ametnike arendamiseks vajalike nii sise- kui väliskoolituste kava;
- sektorile korraldatavate teavitust ja infoürituste kava.

Koolitusvajaduse väljaselgitamisel juhendatakse ametnike tegevuse tulemuslikkusest, teenistujate hindamise- ja arenguestluste tulemustest, uute järelevalve valdkondade lisandumisest, uute protseduuride ja vormide kinnitamisest, olemasolevate protseduuride ja vormide muutmisest, uute Euroopa Liidu ja siseriiklike valdkonnapõhiste õigusaktide muudatustest ning vahetute juhtide hinnangutest varasemate koolituste tulemuslikkusele.

Koolituskava koostatakse keskasutuses. Koolituskava koostamisel juhendatakse asutuse eesmärkidest ja prioriteetidest.

2019. a koolitusprioriteetideks on juhtide juhtimisvõimekuse arendamine ja professionikeskne täiendõpe eesmärgiga teostada ühetaolist järelevalvet.

Koolituskava kajastab struktuuriüksuste poolt valdkondade spetsialistidele kavandatud koolitusüritusi ning vabariigisiseste koolitusasutuste poolt pakutavatel avatud koolitustel osalemist. Koolituskava kajastab ka teistele seotud pädevatele asutustele ja sektorile kavandatud valdkonnakoolitusi. Näiteks Maksu- ja Tolliameti tolliametnikele kavandatud koolitused.

Koolituskava edastatakse struktuuriüksustele e-maili teel ning pannakse üles ekstraneti kodulehele.

Ekstraneti avalehel avaldatakse lühidalt koolituste toimumise eelinfo, kus kirjeldatakse teema, osalejate ring, toimumise kuupäevad ja toimumise koht.

Koolituse läbiviimiseks valitakse soovitud eesmärgi saavutamiseks sobivaim koolitusvorm, eelistades tellimuskoolituse, majasisese koolituse ja individuaalõppe kui odavamate ja paindlikumate vormide kasutamist avatud koolituse kõrval.

Üldiste koolitusteemade puhul, mille eesmärgiks on ühiste põhimõtete rakendamine VTA töökorralduses või kui samalaadset koolitust vajab suurem grupp teenistujaid asutuse erinevatest struktuuriüksustest eelistatakse tellimus- või majasisest koolitust.

Koolituse toimumise aja ja asukoha valikul otsitakse võimalusi, mis kõige paremini sobivad VTA töö iseloomu ja korraldusega.

VTA spetsialistide poolt läbiviidud koolitustel kasutatakse vajadusel ja võimalusel pädevate välislektorite abi. Koolitustel jagatakse osavõtjatele jaotusmaterjale.

Tõhusaks koolituse vormiks on kujunenud koolitus-ühisinspekterimine, mille käigus ühildatakse loengud praktilise õppusega ühisel näitlikul inspekterimisel. Praktilise koolituse käigus ilmnevad paremini kitsaskohad ja süveneb loengul kuuldu materjal.

Koolituste tagasiside ja aruandlus

Koolitused registreeritakse riigitöötaja iseteenindusportaali koolituste moodulis. Tagasiside saamiseks koolitusel esitatu arusaadavuse, teema vajalikkuse ja lektorite asjatundlikkuse kohta, täidavad koolitusel osalejad samas portaalis ka tagasisidelehed. Tagasiside on anonüümne. Tagasiside alusel tehakse kokkuvõte ja antakse hinnang koolituse läbiviimise taseme ja praktilisuse kohta.

Koolituste arvestust peetakse personaliarvestusprogrammis SAP Riigi Tugiteenuste Keskuses, koolitusandmeid saadab SAPi personalitöötaja iseteenindusportaali vahendusel. Koolituse algatamiseks koostab koolituse korraldaja, avatud koolituse korral osaleja ise, iseteenindusportaal koolitustaotluse, mille alusel personalitöötaja loob iseteenindusportaal koolitusürituse ja registreerib osalejad koolitusele või avab koolitusele registreerimise võimaluse.

Avatud koolitusel osaleja koostab memo või viib läbi infotunni teistele asjast huvitatud ametnikele koolitusel omandatud tööalase materjali edastamiseks. Tagasiside vormi otsustab vahetu juht.

Memo ja koolitusel jagatud õppematerjalid jms. tagasiside koolitusel osalemisest säilitatakse osakonnas, memo pannakse vastava valdkonna ektraneti lehele.

Osakonnajuhataja arvestab koolitustelt saadud tagasisidet järgmise perioodi koolituste kavandamisel.

Koolituse arvestuse ja aruandluse pidamise eesmärgiks on koguda informatsiooni toimunud koolitusel osalemise ja koolituseelarve kulu kohta.

Koolitusel osaleja esitab iseteenindusportaali vahendusel kulude aruande 3 tööpäeva jooksul.

Koolituskulude arvestamine ja aruandluse koostamine toimub tsentraalselt Riigi Tugiteenuste Keskuses. Veterinaar- ja Toiduamet saab jooksvat aruandlust koolituste kohta tsentraalsest aruandluskeskkonnast ja iseteenindusportaalist.

3.1.2 Terviseamet (TA)

Terviseamet on Sotsiaalministeeriumi valitsemisalas tegutsev valitsusasutus, kellel on juhtimisfunktsioon ning kes teeb riiklikku järelevalvet ning kohaldab riiklikku sundi seaduses ettenähtud alustel ja ulatuses.

TA tegevuse eesmärgiks on tervist toetava ja parendava elu- ja õpikeskkonna kujundamisele suunatud ning kvaliteetsele tervisekaitse- ja tervishoiuteenusele orienteeritud rahvastiku tervise poliitika elluviimine tervishoiu-, tervisekaitse-, kemikaaliohutuse ja meditsiiniseadmete valdkonnas.

TA põhiülesandeks on seadustega sätestatud ülesannete ulatuses juhtimisfunktsiooni ja riikliku järelevalve teostamine TA tegevusvaldkondi reguleerivate õigusaktide nõuete täitmise üle ning riikliku sunni rakendamine nende nõuete rikkumise korral.

TA ülesanneteks vastavalt Terviseameti põhimäärusele (kinnitatud 06.11.2009 a. määrusega nr 82) on:

1. tervishoid;
2. nakkushaiguste seire, ennetus ja tõrje;
3. keskkonnatervis;
4. kemikaaliohutus;
5. meditsiiniseadmete ohutus

Põhiülesannete täitmisel TA:

- 1) töötab välja ja viib ellu ameti strateegia ja tööplaanid;
- 2) annab oma pädevuse piires õigusaktidega sätestatud korras välja lube, tunnistusi, kooskõlastusi ja muid dokumente;
- 3) teeb õigusaktidega ettenähtud juhtudel ettekirjutusi ja otsuseid vastavalt oma pädevusele seadustega sätestatud korras;
- 4) teeb oma tegevusvaldkonnas järelevalvet;
- 5) lahendab oma tegevusvaldkonnas isikute avaldusi ja taotlusi;
- 6) teavitab avalikkust seire ja järelevalve käigus avastatud võimalikest terviseriskidest ja nende vältimisest ning avalikustab muude õigusaktidega ettenähtud teabe;
- 7) teeb ettepanekuid õigusaktide muutmiseks ja väljatöötamiseks, vajadusel annab arvamusi õigusaktide eelnõude kohta ning osaleb õigusaktide eelnõude väljatöötamises;
- 8) täidab õigusaktidest tulenevaid kriisireguleerimisülesandeid ning töötab välja või osaleb oma tegevusvaldkonna hädaolukorra lahendamise plaanide väljatöötamisel;
- 9) nõustab isikuid ameti tegevusvaldkondadega seotud küsimustes;
- 10) jälgib, hindab ja analüüsib tegevusvaldkondades kujunenud olukorda ning informeerib olukorrast ministeeriumi rahvatervise osakonda ja tervisesüsteemi arendamise osakonda;
- 11) teeb koostööd valitsusasutuste ja teiste riigiasutuste, kohaliku omavalitsuse üksuste, sihtasutuste, mittetulundusühingute, juriidiliste ja füüsiliste isikutega, Euroopa institutsioonidega ning teiste riikide asjaomaste asutuste ja rahvusvaheliste organisatsioonidega;
- 12) esindab riiki ameti tegevusvaldkondadega seotud Euroopa institutsioonides ja rahvusvahelistes organisatsioonides õigusaktidega sätestatud korras või ministri korraldusel;

- 13) teostab laboratoorseid uuringuid toodete ja keskkonna terviseohutuse hindamiseks ning nakkustekitajate kindlaksmääramiseks;
- 14) tagab ametile teatavaks saanud ärialase teabe konfidentsiaalsuse, kui seadus ei näe ette selle avaldamist;
- 15) korraldab oma teenistujate ja töötajate erialast täienduskoolitust;
- 16) koostab ameti eelarve projekti ja eelmise aasta eelarve täitmise aruande;
- 17) osutab kinnitatud hinnakirja alusel tasulisi teenuseid;
- 18) täidab muid talle õigusaktidega pandud ülesandeid;
- 19) valitseb ameti valdusse antud riigivara.

Keskkonnatervise osakonna üheks põhiülesandeks on järelevalve käigus joogi- ja loodusliku mineraalvee terviseohutuse kohta kogutud teabe analüüsimine ning oma tegevusvaldkonnas terviseohtude riskianalüüsi korraldamine ja tegemine.

Põhiülesannete täitmisel osakond:

- korraldab joogivee ja suplusvee seiret;
- osaleb joogiveega ja suplusveega seotud ohuolukordadele reageerimise seire- ja hoiatussüsteemide väljatöötamisel ning rakendamisel;
- kogub ja töötleb andmeid joogivee ja suplusvee kvaliteedinõuetele vastavuse kohta;
- avalikustab teabe joogivee ja suplusvee kvaliteedinäitajate kohta;
- nõustab tarbijaid ja käitlejaid ning annab soovitusi terviseohtude kõrvaldamiseks;
- korraldab koostöös ekspertidega joogivees sisalduvate ainete ja mikroorganismide piirsalduse ületamise korral terviseriski hindamise ja abinõude programmi väljatöötamise;
- esitab joogivee- ja suplusveeohutusega seotud aruanded Sotsiaalministeeriumile, Keskkonnaministeeriumile ja Euroopa Komisjonile;
- teeb rahvusvahelist koostööd joogiveest ja suplusveest tingitud terviseohtude kõrvaldamisel ja vastava seadusandluse täiustamisel;
- tunnustab looduslikuks mineraalveeks Eestis ammutatavat ning toodetavat vett või ühendusevälisest riigist Eestis turule toodavat vett;
- teeb koostööd Veterinaar- ka Toiduametiga RASFF süsteemi, Eesti integreeritud mitmeaastase riikliku kontrollikava koostamise ja täitmise osas;
- korraldab ja kavandab järelevalvet tervisekaitsenõuete täitmise kohta rahvatervise seaduse, veeseaduse, koolieelse lasteasutuse seaduse, põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse, erakooliseaduse, sotsiaalhoolekande seaduse, turismiseaduse ja tubakaseaduse alusel;
- planeerib laboriuuringute läbiviimist koostöös teiste osakondadega ja analüüsib laboriplaani täitmise tulemusi;
- planeerib ja koordineerib sihtuuringute läbiviimist, analüüsib nende tulemusi ja koostab kokkuvõtteid;

- koordineerib ameti tööd planeerimisseaduse, ehitusseadustiku ning keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse alusel;
- kogub enda kätte välisõhu strateegilised mürakaardid, selle alusel koostatud müra vähendamise tegevuskavad ja selle rakendamise tulemuslikkuse andmed ning avalikustab neid Terviseameti veebilehel;
- teostab raadiosageduste kasutamise tingimuste tervisekaitsealaseid uuringuid ja väljastab sagedusloaga määratud raadiosageduste kasutamise tingimuste kooskõlastusi;
- korraldab ameti töötajatele erialast täiendkoolitust osakonna pädevusse kuuluvates küsimustes;
- teeb ettepanekuid õigusaktide muutmiseks ja väljatöötamiseks ning vajadusel esitab arvamusi õigusaktide eelnõude kohta;
- analüüsib rakendusteaduslikku, organisatoorset ja järelevalve käigus kogutud teavet keskkonna terviseohtude ja riskide kohta;
- valmistab ette teabe terviseriskidest ja nende vältimise viisidest osakonna pädevusse kuuluvates küsimustes ning teavitab avalikkust terviseriskidest ja nende vältimise võimalustest;
- kogub ja töötleb keskkonnategurite alast informatsiooni, peab ja arendab keskkonnatervise andmebaasi;
- koostab projektitaotlusi ja viib läbi ja/või koordineerib keskkonnatervise valkonnaga seotud välis- ja riigisiseste rakendusuuringute ja projektide planeerimist ja läbiviimist;
- nõustab ja vajadusel osutab ametiabi tervisekaitsealastes küsimustes;
- osaleb ja teeb koostööd koostööpartneritega valdkonda puudutavate poliitikate, strateegiate ja arengukavade väljatöötamisel;
- osaleb hädaolukordade riskianalüüside ja lahendamise plaanide koostamises, õppuste ettevalmistamises ning läbiviimises ning hädaolukordade lahendamises oma pädevuse piires;
- täidab peadirektori asetäitjalt ja peadirektorilt saadud teisi osakonna ülesannete ja funktsioonidega seonduvaid ülesandeid.

TA struktuur ja koosseis on kinnitatud Terviseameti peadirektori käskkirjaga nr 2.1-1/24 „Terviseameti teenistuskohdade koosseis“.

Eestis on **neli piirkondlikku Terviseameti talitust**: Põhja talitus, Lõuna talitus, Lääne talitus ja Ida talitus ning nende talituste koosseisu kuulub **viisteist maakondlikku esindust**.

Tabel 13. Joogi-, mineraal-, suplus- ja basseinivee terviseohutusega tegelevad seisuga:

Ametinimetus	Arv
KESKKONNATERVISE OSAKOND	
Osakonnajuhataja	1
Peaspetsialist	2
PÕHJA TALITUS	
Juhtivinspektor	1
Vaneminspektor keskkonnatervise alal	3
Inspektor	1

Proovivõtja	1
LÕUNA TALITUS	
Juhtivinspektor	1
Vaneminspektor keskkonnatervise alal	3
Inspektor	1
Proovivõtja	1
LÄÄNE TALITUS	
Juhtivinspektor	1
Vaneminspektor	1
Inspektor	1
IDA TALITUS	
Juhtivinspektor	1
Vaneminspektor keskkonnatervise alal	3

Talituste põhiülesandeks on täita oma tegevuspiirkonnas ameti ülesandeid, sealhulgas teostada riiklikku järelevalvet, kohaldada riiklikku sundi ning anda oma pädevuse piires haldusakte ja sooritada haldustoiminguid seadusega sätestatud alustel ja ulatuses.

Põhiülesannete täitmisel talitus:

- 1) teostab järelevalvet joogi- ja suplusvee kvaliteedi üle;
- 2) kogub ja töötleb andmeid joogivee ja suplusvee kvaliteedinõuetele vastavuse kohta;
- 3) osaleb joogiveega ja suplusveega seotud ohuolukordadele reageerimise seire- ja hoiatussüsteemide väljatöötamisel ning rakendamisel;
- 4) otsustab kvaliteedinõuetele mittevastava joogivee kasutamise üle;
- 5) nõustab tarbijaid ja käitlejaid ning annab soovitusi terviseohtude kõrvaldamiseks;
- 6) osaleb koostöös teiste spetsialistidega ja ekspertidega joogivees sisalduvate ainete ja mikroorganismide piirsalduse ületamise korral terviseriski hindamise ja abinõude programmi väljatöötamisel;
- 7) teostab järelevalvet loodusliku mineraalvee ja allikavee nõuetekohasuse üle kogukäitlemisahela ulatuses.

Ameti struktuuriüksusteks on järgmised **laborid**:

1. Kesklabor, mille allüksusteks on nakkushaiguste labor, keemialabor ja füüsikalabor;
2. Tartu labor;
3. Kohtla-Järve labor.

Laborite põhiülesanneteks on mikrobioloogiliste, viroloogiliste, keemiliste ja füüsikaliste uuringute tegemine, valmisoleku tagamine erinevate haigustekitajate määramiseks, sealhulgas harvaesinevate nakkushaiguste diagnoosimiseks ning Euroopa nakkushaiguste seirevõrgustikes osalemine.

Aastaplaan koostatakse TA spetsialistide poolt, milles määratletakse töö eesmärgid, tegevuste liigid ja maht ning see on aluseks nende elluviimise finantseerimiseks.

Laboriuuringute liigid ja töömahud kavandatakse keskuses lähtuvalt eraldatud riigieelarvest, talitustest tulnud ettepanekutest ja EL uuest õigusaktidest ning seireprogrammidest. Reeglina hõlmatakse plaaniga ca 85 % eelarverahast, ülejäänud osa kasutatakse ettenägemata ülesannete täitmiseks (epideemilised haiguspuhangu või mürgistuste uurimine,

uute õigusaktide nõuete täitmine jms). Kui vajadus selleks tegevuseks on väiksem, kasutatakse raha lisaks plaanitud laborite metoodilise taseme tõstmiseks viimaste ettepanekul.

Mõõtetetegevus TA-s

Mõõtetetegevuse korraldamiseks on TA-s koostatud eraldi Kvaliteedikäsiraamatu peatükk, kus on toodud mõõtmise juhendid, mõõtemääramatuse arvutamise programmi juhend ja teised dokumendid.

15.11.2013. a sai TA tunnistuse mõõtja erialase kompetentsuse kohta.

Terviseamet on hinnatud erialaselt pädevaks järgnevate mõõtmiste osas:

- Ruumide siseõhu temperatuuri mõõtmine; immuunpreparaatide säilitamistemperatuuri mõõtmine; vedelike temperatuuri mõõtmine.
- Niiskuse mõõtmine laste- ja sotsiaalhoolekande teenust osutavates asutustes; majutustevõtetes ning Eesti riigilippu kandvates laevades.

Uus mõõtja erialase pädevuse hindamine toimus 2015. a. Mõõtmiste teostamisega tegelevad järelevalve käigus TA järelevalveametnikud, kes on saanud mõõtmistevõimega seotud koolitusi ja omavad vastavat ettevalmistust.

Koolituse korraldus TA-s

Koolitusplaan koostatakse lähtuvalt regionaalsete asutuste ja laborite soovidest ning keskuse peaspetsialistide ettepanekutest, arvestades riigieelarvega antud võimalusi. Koolitusvajaduse selgitatakse välja läbi ametnikega läbiviidud arenguveestluste ning üldist olukorda arvestades (uute õigusaktide või nõuete rakendumine jne). Vastavalt sellele koostatakse iga aasta alguses TA koolitusplaan. Koolitusplaani täitmist jälgib koolitusnõukogu seminaride jt ürituste vastutavate täitjate aruannete alusel. Peetakse personaalset arvestust koolitusest osavõtnute ja kuulatud teemade kohta.

TA laboritele on antud volitused järelevalve raames toiduanalüüside teostamiseks Veterinaar- ja Toiduameti otsustega:

- 1) Kesklabori Keemialabor nr 116 (19.06.2015);
- 2) Kesklabori Nakkushaiguste labor nr 318 (07.10.2010);
- 3) Tartu labor nr 160 (16.04.2014);
- 4) Kohtla-Järve labor nr 163 (07.05.2012)

Pärnu Tervisekaitsetalituse Hiiumaa osakonna mikrobioloogia labor nr 63 (03.03.2008. a) (alates 01.01.2010. a Hiiumaa labor on Kesklabori Nakkushaiguste labori koosseisus).

Laborid on akrediteeritud Eesti Akrediteerimiskeskuse poolt vastavalt standardile EVS-EN ISO/IEC 17025.

TA laboreid finantseeritakse järelevalve ja TA-le vajalike täiendavate analüüside teostamiseks riigieelarvest läbi TA.

TA Tartu labor

Tegevusvaldkonnad:

- toidus saasteainete sisalduse määramine (polütsüklilised aromaatsed süsivesinikud, mittedioksiinilaadsed polükloreeritud bifenüülid, nitraadid, akrüülamiid, furaan, patuliin);
- taimekaitsevahendite jääkide analüüs;
- toidus lisaainete sisalduse määramine (säilitusained, sünteetilised magusained, sünteetilised toiduvärvid);
- toidu koostise ja toiteväärtuse määramine, s.h. vitamiinisisalduse analüüs;
- üldiste indikaatororganismide, tinglikult patogeensete mikroorganismide ja patogeensete mikroorganismide määramine toidus;
- joogivee keemiline ja mikrobioloogiline analüüs.

Lisaks eelmainitud valdkondadele tegeleb labor suplus- ja basseinivee, kosmeetikatoodete ning õhuanalüüsidega ning füüsikaliste mõõtmistega.

TA Tartu labor täidab riikliku referentlaboratooriumi funktsioone punktis 2.2.1 loetletud valdkondades.

Labori personal:

Kokku 20 töötajat, sh 11 kõrgema haridusega analüütikut, 2 mikrobioloogi, 2 laboranti. Toidu- ja veeanalüüsides tegelevad 10 kõrgharidusega spetsialisti ja 2 laboranti.

Toiduanalüüsides maht:

VTA poolt tellitud toiduanalüüsid ning MEM-i poolt tellitud referentlaboratooriumi ülesannete täitmine moodustavad umbes 25% Tartu labori eelarvest.

TA kesklabori keemialabor

Tegevusvaldkonnad:

- toidu koostise ja toiteväärtuse määramine;
- toidus lisaainete sisalduse määramine (konservandid, sünteetilised magusained, sünteetilised toiduvärvid);
- toidus saasteainete sisalduse määramine (mükotoksiinid, polütsüklilised aromaatsed süsivesinikud, polükloreeritud bifenüülid, nitraadid, 3-MCPD);
- taimekaitsevahendite jääkide analüüs;
- joogivee keemiline analüüs.

Lisaks eelmainitud valdkondadele tegeleb labor basseinivee ning õhuanalüüsides, mänguasjade ohutuse katsetustega ning füüsikaliste mõõtmistega.

TA kesklabori keemialabor täidab rahvusliku referentlaboratooriumi funktsioone punktis 2.2.1 nimetatud valdkonnas.

Labori personal:

Kokku 24 töötajat, sh 19 kõrgema haridusega keemikut, 2 laboranti. Toidu- ja veeanalüüsides tegelevad 12 kõrgharidusega spetsialisti ja 2 laboranti.

Toiduanalüüsides maht:

TA, VTA ja Maaeluministeeriumi poolt tellitud toiduanalüüsid moodustavad umbes 5% keemialabori eelarvest.

TA KL nakkushaiguste labor

Nakkushaiguste labor:

- teostab mikrobioloogilisi ja virooloogilisi uuringuid haigustekitajate ning nende omaduste kindlaksmääramiseks, toodete ja keskkonna terviseohutuse hindamiseks;
- määrab epidemioloogilistel näidustustel patogeenide omadusi haige nakatumise ja nakkushaiguste leviku väljaselgitamiseks;
- osaleb riigi nakkushaiguste seire- ja epideemiatõrje süsteemi tegevuses;
- osaleb EL ja WHO nakkushaiguste spetsiifilistes seireprogrammides.

Labori personal:

Nakkushaiguste laboril on 26 töötajat, kellest neli vanemspetsialist ja neli laboranti on seotud keskkonnatervisealaste uuringutega, sh mikrobioloogiliste näitajate määramisega toidus.

3.1.3 Tarbijakaitseamet (TKA)

Tarbijakaitseamet (*edaspidi TKA*) on Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi valitsemisalas olev valitsusasutus. TKA peamine ülesanne on kaitsta tarbijate õigusi ja huve, juhindudes tarbijakaitseseadusest ja teistest õigusaktidest.

Tarbijakaitseameti pädevuses on:

- 1) teha ettepanekuid tarbijakaitsealaste õigusaktide muutmiseks või kehtestamiseks;
- 2) teostada järelevalvet käesolevas seaduses ja selle alusel kehtestatud õigusaktides ning teistes seadustes tarbija õiguste kaitseks sätestatud nõuete täitmise üle;
- 3) lahendada või edastada asjaomastele institutsioonidele lahendamiseks tarbija õiguste tagamiseks kehtestatud nõuete rikkumise kohta ametile esitatud kaebusi;
- 4) teavitada üldsust kaupleja või tootja tegevusest, mis rikub tarbija õigusi või kahjustab tarbija õigustatud huve;
- 5) nõustada tarbijaid, tarbijaühendusi ja kauplejaid ning aidata kaasa nende tarbijakaitsealaste teadmiste täiendamisele;
- 6) pidada läbirääkimisi ettevõtjate ja ettevõtlusorganisatsioonidega, sealhulgas turgu valitsevate üldhuviteenuse osutajatega, teenuse kvaliteedi ja tarbijale mõistliku hinna küsimustes;
- 7) sõlmida koostöökokkuleppeid teiste järelevalveasutustega ning kohaliku omavalitsuse üksustega;
- 8) nõuda maakohtu kaudu tarbijate kollektiivseid huve ebamõistlikult kahjustavate tüüptingimuste ja ebaausate kauplemisvõtete kasutamise keelamist ning tarbija õigusi rikkuva muu tegevuse lõpetamist.

TKA struktuur koosneb turujärelevalveosakonnast, tarbijapoliitika ja avalike suhete osakonnast, Euroopa Liidu tarbija nõustamiskeskusest ja haldusosakonnast.

Turujärelevalve osakonna tegevusvaldkonnad:

Turujärelevalve osakonna ülesandeks on tagada järelevalve teostamine tarbijakaitse valdkonda reguleerivatest õigusaktidest tulenevate nõuete täitmise üle erinevates ettevõtlussektorites. Järelevalvet teostatakse tarbijaturgudel müüdavate kaupade ja teenuste, ettevõtete turundusmeetodite, sealhulgas reklaami üle. Samuti on osakonna ametnikud kaasatud rahvusvahelistesse tarbijakaitsevaldkonnaga tegelevate rakendusametite koostöövõrgustike tegevusse. Turujärelevalve osakonna koosseisu kuulub tarbijate teenindustalitus; üldkaubanduse ja reklaami (sh e-kaubandus) valdkond; side- ja finantsvaldkond; turismi valdkond ja toote- ja teenuseohutuse valdkond.

Põhiülesannete täitmiseks osakond:

- 1) kontrollib tarbijale pakutavate kaupade ja teenuste nõuetekohasust, vajadusel kontrolluste sooritades ja juhuvalikumeetodil tasuta proove võttes;
- 2) nõuab kauplejalt või tootjalt asjakohaseid dokumente, materjale ning seletusi ja muud asjakohast teavet;
- 3) peatab tarbijale ohtliku kauba või teenuse pakkumise ja müügi;
- 4) teavitab üldsust kaupleja või tootja tegevusest, mis kahjustab tarbija huve;
- 5) kohaldab sanktsioone kaupleja poolt kohustuslike nõuete rikkumise korral;
- 6) annab hinnangu tarbijaga sõlmitavate lepingute, tüüptingimuste kohta ja vajadusel keelab tarbijate kollektiivseid huve kahjustavate tüüptingimuste kasutamise ning nõuab tarbija õigusi rikkuva muu tegevuse lõpetamist kohtu kaudu;
- 7) lahendab tarbijate avaldused ja kaebused esmamenetlejana;
- 8) edastab vajadusel tarbija kaebuse lahendamiseks tarbijakaebuste komisjonile;
- 9) menetleb tarbijakaebuste komisjoni tegevusega katmata valdkonda kuuluvaid tarbijate avaldusi ja kaebusi kohtuvälise menetlejana;
- 10) esindab tarbijakaitseasutuses sätestatud juhtudel tarbijat kohtus;
- 11) korraldab Ametis tarbijate nõustamise nii vastuvõttude kui ka infotelefoni kaudu;
- 12) vaatab läbi ja vastab ametile esitatud märgukirjadele, selgitustaotlustele ja teabenõuetele;
- 13) teeb koostööd teiste turujärelevalveasutuste, kohalike omavalitsusüksuste, ettevõtlus- ja tarbijaorganisatsioonidega õigusaktidega ettenähtud korras;
- 14) täidab Eesti poolt kontaktasutuse ülesandeid Euroopa Liidu liikmesriikide vahelises kohustuslikus ohtlikest tarbekaupadest teavitamise süsteemis RAPEX;
- 15) osaleb Euroopa liikmesriikide vahelises kohustusliku toidu ja sööda kohta ohuteadete edastamise süsteemis RASFF. Teeb turukontrolli saabunud ohuteadete alusel toidukaupade turul oma pädevuse ulatuses;
- 16) osaleb tarbijate õigustega seotud õigusaktide eelnõude väljatöötamisel;
- 17) koostab oma põhiülesannetega seotud valdkondades tööplaan, aruandeid ja analüüse;
- 18) nõustab vajadusel ettevõtjaid oma valdkonnas.

Tarbijapoliitika ja avalike suhete osakonna tegevusvaldkonnad:

Tarbijakaitsealastest õigusaktidest tulenevate nõuete järgimiseks soovituslike juhendite koostamine, tarbijakaitsealase koostöö arendamine teiste institutsioonide, kohalike omavalitsusasutuste ja tarbijaorganisatsioonidega, ameti rahvusvahelise koostöö arendamine tarbijakaitse alal institutsioonide ja organisatsioonidega, avalike suhete

korraldamine, tarbija koolituse ja nõustamise korraldamine ning tarbijakaitsealase teabe levitamine.

Euroopa Liidu tarbija nõustamiskeskuse tegevusvaldkonnad:

Tarbijate piiriüleste ostudega seotud päringutele vastamine, tarbijate nõustamine, tarbijakaebuste eelmenetlemine ja edastamine ameti tarbijakaebuste osakonnale, tarbijakaebuste komisjonile või teistele asjaomastele institutsioonidele.

Haldusosakonna tegevusvaldkonnad:

Haldusosakonna ülesanneteks on ameti asjaajamise korraldamine, ameti raamatupidamise korraldamine, eelarveprojektide koostamine ning eelarve täitmise kontrollimine ja analüüsimine, ameti valduses oleva vara majandamine, hangete tegemine ja tehniline teenindamine, personaliarestuse ja personalialase töö tegemine.

Kontrolltoimingute efektiivsus, harmoniseeritus ja erapooletus

Järelevalvet toidukaupade kohustusliku toidualase teabe esitamise kohta kehtestatud nõuete täitmise ning esitatud teabe õigsuse üle jaekaubandusettevõttes teostab Tarbijakaitseameti turujärelevalve osakonna üldkaubanduse ja reklaami (sh e-kaubanduse) valdkond. Toiduturu järelevalvet teostatakse vastavalt kinnitatud kaubanduse valdkonna ohuprognoosile, tööplaanidele ja tarbijate kaebustele. Tarbijakaitseametis töötab 3 peainspektorit, kes vajadusel toidu valdkonnaga tegelevad. Kõik 0,2 kohaga toiduvaldkonnas. Lisaks turujärelevalve osakonna üldkaubanduse ja reklaami valdkonna juristid, keda vajadusel saab kaasata.

Järelevalve teostajad järgivad toimingute teostamisel õigusaktides sätestatud nõudeid ning omavad selleks vajalikke teadmisi. Personalimuudatustest tulenevalt võib osutuda vajalikuks täiendav väljaõpe.

Laborite kasutamine

Vajadusel TKA teostab toidu testimisi tarbijakaebuste alusel selgitamaks, kas märgistusel esitatud teave on tõene. Testimised viiakse läbi enamasti Veterinaar- ja Toidulaboratooriumi ning Terviseameti laborites. Vajadusel kasutatakse ka teiste liikmesriikide akrediteeritud laboreid (Saksamaa, Soome).

Koolituse korraldus TKA-s

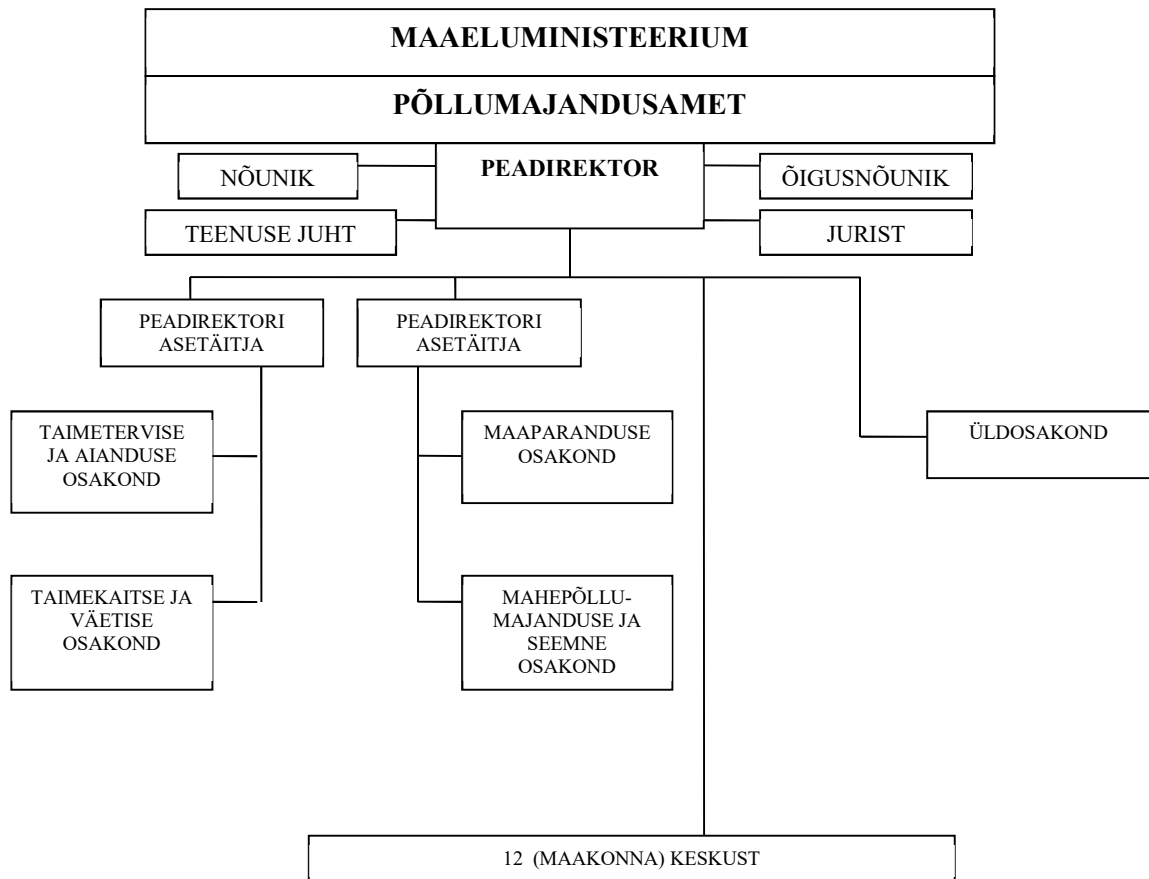
Koolitusvajadus selgitatakse välja läbi ametnikega läbiviidud arenguveestluste ning üldist olukorda arvestades (uute õigusaktide või nõuete rakendumine jne). Vastavalt sellele koostatakse iga aasta alguses TKA koolitustegevuse kava. Samuti toimuvad TKAs regulaarsed infopäevad, kuhu vajadusel kutsutakse ka VTA esindajaid, et anda ülevaade uutest nõuetest.

3.1.4 Põllumajandusamet (PMA)

PMA on riigi valitsemisasutus MEM haldusalas, mis täidab pädeva asutuse ülesandeid rahvusvaheliste lepete ja Euroopa Liidu õigusaktide tähenduses ning mis planeerib ja

korraldab kontrolli seaduses määratud ülesannete täitmise üle taimetervise, seemnete, värskes puu- ja köögivilja kvaliteedinõuetele vastavuse, taimekaitsevahendite, mahepõllumajandusliku taime- ja loomakasvatuse, sortide registreerimise ja sordikaitse, väetiste, tuulekaera tõrjemeetmete rakendamise ja maaparanduse valdkondades. Oma ülesannete täitmisel teeb PMA koostööd teiste seaduses määratud riigiasutustega.

PMA organisatsiooniline ülesehitus ja ülesannete ning vastutuste jaotus:

PMAs kokku töötab **186 töötajat**, neist põhiosakondades keskasutuses 46 ja tugiosakondades 13 ning 127 maakonnakeskustes, kellest taimetervise valdkonnas on osakonnas hõlmatud 9 ja maakondades 39, taimekaitsevahendite valdkonnas osakonnas 11 ja maakondades 14 ning mahepõllumajanduse valdkonnas osakonnas 5 ja maakondades 26 ametnikku.

Protsesside haldamise ühtlustamiseks ja kvaliteedi tõstmiseks ning kontrollisüsteemi tõhustamiseks kohaldatakse kvaliteedijuhtimise põhimõtteid, rakendatud on teenuse- ja protsessipõhine töökorraldus ning määratud vastutajad.

Kontrollisüsteemi toimivuse ja tõhususe eest igas konkreetses valdkonnas vastutab vastav osakond kesktasandil, kes korraldavad tegevusi oma vastutusala valdkondades ja kelle täpsemad ülesanded ja vastutused on sätestatud osakondade põhimäärustes. Määratletud on ametis hallatavad protsessid ja nende omanikud, kelle ülesanded ja vastutus on sätestatud

ametijuhendites. Iga protsessi omanik vastutab tema hallatava protsessi tulemuslikkuse ja tõhususe eest.

PMA põhitegevuse korraldamiseks ja määruse 882/2004 rakendamiseks on asutuses alates 2007. aastast kehtestatud järgmised regulatsioonid, viimati muudetud:

- 1) Peadirektori 01. detsembri 2015 käskkiri nr. 1-2/27 "Planeerimise ja aruandluse korra kinnitamine", millega sätestatakse PMA vastutusalade valdkondade kontrollisüsteemi alused, miinimumnõuded riskide ja kontrolliprioriteetide määratlemiseks, inspektorite kvalifikatsiooni nõuded ja nende koolituste planeerimise kord, valdkondade tegevuskavade koostamise ja ametlike kontrollitoimingute planeerimise kord ning tegevuskavade täitmise ja valdkonna järelevalve tulemuste kohta aruandluse koostamise põhimõtted ja kord (viimati ajakohastatud 01.12.2015).
- 2) Peadirektori 02. veebruari 2010 käskkiri nr. 1-2/20 "Ametlike kontrollitoimingute läbiviimisel huvide konflikti vältimise kord", millega on sätestatud nõuded ja kord asutuse töötajatele tegutsemiseks võimaliku huvide konflikti korral.
- 3) Peadirektori 01. jaanuari 2015 käskkiri nr. 1-2/23 "Valdkonna käsiraamatu koostamise ja haldamise ning kontrollitoimingute vormistamise korra kinnitamine", millega on sätestatud nõuded ja kord inspekteerimise käsiraamatu ülesehitusele ja ajakohastamisele, juhendite ja järelevalvedokumentide vormistamisel ja andmete IS sisestamisel, jm.
- 4) Peadirektori 08. september 2015 käskkiri nr. 1-2/22 "Toimingute läbiviimise sisekontrolli kord", millega on sätestatud nõuded ametnike poolt kontrollitoimingute läbiviimise üle kontrolli tagamiseks (viimati ajakohastatud 24.09.2015)

IMKK-ga hõlmatud osakondade ülesanded vastavalt põhimäärusele on järgmised:

Mahepõllumajanduse ja seemne osakond:

- 1) lühi- ja pikaajaline tegevuste planeerimine, valdkonna ja asutuse arengustrateegia ning ameti eelarve koostamisel osalemine;
- 2) riskide hindamine ning valdkondade tegevuskava ja järelevalveplaanide koostamine ning nende täitmise kohta aruandluse esitamine;
- 3) seaduses ettenähtud taotluste menetlemine, otsuste vastuvõtmine ja dokumentide väljastamine;
- 4) mahepõllumajandusliku tootmisega tegelevate ettevõtete tunnustamine ja mahepõllumajanduseriikliku registri haldamine ning dokumentide väljastamine;
- 5) mahepõllumajandusliku tootmisega tegelevate isikute riikliku järelevalve korraldamine ning kontrollitoimingute läbiviimisega seotud probleemide haldamine;
- 6) seemne sertifitseerimine ja turustamise järelevalve;
- 7) sortide registreerimise ja sordikaitse korraldamine ning sordilehe koostamine;
- 8) valdkonna infosüsteemide haldamine ja edasiarendamine;
- 9) ettenähtud korras vääртеomenetluse läbiviimine ja dokumentide vormistamine ning säilitamine;
- 10) toimingute läbiviimiseks juhendmaterjalide ning dokumendivormide (valdkonna käsiraamatu) väljatöötamine ja ajakohastamine ning valdkonnas järelevalvet teostavate ametnike nendega kindlustamine;

- 11) ametnike kvalifikatsiooni hindamine ning nende erialase täiend- ja väljaõppe planeerimine, koolituste korraldamine ja läbiviimine ning materjalide ettevalmistamine;
- 12) kontroll järelevalvetoimingute läbiviimise üle, vajadusel kordusinspekterimiste läbiviimine ja korrigeerivate meetmete rakendamine;
- 13) järelevalve tulemuslikkuse analüüs ja hindamine, kontrollisüsteemi tõhustamiseks meetmete kavandamine ja kooskõlastatult vahetu juhiga rakendamine;
- 14) riigilõivude laekumiste kontroll ja aruandlus;
- 15) teiste riigiasutustega koostöö tegemine, vajadusel koostöölepete väljatöötamine ja ajakohastamine;
- 16) Euroopa Liidu pädeva asutuse muude ülesannete täitmine ja teiste riikide pädevate asutuste ning Euroopa Komisjoniga koostöö tegemine ja aruandluse esitamine;
- 17) oma töövaldkondades infomaterjalide, s.h. avalike teenuste standardite, väljatöötamine ja ajakohastamine, ameti kodulehel teabe avaldamine, vajadusel pressiteadete koostamine, valdkonnas tegutsevate ettevõtjate ja avalikkuse nõuetest teavitamine ja teabepäevade korraldamine või neil osalemine;
- 18) valdkonna arengu tagamiseks projektide taotlemise ja lisaressursi võimaluste väljaselgitamine, taotluste ettevalmistamine ja tegevuste koordineerimine.

Taimekaitse ja väetise osakond:

- 1) lühi- ja pikaajaline tegevuste planeerimine, valdkonna ja asutuse arengustrateegia ning ameti eelarve koostamisel osalemine;
- 2) riskide hindamine ning valdkondade tegevuskava ja järelevalveplaanide koostamine ning nende täitmise kohta aruandluse esitamine;
- 3) seaduses ettenähtud taotluste menetlemine ning otsuste vastuvõtmine ja dokumentide väljastamine;
- 4) taimekaitsevahendite toimeainete hindamine;
- 5) taimekaitsevahendite turule lubamine;
- 6) väetiste ja väetise käitlejate registreerimine;
- 7) taimekaitsevahendite ja väetiste riikliku registri pidamine ja dokumentide väljastamine;
- 8) katseüksuse hea katsetava tunnustamine ning kontroll nõuete järgimise üle;
- 9) taimekaitseseadmete tehnilise kontrolli tegemise volituse saamiseks taotluste menetlemine ja otsuste vastuvõtmine, volitatud taimekaitseseadmete tehnilise kontrolli tegijatega halduslepingute sõlmimine ja nende tegevuse üle kontrolli teostamine;
- 10) valdkonna infosüsteemide haldamine ja edasiarendamine;
- 11) taimekaitsevahendite turustamise ja kasutamise ning taimekaitseseadmete tehnilise korrasoleku järelevalve korraldamine;
- 12) väetiste tootmise ja turustamise (käitlemise) järelevalve korraldamine;
- 13) ettenähtud korras väärteomenetluse läbiviimine ja dokumentide vormistamine ning säilitamine;
- 14) taimekaitsekoolituse õppekavade hindamine ja kontroll taimekaitsetunnistuste väljastamise üle;
- 15) toimingute läbiviimiseks juhendmaterjalide ning dokumendivormide (valdkonna käsiraamatu) väljatöötamine ja ajakohastamine ning valdkonnas järelevalvet teostavate ametnike nendega kindlustamine;

- 16) ametnike kvalifikatsiooni hindamine ning nende erialase täiend- ja väljaõppe planeerimine, koolituste korraldamine ja läbiviimine ning materjalide ettevalmistamine;
- 17) kontroll ametnike poolt järelevalvetoimingute läbiviimise üle, vajadusel kordusinspekterimiste läbiviimine ja korrigeerivate meetmete rakendamine;
- 18) riigilõivude laekumiste kontroll ja aruandlus;
- 19) teiste riigiasutustega koostöö tegemine, vajadusel koostöölepingute väljatöötamine ja ajakohastamine;
- 20) Euroopa Liidu pädeva asutuse muude ülesannete täitmine ning teiste riikide pädevate asutuste ja Euroopa Komisjoni ning EFSAga koostöö tegemine ja aruandluse esitamine;
- 21) oma töövaldkondades infomaterjalide, s.h. avalike teenuste standardite, väljatöötamine ja ajakohastamine, ameti kodulehel teabe avaldamine, vajadusel pressiteadete koostamine, valdkonnas tegutsevate ettevõtjate ja avalikkuse nõuetest teavitamine ja teabepäevade korraldamine või neil osalemine;
- 22) valdkonna arengu tagamiseks projektide taotlemise ja lisaressursi võimaluste väljaselgitamine, taotluste ettevalmistamine ja tegevuste koordineerimine.

Taimetervise ja aianduse osakond:

- 1) lühi- ja pikaajaline tegevuste planeerimine, valdkonna ja asutuse arengustrateegia ning ameti eelarve koostamisel osalemine;
- 2) riskide hindamine ning valdkondade tegevuskavade ja järelevalveplaanide koostamine ning nende täitmise kohta aruandluse esitamine;
- 3) seaduses ettenähtud taotluste vastuvõtmine ja menetlemine, otsuste vastuvõtmine ja dokumentide väljastamine;
- 4) taimetervise riikliku registri haldamine ning dokumentide väljastamine;
- 5) ohtlike kahjustajate riskianalüüsi teostamine ning nende leviku kohta riigis teabe kogumine ja süstematiseerimine, kooskõlas rahvusvaheliste ja Euroopa Liidu nõuetega ohtlike kahjustajate levikust teavitamine;
- 6) ohtlike taimekahjustajate seire planeerimine ja seirekavade ning –juhendite koostamine ning ametnike nendega kindlustamine;
- 7) seemnekartuli sertifitseerimise korraldamine, vajadusel põldtunnustamise läbiviimine;
- 8) taimse paljundusmaterjali kontrolli korraldamine.
- 9) taimepasside, väljastamine ja taimepassi väljastamise õiguse andmine;
- 10) valdkonna infosüsteemide, haldamine ja edasiarendamine;
- 11) taimede ja taimsete saaduste tootmise ja turustamise riikliku järelevalve korraldamine;
- 12) kaasa arvatud riigipiiril, taimetervislikule kontrollile kuuluvate kaupade sisseveo riikliku järelevalve korraldamine ning TRACES-ga seonduvate tegevuste korraldamine ja koordineerimine;
- 13) taimetervislikule kontrollile kuuluvate kaupade väljaveo kontroll ja rahvusvaheliste fütosanitaarsertifikaatide väljastamise korraldamine;
- 14) puidukuivatite nõuetele vastavuse kontrolli korraldamine ja tunnustamise otsuste vastuvõtmine ning nende tegevuse üle riikliku järelevalve korraldamine;
- 15) turustatava värske puu- ja köögivilja kvaliteedinõuetele vastavuse riikliku järelevalve korraldamine;
- 16) ohtliku taimekahjustaja leviku tõkestamiseks tõrjemeetmete väljatöötamine ja nende rakendamise korraldamine;

- 17) meristeemlaborite nõuetele vastavuse kontrolli korraldamine ja teostamine ning tegevuslubade väljastamine;
- 18) ohtlike kahjustajate riiki sissetoomise taotluste menetlemine ja erilubade väljastamine ning nende kasutamise nõuetest kinnipidamise kontrolli korraldamine ja teostamine;
- 19) ettenähtud korras vääртеomenetluse läbiviimine ja dokumentide vormistamine ning säilitamine;
- 20) toimingute läbiviimiseks juhendmaterjalide ning dokumendivormide (käsiraamatute) väljatöötamine ja ajakohastamine ning valdkonnas järelevalvet teostavate ametnike nendega kindlustamine;
- 21) ametnike kvalifikatsiooni hindamine ning nende erialase täiend- ja väljaõppe planeerimine, koolituste korraldamine ja läbiviimine ning materjalide ettevalmistamine;
- 22) kontroll ametnike poolt järelevalvetoimingute läbiviimise üle, vajadusel kordusinspekterimiste läbiviimine ja korrigeerivate meetmete rakendamine;
- 23) järelevalve tulemuslikkuse ja sertifitseerimise kvaliteedi analüüs ja hindamine, süsteemi tõhustamiseks meetmete kavandamine ja kooskõlastatult vahetu juhiga rakendamine;
- 24) riigilõivude ja järelevalvetasudega seotud tegevuste koordineerimine;
- 25) Teiste riigiasutustega koostöö tegemine, vajadusel koostöölepingute väljatöötamine ja ajakohastamine.
- 26) Euroopa Liidu pädeva asutuse muude ülesannete täitmine ning teiste riikide pädevate asutuste, Euroopa Komisjoni ja rahvusvaheliste organisatsioonidega (FAO, IPPC, EPPO, WTO, EFSA, OECD) koostöö tegemine, nende poolt väljatöötatud rahvusvaheliste standardite rakendamine ja aruandluse esitamine;
- 27) taimetervise ja taimse paljundusmaterjali ning värsked puu- ja köögivilja kvaliteedinõuete alaste infomaterjalide, s.h. avalike teenuste standardite, väljatöötamine ja ajakohastamine, ameti kodulehel teabe avaldamine, vajadusel pressiteadete koostamine, valdkonnas tegutsevate ettevõtjate ja avalikkuse nõuetest teavitamine ja teabepäevade korraldamine või neil osalemine;
- 28) valdkonna arengu tagamiseks projektide taotlemine ja lisaressursi võimaluste väljaselgitamine, taotluste ettevalmistamine ja tegevuste koordineerimine.

Kontrolltoiminguid viivad läbi **ametnikud PMA 12 maakonnakeskuses**.

Tingituna tööpiirkondade suurest killustatusest ja erinevast kontrolliobjektide arvust teostavad paljud ametnikud järelevalvet rohkem kui ühes valdkonnas. Vajaliku praktilise kogemuse saamiseks ja kvalifikatsiooni hoidmiseks viib 1 ametnik üldjuhul läbi toiminguid kuni 2 valdkonnas, kuid laiendatud on nende tööpiirkonda ning käivitatud on ametnike roteerumine erinevates maakondades sama valdkonna piires.

Probleemsetel või komplitseeritumatel juhtudel või järelevalvetulemuste vaidlustamise korral võivad kontrollitoiminguid läbi viia või assisteerida nende läbiviimisel vastutavate osakondade ametnikud. Sama kehtib väärtegade menetlemisel, kus keskuste ametnikele on jätud vähemoluliste rikkumiste käsitlemine ning komplitseeritumad rikkumised kuuluvad menetlemisele keskosakonna tasandil.

Järelevalve käigus koostatud dokumendid ja valdkonna infosüsteemidesse (PMAIS) sisestatud andmed kuuluvad ülevaatamisele vastutava keskosakonna poolt. Puuduste tuvastamisel antakse dokumendi koostajale kohene tagasiside.

Arvestades asutuse strateegilisi eesmärke ja läbiviidud auditite tulemusi on asutuse prioriteetseteks tegevusteks:

- teenuste arendamine lähtuvalt kliendi vaatest, sh e-teenused;
- kvaliteedijuhtimise põhimõtete rakendamine ja protsesside tulemuslikkuse ning kuluefektiivsuse tagamine.
- enam tähelepanu ennetavatele tegevustele ja ettevõtjate ning avalikkuse teavitamisele;
- kontrollitulemuste hindamine ja järelevalvekorralduse ning tööprotsesside analüüs ja parendusmeetmete kavandamine ning rakendamine;
- riskipõhine planeerimine ja infosüsteemide arendamine;
- ametnike kvalifikatsiooninõuete väljatöötamine ja rakendamine;
- sisekontrolli tõhustamine.

Koolituse korraldus PMA-s

Vastavalt peadirektori kehtestatud korrale on planeerimisaasta koolitusplaani koostamisel aluseks muudatused seadusandluses, tööjuhendites ja inspekteerimise käsiraamatutes, ametnike kvalifikatsiooni hindamise, s.h. kontrollitoimingute läbiviimise kvaliteet ning testide ja näidisülesannete lahendamise tulemused, kontrolliprotokollides ja teistes ametlikes dokumentides tuvastatud puudused, tagasiside ja ettepanekud valdkonnas järelevalvet teostavalt ametnikelt, muudatused valdkonnas, s.h. valdkonnas tegutsevate ettevõtjate poolt uute tehnoloogiate rakendamine või inspekteerimiste läbiviimisel uute töövahendite kasutuselevõtt ning muu asjakohane teave.

Iga-aastase koolitusplaani koostab valdkonnas vastutav osakond. Valdcondade koolitusplaani integreeritakse PMA koolitusplaani, mis sisaldab ka üldkoolitusi (kliendisuhetus, avalik haldus jm). Koolituste käigus informeeritakse keskuste ametnikke muudatustest seadusandluses, kontrollisüsteemis ja käsiraamatutes, kutsutakse vajadusel esinema lektoreid nende üldise kompetentsi tõstmiseks oma töövaldkonnas, antakse tagasiside tuvastatud probleemidest ning kontrollisüsteemi efektiivsusest. Koolitusi korraldatakse nii seminaride ja ühisarutelude kui praktilise koolituse vormis (k.a. parimate praktikate jagamiseks ettevõttes kohapeal). Vajadusel hinnatakse koolituse käigus omandatud kirjalike testide kaudu.

Töökordaldus ja üldvastutus

Valdkonnas tegevuste planeerimise ja ametlike kontrollitoimingute läbiviimise sisulise korraldamise, kontrollisüsteemi toimivuse ja tõhususe hindamise ning parendusmeetmete kavandamise ja rakendamise eest vastutab vastutav keskosakond.

Vastavalt peadirektori käskkirjaga kinnitatud korrale koostavad valdkonnas vastutavad osakonnad iga-aastaselt valdkonna tegevuskava, milles kirjeldatakse:

- 1) pika- ja lühiajalised eesmärgid ning mõõdikud;
- 2) õiguslikud alused ja ülevaade valdkonna töökordaldusest (kontrollisüsteemi kirjeldus);
- 3) ohuprognoos
- 4) riskid ja tegevusprioriteedid;
- 5) kindlustatus tööõuga;
- 6) viited tööjuhiste ja koostöölepetele kaasatud asutustega;
- 7) koolitusprioriteedid;
- 8) koostöö teiste ametiasutustega.

Töömahud ja arendustegevused planeeritakse ameti tööplaanis, milles sätestatakse ülesanded kontrollitoimingute läbiviimiseks ettevõtete ja kontrollitoimingute lõikes maakonniti, sh minimaalne kontrollisagedus ning prognoositavad teenusepõhised töömahud.

Täpsem ülevaade **taimetervise, taimekaitse ja mahepõllumajanduse** valdkondade pika- ja lühiajalistest eesmärkidest ning indikaatoritest ja mõõdikutest, kontrollisüsteemist ja tegevusprioriteetidest, ning kindlustatusest tööjõuga on antud PMA 2018. a tegevuskavas <http://www.pma.agri.ee/index.php?id=102&sub=94&sub2=967>

3.1.5 Maksu- ja Tolliamet (MTA)

MTA tegevusvaldkond

Ameti tegevusvaldkond on riigitulude haldamine, riikliku maksu- ja tollipoliitika rakendamine ning ühiskonna ja seadusliku majandustegevuse kaitsmine.

MTA ülesanded, mis on seotud mitmeaastase riikliku kontrollikava valdkondadega:

- 1) Eesti ja ühenduseväliste riikide vahelise seadusliku kaubanduse hõlbustamine;
- 2) kaupade ebaseadusliku käitlemise tõkestamine;
- 3) tollialaste õigusaktide rakendamine ja nendest kinnipidamise tagamine;
- 4) ühiskonna ja majanduse kaitsmine maksu- ja tollialaste süütegude ennetamisega, tõkestamisega ja avastamisega.

Nimetatud ülesandeid täidavad Tolli- ja Uurimisosakonna ametnikud.

Tolliosakonna ülesannetesse kuulub:

- 1) tollialaste ja teiste tolli pädevusse kuuluvate õigusaktide rakendamine, täitmise tagamiseks tegevuste planeerimine, koordineerimine ning haldus- ja väärteomenetluste läbiviimine;
- 2) tolliformaalsuste läbiviimise juhendamine ja koordineerimine, tollialaste õigusaktide rakendamine ning nendest kinnipidamise tagamine;
- 3) tollialaste ja muude õigusaktide, mille täitmise eest vastutab toll, rikkumise ennetamiseks, avastamiseks ja tõkestamiseks tollikontrolli ja järelevalve teostamine
- 4) seadusliku kaubanduse hõlbustamine ning salakaubanduse tõkestamine;
- 5) tollialaste rikkumiste ennetamine, tõkestamine, avastamine ja menetlemine.

Tolliosakonna ülesandeid täitab 385 inimest. Tolliformaalsusi teostavad ka teenindusosakona koosseisus olevad tolliteenindajad, keda on ca 50.

Uurimisosakonna ülesannetesse kuulub ameti uurimisalluvusse kuuluvate tollialaste õigusaktide rikkumistega seotud kuritegude kohtueelse uurimise ja riikliku järelevalve teostamine tollialaste õigusaktide täitmise üle. Uurimisosakonna ülesandeid täidab 203 inimest.

MTA kasutab tollilabori teenuseid oma vajadustest lähtuvate analüüside tellimiseks Piiripunktides, kus VTA ja PMA on esindatud, veterinaarkontrolli ja PMA pädevusse kuuluvate kaupade kontrolli ning vajalikke laborianalüüse viivad läbi VTA ja PMA vastavalt.

Informatsiooni liikumine

Info liikumise kordsätestab info liikumise põhimõtted, reeglid jms. Info liikumine on tagatud 24 tundi ööpäevas Teabejuhtimiskeskuse kaudu. VTA-ga ja PMA-ga on MTA-l sõlmitud koostöölepingud, millega muuhulgas kokku on lepitud info vahetamise kord ning kontaktisikud.

Paberivaba vormistus

Veterinaarkontrolli ja PMA pädevusse kuuluvate kaupade kontrolli alased mittetariifsed meetmed on integreeritud *Eesti Tollitariifistiku infosüsteemi (ETT)*.

ÜSVD loomadele ja kaupadele ning ÜSD väljastatakse elektroonselt, selle numbri märkimisel tollideklaratsioonile, tagab dokumentide elektroonsel kontrolli masin-masin liidese kaudu. Positiivse kontrolli tulemusel kiireneb tolliformaalsuste teostamine ning väheneb VTA ja MTA ametnike koormus. Negatiivse kontrolli tulemusel, suunatakse deklaratsioon tolliametnikule kontrolli, mille käigus kontrollitakse dokumendid paberkandjal. Kontrollitulemused fikseeritakse tollikontrollide lahendamise infosüsteemis.

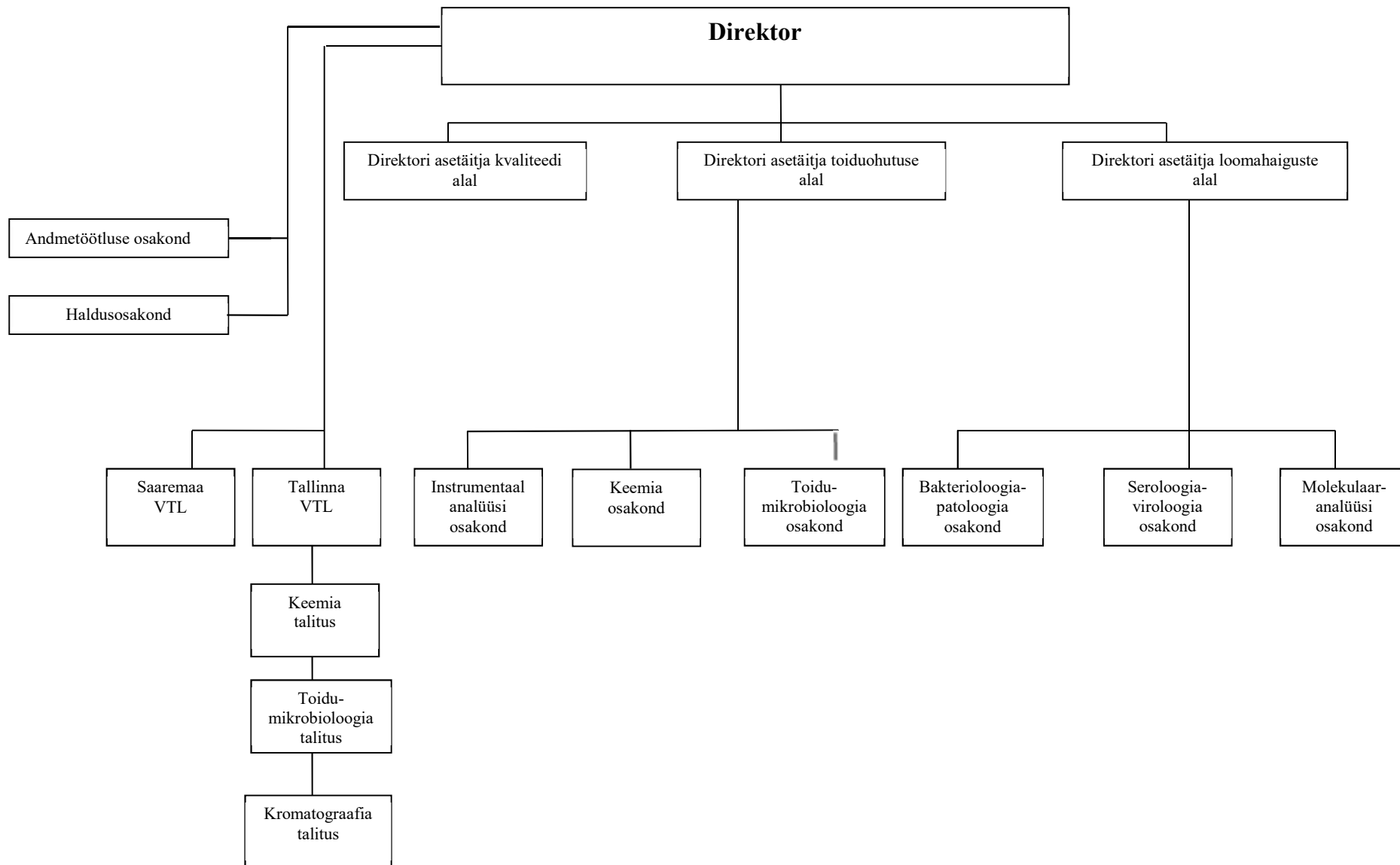
Koolituste korraldamine

Uued ametnikud läbivad tollibaaskoolitust mahuga 120 akadeemilist tundi. Veterinaarkontrolli ja PMA pädevusse kuuluvate kaupade alased koolitused viiakse läbi vastavalt vajadusele koostöös VTAg ja PMAg. Koostamisel on ametikohapõhine koolituskava, mille järgi veterinaarkontrolli ja PMA pädevusse kuuluvate kaupade alased koolitused läbitakse kohustuslikus korras vähemalt korra 3-4 aasta jooksul.

3.1.6 Veterinaar- ja Toidulaboratoorium (VTL)

VTL on Maaeluministeeriumi valitsemisalas tegutsev ministeeriumi hallatav riigiasutus, kes teostab uuringuid loomahaiguste diagnoosimiseks ja analüüse toidu, vee, sööda ja alkoholi ohutuse ja kvaliteedi kontrollimiseks ning täidab riikliku referentlaboratooriumi ülesandeid. VTL-i juhib direktor, kellega sõlmib töölepingu maaeluminister ministeeriumi kantsleri ettepanekul. Laboratooriumi struktuuri ja töötajate koosseisu kinnitab maaeluminister.

VTL-i struktuur skemaatiliselt on toodud alljärgneval joonisel:

VTL teeb oma tegevusvaldkonnas ja pädevuse piires järgmisi toiminguid:

- 1) teostab loomade, lindude ning kalade haiguste diagnostilisi uuringuid;
- 2) teostab tehistingimuses ja looduses vabalt elava loomapopulatsiooni tervisliku seisundi hindamiseks laboratoorseid uuringuid;
- 3) teostab toidu, vee, sööda ja alkoholi ohutuse ja kvaliteedi kontrollimiseks analüüse;
- 4) järgib oma katsetegevuses kvaliteedipoliitikaga sätestatud nõudeid, tagades analüüsi ja uuringu nõuetekohase sooritamise ja usaldusväärse tulemuse saamise;
- 5) tagab riikliku järelevalve vajadusest tuleneva analüüsi ja uuringu läbiviimise lähtuvalt Veterinaar- ja Toiduameti tellimusest;
- 6) tagab riiklikus loomatauditõrje programmis ja toiduohutuse seireprogrammis ette nähtud laboratoorse uuringu ja analüüsi teostamise Veterinaar- ja Toiduameti esitatud mahus ja tähtajal ning esitab nimetatud programmi raames teostatud laboratoorse uuringu ja analüüsi tulemuse Veterinaar- ja Toiduametile õigusaktis või lepingus kehtestatud korras;
- 7) kindlustab eriti ohtliku loomataudi kahtlusel diagnoosi kinnitamiseks vajaliku laboriuuringu teostamise ning eksperthinnangu andmise, tehes vajadusel koostööd Euroopa Liidu referentlaboratooriumiga;
- 8) annab konsultatsioone või eksperthinnanguid järelevalveametnikele, veterinaararstidele ning teistele koostööpartneritele ja nõustab kliente laboratooriumi tegevusvaldkonnaga seonduvates küsimustes;
- 9) kooskõlastab riikliku järelevalve käigus võetud proovi analüüsimise ja katse läbiviimise meetodi asjaomase riikliku järelevalveasutusega;
- 10) täidab riikliku referentlaboratooriumi ülesandeid maaeluministri poolt antud volituse ulatuses;
- 11) teeb koostööd Eesti ja teiste riikide laboratooriumide ning teadus- ja arendusasutustega s.h. oma tegevusvaldkonnaga seonduvate Euroopa Liidu referentlaboratooriumitega;
- 12) osutab oma põhitegevusega seotud tasulisi laboriteenuseid ning korraldab muud põhitegevusega seotud ülesannete täitmiseks vajalikku majandustegevust.

VTL on akrediteeritud Eesti Akrediteerimiskeskuse poolt (akrediteerimistunnistus L005). Riiklike ülesannete täitmisel teeb VTL koostööd Maaeluministeeriumiga, Veterinaar- ja Toiduametiga, Terviseametiga ja nende allasutustega ning teiste sidusgruppidega.

Lisaks riiklike ülesannete täitmisele osutab VTL laboratoorset teenust eraloomaarstidele, loomakasvatuse ja toiduainete töötlemisega tegelevatele ettevõtetele ning osaleb koostööpartnerina teadusprojektides.

Laboratoorsete teenuste kõrval on VTL-st võimalik saada nii eksperthinnanguid kui konsultatsiooni loomahaiguste laboratoorse diagnostika ja toiduohutuse ning kvaliteedi alastes küsimustes.

VTL-i struktuuriüksus on osakond. Piirkondliku pädevusega osakonda, mis asub väljaspool laboratooriumi asukohta, nimetatakse piirkondlikuks laboratooriumiks.

VTL-i osakonnad ja nende ülesanded:

- 1) Toidumikrobioloogia osakond
 1. teostab toidu, vee, sööda, alkoholi ja hügieeniproovide mikrobioloogilisi analüüse;

2. valmistab mikrobioloogilisi söötmeid, kindlustab ja kontrollib söötmete (sh lisandid ja lahused) kvaliteeti;
 3. täidab riikliku referentlaboratooriumi volitusest tulenevaid ülesandeid.
- 2) Keemia osakond
1. teostab toidu, vee, sööda ja alkoholi keemilisi analüüse;
 2. teostab ja koordineerib toidu ja joogivee organoleptilist hindamist;
 3. täidab osakonna tegevusvaldkonnas volitatud laboratooriumi ülesandeid.
- 3) Instrumentaalanalüüsi osakond
1. teostab gaasi- ja vedelikkromatograafilisi analüüse toidu, sööda, vee ja alkoholi koostise, kvaliteedi ning ohutuse kindlakstegemiseks;
 2. teostab analüüse keemiliste elementide, sh raskemetallide sisalduse määramiseks;
 3. teostab analüüse veterinaarravimijääkide ja hormoonide sisalduse määramiseks;
 4. täidab osakonna tegevusvaldkonnas riikliku referentlaboratooriumi ja volitatud laboratooriumi ülesandeid.
- 4) Bakterioloogia-patoloogia osakond
1. isoleerib ja identifitseerib bakter- ja parasitaarhaiguste ning mükooside tekitajaid;
 2. tüpiseerib mikroobe ja määrab ravimtundlikkust;
 3. teostab lahanguid;
 4. uurib patoloogilist materjali patoloogilis-anatoomiliselt ja histoloogiliselt;
 5. täidab riikliku referentlaboratooriumi volitusest tulenevaid ülesandeid.
- 5) Viroloogia-seroloogia osakond
1. isoleerib ja identifitseerib veiste, sigade, lammaste, kitsede, kalade, hobuste, lindude viiruseid;
 2. määrab viiruste antigeene;
 3. teostab seroloogilisi uuringuid;
 4. kontrollib lemmikloomade marutaudivastase vaktsineerimise tõhusust;
 5. teostab transmissiivsete spongiformsete entsefalopaatiate (TSE) uuringuid;
 6. täidab riikliku referentlaboratooriumi volitusest tulenevaid ülesandeid.
- 6) Molekulaaranalüüsi osakond
1. teostab molekulaarbioloogilisi analüüse nii loomahaiguste diagnostiliste uuringute kui ka toiduohutuse analüüsides valdkonnas;
 2. täidab riikliku referentlaboratooriumi volitusest tulenevaid ülesandeid.
- 7) Andmetöötluste osakond
1. korraldab laboratooriumi infotehnoloogilist teenindamist;
 2. haldab ja arendab laboratooriumi info- ja kommunikatsioonisüsteeme;
 3. korraldab laboratooriumi andmetöötlusprogrammi arendamist ja rakendamist;
 4. koostab laboratooriumi aruandlust osakonna valdkonnas;
 5. korraldab laboratooriumisse (v.a. piirkondlik laboratoorium) saabunud proovi vastuvõtmist, registreerimist andmebaasi, analüüsitulemuse ja arve vahendamist teenuse tellijale.

8) Haldusosakond

Haldusosakonna ülesanne on korraldada laboratooriumi (v.a. piirkondlik laboratoorium) hoone ja ruumide majandamist, tagada hoone ja varade puutumatus, korraldada territooriumi korrashoidmine.

9) Tallinna Veterinaar- ja Toidulaboratoorium

1. teostab tootmise esmatasandi proovide, toidu, vee, sööda, hügieeniproovide mikrobioloogilisi ja parasitoloogilisi analüüse;
2. teostab toidu, vee, sööda ja keemilisi analüüse;
3. määrab veterinaarravimijääke ja hormoone;
4. täidab riikliku referentlaboratooriumi volitusest tulenevaid ülesandeid.

10) Saaremaa Veterinaar- ja Toidulaboratoorium

1. uurib bakter- ja parasitaarhaiguste tekitajaid;
2. teostab tootmise esmatasandi proovide, toidu, vee ja sööda mikrobioloogilisi ja parasitoloogilisi analüüse;
3. teostab toidu, vee (sh heitvee) keemilisi analüüse.

VTL-i struktuur ning töökohtade koosseis on kinnitatud Maaeluministri 06. veebruar 2018 käskkirjaga nr 1.1-2/28 „Veterinaar- ja Toidulaboratooriumi struktuur ning töökohtade koosseis“ (käskkiri jõustus 15. veebruaril 2018).

Kontrollikavaga seotud ressursside jaotus VTL-s:

2018. aasta seisuga on VTL struktuuris 121 ametikohta, millest **85** on seotud ametlike kontrollide läbiviimisega kontrollikavas kirjeldatud tegevuste raames.

Tabel 14. Jaotus valdkondade kaupa.

Tasand struktuuris/valdkond	Seotud inimeste arv
Juhtkond (sh piirkondlike struktuuriüksuste juhid)	6
Loomahaiguste diagnostika valdkond (katsetegevus)	31
Toiduvaldkond (katsetegevus)	39
Sisemine tugiteenus (andmetöötlus, haldus, kvaliteet)	9
KOKKU:	85

Suurem osa IMKK-ga seotud ressurssidest paikneb Tartu Veterinaar- ja Toidulaboratooriumis.

Koolituse korraldus VTL-s

VTL töötajate koolitust reguleerib *VTL koolituste kord*, mis on kinnitatud 28. juunil 2017.a. VTL direktori käskkirjaga nr 1.1-3/37

Veterinaar- ja Toidulaboratooriumi töötajate pädevus, väljaõpe ja oskused tagatakse järgmiste vahendite abil:

- iga-aastane direktori käskkirjaga kinnitatud koolitusplaan;
- iga-aastane koolituskulude eelarve, mis kindlustab ennekõike ametialase koolituse loomahaiguste, toiduohutuse ja referenttegevuse valdkondade ülesannete täitmiseks;
- kompetentsuse ja töö efektiivsuse suurendamise alase koolituse võimaldamine;

- tugikoolituse ja tasemekoolituse võimaldamine;
- sisekoolituste /tellimuskoolituste korraldamine;
- avatud koolitustel osalemine;
- vajaduspõhine väliskoolitustel osalemine (korralised ELRL töökoosolekud/treeningkursused, konverentsid, sümposiumid, ekspertgruppide töös osalemine);
- koolituste tagasiside kogumine (memod, tagasisideankeedid) ja korraline analüüs.

VTL personali koolitused kajastuvad riigitöötaja portaalis koolituste mooduli- ja lähetusmooduli rakendamisel ja koolituse aruandlus on jälgitav Rahandusministeeriumi infojuhtimissüsteemi SAP kaudu.

3.1.7 Põllumajanduse Registre ja Informatsiooni Amet (PRIA)

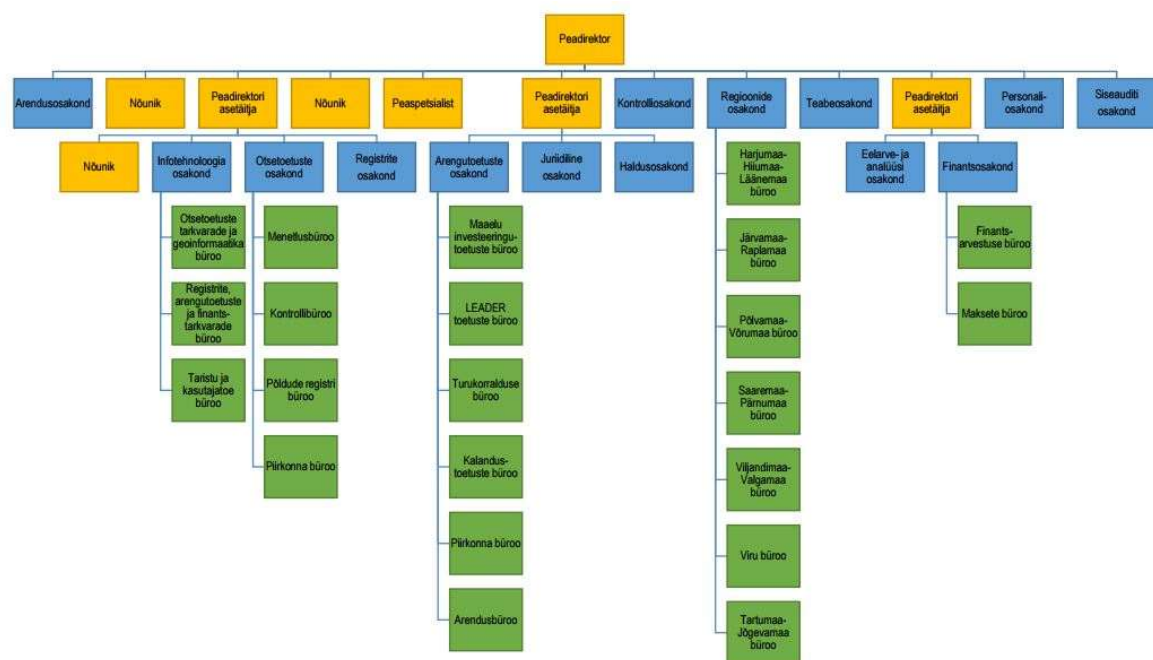
PRIA on Maaeluministeeriumi valitsemisasalas olev valitsusasutus. PRIA tegevusvaldkond on riiklike toetuste ning Euroopa Liidu põllumajanduse ja maaelu arengu toetuste ning Euroopa Kalandusfondi toetuste andmise korraldamine, seadusega ettenähtud põllumajandusega seotud riiklike registre ja muude andmekogude pidamine, nende andmete töötlemine ning analüüsimine. PRIA on aruandekohustuslik maaeluministri ees.

PRIA moodustati 2000. aastal. PRIA teenindusbürood asuvad kõikides maakondades ning need on koondatud 7 regiooniks.

PRIA-t juhib peadirektor, kelle nimetab ametisse ja vabastab ametist maaeluminister kantsleri ettepanekul. Ameti struktuuriüksus on osakond, mida juhib osakonnajuhataja.

PRIA struktuur on üles ehitatud meetmepõhiselt. Majandusanalüüsil põhinevaid meetmeid (maaelu- ja investeringutoetused) ja turukorralduse meetmeid menetletakse arengutoetuste osakonnas. Otsetoetuste osakonnas menetletakse pindala- ja loomatoetusi.

PRIA struktuur skemaatiliselt on toodud alljärgneval joonisel:

Kokku on **PRIA-s 14 osakonda** ning enamike osakondade koosseisu kuuluvad ka bürood.

IMKK-ga seotud osakonnad on:

- 1) kontrolliosakond, mille põhiülesanne on eriasutusena teostada riiklikku järelevalvet toetusraha saavate ja maksvate isikute järelkontrolli kohaldamisasalas olevate meetmete raames;
- 2) regioonide osakond, mille põhiülesanne on võtta vastu toetuste taotlusi ja kontrollida taotleja ja taotluse vastavust toetuse saamise nõuetele kohapeal;
- 3) arengutoetuste osakond, mille põhiülesanne on korraldada maaelu arengukava I, III ja IV telje raames antavate toetuste, Euroopa Kalandusfondi ja riiklike toetuste andmist ning turukorraldusabinõude rakendamist. Põhiülesande täitmiseks korraldab

osakond toetuste taotluste vastuvõtmise, kontrollib taotleja ja taotluse vastavust toetuse saamise nõuetele, hindab esitatud taotlusi ning teostab riiklikku järelevalvet toetuste sihipärase kasutamise üle;

- 4) otsetoetuste osakond, mille põhiülesanne on korraldada otsetoetuste, täiendavate otsetoetuste ja maaelu arengukava II telje raames antavate toetuste andmist. Põhiülesande täitmiseks korraldab osakond toetuste taotluste vastuvõtmise, kontrollib taotleja ja taotluse vastavust toetuse saamise nõuetele, hindab esitatud taotlusi, teostab riiklikku järelevalvet toetuste sihipärase kasutamise üle ning töötleb põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registrisse kantud põllumassiivide andmeid;
- 5) registrite osakond, mille põhiülesandeks on koguda algandmeid riiklikele registritele ja muudele andmekogudele ning neid andmeid töödelda ja väljastada.
- 6) arendusosakond, mille põhiülesanne on koordineerida ameti arendustegevusi ja juhtida arendusprojekte ning teha ettepanekuid struktuuriüksustele tööprotsesside tõhustamiseks.

PRIA tegevus ja ülesanded:

- 1) kogub ja töötleb põllumajanduse ja maaelu arengu toetuste ning Euroopa Kalandusfondi toetuste saamise taotlusi oma pädevuse piires, teostab projektide valikut ning korraldab toetuste andmist;
- 2) koostab aruandeid antud toetustest;
- 3) korraldab oma pädevuse piires toetuste väljamaksmist;
- 4) peab arvet finantskohustuste ja väljamaksete üle;
- 5) teostab sisekontrolli (auditi) ameti toimingute üle;
- 6) kogub ja töötleb Maaeluministeeriumi esitatud põllumajanduslikke andmeid, on riiklike registrite volitatud töötleja, asutab ja peab muid ameti seaduse või muu õigusaktiga pandud ülesannete täitmiseks või töö korraldamise tagamiseks vajalikke andmekogusid;
- 7) korraldab ameti andmekogu kooskõlastatuse ministeeriumi valitsemisalas asuvate teiste riigiasutuste riiklike registrite ning muude andmekogudega;
- 8) kindlustab kooskõlastatuse riigi põhiregistrite, samuti teiste riiklike registritega;
- 9) loob suhtlussüsteemid registrite kasutajatega;
- 10) juhib ministeeriumi valitsemisala ühiseid infotehnoloogilisi arendusprojekte ja viib neile läbi nende ekspertiise;
- 11) õigusaktidest lähtuvalt viib ellu põllumajandust, maaelu ja kalamajandust käsitlevaid programme;
- 12) koostab ja annab välja teabematerjale;
- 13) juhib ameti kaudu teostatavaid välisabiprojekte;
13¹) täidab «Hädaolukorra seaduse» alusel Maaeluministeeriumi määratud kriisireguleerimisülesandeid;
- 14) täidab teisi seaduse või muu õigusaktiga antud või maaeluministri poolt temale pandud ülesandeid.

Ülesannete täitmiseks teeb PRIA koostööd Veterinaar- ja Toiduametiga, Maksu- ja Tolliametiga, Maa-ametiga, Põllumajandusametiga, Põllumajandusuuringute Keskuse, Keskkonnaameti jt. asutustega.

PRIA kui makseagentuuri tegevuse üle teostab järelevalvet Euroopa Komisjon, auditeerides toetuste maksmise seaduspärasust.

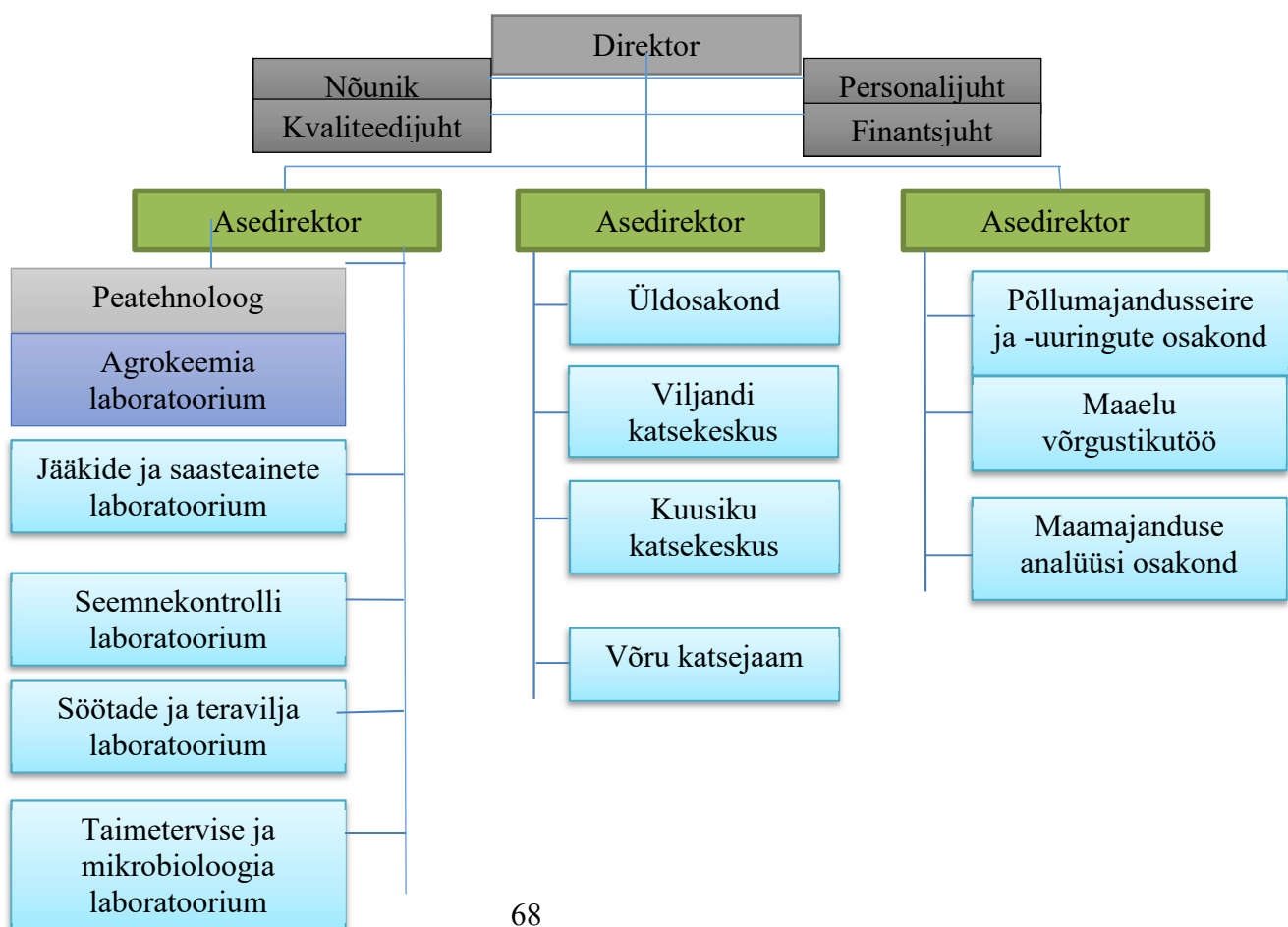
3.1.8 Põllumajandusuuringute Keskus (PMK)

PMK on põllumajandusministri 29. detsembri 1997. a määrusega nr 18 "Taimetoodangu Inspeksiooni ja Taimse Materjali Kontrolli Keskuse moodustamine" moodustatud Maaeluministeeriumi valitsemisalas tegutsev ministeeriumi hallatav riigiasutus.

PMK põhiülesanneteks Eestis kehtivates õigusaktidest tulenevate riikliku järelevalve teostajate teenindamiseks vajalike tegevustena on:

- sortide riiklike registreerimis- ja majanduskatsete tegemine sortide registreerimiseks ja sordilehte võtmiseks;
- seemnepartiide järelkontrolli katsete tegemine;
- seemnete laboratoorne analüüsimine seemnete sertifitseerimiseks ja seemnetest võetud kontrollproovide analüüsimine
- taimekaitsevahendite jääkide ja saasteainete sisalduse määramine taimsetes ja loomsetes saadustes ning mullas ja taimekaitsevahenditest võetud kontrollproovide analüüsimine;
- ohtlike taimekahjustajate määramine kontrollproovides
- söötadest võetud proovide analüüsimine
- toidust võetud proovide analüüsimine
- väetistest võetud kontrollproovide analüüsimine
- osalemine teravilja sekkumiskokkuostul.

PMK struktuur skemaatiliselt on toodud alljärgneval joonisel:

Laboratooriumid on akrediteeritud Eesti Akrediteerimiskeskuse poolt alates 18.06.1996. a (akrediteerimistunnistuse nr L003). Akrediteerimisulatus on leitav veebiaadressilt: <http://www.eak.ee/dokumendid/pdf/kasitlusala/L003.pdf>

- Jääkide ja saasteainete labor (11 töötajat):
 - taimekaitsevahendite jääksisalduste määramine toiduainetes, sh puu- ja köögiviljades;
 - taimekaitsevahendite jääksisalduse määramine teraviljades, söödas, mullas, vees;
 - mükotoksiinide sisalduse määramine loomse ja taimse päritoluga toiduainetes sh väikelastetoidus, teraviljades ja teraviljatoodetes, söödas;
 - nitraatiooni sisalduse määramine puu- ja köögiviljades;
 - rahvusliku referentlaboratooriumi volitusest tulenevate ülesannete täitmine.
- Söötade ja teravilja (12 töötajat):
 - teravilja ja teraviljatoodete kvaliteedi erinevate näitajate määramine;
 - õlitaime seemnete ja õli kvaliteedi erinevate näitajate määramine;
 - söötade, taimsete toiduainete ja muu taimse materjali toitainete sisalduse ja energeetilise väärtuse määramine, aminohapete määramine;
 - silo toitainete sisalduse, energeetilise väärtuse ja käärimiskvaliteedi näitajate määramine;
 - teravilja sekkumisostu proovide analüüsimine;
 - rahvusliku referentlaboratooriumi volitusest tulenevate ülesannete täitmine.
- Taimetervise ja mikrobioloogia labor (18 töötajat):
 - kartuli, maasika ja viljapuude bakterhaiguste määramine;
 - kartuli ja köögivilja viirushaiguste määramine;
 - kartuli värtnaviroidi määramine kartulil ja dekoratiivtaimedel;
 - mükoplasmade määramine viljapuudel;
 - seenhaiguste määramine taimses materjalis;
 - taimedel, mullas ja puidus esinevate nematoodide määramine;
 - taimede ja taimsete saaduste putukkahjurite ja lestade ja seenhaiguste määramine;
 - toksilisuse määramine teraviljas, teraviljatoodetes ja söödas.
- Agrokeemia labor (16 töötajat):
 - väetiste kvaliteedi erinevate näitajate määramine;
 - mulla kvaliteedi erinevate näitajate määramine;
 - orgaanilise väetise kvaliteedi erinevate näitajate määramine.
 - jälgelementide sisalduse määramine (toiteelemendid, mikroelemendid ja raskmetallid) toiduainetes, teraviljades ja teraviljatoodetes, mullas, väetistes, vees ja söödas;
 - rahvusliku referentlaboratooriumi volitusest tulenevate ülesannete täitmine
- Seemnekontrolli labor (15 töötajat):
 - seemnete kvaliteedi erinevate näitajate määramine.

- Üldosakond:
 - korraldab Keskuse hoonete ja ruumide haldamist, tagab hoone ja varade puutumatus, korraldab territooriumi korrashoidmise;
 - korraldab riigihankeid;
 - korraldab Keskuse infotehnoloogiaalast teenindamist;
 - tagab seadmete korrashoiu ja remondi.
 - korraldab Keskusesse saabunud proovi vastuvõtmist, registreerimist andmebaasi sisestamist;
 - haldab ja arendab asutuse info- ja kommunikatsioonisüsteeme;
 - korraldab Keskuse dokumentatsiooni süstematiseerimist, säilitamist ja hävitamist.

- Maamajanduse analüüsi osakond:
 - koguda, töödelda ja analüüsida põllumajandusliku raamatupidamise andmebaasi põllumajandustootjate majandustegevuse analüüsimiseks vajalikke andmeid,
 - teha Eesti maaelu arengukava hindamistegevusi ja seiret ning levitada nende tulemusi, samuti säilitada asjakohaseid andmeid

- Maaelu võrgustikutöö osakond:
 - täita Eesti maaelu arengukavas nimetatud riikliku maaeluvõrgustiku üksuse ülesandeid, sealhulgas koguda ja levitada valdkondlikku teavet ja häid praktikaid,
 - levitada Eesti maaelu arengukava seire- ja hindamistulemusi ning osaleda muus teavitus- ja kaasamistegevuses,
 - korraldada innovatsioonialast võrgustikutööd, koolitustegevust LEADER-meetme kohalikele tegevusgruppidele ja keskuse teavitustegevust
 - osaleda Euroopa maaelu arengu võrgustikutöös;

- Põllumajandusseire ja uuringute osakond:
 - maaelu arengukava II telje meetmete seire ja hindamise koordineerimine;
 - PKT seire ja hindamisega seotud andmebaasisüsteemi haldamine;
 - põllumuldade seire;
 - põllumuldade omaduste kaardistamine ja analüüs;
 - põllumajanduslike GIS- andmebaaside arendamine;
 - lubja- ja väetistarbekaartide koostamine;
 - agrokeemia alased uuringud, mis hõlmavad väetiste ratsionaalset ja põhjendatud kasutamist, taimetoitainete bilansi uuringuid ning muldade viljakuse säilitamisega seotud küsimusi;
 - agroökoloogilised uuringud;
 - põllumajanduskultuuride saagi ja kvaliteedi uuringud;
 - maheviljelusalased uuringud.

- Katsekeskused:
 - riiklike sordivõrdluskatsete läbiviimine;
 - sertifitseeritud seemnepartiide ametliku järelkontrolli põldkatsete läbiviimine;
 - registreerimiskatsete läbiviimine;
 - sortide standardproovide säilitamine;

- väljaspool Eestit registreeritud sortidele sordikirjelduste kontrolli läbiviimine põllul;
- teadus- ja erikatsete läbiviimine.

Info liikumine pädevate asutuste vahel toimub, e-kirja teel, telefoni teel või ühiste ümarlaudade taga aru pidades. Samuti sõlmitavate koostöölepingute aruteludel.

Asutusesisene info liikumine on tagatud:

- webdesktop-i programm, kus kajastub kogu asutuse kirjavahetus ja dokumentide liikumine, ligipääs vastavalt volitustele;
- LIS programmi abil;
- juhtkonna, labori juhatajate ja osakonnajuhatajate koosolekud;
- teavitused kirja teel;
- labori koosolekud.

PMA-ga on ühised andmebaasid, mille kasutamine on piiratud erinevate õigustega.

Koolituse korraldus PMK-s

Aasta alguses toimub laborisisene arutelu labori kõikide töötajate osavõtul, mille käigus planeeritakse eelseisva aasta tegevused ning selgitatakse välja vajadused töötajate täiendõppeks/koolituseks. Arutelu tulemusel koostatakse laborite täiendkoolituse plaan. Täiendõpe haarab nii analüüsidega seonduvat kui ka üldist koolitust initsiatiivikuse ja kvaliteediteadlikkuse suurendamiseks (analüüsimise arengutendentsid, meetodite täiendused ja muudatused, uued tehnilised lahendused, toidule ja muudele toodetele esitatavad kvaliteedinõuded, proovivõtmine, arvutiõpetus, kvaliteedijuhtimine jne).

PMK Laboratooriumide koolituse planeerimise alused põhinevad:

- labori analüüsialase tegevuse kaasaegsel tasemel hoidmisel;
- arenguvajaduse analüüsil (sh võetakse arvesse tagasisidet klientidelt);
- kaasaegse aparatuuri ja meetodite uuendamise/juurutamise vajadusel;
- seadusandluse muudatustest tulenevate uute toimingute läbiviimise käivitamise vajadusel.

Koolitusüritustest on eelistatud rahvusvahelised seminarid, rahvusvaheliste organisatsioonide töögruppide istungitel osalemine.

Iga koolitusel osaleja teeb kokkuvõtte koolitusest (memo, täiendkoolituse kokkuvõte), kus annab ka hinnangu osaletud koolitusele. Samuti annab hinnangu labori juhataja.

Tugiressursid

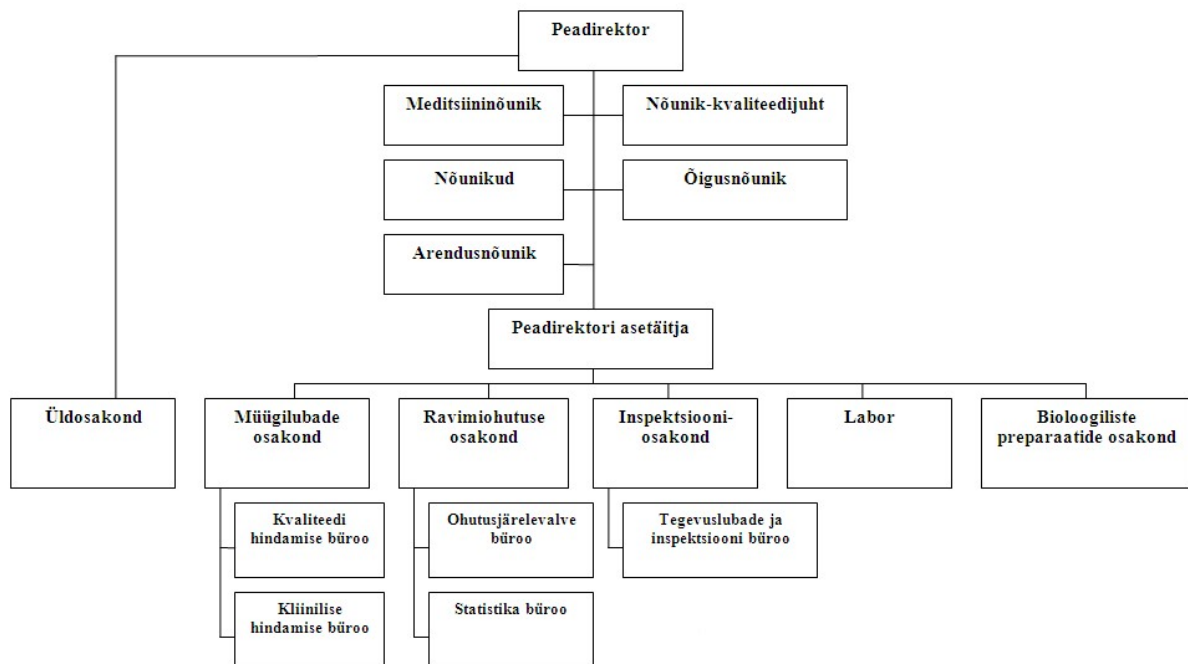
- Seadmed- kasutatakse meetoditele vastavaid seadmeid. Seadmebaasi on vaja uuendada, et saada täpsemaid tulemusi, madalamaid määramispiire. Sellisteks investeeringuteks on vajalik rahaliste vahendite eraldamine ministeeriumi poolt.
- Meetodid- laborid kasutavad rahvusvaheliselt tunnustatud ja kehtivaid meetodeid.

3.1.9 Ravimiamet (RA)

Ravimiamet on Sotsiaalministeeriumi valitsemisalas tegutsev valitsusasutus:

- millel on juhtimisfunktsioon;
- mis teostab riiklikku järelevalvet;
- mis kohaldab riiklikku sundi seadustes ettenähtud alustel ja ulatuses.

Ravimiameti struktuur skemaatiliselt on toodud alljärgneval joonisel:

Ravimiamet:

- kontrollib ravimite toimivust, kvaliteeti ja ohutust ning annab ravimitele müügilubasid;
- kontrollib ravimite kliiniliste uuringute lubatavust ja valvab uuringus osalejate ohutuse järele;
- annab ravimite käitlemise tegevuslubasid, valvab ravimite käitlemise nõuetekohasuse üle apteekides, ravimite hulgemüügi- ja tootmisettevõtetes, samuti narkootiliste ja psühhotroopsete ainete käitlemise üle;
- jälgib ravimite ning narkootiliste ja psühhotroopsete ainete ja nende lähteainete liikumist üle Eesti piiri;
- ütleb, kas toode kuulub ravimite hulka või mitte;
- ütleb, kas ravim kuulub narkootiliste või psühhotroopsete ravimite, käsimüügi või retseptiravimite hulka;
- kogub ja analüüsib andmeid ravimitarbimise suundumuste kohta Eestis;
- kogub ja hindab teavet ravimite kõrvaltoimete kohta, korraldab sellealase teabe edastamist rahvusvahelistele organisatsioonidele;
- valvab rakkude, kudede ja elundite hankimise ja käitlemise üle;
- valvab ravimite reklaami nõuetest kinnipidamise üle;
- valvab müügiloa hoidjate ravimiohutuse järelevalvesüsteemide toimivuse üle;

- annab hinnanguid apteekidest soodustingimustel väljastatavate ravimite loeteludesse kandmise taotlustele;
- korraldab Eesti esindajate osavõttu Euroopa Ravimiameti ja Euroopa Farmakopöa komisjonides ja teistes kogudes;
- aitab kodanikel selgust saada kõikides ravimeid puudutavates küsimustes.

Ravimiameti osakonnad ja nende põhiülesanded on:

- 1) **Üldosakond**, mis korraldab eelarve planeerimist, selle täitmise analüüsi ja aruandlust ning raamatupidamist; haldab ameti valdusesse antud riigivara, peab selle üle arvestust, korraldab riigivara hooldustöid; korraldab riigihangete läbiviimist; korraldab ameti personalitööd ja asjaajamist, tagab ameti IT-alase teenindamise ja tegeleb ameti info- ja kommunikatsioonitehnoloogia alase arendustegevusega, korraldab sekretäriteenuse osutamist ja teeb abiteenistustöid ameti ülesannete täitmise tagamiseks.
- 2) **Müügilubade osakond**, mis korraldab ja koordineerib ravimite müügilubade dokumentatsiooni hindamist; korraldab ja koordineerib müügiloa andmise aluseks olevate tingimuste muudatuste hindamist; peab ravimiregistrit; määratleb ravimeid ja hindab ravimite kliiniliste uuringute taotlusi ja teostab järelevalvet nende üle.
- 3) **Ravimiohutuse osakond**, mis korraldab ravimite ravimiohutuse süsteemi ja riskiohjamise plaanide hindamist, korraldab müügiloa andmise järgset ravimite ohutusalase teabe kogumist, hindamist ja edastamist, korraldab apteekidest soodustingimustel väljastatavate ravimite nimekirja koostamisel ekspertarvamuse koostamist; kogub ja süstematiseerib ravimikasutuse andmeid Eestis; peab koodikeskust.
- 4) **Inspeksiooniosakond**, mis teostab ravimite, narkootiliste ja psühhotroopsete ainete ning narkootikumide lähteainete käitlemise, sealhulgas sisse- ja väljaveo järelevalvet õigusaktides kehtestatud ulatuses, teostab järelevalvet ravimireklaami nõuetest kinnipidamise üle; menetleb ravimite käitlemise ja narkootikumide lähteainete käitlemise tegevuslubade taotlusi ja muutusi, annab lube müügiloota ravimite kasutamiseks, ravimitega reisimiseks ja ravimite saatmiseks, määratleb tooteid ja korraldab defektsete ravimite alast teabevahetust ning teavitab õigusnormide rikkumistest ja tegevuslubade asjus tehtud otsuste tulemustest.
- 5) **Labor**, mis kontrollib ravimite (sh droogide) ja ravimite valmistamiseks kasutatavate toorainete kvaliteeti, ravimtaimede (sh droogide) ja nende segude kvaliteeti, kehtestab oma pädevuse piires ravimite kvaliteedi laboratoorse kontrolli eeskirju, osaleb Euroopa Farmakopöa ja Euroopa riiklike ravimikontrolli laborite koostöövõrgustiku töös ja annab teistele osakondadele erialast konsultatsiooni.
- 6) **Bioloogiliste preparaatide osakond**, mis tegeleb vere ja verepreparaatide, inimpäritolu rakkude, kudede ja elunditega, uude ravimitega ning teiste meditsiinilisel eesmärgil kasutatavate bioloogilist päritolu materjale sisaldavate preparaatidega; korraldab järelevalvet nimetatud preparaatide tootmise, turustamise ning sisse- ja väljaveo üle ja teostab nimetatud preparaatidega seotud ohujuhtumite uurimist.

Inimressursid

Ravimiametis on **103 töötajat**. Põhifunktsioonidega seotud ametikohtadel töötab **86** inimest.

Töötajate kvalifikatsiooni, väljaõppe ja oskuste tagamine

Ravimiameti töötajate kvalifikatsioon, väljaõpe ja oskused tagatakse järgmiste vahendite abil:

- 1) kompetentsete, tulemustele orienteeritud ja arenguvõimeliste inimeste leidmiseks on välja töötatud „*Personali värbamise ja valiku kord*“;
- 2) selgepiiriliste kohustuste, vastutuse ja õiguste tagamiseks on kõikide ametikohtade jaoks koostatud ametijuhendid;
- 3) tööprotsesside üldise selguse ja protsessi osade omavaheliste seoste selguse huvides on tööprotsessid (kes, mida, millal, milliste vahenditega teeb) kirjeldatud tööjuhendites;
- 4) kõigile uutele teenistujatele viiakse enne tööle asumist läbi sissejuhatav- ja esmane juhendamine ning väljaõpe töökohal, juhendamiste protseduur on kirjeldatud kvaliteedikäsiraamatus. Täiendjuhendamised viiakse läbi neile, kelle töösuhe on olnud peatunud kauem kui 3 kuud;
- 5) igal aastal viiakse läbi personali hindamine, mis toimub kooskõlas „Arengu- ja hindamisvestluste korraga“. Arengu- ja hindamisvestlusi viivad läbi vahetud juhid oma alluvatega. Vestluste käigus arutatakse teenistuja möödunud perioodi töötulemusi, lahendamist vajavaid probleeme, järgmise perioodi tööeesmärke, tööülesannete seost Ravimiameti strateegiliste ja arengueesmärkidega, teenistuja arenguvajadusi ja –võimalusi ning töö- ja palgakorraldust;
- 6) koolitustega seonduvaid küsimusi reguleerib „Koolituste kord“. Koolitusvajaduste hindamisel on aluseks asutuse arengustrateegia ja –eesmärgid, teenistujate arenguestluste tulemused ja juhtide hinnangud koolitusvajadustele.

Iga aasta alguses toimuvatel arengupäevadel hinnatakse ressursse ja koolitusvajadusi ning koostatakse lõplik koolitusplaan. Koolitustel osalemine toimub üldreeglina koolitusplaani alusel, vajaduse ning eelarvevahendite olemasolu korral on võimalikud ka plaanivälised koolitused. Koolituste efektiivsuse hindamisel on aluseks koolitusplaani täitmine, planeeritud ressursside kasutamise efektiivsus, koolitusel osalenu antud hinnangud koolituse sisu, materjalide, lektori, korralduse ja üldise eesmärgi täitmise kohta ning töötajate rahulolu uuringute tulemused.

3.1.10 Politsei- ja Piirivalveamet (PPA)

PPA on Siseministeeriumi valitsemisalas tegutsev valitsusasutus, mis täidab seadusest ja teistest õigusaktidest tulenevaid ülesandeid, teostab riiklikku järelevalvet ja kohaldab riiklikku sundi seadustes ettenähtud alustel, ulatuses ja korras. PPA on vastavalt korrakaitseadusele ka üldkorrakaitseorgan, kes reageerib siis, kui spetsialiseeritud korrakaitseorgan ei saa tegutseda või ei ole läheduses.

Politsei- ja Piirivalveametil on neli regionaalset üksust: Ida prefektuur, Lääne prefektuur, Lõuna prefektuur ja Põhja prefektuur. PPA detailne struktuur asub veebiaadressil: <https://www2.politsei.ee/et/organisatsioon/politsei-ja-piirivalveamet/struktuur/>

PPA põhiülesanded seoses mitmeaastase riikliku kontrollikavaga:

Loomade heaolu, veo ja impordi küsimustega puutuvad peamiselt kokku korrakaitsepolitseinikud ja piirivalvurid prefektuurides. Loomade veo nõuetest kinnipidamist kontrollivad VTA ja PPA ühisaktsioonidel. Põhja prefektuuri liiklusjärelevalvekeskus teostab järelevalvet kogu Eesti territooriumil. Politseijaoskond menetleb loomade halva kohtlemise juhtumeid, kui teol on kuriteotunnused.

3.2 Laboratooriumite volitamine toiduseaduse ja veterinaarkorralduse seaduse alusel

Laboratooriumide volitamine järelevalve käigus võetud proovide analüüsimiseks toimub toiduseaduse § 52 lõike 4 alusel ja veterinaarkorralduse seaduse §34¹ lõike 4 alusel ja vastab määruse (EÜ) nr 882/2004 artiklis 12 sätestatud nõuetele.

Volitatud laboratooriumina tegutsemiseks esitab volituse taotleja Veterinaar- ja Toiduametile kirjaliku taotluse, mis sisaldab olulisi andmeid taotleja kohta, näiteks taotleja nime, isiku- või registrikoodi, sidevahendite numbrid ja aadressid, sh laboratooriumi tegevuskoha aadressi. Lisaks esitatakse taotletava volituse ulatus, mis sisaldab andmeid loomaliigi või nende gruppide, analüüsitavate näitajate ja toidugruppide kaupa ning kasutatavate analüüsimeetodite kohta. Esitada tuleb koopiaid akrediteerimist tõendatavatest dokumentidest (akrediteerimistunnistus ja selle lisa, kus kajastuvad akrediteerimisulatused andmed).

Veterinaar- ja Toiduametil on järelevalveanalüüside tegemise õigust taotleva laboratooriumi esitatud dokumentide menetlemiseks üldjuhul 20 tööpäeva alates kirjaliku taotluse saamisest. Selle aja jooksul hindab VTA taotleja poolt esitatud andmete õigsust ja taotletavate kriteeriumide analüüsimiseks kasutatavate meetodite akrediteerimisulatus sobivust asjakohaste õigusaktide nõuetele. Dokumentide hindamise järgselt teeb Veterinaar- ja Toiduamet otsuse kas volituse andmiseks või sellest keeldumiseks.

Õigus tegutseda volitatud laboratooriumina antakse Veterinaar- ja Toiduameti otsusega, milles ühtlasi kirjeldatakse antud volituse ulatust. Toiduseaduse alusel antud volituse ulatuses näidatakse ära analüüsitav näitaja, toidugrupp ja kasutatav analüüsimeetod, Veterinaarkorralduse seaduse alusel antud volituse ulatuses loomataud, loomaliik või nende grupp, analüüsitav näitaja ja analüüsimeetod.

Juhul kui taotleja soovib volituse ulatust muuta, siis peab ta taotlema uut volitust.

Erandina võib pädev asutus määrata vastavalt komisjoni rakendusmääruse (EL) 2016/1843 alusel järelevalve analüüside tegemiseks ka tapamajade või ulukiliha töötlemisettevõtte juures asuva laboratooriumi kuni määruse artiklis 1 nimetatud üleminekuaja lõpuni, so kuni 31.detsembrini 2020.aastal. Seda erisust kasutavad akrediteerimata laboratooriumid peavad esitama pädevale asutusele rahuldavad tagatised selle kohta, et on olemas ametlike kontrolliproovide analüüsimiseks vajalikud kvaliteedikontrolli kavad.

Volitatud laboratoorium peab osalema vastava valdkonna ametlikes laboratooriumitevahelistes võrdluskatsetes. Vastava valdkonna referentlaboratoorium teavitab Veterinaar- ja Toiduametit võrdluskatsete tulemustest.

Volitatud laboratooriumitel on kohustus teavitada viivitamata kirjalikult Veterinaar- ja Toiduametit volituse andmise aluseks olnud tingimuste muutumisest, mis võivad mõjutada tema ülesannete täitmist.

Juhul kui volitatud laboratoorium ei vasta Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 882/2004 artikli 12 lõikes 2 sätestatud nõuetele, on Veterinaar- ja Toiduametil õigus keelduda volitatud laboratooriumina tegutsemiseks volituse andmisest või tunnistada volitus kehtetuks.

3.3 Kontrollisüsteemid

3.3.1 Toidu kontrollisüsteem

3.3.1.1 Pika- ja lühiajalised eesmärgid toidukontrolli valdkonnas järelevalvesuutlikkuse tagamiseks ja tõhustamiseks

Toidukontrolli üldisemaks eesmärgiks on saavutada kogu toidu väärtusahela (laudast lauani, põllult põske jne) ulatuses olukord, kus tarbija ja käitleja (sh esmatootja, töötaja ja turustaja) on vabad ja teadlikud oma valikutest ja võimalustest nii sise- kui ka välisturul.

Toiduohutuse valdkonnas peame oluliseks, et turustatav toit (omatoodang ja import) on ohutu ja tarbimisväärne, varustatud asjakohase teabega ning ekspordi korral vastav sihtriigi nõudmistele.

Selleks on seatud järgmised tulemuseesmärgid:

- toiduga kaasneb piisav hulk teavet teadliku valiku tegemiseks;
- toidu käitleja on õiguskuulekas ja rakendab kõiki temast olenevaid abinõusid toidu käitlemise ja toidu nõuetekohasuse tagamiseks;
- toidu käitlemise ja toidu nõuetekohasuse kontroll on optimaalne, tõhus ja tulemuslik kogu kontrolltegevuse osas (planeerimisest kuni aruandluseni);
- põhjendatud ja eesmärgipärase seire alusel on VTA-I olemas ülevaade toiduohutuse olukorrast;
- toiduga seotud ohuolukordade ja avalikkuse huvist lähtuvate sündmuste ennetamiseks, nendeks valmisolekuks, nende lahendamiseks ja järeltegevuseks on loodud tõhus ja tulemuslikult toimiv koostöövõrgustik ja VTA-sisene süsteem.

Üldise eesmärgi saavutamist toetavad **pikemaajalisemad eesmärgid ja meetmed:**

1. Tegevusvaldkonna arendamine

1.1 Järelevalvetegevuste planeerimine riski analüüsi ja hindamise kaudu aitamaks otsustada uue või teadaoleva võimaliku ohu tõsidust inimese tervisele ning asja- ja ajakohaste õigusnormide loomise vajalikkust; tagamaks valdkonna alategevuste eesmärgipärasus ning saavutatud tulemuste hindamist ja omavahelist seostamist; ressursside sihipärasemat kasutamist.

Meede: arendada välja tervikliku riskianalüüsi süsteem, mis aitab hinnata toidust ja keskkonnast tingitud riske, täpsemalt valida kontrolli objekti ja toetada juhtimisotsuste tegemisel. Kavandatava riskihindamisüksuse toimimine.

1.2 Klientide ja avalikkuse teadlikkuse tõstmine asjakohase, õigeaegse, täpse ja selge informatsiooni kättesaadavuse kaudu vähendamaks toidu ja selle käitlemisega seotud mittevastavuste, ettekirjutuste, sunnivahendite, väärteomenetluste hulka.

Meetmed: Erinevate meediakanalite vahendusel tutvustada operatiivselt õigusaktidest tulenevaid nõudeid, anda tarbijale toidu käitlemise, hügieeni, märgistamise, koostis-kvaliteedi, toiduga kaasnevate ohtude, toidutekkeliste nakkushaiguste leviku jmt osas soovitusi. Töötada välja käitlejatele ja teistele huvirühmade selgitava sisuga juhiseid, suuniseid või osaleda aktiivselt nende väljatöötamises.

1.3 Teadus- ja arendustegevuse parendamine konkurentsivõime ja Eesti riigi positsioonide kaitsmise ja põhjendamise tagamiseks ELs.

Meetmed: Suuta teadmus- ja tehnoloogiapõhiselt operatiivselt kavandada ja laiendada toidukvaliteedi ja -ohutuse seiret valdkondadele, mille kohta kehtivad või kavatsetakse kehtestada EL nõudeid. Pidevalt toimiva koostöövormi loomine teiste Eesti teadus- ja arendusorganisatsioonidega.

1.4 Olla interaktiivselt informeeritud rahvusvahelistest ja EL arengusuundadest.

Meetmed: soodustada ja väärtustada töötajate enesearendamise ja õppimise tahet ja võimet. Osaleda aktiivselt rahvusvahelistes foorumites, aruteludes, töögruppides. Tutvuda ja teha laialdaselt kättesadavaks vastavad erialased teatmeteosed, ajakirjad, e-kataloogid.

1.5 Olla usaldusväärne koostööpartner rahva tervise kaitsel ja selle edendamisel.

Meetmed: Osaleda aktiivselt ametkondade- ja rahvusvahelistes töögruppides. Algatada tõhusam koostöö teadusasutuste ja teiste institutsioonidega nt erinevate tarbijarühmade toitumise, toidu koostise ja kvaliteedi valdkondades. Osaleda ühisoperatsioonides ja korraldada efektiivsemalt koostöös teiste ametkondadega ühisoperatsioone toidu ja selle käitlemise nõuete rikkumise ning toidutekkeliste nakkushaiguste leviku vastu võitlemiseks. Suhelda klientide, koostööpartnerite ja töötajatega lähtudes põhimõttest „õige info õigel ajal ja sellele, kes seda vajab”.

2. Järelevalvetoimingute kvaliteedi parendamine

2.1 Juurutada planeerimise, aruandluse ja tulemuslikkuse hindamise süsteem tagamaks tegevusvaldkonna läbipaistvus, avatus, analüütilisus, väljapaistvus, esinduslikkus.

Meetmed: Töötada välja metoodika järelevalvetoimingute ja laboratoorsete uuringute plaanide väljatöötamiseks, järelevalvetulemuste analüüsimiseks, aruandluseks ja paremaks esitlemiseks. Viia lõpuni tervikliku toidukontrollialase infosüsteemi arendus ning seeläbi loobuda kõikide teiste kitsast funktsiooni ja eesmärgi kandvate registrite/andmekogude üksikhaldamisest. Andmete riskasutuse loomisega väljaspool asutust paiknevate andmekogudega ning ühildamisega asutuse tehnoloogiavõrgustikku on võimalik saada ülevaade kõikidest toiduahelas tegutsevatest käitlejatest. Arendada välja tõhusam sisemine teabevõrgustik, mis tagab info liikumise, selle analüüsi ja jaotamise vastavalt menetluspädevusele.

2.2 Rakendada kaasaegseid tehnoloogiaid tagamaks tööprotsesside pidev arendamine ning järelevalvevaldkonnast terviklikum ülevaade.

Meetmed: Pikaajalise suhte loomine ülikooli(de)ga töötajate järjepidevaks koolitamiseks ja kvalifikatsiooni hoidmiseks ja tõstmiseks, rahvusvahelise suhtlemise võimaldamiseks. Julgustada kasutama kaasaegseid infotehnoloogilisi võimalusi.

2.3 Tagada kiire ja operatiivne tegutsemine toiduohutuse valdkonna hädaolukorra ohu ja hädaolukorra lahendamiseks.

Meetmed: Situatsiooniplaanide väljatöötamine ja valmisoleku kindlustamine hädaolukordades (nt ulatuslikud toidutekkelised nakkushaiguspuhangud, illegaalse toidukauba turulejõudmine, inimese tervisele ohtliku kauba turulejõudmine, ulatuslik keskkonnareostus, elektrikatkestus) tegutsemiseks, kriisijuhtimise protsessi

viie komponendi (hädaolukorra määratlemine, staabi moodustamine, reageerimisplaani koostamine, kommunikatsioonistrateegia väljatöötamine, plaani elluviimise harjutamine ja plaani kohandamine) põhimõttel. Ressursside olemasolu kindlustamine ohtude kõrvaldamiseks ja tagajärgede likvideerimiseks, järelevalveasutuse sekkumise vajadus toidu turult kiireks kõrvaldamiseks, hävitamiseks.

2.4 Arvestada koolitustegevuses töökorralduse muutustest ja uutest tööülesannetest tingitud ümber- ja täiendõppe vajadusi.

Meetmed: pakkuda uutele ametikohtadele asuvatele teenistujatele sisseelamise kiirendamiseks sissejuhatavat ja spetsiaalset tööalast väljaõpet ja tuge (adapteerimisprogrammi väljatöötamine ja juurutamine). Pakkuda järjepidevalt juhtidele kompetentsinõuetest lähtudes juhtimisalast koolitust, spetsialistidele teenindus- ja suhtlemisalast, eetikaalast koolitust.

2.5 Kasutada kommunikatsioonisüsteemi, mis nii asutuse sisesuhtluses kui suhtluses klientide ja koostööpartneritega tagaksid kvaliteetse ja üheselt mõistetavate sõnumite jõudmise kõikide sihtrühmadeni.

Meetmed: arendada ja laiendada koostööd meediaga, hinnates meedia rolli olulise infokandjana ühiskonna hoiakute kujundamisel. Parandada meediaga suhtlemise kvaliteeti, väärtustada avalike suhete tegevusulatus laienemise arendamise ja professionaalsuse tähtsust. Kommunikatsiooni abil tõsta valdkonna tuntust ja rõhutada olulisust.

Toidukontrolli üldisema eesmärgi saavutamiseks **seatud lühiajalisemad eesmärgid on järgmised:**

1. eesmärk: 882/2004 art 13 ja 42 kohase hädaolukorra situatsioonplaani koostamine;
2. eesmärk: riski hindamine ja sellel põhineva ametlike kontrollide läbiviimise korraldamine toitu käitlevates ettevõtetes- olemasoleva käsitluse täiustamine;
3. eesmärk: riski hindamisel põhinev proovivõtustrateegia- olemasoleva käsitluse täiustamine;
4. eesmärk: järelevalvesuutlikkuse parendamine tegevusvaldkondades nagu ametlike kontrollide läbiviimine toidulisandite käitlemise ja turuleviimisest teavitamise, e-kaubanduse, toidualase teabe esitamise, toidu jälgitavuse üle;
5. eesmärk: järelevalve infosüsteemi (JVIS) funktsionaalsuse täiustamine ja kasutusulatuse laiendamine (edasiarendamine).

3.3.1.2 Kontrollid üldiste toidualaste õigusnormide täitmiseks (määrus 178/2002)

Käitlejate kohustused

Käitleja vastutab käideldava toidu ning käitlemise nõuetekohasuse eest ja on kohustatud kasutama kõiki võimalusi selle tagamiseks. Käitleja peab tagama toidu jälgitavuse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 178/2002 artikli 18 kohaselt. Isik on kohustatud abistama järelevalveametnikku toiduseadusega ja teiste õigusaktidega ettenähtud ülesannete täitmisel.

Käitlejate ja nende tegevuse vastavust õigusaktide nõuetele kontrollivad järelevalveasutused toiduseaduse paragrahvis 47 sätestatud pädevusvaldkondades ja käitlemisetappides vastavalt iga- aastastele plaanidele.

Ametlikud kontrollid

Ametlikke kontrollid toidu valdkonnas viiakse läbi kooskõlas Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määruse 882/2004 ja 854/2004 põhimõtete ja nõuetega.

Toiduvaldkonna järelevalve pädevus on jaotatud Maaeluministeeriumi (pädev järelevalveasutus VTA) ning täiendavalt toidu märgistuse järelevalve osas jaemüügi etapis Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi (pädev järelevalveasutus TKA) vahel.

Järelevalve infosüsteem (JVIS)

Toidukontrolli eesmärgiks on tagada tarbijale ohutu ja igakülselt nõuetele vastav toit. Selle teeb võimalikuks kogu toidu käitlemise ahelaga seotud tegevuste - toidu tootmisest kuni selle tarbijale kättesaadavaks tegemiseni - nõuetekohasus ja selle tagamine. Tagatud peab olema informatsioon järelevalveasutustele ning piisava ja tõese teabe jõudmine tarbijani, mille alusel oleks võimalik teha oma valikud.

Järelevalve infosüsteemi eesmärgiks on hallata toidu ja sööda käitlemise, käitleja enesekontrolli ning käitlemisettevõtete üle teostatava riikliku järelevalvega seotud andmeid. Järelevalve infosüsteemi peamiseks ülesandeks on hallata toiduainete ja sööda käitlemisega seotud ettevõtete teatamise, tegevuslubade ja kontrollimisega seotud andmeid.

Järelevalve infosüsteemi kasutajateks on kõik toidu ja sööda kontrolliga tegelevad järelevalveametnikud. Infosüsteemil on ka käitlejale ja avalikkusele suunatud osad st riigi toidu ja sööda käitlejate registri andmed. JVIS on kasutusel alates 01.07.2014.

Ametlike kontrollide korraldus Veterinaar- ja Toiduametis

Ametliku kontrolli alused

Toidu valdkonda (st toidu käitlemist, toidu nõuetekohasust, käitleja enesekontrolli ja riiklikku järelevalvet) reguleerib Eestis toiduseadus ning Euroopa Parlamendi, nõukogu määrus (EÜ) nr 178/2002, millega sätestatakse toidualaste õigusnormide üldised põhimõtted ja nõuded, asutatakse Euroopa Toiduohutusamet ja kehtestatakse toidu ohutusega seotud menetlused ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 882/2004, 29. aprill 2004, ametlike kontrollide kohta, mida tehakse sööda- ja toidualaste õigusnormide ning loomatervishoidu ja loomade heaolu käsitlevate eeskirjade täitmise kontrollimise tagamiseks. Lisaks toiduseadusele ja selle rakendusaktidele reguleerivad toidu valdkonda ka teised seadused ja nende rakendusaktid ning otsekohalduvad EL õigusaktid. Toidu valdkonda reguleerivad õigusaktid on kättesaadavad VTA koduleheküljel: <http://www.vet.agri.ee/?op=body&id=227>.

Vastavalt toiduseadusele ning asutuse põhimäärusele korraldab ja teostab VTA järelevalvet asjaomast valdkonda reguleerivatest õigusaktidest tulenevate nõuete täitmise üle, käitlemisettevõtete tegevusloa lahendamise, laboratoorseid uuringuid toidu nõuetekohasuse hindamiseks ning teeb asjakohaseid otsuseid kõigis toidu käitlemisvaldkondades.

VTA struktuuris on keskasutus ja 11 piirkondlikku keskust. Toidu ohutuse ja kvaliteedi alase järelevalvetegevuse planeerimise ja koordineerimisega tegeleb keskasutus, piirkondlike keskuste ülesandeks on aga planeeritu eesmärgi- ja sihipärane elluviimine ning järelevalvetoimingute teostamine.

Ametliku kontrolli planeerimine ja läbiviimine

Järelevalvetegevuste planeerimine põhineb käitlemisettevõtete liikidel (nt toidu veoga tegelevad ettevõtted, toidu hulgemüügiga tegelevad ettevõtted, toidu valmistamisega tegelevad ettevõtted, jaekaubandusettevõtted), käideldavatel toidugrupidel (nt piim ja

piimapõhised tooted, mesi, munatooted) ning toidu valdkondadel (nt uuendtoit, GM-toit, toidulisandid, lisaaained) ja laboratoorsete uuringute liikidel (nt saasteained, jääkained, lisaaained, mikroorganismid toidus).

Riikliku järelevalveasutuse üheks oluliseks ülesandeks on ettevõtete tegevusloaga ja majandustegevustega seotud menetluste korraldamine, mis on eeltingimuseks toidu käitlemise alustamisel. Riikliku järelevalve ülesandeks on ka järelevalve teostamise käigus saada kinnitust toidu käitlemise nõuetekohasusest ning rakendada meetmeid juhul, kui toidu käitlemine ei vasta nõuetele.

Järelevalve käigus hindab järelevalveametnik toidu, toiduga kokkupuutuvate materjalide ja esemete ning käitlemisettevõtte ja käitlemise vastavust asjaomastes õigusaktides sätestatud nõuetele.

Järelevalvet viiakse läbi regulaarselt, vastavalt keskasutuse koostatud aastaplaanile ja juhtudel, kui on põhjust arvata, et on tegu õiguserikkumisega.

Määruse 882/2004 artikli 3 lõike 1 rakendamine: Riskitaseme määramise eesmärk on tagada ettevõtte toiduohutusalase järelevalve teostamise optimaalne sagedus. Oluline on tagada toiduohutuse seisukohalt kriitilisemate ettevõtete sagedasem järelevalve võrreldes ettevõtetega, kelle riskitase toiduohutuse seisukohalt pole nii kõrge. Taoline ettevõtete jaotamine riskitasemete alusel ja nende kasutamise ettevõtete nõuetele vastavuse hindamise sageduse määramisel võimaldab järelevalve aja- ja inimressursside mõistlikku ja säästlikku kasutamist.

Riskianalüüsi teostamisel ja riskitaseme hindamisel lähtutakse järgmistest olulisematest teguritest:

- Käitlemisvaldkonnast tulenev tegevus;
- Käideldavast toidugrupist tulenev tegevus;
- Käideldava toidu/TKM liigist tulenev risk;
- Tarbija grupp;
- Tootmismaht
- Tarbijate arv ja ettevõtte suurus;
- Üldhügieeni olukord ettevõttes;
- Enesekontrollisüsteemi toimimine.;
- Eelnevad järelevalvetulemused;
- Teiste liikmesriikide järelevalve ja uuringute tulemused.

Ettevõtte riskitase ning minimaalne kontrollimise (st inspekteerimise, auditeerimise ja proovivõtmise) sagedus on sätestatud vastavat valdkonda reguleerivates Veterinaar- ja Toiduameti peadirektori käskkirjades.

Lisaks ettevõtte inspekteerimisele võtavad järelevalveametnikud keskasutuse koostatud aastaplaani kohaselt nii toidugruppide nõuetelevastavuse kui ettevõtte hügieeni kontrollimiseks toidust või sellega kokkupuutuvatelt esemetelt proove saasteainete, jääkainete, lisaaainete, mikrobioloogiliste näitajate vm näitajate analüüsimiseks.

Proovivõtt on üks kontrolli toimingutest, mida kasutatakse toidu, TKMi, protsessi või keskkonna nõuetele vastavuse hindamiseks või valdkonnas olukorra seiramiseks.

Ametliku kontrolli proove võetakse:

- vastavalt proovivõtu plaanidele
- kaebuse või kahtluse korral

- järelkontrolliks.

Proovivõtu plaanid koostatakse igaks aastaks VTA keskasutuse vastava valdkonna spetsialistide poolt koostöös maakondade järelevalveametnikega, võttes arvesse:

- õigusaktide nõudeid
- järelevalveobjektide arvu
- käideldavaid toidugruppe
- varasemate aastate analüüsitulemusi.

Proove analüüsitakse vastavateks analüüsideks volitatud laboratooriumites. VTA kasutab järgmiste laboratooriumite teenuseid: Veterinaar- ja Toidulaboratoorium, Terviseameti laboratooriumid, Põllumajandusuuringute keskuse laboratoorium, Keskkonnaameti Kiirgusosakonna laboratoorium. Lisaks kasutatakse vajadusel välislaboratooriumide teenuseid juhtudel, kui analüüsitenus ei ole Eestis kättesaadav.

Valdkondades nagu saaste- ja jääkained ja zoonoosid elusloomadel ning loomse päritoluga toidus, mikroobide antibiootikumide resistentsus (AMR) ning taimekaitsevahendite jäägid (TKVJ) toidus, viiakse samuti aastaplaanide põhisel läbi riiklikke seireprogramme.

▪ **Laborilepingud**

Proovide analüüsimise mahud, hinnad, meetodid ja muud üksikasjad täpsustatakse iga-aastastes VTA ja laboratooriumite poolt allkirjastatud lepingutes. Lepingute aruanded esitavad laboratooriumid VTA-le lepingutes kehtestatud korras, üldjuhul 2 korda aastas. Laborianalüüsides eest tasub VTA selleks riigieelarves ettenähtud vahendite arvelt. Kui laboratoorsete analüüsides tulemuste põhjal ei vasta toit või muu analüüsitu nõuetele, kannab lisauuringutega seotud kulud käitleja, kelle proov ei vasta nõuetele.

▪ **Järelevalve käigus võetud proovide ja teostatud analüüsides andmebaas**

VTA järelevalveametnikud kannavad järelevalve ning seire proovivõtuga seotud andmed JVISi vastavasse moodulisse. Andmed hõlmavad detailset infot võetud proovide, laboratooriumis teostatud uuringute ja proovide ning analüüsides nõuetele vastavuse kohta. Andmebaas on internetipõhiselt kättesaadav järelevalveametnikele piirkondlikes keskustes ja keskasutuses. JVISi kasutamiseks on antud sisestaja õigused maakondade järelevalveametnikele. Keskasutuse järelevalveametnikel on vaatleja õigused, mis võimaldavad neil saada mistahes ajahetkel andmeid võetud proovide, teostatud uuringute ja analüüsides tulemuste kohta. JVISi proovimooduli kasutamiseks on koostatud juhendid, mis on kättesaadavad andmebaasi sisekasutaja avalehel.

▪ **Protseduurid, juhendmaterjalid ja muud kirjalikud dokumendid**

Ametlike kontrollide eesmärgipäraseks ning korrastatud läbiviimiseks kehtestatakse nii keskasutusele kui ka kohalikele asutustele täitmiseks vastavad korrad ning kinnitatakse vastavad juhised, protseduurid ning dokumentatsiooni vormid VTA peadirektori käskkirjadega.

Näitena võib tuua järgmised valdkonnad:

- toidu sh toiduga kokkupuutumiseks ettenähtud materjale ja esemeid käitlevate ettevõtete tegevusloaga ja majandustegevustega seotud menetluste korraldamine;
- ettevõtte ametliku kontrolli sageduse ja riikliku järelevalve korras võetavate proovide planeerimine;

- järelevalvedokumentatsiooni vormid (nt ettevõtte nõuetele vastavuse hindamise akti vormid, proovivõtu kaaskirja ja protokolli vormid, veterinaartõendite vormid, jmt) ja nende täitmine;
- seireprogrammid;
- kontroll- ja seireproovide võtmine;
- kohalike asutuste aruandluse korraldamine;
- kohalike asutuste järelevalveametnike töö hindamise korraldamine;
- ametliku kontrolli tulemusi sisaldavate andmekogude pidamine, haldamine
- jmt.

Korralduslikud dokumendid tehakse järelevalveametnikule kättesaadavaks VTA dokumendihaldusprogrammi (DHP), vastavaid järelevalveametnikke koondavate meililistide ja nõupidamise/koolituste kaudu. Toidu kontrolli valdkonda reguleerivad korralduslikud dokumendid on järelevalveametnikele tehtud kättesaadavaks ka VTA ekstraneti kaudu.

Lisaks korralduslikele dokumentidele koostab keskasutus kohalikele asutustele selgitava ning nõuandva iseloomuga juhendmaterjale. Juhiseid on koostatud ka käitlejatele ning avalikkusele, mis on kättesaadavad VTA koduleheküljel:

<http://www.vet.agri.ee/?op=body&id=680>

Ametlike kontrollide nõuetekohase läbiviimise kindlustamiseks korraldab keskasutus kohalike asutuste järelevalveametnikele regulaarselt nõudpidamisi ja koolitusi (*punkt 3.1.1*).

Ametlike kontrollide korraldus Terviseametis

▪ **Ametliku toidukontrolli planeerimine**

Ametliku kontrolli ülesandeid planeeritakse riigieelarve strateegia raames perspektiivplaanina 4 aastaks ja kooskõlas Rahvastiku Tervise Arengukava 2009-2020 ning üksikasjaliku tööplaanina üheks aastaks.

Perspektiivplaan näeb ette teiste eesmärkide kõrval järgmisi eesmärke:

- 1) nakkushaiguste leviku tõkestamine ja
- 2) keskkonnast tingitud terviseriskide vähendamine.

Aastaplaan koostatakse TA spetsialistide poolt milles määratletakse töö eesmärgid, tegevuste liigid ja maht ning see on aluseks nende elluviimise finantseerimiseks.

Loodusliku mineraal- ja allikavee osas planeeritakse inspektorite ülesanded ettevõtete kontrollimiseks ja kontrolliprotseduuri arendamiseks, laboriuuringute tegemiseks ja labori meetoodilise taseme tõstmiseks.

Laboriuuringute liigid ja töömahud kavandatakse keskuses lähtuvalt eraldatud riigieelarvest, tervisekaitsetalitustest tulnud ettepanekutest ja EL uutest õigusaktidest ning seireprogrammidest. Reeglina hõlmatakse plaaniga ca 85% eelarverahast, ülejäänud osa kasutatakse ettenägemata ülesannete täitmiseks (epideemilised haiguspuhangu või mürgistuste uurimine, uute õigusaktide nõuete täitmine jms). Kui vajadus selleks tegevuseks on väiksem, kasutatakse raha lisaks plaanitule laborite meetoodilise taseme tõstmiseks viimaste ettepanekul.

▪ **Aastaplaani täitmise järelevalve**

Tehtud tööst annavad talitused ja laborid keskusele aru üks kord kolme kuu jooksul.

Kvartaliaruanne hõlmab teostatud kontrolle ja nende tulemusi, proovide võtmist laboriuuringuteks ja tulemuste vastavust nõuetele, samuti meetmeid ja nende rakendamise tulemusi õigusaktide nõuete rikkumise kõrvaldamiseks.

Jälgitavus

Toiduseaduse § 23 kohaselt peab käitleja tagama toidu jälgitavuse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 178/2002 artikli 18 kohaselt. Toidu jälgitavuse nõude täitmist kontrollivad pädevate asutuste järelevalveametnikud oma pädevusalas korraliste inspekteerimiste käigus

Ametlike kontrollide korraldus Ravimiametis.

Ravimitealast valdkonda reguleerivad ravimiseadus, narkootiliste ja psühhotroopsete ainete ning nende lähteainete seadus ja nendest tulenevad allaktid ning EL-i veterinaarravimite alased õigusaktid.

Ravimitealase järelevalve osas teeb Ravimiamet koostööd Euroopa Ravimiameti, Euroopa ravimite kvaliteedi ja tervishoiu direktoraadi ning teiste EL liikmesriikide pädevate asutustega.

Ravimiamet kontrollib ravimite toimivust, kvaliteeti ja ohutust ning annab ravimitele müügilubasid; annab ravimite käitlemise ja vahendamise tegevuslubasid; valvab ravimite käitlemise nõuetekohasuse üle apteekides, ravimite hulgimüügi-, vahendamise- ja tootmisettevõtetes, samuti narkootiliste ja psühhotroopsete ainete käitlemise üle; teostab järelevalvet ravimireklaami üle; viib läbi ravimite kvaliteedi laboratoorset kontrolli.

Ravimi müügiluba

Ravimite toimivuse, kvaliteedi ja ohutuse hindamine viiakse läbi enne müügiloa välja andmist. Hinnatakse kõiki müügiluba taotlemaid ravimeid. Müügiloa väljastamise järgne kontroll hõlmab müügiloa tingimuste muutuste hindamist, ravimi ohutusalast seiret ja ravimite müügiandmete kogumist. Järelevalve põhimõtted on kirjas asutusesisestes tööjuhendites.

Ravimite käitlemine

Ravimite käitlemise järelevalve korraldatakse riskipõhiselt. Järelevalve põhimõtted on kirjas asutusesisestes tööjuhendites. Välja on toodud sisendid riskide hindamiseks ja järelevalve planeerimiseks. Koostatakse inspeksioonide plaan, kus on märgitud kõik korralised ja sihtinspeksioonid. Korralised inspeksioonid tulenevad enamasti tegevuslubade kehtivusaja lõppemisest. Sihtinspeksioonid on enamasti ette teatamata ja põhinevad riskianalüüsil nt pädeva isiku vahetus, ruumide vahetus või uue tegevusloa saamine jms, aga ka järelekontrollid nt ettekirjutuste täitmise kontrollimine.

Veterinaarravimite kvaliteedi kontroll

Ravimite kvaliteedikontroll toimub aastaplaani alusel. Plaan koostatakse riskipõhiselt, asutusesisestest tööjuhenditest lähtudes.

3.3.1.3 Toidualase teabe esitamine tarbijale ning toitumis- ja tervisealased väited

3.3.1.3.1. Toidualase teabe esitamine

Toidualase teabe esitamise nõuded ja riiklik järelevalve on sätestatud toiduseadusega.

Toiduseaduse § 38 lõige 1 kohaselt on toidualane teave Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1169/2011, milles käsitletakse toidualase teabe esitamist tarbijatele, artikli 2 lõike 2 punktis a sätestatud teave. Toidualane teave peab olema tõene, vastama õigusaktidega kehtestatud nõuetele ega tohi käitlejat ja tarbijat eksitada.

Eestis tarbijale müüdava või muul viisil üleantava toidu puhul esitatakse toidualane teave eesti keeles, välja arvatud juhul, kui teave on teises keeles või muul viisil esitatuna tarbijale arusaadav.

Toidualase teabe esitamise nõuded toidugruppide või töötlemisviiside kaupa, toidualase teabe esitamise nõuded müügipakendisse pakendamata toidul ning toidupartii tähistamise nõuded on sätestatud põllumajandusministri määrustega.

Toiduseaduse kohaselt teeb riiklikku järelevalvet teabe esitamise kohta kehtestatud nõuete täitmise ning esitatud teabe õigsuse üle kõigis käitlemisvaldkondades VTA. Lisaks VTA-le teostab riiklikku järelevalvet teabe esitamise kohta kehtestatud nõuete täitmise ning esitatud teabe õigsuse üle jaekaubandusettevõttes TKA.

Toidualase teabe esitamise nõudeid selgitav teave toidukäitlejale on leitav VTA kodulehel <http://www.vet.agri.ee/?op=body&id=687>.

VTA teostab kontrolli toidualase teabe esitamise nõuetekohasuse üle järgmiselt:

- vähemalt üks kord aastas toidukäitlemisettevõtte plaanilisel nõuetele vastavuse hindamisel;
- vastavalt toitumisalase märgistuse kontrolli proovivõtukavale, mis lisaks analüüsitulemuste hindamisele näeb ette müügipakendi märgistuse (sh toitumis- ja/või tervisealaste väidete) nõuetele vastavuse hindamise;
- plaaniväliselt toidu märgistamise või toidualase teabega seotud kaebuste korral.

Nõuetele vastavuse hindamise sagedus, kontrolli ulatus, kontrolli läbiviimisel abimaterjalina kasutatav töölehe vorm ja toitumisalase märgistuse kontrolli proovivõtukava on kehtestatud VTA peadirektori käskkirjadega. Toitumisalase märgistuse kontrolli proovivõtukava koostamisel arvestatakse eelkõige võimaliku riskiga (nt lisatud vitamiinide ja mineraaltoitainetega toit), tarbija õiglase teavitamise printsiibiga (nt toitumis- ja/või tervisealaste väidetega toit) ning riiklike toitumissoovitustega (Pitsi, et al. Eesti toitumis- ja liikumissoovitused 2015. Tervise Arengu Instituut. Tallinn, 2017). Toitumisalaste näitajate analüüsitulemuste hindamine viiakse läbi vastavalt Euroopa Komisjoni juhendile pädevatele asutustele, mis kehtestab märgistusel esitatud toiteväärtuse lubatud hälbed. Toidualase teabe esitamise nõuetekohasuse kontroll fikseeritakse kontrollaktis (kontrollitav tegevus/ eesmärk „märgistamine“),

Järelevalveametnike nõupidamistel käsitletakse toidualase teabe esitamise/toidu märgistamise (sh toitumis- ja tervisealaste väidete) valdkonda vastavalt vajadusele arvestades muudatusi seadusandluses, esilekerkinud probleeme ja järelevalveametnike soove.

TKA teostab järelevalvet vastavalt turujärelevalve tööplaanile, tarbijate kaebustele ning signaalidele, välisele vihjele ning järelkontrollina.

Aastaplaanid koostatakse arvestades Tarbijakaitseameti strateegilisi eesmärke ning hetkelist turuolukorda.

Tarbijakaitseametis koostatakse aasta jooksul aruandeid järgnevalt:

- aastaaruanne

Turujärelevalves kehtestatud dokumenteeritud protseduurid on kinnitatud peadirektori käskkirjaga ja on kätte saadavad kontrolli teostavatele Tarbijakaitseametnikele interneti vahendusel intranetis.

Tarbijakaitseameti dokumentide loetelu on koostatud funktsioonipõhisena. Tarbijakaitse tegevuse käigus loodud ja saadud dokumendid on liigitatud funktsioonide kaupa sarjadesse. Dokumentide loetelu on aluseks dokumentide registreerimisel Tarbijakaitseameti dokumendiregistris ja arhivaalide loetelu koostamiseks dokumentide säilitamise ja arhiveerimise korraldamisel.

Kontrollitegevuse ja aruandluse dokumenteerimine:

- riikliku järelevalve meetme kohaldamise protokollid
- proovivõtu protokollid
- väärteomenetluse blanketid

Koordineerimine ja koostöö ning info liikumine:

Koostöö korras teavitab Tarbijakaitseamet koostööpartnereid avastatud puudustest, edastab vastavalt kuuluvusele tarbijate avaldusi, esitab selgitustaotlusi, teostab regulaarset infovahetust ning korraldab vastavalt vajadusele ühiseid kontrollreide.

Tarbijakaitseameti tarbijate teeninduskeskkonna infosüsteem TAKIS2 on loodud Tarbijakaitseameti tellimusel AS Fujitsu Estonia poolt veebipõhisena, mis võimaldab andmeid üle vabariigi sisestada ühtsesse andmebaasi ning on kasutajale kättesaadav internetiühenduse olemasolu korral.

Andmebaas sisaldab teavet tehtud töö kohta: riikliku järelevalve meetme kohaldamise protokollid, tarbija avaldused, selgitustaotlused, väärteomenetlused, ettekirjutused ning nõustamised. Samuti on võimalik sisestatud andmetest teha aruande päringuid. Dokumendihaldussüsteemis GoPro registreeritakse kogu riigiasutustest sissetulev ja riigiasutustesse saadetak post. Samuti sisestatakse kõik väärteotoimingud Väärteomenetluse portaali.

3.3.1.3.2. Toitumis- ja tervisealased väited

Toitumis- ja tervisealaste väidete kasutamine on reguleeritud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EÜ) nr 1924/2006 (edaspidi *määrus 1924/2006*). Järelevalvet nimetatud määrusega sätestatud nõuete täitmise osas teevad VTA ja TKA vastavalt toiduseaduses toodud pädevusele. Toitumis- ja tervisealaste väidete kasutamise nõudeid selgitav teave toidukäitlejale on leitav VTA kodulehel <http://www.vet.agri.ee/?op=body&id=1245>.

Kontrolli toidul esitatud toitumis- ja tervisealaste väidete nõuetekohasuse üle teeb VTA üldjuhul toidualase teabe esitamise/toidu märgistamise kontrolli raames ning vastavasisuliste kaebuste korral (vt 3.3.1.3.1).

Määruse 1924/2006 artikli 13 (5) ja artikli 14 tervisealase väite loa saamise taotlused esitatakse VTAlle kui liikmesriigi pädevale asutusele. Toitumis- või tervisealaste väidetega toidu turuletoomisest teavitamine ei ole nõutud.

3.3.1.4 Looduslik mineraalvesi ning allikavesi

Valdkonna järelevalvet reguleerivate õigusaktide nimekiri:

- Veeseadus
- Rahvatervise seadus
- Sotsiaalministri 22. juuni 2004. a määrus nr 83 “Tervisekaitsenõuded mineraalveele”
- Direktiivid 2009/54/EÜ ja 2003/40/EÜ

Loodusliku mineraalvee valdkonnas on vastutav asutus Terviseamet, kes:

- 1) tunnustab Eestis ammutatavat ning toodetavat vett või Euroopa Liidu välisest riigist Eestis turule lastavat vett looduslikuks mineraalveeks;
- 2) teeb hiljemalt 180. päeval pärast kõigi nõutud andmete esitamist loodusliku mineraalvee tunnustamise otsuse kehtivusajaga viis aastat või tunnustamisest keeldumise otsuse ning põhjendab tunnustamist või tunnustamisest keeldumise otsust;
- 3) kontrollib turule laskja esitatud uuringu- ja analüüsiandmete ning vajaduse korral ka veevõtuseadmete ja loodusliku mineraalvee töötlemise vastavust kehtestatud nõuetele;
- 4) tunnistab kehtetuks tunnustamise otsuse, kui loodusliku mineraalvee koostis ja muud omadused on püsiasjaolude tõttu muutunud;
- 5) teostab riiklikku järelevalvet loodusliku mineraalvee ja allikavee nõuetekohasuse üle kogu käitlemisahela ulatuses;
- 6) teavitab Euroopa Komisjoni igast loodusliku mineraalvee tunnustamisest, tunnustamise otsuse kehtivuse pikendamisest ning kehtetuks tunnistamisest, avalikustab tunnustamisandmed ja edastab liikmesriigi või Euroopa Komisjoni taotlusel kogu asjakohase teabe vee tunnustamise ja regulaarsete kontrollitulemuste kohta;
- 7) võib ajutiselt peatada või piirata Eesti territooriumil kauplemist loodusliku mineraalveega, mis ei vasta kehtestatud nõuetele või ohustab rahva tervist, teavitades vastavast otsusest koos põhjendusega viivitamatult Euroopa Komisjoni ja teiste liikmesriikide vastutavaid asutusi.

Loodusliku mineraalvee hindamine ja tunnustamine

- 1) Looduslikku mineraalvett võib turustada, kui liikmesriigi maapõuest ammutatud vesi on selle liikmesriigi vastutava asutuse poolt tunnustatud loodusliku mineraalveena. Terviseamet tunnustab Eestis loodusliku mineraalvee nõuetekohasust Sotsiaalministri 22. juuni 2004. a määruse nr 83 § 3 sätete kohaselt.
- 2) Looduslik mineraalvesi, mis on ammutatud Euroopa Liidu välise riigi maapõuest ja Euroopa Liitu imporditud, peab olema vähemalt ühe liikmesriigi vastutava asutuse poolt tunnustatud loodusliku mineraalveena.
- 3) Liikmesriigi vastutav asutus võib lõikes 2 nimetatud looduslikku mineraalvett tunnustada üksnes juhul, kui selle vee päritoluriigi vastutav asutus on tõendanud, et:
 - vesi vastab looduslikule mineraalveele §-s 3 esitatud nõuetele;
 - allika ja veevõtukoha reostusohu eest kaitstuse, veevõtuseadmete paigalduse ja kasutamistingimuste ning hügieeninõuete täitmist puudutavate sätete kohaldamist kontrollitakse regulaarselt.
- 4) Lõikes 3 nimetatud tõendamise kehtivusaeg ei tohi ületada viit aastat, kuid loodusliku mineraalvee tunnustamismenetlust ei ole vaja korrata, kui enne viie aasta möödumist on päritoluriigi vastutav asutus uuesti tõendanud samas lõikes esitatud nõuete täitmist.

- 5) Terviseamet põhjendab tunnustamist, avalikustab selle põhjenduse veebilehel ning teavitab Euroopa Komisjoni kehtiva korra kohaselt igast loodusliku mineraalvee tunnustamisest ja selle tühistamisest.
- 6) Liikmesriikide poolt tunnustatud looduslike mineraalvete loetelu, sealhulgas liikmesriikide poolt tunnustatud kolmandate riikide looduslikud mineraalveed, avaldatakse Euroopa Liidu Teataja veebilehel.
- 7) Terviseameti poolt tunnustatud looduslike mineraalvete loetelu ja viide lõikes 6 nimetatud loetelule avaldatakse Terviseameti kodulehel. Samas avaldatakse ka andmed loodusliku mineraalvee tunnustamise tühistamise kohta.

Seisuga 31.03.2017 on Eestis **neli tunnustatud looduslikku mineraalvett** tootvat ettevõtet. Seisuga 31.03.2017 on esitatud Euroopa Komisjonile andmed nelja looduslikku mineraalvett tootva ettevõtte kohta. Kolmandatest riikidest mineraalvett Eestis ei ole tunnustatud.

Info tarbijale Eestis tunnustatud loodusliku mineraalvee kohta:

<http://www.terviseamet.ee/keskkonnatervis/vesi/looduslik-mineraalvesi.html>

Infot ettevõtjatele loodusliku mineraalvee tunnustamise kohta saab leida Terviseameti kodulehelt:

<http://www.terviseamet.ee/keskkonnatervis/vesi/looduslik-mineraalvesi.html>

3.3.1.5 Toidulisandid

Toidulisand on toit, mille kasutamise eesmärk on tavatoitu täiendada ning mis on inimesele toitainete või muude toitainelise või füsioloogilise toimega ainete kontsentreeritud allikaks. Toidulisand viiakse turule müügi pakendisse pakendatuna üksikult või kombineeritult kindlate annustena, nagu kapslitena, pastillidena, tablettidena ja muul sellisel kujul, pulbrikotikestena, vedelikuampullidena, tilgutuspudelitena, ning muul sellisel kujul, mis on ette nähtud vedeliku ja pulbri tarvitamiseks väikeste mõõdetud kogustena.

Toidulisandi koostis- ja kvaliteedinõudeid ning toidualase teabe edastamise nõudeid reguleerib Põllumajandusministri 12. novembri 2014.a määrus nr 100. Määruse aluseks on Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2002/46/EÜ.

Toidulisandist teavitamine

Toidulisandi esmakordsest turuleviimisest tuleb järelevalveasutust teavitada hiljemalt turuleviimise päeval. Teavitamiseks peab toidulisandi esmakordne turuleviija edastama teatise koos toidulisandi märgistuse näidisega.

Teavitamise eesmärk on anda VTA-le ülevaade Eesti turul olevatest toidulisanditest, võimaldades seeläbi paremini järelevalvet korraldada ning anda ettevõtetele infot teavitatud toodetest. Teavitamise käigus ei hinnata toodete märgistusi ega nõuetekohasust. Toidulisanditest teavitamine annab ettevõtetele õiguse toidulisandeid Eestis turustada ning ettevõtted on vastutavad toodete ohutuse ja nõuetekohasuse eest.

Teavitamine on tootepõhine, mis tähendab, et kui üks turuleviija on konkreetse toidulisandi turuleviimisest teavitanud, siis teised turuleviijad seda enam tegema ei pea.

Toidulisandite teatise saab VTA-le edastada:

- posti teel (Väike-Paala 3, Tallinn 11415)
- e-posti teel (teatised@vet.agri.ee)

- Maaeluministeeriumi kliendiportaali kaudu.

Teavitatud toidulisandid lisatakse andmebaasi, mis on leitav kodulehelt: <https://jvis.agri.ee/jvis/avalik.html#/toidulisandEritoitparing>.

Toidulisandite järelevalvet teostatakse:

- teavitamisel (hinnatakse kas toode on toidulisand või mitte, pisteliselt kontrollitakse ka koostist ja märgistust);
- ettevõtete järelevalve käigus (kontrollimise sagedus sõltub ettevõtte riskitasemest);
- suunatud kontrollide käigus ja
- vihjete ning kaebuste alusel.

Keskasutuse tasandil tegeleb toidulisandite valdkonnaga 1 ametnik.

VTa kodulehel on olemas info ja juhendid toidulisandite käitlemise kohta: <http://www.vet.agri.ee/?op=body&id=686>

3.3.1.6 Eritoit

Eritoitude alla kuuluvad imiku piima- ja jätkupiimasegud, teraviljapõhine töödeldud toit ja imikutoit, meditsiinilisel näidustusel kasutamiseks ettenähtud toidud ning kehakaalu alandamiseks ettenähtud päevase toidu asendajad.

Eritoitte reguleerivad järgmised õigusaktid:

- Komisjoni määrus (EL) 609/2013, imikute ja väikelaste toidu, meditsiinilisel näidustusel kasutamiseks ettenähtud toidu ning kehakaalu alandamiseks ettenähtud päevase toidu asendajate kohta, millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu direktiiv 92/52/EMÜ, komisjoni direktiivid 96/8/EÜ, 1999/21/EÜ, 2006/125/EÜ ja 2006/141/EÜ, Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2009/39/EÜ ning komisjoni määrused (EÜ) nr 41/2009 ja (EÜ) nr 953/2009.
- Maaeluministri määrus nr 43 „Eritoidu koostis- ja kvaliteedinõuded, selle valmistamiseks kasutatavate ainete ja selle käitlemise nõuded ning eritoidu kohta toidualase teabe esitamise nõuded“
- Komisjoni delegeeritud määrus (EL) 128/2016 meditsiinilisel näidustusel kasutamiseks ettenähtud toidu kohta.

Eritoidu turuleviimine

Eritoidu esmakordsest turuleviimisest tuleb järelevalveasutust teavitada hiljemalt turuleviimise päeval.

Teavitamise eesmärk on anda VTA-le ülevaade Eesti turul olevatest eritoidudest, võimaldades seeläbi paremini järelevalvet korraldada ning anda ettevõtetele infot teavitatud toodetest. Teavitamise käigus ei hinnata toodete märgistusi ega nõuetekohasust. Eritoidudest teavitamine annab ettevõtetele õiguse eritoidu Eestis turustada ning ettevõtte on vastutavad toodete ohutuse ja nõuetekohasuse eest.

Teavitamiseks peab eritoidu esmakordne turuleviija edastama Veterinaar- ja Toiduametile teatise koos eritoidu märgistuse näidisega.

Teavitada on vaja järgmiste eritoidude turuleviimisest:

- imiku piimasegud,

- meditsiinilisel näidustusel kasutamiseks ettenähtud toidud ja
- kehakaalu alandamiseks ettenähtud päevase toidu asendajad (energia sisaldus on päevas alla 800 kcal).

Teavitamine on tootepõhine, mis tähendab, et kui üks turuleviija on konkreetse eritoidu kohta teatise ja märgistuse juba esitanud, siis teine turuleviija seda enam tegema ei pea.

Eritoitude teatise saab VTA-le edastada:

- posti teel (Väike-Paala 3, Tallinn 11415)
- e-posti teel (teatised@vet.agri.ee)
- Maaeluministeeriumi kliendiportaali kaudu.

Teavitatud eritoidud lisatakse andmebaasi, mis on leitav kodulehelt: <https://jvis.agri.ee/jvis/avalik.html#/toidulisandEritoitparing>.

Eritoitude järelevalvet teostatakse:

- teavitamisel (hinnatakse kas toode on eritoit või mitte);
- ettevõtete järelevalve käigus (kontrollimise sagedus sõltub ettevõtte riskitasemest) ja
- vihjete ning kaebuste alusel.

Keskasutuse tasandil tegeleb eritoitude valdkonnaga 1 ametnik.

Eritoitude kohta leiab infot VTA kodulehelt: <http://www.vet.agri.ee/?op=body&id=685>

3.3.1.7 Vitamiinide, mineraaltoitainete ja teatud muude ainete lisamine

Eestis puuduvad sätted vitamiinide ja mineraaltoitainete kohustusliku lisamise kohta ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 1925/2006 artikli 4 punktis b nimetatud erandiga hõlmatud toodete kohta. Samuti ei ole nõutud pädeva asutuse teavitamist sellise toidu turule viimisest, millele on lisatud vitamiine ja mineraaltoitaineid, ja toidu, mis sisaldab määruse III lisa B ja C osas loetletud aineid, turuleviimisest.

3.3.1.8 Bioloogiline ohutus

3.3.1.8.1. Toiduhügieen (üldine)

Vastavalt toiduseaduse § 47 teostab Veterinaar- ja Toiduamet riiklikku järelevalvet kõigis käitlemisvaldkondades ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 1935/2004 artikli 1 lõikes 2 nimetatud materjalide ja esemete üle.

Tegevusloa taotlemine

Ettevõtjal kes soovib tegeleda toidu käitlemisega ning selle turule viimisega peab enne tegevuse alustamist olema toiduseaduse kohane tegevusluba. Lisaks määruse (EÜ) nr 853/2004 alusel 'tunnustamisele' kehtib Eestis siseriiklik 'tunnustamine' (loakohustus), milleks on antud võimalus määruse (EÜ) nr 852/2004 artikli 6 lõike 3 punkti a alusel. Vastav säte on kehtestatud toiduseaduse paragrahvis 8.

Millal peab toidu käitlemiseks olema tegevusluba?

Loakohustus on järgmistel ettevõtetel:

- 1) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 852/2004 artikli 6 lõike 3 punktide b ja c kohane ettevõte;
- 2) ettevõte, kus loomsete esmatoodete käitlemise käigus ei muutu nende esialgne kuju ja esialgsed omadused, välja arvatud ettevõte, kus toimub nimetatud toodete esmatootmine ja tootja teeb sellega seotud toiminguid Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 852/2004 tähenduses või kus tegeletakse toidu vedamisega;
- 3) ettevõte, kus mitteloomsete esmatoodete käitlemise käigus muutuvad nende esialgne kuju ja esialgsed omadused, välja arvatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 852/2004 lisa II peatükis III nimetatud ettevõtted;
- 4) ettevõte, kus toimub toidu töötlemine, sealhulgas valmistamine, või pakendamine, välja arvatud mitteloomsete esmatoodete pakendamine ning välja arvatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 852/2004 lisa II peatükis III nimetatud ettevõtted;
- 5) ettevõte, kus käideldakse loomset toitu ja seda turustatakse teisele käitlejale ning mis on nimetatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 852/2004 lisa II peatükis III;
- 6) ettevõte, kus ladustatakse toitu, mida tuleb toidu ohutuse tagamiseks hoida toatemperatuurist erineval temperatuuril;
- 7) ettevõte, kus tegeletakse jaekaubandusega ja käideldakse toitu, mida tuleb toidu ohutuse tagamiseks hoida toatemperatuurist erineval temperatuuril, välja arvatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 852/2004 lisa II peatükis III nimetatud ettevõtted;
- 8) ettevõte, kus tegeletakse väljaspool Euroopa Liidu territoriaalvett rahvusvahelisi vedusid teostava laeva Euroopa Liidu õigusaktides sätestatud nõuetele mittevastava loomse toiduga (edaspidi mittenõuetekohane loomne toit) varustamisega;
- 9) ettevõte, kus tegeletakse mittenõuetekohase loomse toidu ladustamisega vabatsõonis, vabalaos või tollilaos.

Milliseid nõuded peavad tegevusloa saamiseks olema täidetud?

Tegevusloa saamiseks peab ettevõte vastama järgmistele nõuetele:

- koostatud on enesekontrolliplaan, mis on kooskõlas toiduseaduse §-s 34 sätestatud nõuetega. Enesekontrolliplaani koostamise juhendmaterjalid on leitavad [Veterinaar- ja Toiduameti veebilehelt](#);
- ettevõtte ruumid, sisseseade, jäätmete ja veevarustus, toidu käitlemine, pakkimine ja vedu ning töötajate isiklik hügieen on vastavuses määruse 852/2004 II lisas toodud nõuetega;
- kui ettevõtte tegeleb vaid esmatootmise ja sellega seonduvate tegevustega peab see vastama määruse 852/2004 I lisa ja määruse 853/2004 asjakohastele nõuetele;
- kui ettevõtte tegeleb loomset päritolu toidu käitlemisega, peavad olema täidetud lisaks määruses 853/2004 toodud asjakohased nõuded.

Kuidas on võimalik andmeid esitada ja luba taotleda?

Tegevusloa taotluse näidisvorm on kättesaadav Veterinaar- ja Toiduameti veebilehel (toit-> alarubriigist „Dokumendivormid“). Elektrooniliselt on võimalik teadet täita Eesti

teabevärava eesti.ee või Maaeluministeeriumi [kliendiportaali](#) kaudu (teenuse kasutamine nõuab autentimist ID-kaardi või Mobiil-ID kaudu).

Tegevusloa taotluse saab esitada:

- Eesti teabevärava eesti.ee kaudu (teenuse kasutamine nõuab autentimist ID-kaardi või Mobiil-ID kaudu);
- Maaeluministeeriumi [kliendiportaali](#) kaudu (teenuse kasutamine nõuab autentimist ID-kaardi või Mobiil-ID kaudu);
- digiallkirjastatult e-posti teel ettevõtte asukohajärgsele Veterinaar- ja Toiduameti piirkondlikule keskusele;
- posti teel või toimetades ettevõtte asukohajärgsele Veterinaar- ja Toiduameti piirkondlikule keskusele;
- notari kaudu.

Tegevusloa saamiseks tuleb taotlusele lisada järgmised dokumendid (Toiduseadus § 9):

- nende toidugruppide loetelu, mille käitlemiseks tegevusluba taotletakse;
- ettevõtte asendiplaan koos vee ja kanalisatsiooni välisvõrkude plaaniga;
- ruumide plaan koos seadmete ja sisseseade paigutuse ning vee ja kanalisatsiooni sisevõrkude plaaniga. Veevõrgu plaanil näidatakse nummerdatult kõik veevõtukohad. Ruumide plaanil näidatakse ära toidu, pakkematerjalide, jäätmete ning töötajate liikumisteed;
- andmed käitlemisruumides kasutatud viimistlusmaterjalide kohta;
- reguleeritava temperatuuri või õhu suhtelise niiskusega või reguleeritava temperatuuri ja õhu suhtelise niiskusega ruumide asjakohase reguleeritava parameetri arväärtused;
- käitlemisprotsessi tehnoloogiline skeem koos toiduohutuse seisukohalt oluliste parameetritega ning tehnoloogia lühikirjeldus;
- andmed projekteeritud ning kavandatava või tegeliku käitlemisvõimsuse, sealhulgas hoiuruumide mahutavuse kohta;
- ettevõttes kasutatava vee analüüsi katseprotokollid veeseaduse § 13 lõike 2 alusel kehtestatud joogivee tavakontrolli käigus uuritavate näitajate kohta. Katseprotokollid peab olema väljastanud joogivee analüüsimiseks akrediteeritud laboratoorium;
- puhastamis- ja desinfitseerimisplaan, mis sisaldab andmeid seadmete ja ruumide puhastamiseks ning desinfitseerimiseks rakendatavate meetmete ja kasutatavate ainete kohta;
- kahjuritõrjeplaan, mis sisaldab andmeid kahjurite tõrjeks rakendatavate meetmete kohta;
- toidujäätmete, toiduks mittekasutatavate kõrvalsaaduste ja muude jäätmete kogumise, äravedamise ja kahjutustamise plaan, mis sisaldab andmeid nende kogumiseks, äravedamiseks ja kahjutustamiseks rakendatavate meetmete kohta;
- toiduga kokkupuutuvate töötajate toiduhügieenikoolituse kava;
- andmed toidu veoks kasutatavate veokite kohta ning veokite ja ringlevate veopakendite puhastamise korraldamise kirjeldus.

Tegevusloa taotluse lahendamine on menetlus, mille käigus hinnatakse ja kinnitatakse ettevõtte või selle osa, kus toitu käideldakse, vastavust toiduseaduses, Euroopa Parlamendi

ning nõukogu määrustes (EÜ) nr 852/2004 ja 853/2004 ning muudes asjakohastes toidualastes õigusaktides sätestatud nõuetele.

Nagu eelpool mainitud peab käitleja esitama kirjaliku taotluse tegevusloa saamiseks enne käitlemise alustamist. Tegevusloa võib ettevõttele taotleda kas tervikuna või osade kaupa. Tegevusloa taotlusele esitab käitleja lisaks ka vajalikud andmed ja dokumendid. Järelevalveasutus kontrollib esitatud andmeid ja dokumente ning hindab ettevõtte vastavust esitatud andmetele ja ettevõttele kehtestatud nõuetele. Kui ettevõtte on hindamistulemuste põhjal nõuetekohane, teeb piirkondliku keskuse juht otsuse ettevõttele tegevusloa andmise kohta. Ettevõttele antakse õigus tegutseda konkreetsetes käitlemisvaldkonnas ning käidelda teatud toidugruppi.

Üldjuhul on tegevusloa tähtajatu. Kuid kui ettevõtte nõuetele vastavust saab hinnata alles ettevõttes toimuva käitlemise käigus või kui tegevusloa taotluse menetluse käigus tuvastati vajadus teha ettevõttes toiduohutuse tagamist otseselt mittemõjutavaid ehituslikke, tehnoloogilisi, töökorralduslikke või muid ümberkorraldusi, siis on toiduseadusega järelevalveasutusele õigus väljastada ka esialgne tegevusloa esialgse kehtivusajaga kuni kolm kuud. Kui esialgse tegevusloa tähtaja lõpul tehtud kontrollil selgub, et ettevõtte ei vasta endiselt kõikidele asjaomastele nõuetele, kuid on näha, et on tehtud selgeid edusamme, võib esialgse tegevusloa otsust pikendada, kuid kokku mitte üle kuue kuu. Enne esialgse tegevusloa kehtivusaja lõppemist tuleb järelevalveasutusel ettevõtte kohta teha kas tegevusloa andmise otsus või tegevusloa andmisest keeldumise otsus. Juhul kui aga ettevõtte ei vasta ettevõttele kehtestatud nõuetele teeb piirkondliku keskuse juht otsuse tegevusloa andmisest keeldumise kohta. Juhul kui ettevõtte eirab toiduseaduse nõudeid, on järelevalveasutusel õigus ka tegevusloa kehtivus teatud ajaks peatada või otsus osaliselt või täielikult kehtetuks tunnistada. Sellisel juhul tuleb ettevõttes käitlemine viivitamata vastavalt kas peatada või lõpetada.

Tegevusloaga seotud menetlused on korraldatud majandustegevuse seadustiku üldosa seadusega, toiduseadusega ning põllumajandusministri 25. juuni 2014. a määrusega nr 63 „Nende käitlemisvaldkondade ja toidugruppide täpsustatud loetelu, mille puhul peab käitleja esitama majandustegevusteate või mille puhul peab käitlejal olema tegevusloa“

Tegevusloaga seotud menetlusprotsess on kirjeldatud VTA peadirektori käskkirjaga kinnitatud juhises „Tegevusjuhised toidu sh toiduga kokkupuutumiseks ettenähtud materjale ja esemeid käitlevate ettevõtete tegevusloaga ja majandustegevusteatega seotud menetluste korraldamiseks“.

Tegevusloaga toidukäitlemisettevõtete loetelud on leitavad veebilehel: <https://jvis.agri.ee/jvis/avalik.html#/toitKaitlemisettevotedparing>.

Toidu/TKM käitlemisest teatamine

Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 852/2004, toiduainete hügieeni kohta, artikli 6 lõike 2 kohaselt peavad kõik toidu käitlejad teatama järelevalveasutusele ettevõttest, kus toitu käideldakse. Kuna toidu käitlemine tähendab kõiki toidu tootmise, töötlemise ja turustamise etappe, peavad ettevõttest teatama kõik toidu käitlemisega tegelevad ettevõtjad alates tootmisest kuni toidu tarbijale üleandmiseni. Nimetatud järelevalveasutuseks on Veterinaar- ja Toiduamet (edaspidi VTA).

Toiduseaduse § 7 lõike 1 alapunkti 2 kohaselt peavad toiduga kokkupuutuvate materjalide käitlejad teatama ettevõttest, kus käideldakse toiduga kokkupuutuvaid materjale ja esemeid (TKM).

Sisuliselt on teatamise puhul tegemist protseduuriga, mille käigus informeeritakse VTAd ettevõttest, kus toitu käideldakse, selle asukohast, käitlemisvaldkonnast ja käideldavast toidugrupidist. Ettevõttest informeerimiseks tuleb VTAlle esitada majandustegevusteade.

Millal tuleb esitada majandustegevusteade?

Majandustegevusteade on vaja esitada toidu käitlemiseks järgmiste tegevuste puhul:

- taimsete esmatoodete tootmine ja sellega seonduvad tegevused, mille käigus ei muutu nende toodete esialgne kuju ja esialgsed omadused, näiteks vedu, säilitamine, sorteerimine;
- loomsete esmatoodete tootmine ja sellega seonduvad tegevused tootmiskohas, näiteks munade tootmine, kogumine ja ladustamine tootja juures, va munade pakkimine; mesindusega seonduvad tegevused, see hõlmab mesilaste pidamist (isegi kui see laieneb väljaspool mesiniku valdusi asuvatele tarudele), mee võtmist tarudest, vuritamist ning pakendamist mesiniku valdustes;
- toidu valmistamine turuleviimiseks põhiliselt eraelamuna kasutatavas käitlemiskohas, teisaldatavas käitlemiskohas, ajutises käitlemiskohas, müügitelgis, -kioskis ja –veokis. Kui käideldakse loomset toitu ja turustatakse seda teisele käitleja, siis peab taotlema tegevusluba;
- toidu vahendamine, k.a interneti- või postimüük;
- loomse toidu vastuvõtmine teistest Euroopa Liidu liikmesriikidest;
- toidu import:
 - import vabaks ringluseks st toit tuuakse Eestisse Euroopa Liidu välistest riikidest ja vormistatakse Euroopa Liidus piiranguteta turustamiseks;
 - toimetamine tollilattu, vabalattu, vabatsooni
 - transiit läbi Euroopa Liidu;
 - toidu Euroopa Liitu toimetamine muul eesmärgil;
- toidu eksport;
- toatemperatuuril hoitava toidu ladustamine, või sellega seotud teenuse pakkumine;
- jaekaubanduses üksnes toatemperatuuril hoitava toidu käitlemine;
- toidu vedamine;
- toidu müümine müügiautomaatides;
- farmis tapetud kodulindude ja jäneseliste liha väikeses koguses käitlemine;
- kütitud uluki rümbe ja rümbe raietükkide väikeses koguses käitlemine;
- kütitud ulukite käitlemine ulukite kogumiskeskuses;
- toiduga kokkupuutumiseks ettenähtud materjalide ja esemete valmistamine, töötlemine ja turustamine (edaspidi TKMi käitlemine).

Majandustegevusteadet ei pea esitama järgmistel juhtudel:

- ettevõtte loomakasvatushoone või -rajatis või loomade pidamiseks piiritletud ala on registreeritud põllumajandusloomade registris loomatauditõrje seaduse alusel;
- ettevõtjal on ravimite käitlemise tegevusluba;
- kui ettevõtja/käitleja tegeleb esmatootmisega väikeses koguses:
 - väike kogus on mitteloomse toidu puhul kogus, mille tootja turustab otse tarbijale või jaekaubandusettevõtjale, kes turustab selle otse tarbijale;
 - loomsete esmatoodete väike kogus tooteliikide kaupa on järgmine:
 - kala – kuni 100 kg päevas;
 - mesi – kuni 15 taru või mesilasperega majapidamisest või ettevõttest;
 - munad – kuni 50 linnuga majapidamisest või ettevõttest;

- lehma toorpiim – kuni 100 kg päevas või kuni 700 kg nädalas;
- kitse toorpiim – kuni 20 kg päevas;
- ute toorpiim – kuni 10 kg päevas.

Väikeses koguses toorpiima võib turustada üksnes piimatootmisettevõttest (otse farmist) tarbijale.

Muude ülal nimetatud toidu käitlemisega seotud tegevuste korral tuleb taotleda tegevusluba.

Majandustegevusteade tuleb esitada enne käitlemise alustamist! Majandustegevusteate esitamise hetkest peab olema täidetud kõik nõuded, millised asjaomasele ettevõttele kohalduvad (sobivad käitlemisruumid ja sisseseade, enesekontrolliplaan, tervisetõend jne). Alles pärast seda kui käitlejal on selge valmisolek nõuete täitmise osas, saab ta toidu käitlemisega alustada.

Kuidas majandustegevusteadet esitada?

Majandustegevusteate näidisvorm on kättesaadav Veterinaar- ja Toiduameti veebilehel (toit- > üldine info -> dokumendivormid). Elektrooniliselt on võimalik teadet täita Eesti teabevärava eesti.ee või Maaeluministeeriumi [kliendiportaali](https://kliendiportaali.ee) kaudu (teenuse kasutamine nõuab autentimist ID-kaardi või Mobiil-ID kaudu).

Majandustegevusteate saab esitada:

- Eesti teabevärava eesti.ee kaudu (teenuse kasutamine nõuab autentimist ID-kaardi, või Mobiil-ID kaudu);
- Maaeluministeeriumi [kliendiportaali](https://kliendiportaali.ee) kaudu (teenuse kasutamine nõuab autentimist ID-kaardi või Mobiil-ID kaudu);
- digiallkirjastatult e-posti teel ettevõtte asukohajärgsele Veterinaar- ja Toiduameti piirkondlikule keskusele;
- posti teel või toimetades ettevõtte asukohajärgsele Veterinaar- ja Toiduameti piirkondlikule keskusele;
- notari kaudu.

NB! Alates 01. juulist 2014.a Majandustegevuse Registri (MTR) kaudu enam toidu käitlemisest teavitada ei saa.

Juhul kui esitatud majandustegevusteates on andmed muutunud tuleb vastavatest muudatustest hiljemalt viie tööpäeva jooksul VTAd teada anda. Kui otsustatakse loobuda toidu käitlemisest, kas teatud tähtajani või lõplikult, siis peab sellest samuti VTAd teavitama. Muudatustest ja toidu käitlemisest loobumisest teatamiseks kasutatakse eelpool nimetatud teate esitamise viise.

Majandustegevusteatega seotud menetlusprotsess on kirjeldatud VTA peadirektori käskkirjaga kinnitatud juhises “Tegevusjuhised toidu sh toiduga kokkupuutumiseks ettenähtud materjale ja esemeid käitlevate ettevõtete tegevusloaga ja majandustegevusteatega seotud menetluste korraldamiseks”.

Teavitatud toidu/TKM-käitlemisettevõtete loetelud valdkondade kaupa on leitavad veebilehel: <https://jvis.agri.ee/jvis/avalik.html#/toitKaitlemisettevotedparing>.

Tabel 15. VTA järelevalveobjektide arvandmed toidugrupiti seisuga jaanuar 2019:

JRK NR.	KÄITLEMISVALDKOND JA ETTEVÕTTE LIIK	ETTEVÕTETE ARV SEISUGA JAANUAR 2019
1	Liha ja lihatoodete käitlemisettevõtted	112
2	Piima ja piimapõhiste toodete käitlemisettevõtted	44
3	Kala ja kalandustoodete käitlemisettevõtted	114
4	Mee ja mesindussaaduste käitlemisettevõtted	276
5	Muna ja munatoodete käitlemisettevõtted	26
6	Mitteloomset ja/või liittoitu töötlevad ettevõtted	537
7	Mitteloomsete esmatoodete tootmisega tegelevad ettevõtted	424
8	Toidu hulгимүүгiettevõtted, sh ladustajad ja üksnes turuleviijad	1245
9	Mahepõllumajandusliku toote ettevalmistamise, ladustamise- või üksnes turustamisega tegelevad ettevõtted	409
10	Toiduveoettevõtted	516
11	Jaekaubandusettevõtted	10492
12	Enesekontrolli raames võetud proove analüüsivad laboratooriumid	67
13	Eraelamus toidu käitlemisega tegelevad ettevõtted	1215
14	Toiduga kokkupuutuvaid materjale ja esemeid valmistavad (sh töötlevad) ja hulгимүүги tegelevad ettevõtted	141

Alljärgnevalt on toodud **järelevalvekorralduse kirjeldus toitu käitlevate ettevõtete liikide kaupa.**

3.3.1.8.2. Esmatootmise järelevalve korraldus (farmi tasandil)

Järelevalveobjektide kontrolli loomatervishoiu, loomakaitse ja esmatootmise hügieeninõuete täitmise üle teostavad piirkondlike keskuste järelevalveametnikud ja VTA loomatervishoiu ja –heaolu osakonna ametnikud.

Järelevalveobjektide kontroll viiakse läbi Veterinaar- ja Toiduameti peadirektori käskkirjaga kinnitatud juhendmaterjalile vastavalt. Käskkirjaga on kinnitatud kontrollide läbiviimise sagedused sõltuvalt kontrollitavast valdkonnast, kontrollipõhimõtted, kontrolli tulemuste kajastamiseks vastavate töölehtede vormid ning nende täitmise juhendid.

Kontrolli tulemusena täidetakse peadirektori käskkirjaga kinnitatud kontrollakti vorm (ÜKA).

Mitteloomsete esmatoodete tootmine ja sellega seonduvad tegevused.

Esmatootmine on Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 178/2002 artikli 3 lõikes 17 sätestatud tegevus, milleks on antud punkti tähenduses loodussaaduste kogumine või taimsete esmatoodete kasvatamine, sealhulgas saagikoristamine ning tootmiskohas nimetatud esmatoodete säilitamine, pakendamine ja turule viimine viisil, mille käigus ei muudeta toodete esialgset kuju ja omadusi. Taimsete esmatoodete tootmine on näiteks juur- ja puuviljade, maitsetaimede ja ürtide kasvatamine või ravimtaimede kogumine.

Mitteloomsete esmatoodete tootmisega tegelevad ettevõtted (va väikeses koguses esmatootjad) peavad järelevalveasutusele teatama toidu käitlemisest enne tegevuse alustamist.

Järelevalveobjektide kontroll viiakse läbi vastavalt Veterinaar- ja Toiduameti peadirektori käskkirjaga kinnitatud juhendmaterjalile. Käskkirjaga on kinnitatud kontrollide läbiviimise sagedused, kontrollipõhimõtted, kontrolli tulemuste kajastamiseks vastavate töölehtede vormid ning nende täitmise juhendid.

Minimaalne kontrolli sagedus vastavalt ettevõtte riskitasemele on:

- Kõrge riskitase – ettevõtte kontrollimise sagedus on minimaalselt üks kord kahe aasta jooksul.
- Keskmine riskitase – ettevõtte kontrollimise sagedus on minimaalselt üks kord kolme aasta jooksul.
- Madal riskitase – ettevõtte kontrollimise sagedus on minimaalselt üks kord kuue aasta jooksul.
- Väga madal riskitase – ettevõtet kontrollitakse vihje /kaebuse korral.

Kontrolli tulemusena täidetakse peadirektori käskkirjaga kinnitatud kontrollakti vorm (ÜKA). Ametlike kontrollide tulemused vormistatakse JVISs.

3.3.1.8.3. Mitteloomset ja/või liittoitu käitlevate ettevõtete järelevalve korraldus

Järelevalve korraldus mitteloomset ja/või liittoitu käitlevate ettevõtete üle:

Järelevalveasutuse üheks oluliseks ülesandeks on toidukäitlemisettevõtete **tegevusloa lahendamise**. Toidu käitlemine on lubatud tegevusloaga käitlemisettevõttes s.t. et ettevõtte peab omama tegevusluba enne käitlemise alustamist.

Riiklik järelevalve laieneb kõikidele toidukäitlemisettevõtetele.

Riikliku järelevalve ülesandeks on peale ettevõtete tunnustamise korraldamise ning tegevusloa lahendamise ka järelevalve teostamise käigus saada kinnitust toidu käitlemise nõuetekohasusest ning rakendada meetmeid juhul, kui toidu käitlemine ei vasta nõuetele.

Järelevalve käigus hindab järelevalveasutuse järelevalveametnik toidu, toiduga kokkupuutuvate materjalide ja esemete ning käitlemisettevõtte ja käitlemise vastavust õigusaktides sätestatud nõuetele. Mitteloomset toitu töötlevad ettevõtted (sh. mitteloomset esmatooteid käitlevad ettevõtted) peavad vastama toiduseaduses ja Euroopa Parlamendi ja

nõukogu määruses (EÜ) nr 852/2004, toiduainete hügieeni kohta, sätestatud nõuetele ning liittoitu käitlevad ettevõtted (s.t ettevõtted, kes käitlevad nii mitteloomset toitu kui ka loomset päritolu töötlemata toitu) peavad vastama lisaks eelpoolmainitud õigusaktidele ka Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EÜ) nr 853/2004, millega sätestatakse loomset päritolu toidu hügieeni erieeskirjad sätestatud toiduohutuse nõuetele. Samuti peavad toidukäitlemise ettevõtted vastama olenevalt käideldavatest toidugruppidest toiduseaduse alusel kehtestatud erinevate õigusaktide nõuetele.

Järelevalvet tehakse üldjuhul käitlejat eelnevalt hoiatamata.

Käitlemisettevõtetes teostavad järelevalvet Veterinaar- ja Toiduameti piirkondlike keskuste järelevalveametnikud. Järelevalvet teostatakse regulaarselt, vastavalt kontrollimisplaanile, juhindudes Veterinaar- ja Toiduameti poolt kinnitatud mitteloomset toitu käitlevate ettevõtete riskihindamise juhendist.

Mitteloomset toitu ja/või liittoitu käitlevate ettevõtete planeeritud kontrollimise sagedus määratakse vastavalt ettevõtte riskitasemele.

Ettevõtte riskitaseme määramisel lähtutakse järgnevatest teguritest:

- käideldavast toidugrupist;
- ettevõtte tootmismahust;
- hügieenireeglite täitmisest ettevõttes;
- enesekontrollisüsteemi toimivusest;
- ettevõtte tegevuse alustamisest eelmisel kalendriaastal.

Minimaalne kontrollimise sageduse oleneb ettevõtte riskitasemest (madal, keskmine ja kõrge).

Minimaalne kontrolli sagedus vastavalt ettevõtte riskitasemele on:

- Kõrge riskitase – ettevõtte kontrollimise sagedus on minimaalselt kolm korda aastas.
- Keskmine riskitase – ettevõtte kontrollimise sagedus on minimaalselt kaks korda aastas.
- Madal riskitase – ettevõtte kontrollimise sagedus on minimaalselt üks kord aastas.

Kontrollimise tulemused dokumenteeritakse Veterinaar- ja Toiduameti poolt käskkirjaga kinnitatud akti vormil (ÜKA). Ametlike kontrollide tulemused vormistatakse JVISs.

Kord aastas koostab keskasutuse toiduosakonna peaspetsialist maakondade lõikes koondaruande.

Kontrollimiste käigus võtavad järelevalveametnikud toidust proove kontrollimaks, kas toit on inimese tervisele ohutu.

Kui proovi analüüsitulemus ületab kehtestatud piirnormi, ehk toit loetakse inimese tervisele ohtlikuks, siis teeb järelevalveametnik käitlemisettevõttele ettekirjutuse, milles juhib tähelepanu õiguserikkumisele, esitab nõude õiguserikkumise lõpetamiseks ning antud toit kutsutakse turult tagasi.

3.3.1.8.4. Toidu hulгимүүгига tegelevate ettevõtete järelevalve korraldus

Toidu hulгимүүгiettevtete alla kuuluvad nii ladustamisega tegelevad toidukäitlejad kui ka üksnes toidu turuleviijad. Järelevalveasutuse ülesandeks on toidukäitlemisettevõtetele tegevuslubade andmine, mis on eeltingimuseks toidu käitlemise alustamisel eritemperatuuri vajava toidu ladustamisel.

Ettevõttele tegevusloa andmine toimub piirkondlike keskuste tasandil, selleks on keskasutuses piirkondlike keskuste järelevalveametnikele välja töötatud vastavad protseduurid ja need on peadirektori käskkirjaga kinnitatud. Toidukäitlejale on välja töötatud vastavad avalduse vormid ja tegevusloa dokumentatsiooni koostamise juhend, mis on VTA kodulehelt kättesaadavad.

Toidukäitlejad, kes soovivad alustada eritemperatuuri mittevajava toidu ladustamisega ja/või toidu üksnes turuleviimisega, on kohustatud teavitama VTAd oma tegevusest enne tegevuse alustamist. Selleks on välja töötatud vastavad teavitamise vormid, mis on VTA kodulehelt kättesaadavad. Teise võimalusena on võimalik teavitada oma toidu käitlemise tegevusest Maaeluministeeriumi kliendiportaali kaudu, tehes vastavasisuline kanne registrisse enne oma tegevuse alustamist.

VTA kodulehel olevate tegevusloa taotlemise ja tegevusest teavitamise vormide kaudu saab järelevalveasutus ka infot, kas ettevõtte ladustab lisaks tavatoidule ka mahepõllumajanduslikult toodetud toitu ja toiduga kokkupuutuvaid materjale ning esemeid. Riikliku järelevalve ülesandeks on järelevalve teostamise käigus saada kinnitust toidu käitlemise nõuetekohasusest (määrus 852/2004 ja toiduseadus) toidu hulгимүүгiettevetes ning rakendada meetmeid juhul, kui toidu käitlemine ei vasta nõuetele.

Ametlike kontrollide läbiviimiseks on keskasutuse poolt välja töötatud peadirektori käskkirjaga kinnitatud juhend kontrollimise sageduse määramiseks toidu hulгимүүгiettevetele. Samuti lähtutakse peadirektori käskkirjaga kinnitatud järelevalveplaani juhendist ning proovivõtu plaanidest. Nende alusel teevad piirkondlike keskuste järelevalveametnikud toidu hulгимүүгiettevetes kontrollimise aastapõhised plaanid. Vastavalt nendele plaanidele teostavad ametnikud järelevalvetoiminguid.

Ametlike kontrollide sageduse määramiseks väljatöötatud juhend põhineb toidu hulгимүүгiettevetes iseärasustest **tuleneval riskitasemel**, mille määramisel **arvestatakse järgmisi tegureid**:

- käideldavat toidu liik (eritemperatuuri vajav/mittevajav toit);
- ettevõtte tegevuse varasemast nõuetekohasusest;
- käitlemisvaldkonnad;
- hulгимүүги käitlemisvaldkonna tegevuse iseloom.

Toidu **hulгимүүгiettevetes riskitase ja kontrollimise sagedus** on üksnes turuleviimisega tegeleva hulгимүүгiettevetes puhul väga madal, kontrollimise sagedus puudub, ning ladustamisega tegeleva hulгимүүгiettevetes puhul võib riskitase ja kontrollimise sagedus olla kas väga madal (kontrollimise sagedus puudub), madal, kontrollimine toimub üks kord kolme aasta jooksul, keskmine, kontrollimine toimub üks kord kahe aasta jooksul, või kõrge, kontrollimise sagedus on üks kord aastas.

Järelevalve käigus hindab järelevalveametnik toidu hulгимүүгiettevetes, toiduga kokkupuutuvate materjalide ja esemete ning toidu käitlemisettevetes ja käitlemise vastavust õigusaktides sätestatud nõuetele. Järelevalvet teostatakse üldjuhul käitlejat eelnevalt hoiatamata ja järelevalvetoimingute eest tasub käitleja tunnipõhist järelevalvetasu.

Järelevalveametnikud hindavad järelevalve all olevate käitlemisettevetes vastavust õigusaktide nõuetele ning hindamise tulemused vormistatakse peadirektori käskkirjaga kehtestatud kontrollakti vormil. Vastava valdkonna peaspetsialist koondab kord aastas valdkonna järelevalve tulemused.

Ametliku kontrolli käigus võtavad järelevalveametnikud toidust proove eesmärgiga teha pistelist ja riskipõhist järelevalvet kontrollimaks turul oleva toidu märgistuse tõesust, toidu lisaainete kasutamise vastavust õigusaktides sätestatud korrale ning turul oleva toidu nõuetekohasuse hindamiseks toidu lisaainetele, erinevatele saasteainetele ja taimekaitsevahendite jääkidele.

Kui toidus ületab mõni analüüsitud lisa- või saasteaine kehtestatud piirnormi (ja teatud juhtudel võib toidul olla tervist kahjustav mõju), siis teeb järelevalveametnik käitlemisettevõttele ettekirjutuse, milles juhib tähelepanu õiguserikkumisele, esitab nõude õiguserikkumise lõpetamiseks ning mõnel juhul kõrvaldatakse toit turult.

Keskasutuse toiduosakonna peaspetsialist teostab analüüsitulemuste põhjal riskihindamise ning kui selgub, et toit on tervistkahjustava toimega, siis koostatakse keskasutuse kauplemise ning impordi ja ekspordi osakonna peaspetsialisti ja piirkondliku keskuse vastava spetsialisti poolt RASFF teade.

3.3.1.8.5. Toidu veoga tegelevate ettevõtete järelevalve korraldus

Toiduveoettevõtted peavad vastama toiduseaduses ja Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EÜ) nr 852/2004, toiduainete hügieeni kohta, sätestatud nõuetele ning samuti asjakohaselt teistes toidualastes õigusaktides sätestatud nõuetele.

Toiduveo ettevõtete üle teostatakse järelevalvet VTA piirkondlike keskuste järelevalveametnike poolt nt. veoettevõtte majandustegevusteate menetluse käigus, teadlikult JVIS-is planeeritud aastaplaani alusel või vihje korral. Samuti teostatakse veovahendite kontrolli tegevusluba omava/teatamiskohustusega ettevõtte ametliku kontrolli käigus st. veovahendite kontroll on ettevõtte kontrolli üks osa.

Toiduveoettevõtte ja veovahendi nõuetele vastavuse hindamist teostatakse veendumaks, et ettevõtte on vastavuses toiduvedu puudutavate toiduhügieenialaste nõuetega või käitleja kasutab teavitatud veoettevõtte teenust.

Toiduvedu on osa toidukäitlemisest, mistõttu on oluline omada ülevaadet toiduveno transpordivahendite nõuetekohasusest.

Toidu veole esitatavate nõuete ja veoettevõtete järelevalve kohta on leitav täiendav informatsioon: <http://www.vet.agri.ee/?op=body&id=692>

Veotevõtted on leitavad läbi avaliku päringu JVIS-st: <https://jvis.agri.ee/jvis/login.html>

Registreeritud kaebuste/vihjete korral kontrollitakse toiduvenoettevõtteid vastavalt vihjete menetlemise korrale.

3.3.1.8.6. Lihakäitlemisettevõtete järelevalve korraldus

Lihakäitlemisettevõtete järelevalvet teostatakse vastavalt asjakohaste õigusaktide ja Veterinaar- ja Toiduameti peadirektori käskkirjadega kehtestatud korrale.

Tegevusloaga tapamajades ning kütitud ulukite töötlemisettevõtetes teostavad Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määruse (EÜ) nr 854/2004, millega kehtestatakse erieeskirjad inimtoiduks ettenähtud loomsete saaduste ametlikuks kontrollimiseks, artiklis 5 punktis 1 esitatud kontrolle paigsed, Veterinaar- ja Toiduameti piirkondlike keskuste järelevalveametnikud. Tapamajades töötavaid paigseid järelevalveametnikke võivad vajadusel abistada nende töös järelevalveametniku abilised.

Ülalnimetatud kontrollid hõlmavad alljärgnevaid valdkondi:

- loomadega kaasasoleva dokumentatsiooni kontroll;
- tapaeelne kontroll;

- heaolu;
- tapajärgne kontroll;
- määratletud riskiteguriga materjali ja muude loomsete kõrvalsaaduste käitlemise kontroll;
- vajalike proovide võtmine.

Nimetatud kontrollide tulemused vormistatakse JVISs.

Veterinaar- ja Toiduameti piirkondliku keskuse järelevalveametnikud teostavad lihakäitlemisettevõtetes kontrolle ettevõttes valitsevate tingimuste üle. Kontrollide käigus hinnatakse ettevõtte vastavust määruste nr 852/2004, 853/2004, 1069/2009 ja 999/2001 nõuetele sh HACCP põhimõtetel koostatud enesekontrollisüsteemi toimivust. Järelevalvet teostatakse regulaarselt, vastavalt kinnitatud ametlike kontrollide plaanile, juhindudes Veterinaar- ja Toiduameti peadirektori käskkirjaga kinnitatud lihakäitlemisettevõtete ametlike kontrollide ja järelevalve korras võetud proovide planeerimise juhendist.

Ametlike kontrollide sagedus ettevõttes määratakse riskipõhiselt, lähtudes ettevõtte struktuurist, käitlemisvaldkondadest, käideldavatest loomaliikidest ja tootmisvõimsusest, ettevõtte enesekontrollisüsteemi toimivusest ning eelmisel aastal läbiviidud ametlike kontrollide tulemustest. Minimaalne kontrolli sagedus vastavalt ettevõtte riskitasemele on:

- Kõrge riskitase – ettevõtte kontrollimise sagedus on minimaalselt 4 korda aastas.
- Keskmine riskitase – ettevõtte kontrollimise sagedus on minimaalselt 3 korda aastas.
- Madal riskitase- ettevõtte kontrollimise sagedus on minimaalselt 2 korda aastas.
- Väga madal riskitase- ettevõtte kontrollimise sagedus on minimaalselt 1 kord aastas.

Ametlike kontrolli tulemused vormistatakse JVISs.

Kord aastas hinnatakse tegevusloaga lihakäitlemisettevõtete nõuetele vastavust kõikidele, neile kohalduvate, õigusaktide nõuetele.

Lisaks plaanipärasele kontrollidele hindavad järelevalveametnikud lihakäitlemisettevõttes regulaarselt ka loomsete kõrvalsaaduste käitlemise ning veiseliha märgistamise ja jälgitavuse süsteemide toimivuse vastavust EL otsekohalduvate õigusaktide nõuetele. Samuti täidavad järelevalveametnikud neile pandud kohustusi *salmonella* seire, campylobacteri seire, saasteainete seire, TSE seire jt. riiklikes seireprogrammides.

Ametlike kontrollide kohta koostatakse aruandeid vastavalt vajadusele läbi JVISi kasutades *Business object* programmi.

3.3.1.8.7. Piimafarmide järelevalve korraldus

Piimatootmisettevõtete järelevalvet teostatakse vastavalt asjakohaste õigusaktide ja Veterinaar- ja Toiduameti peadirektori käskkirjadega kinnitatud korrale. Riikliku toiduohutusala järelevalve korraldamise alus piimatootmisettevõtetes (piimafarmides) on reguleeritud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 854/2004/EÜ II ptk, artikkel 8 ja lisa IV ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 853/2004/EÜ artikkel 1 punkti 4 ja artikli 10 punkti 8 alapunktis a.

Järelevalve üldine korraldus tuleneb Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusest (EÜ) nr 178/2002, 28. jaanuar 2002, millega sätestatakse toiduainete õigusnormide üldised põhimõtted ja nõuded, ning kehtestatakse toidu ohutusega seotud menetlused.

Toiduseaduse §47 lõike 1 alusel korraldab Veterinaar- ja Toiduamet järelevalvet erinevates käitlemisvaldkondades, sealhulgas ka piimatootmisettevõtetes ehk piimafarmides.

Põllumajandusministri 15. juuni 2006. a määruses nr 71 “Toorpiima käitlemise hügieeninõuded” kehtestatakse toorpiima käitlemise hügieeninõuded sellises loomapidaja majapidamises ja ettevõttes, kus tegeletakse piima tootmisega, ning toorpiima väikeses koguses käitlemise hügieeninõuded, mida tootja pakub müügiks, müüb või annab muul viisil tasuta eest või tasuta üle oma Eestis asuvast piimatootmisettevõttest otse tarbijale.

Nõuded toorpiima käitlemisele

Nõuded toorpiima käitlemisele on toodud järgmistes õigusaktides:

- Euroopa Parlamendi ja nõukogu [määrus nr 852/2004](#) toiduainete hügieeni kohta;
- Euroopa Parlamendi ja nõukogu [määruse nr 853/2004](#), millega kehtestatakse loomset päritolu toidu hügieeni erieeskirjad;
- Euroopa Parlamendi ja nõukogu [määruse nr 854/2004](#), millega kehtestatakse erieeskirjad inimtoiduks ettenähtud loomsete saaduste ametlikuks kontrollimiseks (artikkel 8 ja lisa IV);
- Põllumajandusministri 15. juuni 2006. a [määrus nr 71](#) “Toorpiima käitlemise hügieeninõuded”;
- Põllumajandusministri 30. juuli 2008. a [määrus nr 79](#) “Toorpiima kvaliteediklasside nõuded, toorpiima koostisosade ja kvaliteedi määramise meetodid ja kord ning toorpiima koostisosade ja kvaliteedi näitajate analüüsimiseks volitatud laboratooriumile esitatavad nõuded”.

Toorpiima otseturustamine väljaspool piimatootmisettevõtet võib toimuda ainult järelevalveametniku poolt väljastatud toorpiima veterinaartõendi 8P alusel.

Toorpiima veterinaartõend 8P väljastatakse loomapidaja soovil järelevalveametniku poolt peale piimatootmisettevõtte kontrolli, kui piimafarmi hügieeninõuded ja toorpiima kvaliteedinõuded on piimafarmis täidetud ja vajalikud diagnostilised uuringud piimafarmis on teostatud.

Piimatootmisettevõttest kohapeal võib turustada toorpiima tarbijale üksnes väikeses koguses. Toorpiima väikeseks koguseks loetakse:

- lehma toorpiim - kuni 100 kg päevas või kuni 700 kg nädalas;
- kitse toorpiim - kuni 20 kg päevas;
- ute toorpiim - kuni 10 kg päevas.

Tarbija on füüsiline isik, kellele pakutakse või kes omandab või kasutab kaupa või teenust eesmärgil, mis ei seonu tema majandus- või kutsetegevusega.

Toorpiima turustamisel teostatakse piimatootmisettevõtte kontrollimist järelevalveametniku poolt sagedusega vähemalt üks kord aastas. Piimafarmi kontrolli käigus täidetakse kontrollakt koos kontrollakti juurde kuuluvate töölehtedega. Toorpiima otseturustajate

piimafarmidest võetakse toorpiima kontrollproov toorpiima nõuetekohasuse hindamiseks sagedusega üks kord aastas ja proovi võtmise aeg on piimatootjale teadmata.

3.3.1.8.8. Piimakäitlemisettevõtete järelevalve korraldus

Piimakäitlemisettevõtete järelevalvet teostatakse vastavalt asjakohaste õigusaktide ja Veterinaar- ja Toiduameti peadirektori käskkirjadega kehtestatud korrale. Riikliku toiduohutusalase järelevalve korraldamise alus piimakäitlemisettevõtetes on reguleeritud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EÜ) nr 882/2004.

Järelevalve üldine korraldus tuleneb Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusest (EÜ) nr 178/2002, millega sätestatakse toiduainete õigusnormide üldised põhimõtted ja nõuded, ning kehtestatakse toidu ohutusega seotud menetlused.

Tegevusluba omavad piimakäitlemisettevõtted peavad vastama Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrustes (EÜ) nr 852/2004 toiduainete hügieeni kohta ja Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EÜ) nr 853/2004, millega sätestatakse loomset päritolu toidu erireeglid kehtestatud asjakohastele nõuetele. Piimakäitlemisettevõtte peab omama tegevusluba enne käitlemise alustamist.

Tegevusloaga piimakäitlemisettevõtete reaalajas kehtiv nimekiri on leitav Veterinaar- ja Toiduameti Järelevalve Infosüsteemi avalikust päringust: <https://jvis.agri.ee/jvis/login.html>

Ametlikke kontrolle piimakäitlemisettevõtetes teostavad Veterinaar- ja Toiduameti piirkondliku keskuse piimahügieeni järelevalveametnikud.

Piimakäitlemisettevõtete minimaalne kontrollsagedus leitakse riskihindamise käigus. Piimakäitlemisettevõttele omistatud **riskitase määrab piimakäitlemisettevõttes läbiviidavate ametlike kontrollide minimaalse sageduse** kalendriaasta jooksul.

Riskitaseme määramisel lähtutakse järgmistest riskiteguritest:

- ettevõtte käitlemisvaldkond;
- ettevõtte tegevused;
- käideldav toiduliik;
- tarbija liik;
- ettevõtte tootmismahut;
- üldhügieeni olukord ettevõttes;
- enesekontrollisüsteemi toimimine.

Riskianalüüs viiakse läbi vastavalt piimakäitlemisettevõtete ametlike kontrollimiste läbiviimise juhendile. Erakorraline inspekteerimine viiakse piimakäitlemisettevõtetes läbi vastavalt vajadusele.

Vastavalt riskianalüüsi tulemustele kujuneb piimakäitlemisettevõtete planeeritav kontrollsagedus. **Riskitasemeid on kokku kolm: kõrge, keskmine ja madal.**

Kõrge riskitasemega ettevõtte minimaalne kontrollsagedus on **neli korda aastas**
Keskmise riskitasemega ettevõtte minimaalne kontrollsagedus on **kaks korda aastas**
Madala riskitasemega ettevõtte minimaalne kontrollsagedus on **üks kord aastas.**

Piimahügieeni järelevalveametnikud hindavad järelevalve all olevate piimakäitlemisettevõtete vastavust õigusaktide nõuetele ning hindamise tulemused vormistatakse JVISs. Proove võetakse vastavalt riskipõhisele planeeringule. Samuti täidavad järelevalveametnikud neile pandud kohustusi riiklike seireprogrammide raames.

Ametlike kontrollide kohta koostatakse aruandeid vastavalt vajadusele läbi JVISi kasutades *Business object* programmi.

Toorpiima turustamine

Toorpiima müük esmatootena on Eestis võimalik vastavalt põllumajandusministri 15. juuni 2006. a määrusele nr 71 „Toorpiima käitlemise hügieeninõuded“.

Määrusega on kehtestatud toorpiima käitlemise hügieeninõuded majapidamises ja ettevõttes, kus tegeletakse piima tootmisega.

Sama määrus annab võimaluse müüa või anda üle väikeses koguses toorpiima otse oma Eestis asuvast piimafarmist tarbijale.

3.3.1.8.9. Kalakäitlemisettevõtete järelevalve korraldus

Kalakäitlemisettevõtete järelevalvet teostatakse vastavalt asjakohaste õigusaktide ja Veterinaar- ja Toiduameti peadirektori käskkirjadega kehtestatud korrale. Riikliku toiduohutusala järelevalve korraldamise alus kalakäitlemisettevõtetes on reguleeritud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EÜ) nr 882/2004.

Kõik kalakäitlemisettevõtted, mis töötlevad, pakendavad, ladustavad kalatooteid, peavad omama enne käitlemise alustamist **tegevusluba**. Samuti peab olema tegevusluba enne käitlemise alustamist ka külmutus- ja tehaslaevadel.

Kalakäitlemisettevõtete (sh tehaslaevade) reaalajas kehtiv nimekiri on leitav Veterinaar- ja Toiduameti järelevalve infosüsteemi avalikust päringust: <https://jvis.agri.ee/jvis/login.html>

Riikliku järelevalve ülesandeks on regulaarne järelevalve teostamine, et saada kinnitust toidu käitlemise nõuetekohasusest või rakendada meetmeid juhul, kui nõuetekohasus ei leia kinnitust. Ametlike kontrollide sagedus kalakäitlemisettevõtetes määratakse riskipõhiselt. Vastavalt riskianalüüsi tulemustele kujuneb ettevõtete planeeritav kontrollsagedus.

Riskitasemeid on kokku kolm: kõrge, keskmine ja madal:

Kõrge riskitasemega ettevõtte minimaalne kontrollsagedus on **kolm korda aastas**

Keskmise riskitasemega ettevõtte minimaalne kontrollsagedus on **kaks korda aastas**

Madala riskitasemega ettevõtte minimaalne kontrollsagedus on **üks kord aastas**.

Riskitaseme määramine viiakse läbi Veterinaar- ja Toiduameti piirkondliku keskuse järelevalveametniku poolt vastavalt kalakäitlemisettevõtetes ametlike kontrollimiste läbiviimise juhendile. Riskitaseme määramise eesmärk on tagada toiduohutuse seisukohalt kriitilisemate ettevõtete sagedasem järelevalve võrreldes ettevõtetega, mille riskitase pole nii kõrge.

Riskitaseme määramisel lähtutakse järgmistest riskiteguritest:

- ettevõttes käideldavad toidugrupid;
- ettevõtte tootmismahd;

- üldhügieenireeglite täitmine ettevõttes;
- enesekontrollisüsteemi toimimine;
- alustav või eelmisel kalendriaastal alustanud ettevõtte

Ametlikke kontrolle külmutus- ja tehaslaevadel viiakse läbi 1 kord kolme (3) aasta jooksul. Ametlikke kontrolle kalapüügilaevadel ja kala maaletoomiskohas viiakse läbi Keskkonnainspeksiooni (edaspidi KKI) poolt vastavalt KKI ja VTA vahelises koostööleppes kirjeldatule. Alates 1. jaanuarist 2017 teostab KKI VTA pädevusalas olevaid kontrolle kala ja selle käitlemise nõuetele vastavuse hindamisel kalalaeval, lossimisel ja transpordil lossimiskohast järgmistes mahtudes:

- Läänemerel traalpüügiga tegelevad kalalaevad sh lossimine – vähemalt ühel korral kalendriaasta jooksul.

- Läänemere rannakalanduses ja sisevete kutselisel kalapüügil kasutatavate ujuvaluste kontrollimine sh lossimine – juhusliku valimi abil.

- Transpordivahendi nõuetele vastavust hinnatakse vastavalt võimalustele, siis kui kalalaeva kontrolli ajal toimub ka kala lossimine transpordivahendile.

KKI poolt läbiviidavad ametlikud kontrollid hõlmavad asjaolude tuvastamist ja osapoolte vahel teabe vahetamist. Vajadusel viiakse kontrolle läbi ka VTA piirkondliku keskuse järelevalveametniku poolt. Ettekirjutused KKI poolt tuvastatud puuduste kõrvaldamiseks teeb VTA piirkondliku keskuse vastava maakonna järelevalveametnik.

Järelevalvet kalakäitlemisettevõtetes teostavad Veterinaar- ja Toiduameti piirkondlike keskuste järelevalveametnikud vastavalt kinnitatud ametlike kontrollide plaanile, juhindudes Veterinaar- ja Toiduameti peadirektori käskkirjaga kinnitatud juhendist. Kontrollide käigus hindab järelevalveasutuse järelevalveametnik ettevõtte vastavust määrustes nr 852/2004, 853/2004, 1069/2009 sätestatud nõuetele ja HACCP põhimõtetel koostatud enesekontrollisüsteemi toimivust. Samuti hinnatakse toidualase teabe vastavust.

Ametlike kontrollide tulemused vormistatakse JVISs.

Üks kord aastas viiakse läbi maismaal asuvate ettevõtete nõuetele vastavuse hindamine, kus hinnatakse ettevõtte vastavust kõikidele käesoleval hetkel kehtivatele õigusaktide nõuetele. Ametlike kontrollide kohta koostatakse aruandeid vastavalt vajadusele läbi JVISI kasutades *Business object* programmi.

Ametlike kontrollide käigus võtavad Veterinaar- ja Toiduameti piirkondliku keskuse järelevalveametnikud ka proove vastavalt planeeritule kalatoodete mikrobioloogiliste, keemiliste ja muude näitajate hindamiseks ning saasteainete määramiseks. Proove võetakse vastavalt Veterinaar- ja Toiduameti poolt kinnitatud korrale. Proovivõtu tulemused kantakse JVISI vastavalt kehtestatud suunistele.

3.3.1.8.10. Mee käitlemisega tegelevate ettevõtete järelevalve korraldus

Meekäitlemisettevõtete järelevalvet teostatakse vastavalt asjakohaste õigusaktide ja Veterinaar- ja Toiduameti peadirektori käskkirjadega kehtestatud korrale. Meekäitlemisettevõtted peavad vastama toiduseaduses, Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 852/2004, toiduainete hügieeni kohta, toodud nõuetele. Toodetud mesi peab vastama nõukogu direktiivis (EÜ) nr 2001/110 ja Põllumajandusministri 20.11.2014. a määruses nr 104 „Mee koostis- ja kvaliteedinõuded ning toidualase teabe esitamise nõuded” toodud mee turustus-, toidualase teabe esitamise - ja kvaliteedinõuetele.

Ametlikke kontrolle meekäitlemisettevõtetes teostavad Veterinaar- ja Toiduameti piirkondliku keskuse järelevalveametnikud. Meekäitlemisettevõtte järelevalvetegevuse planeerimine ja kontrollimise sagedus määratakse riskitaseme alusel. Omistatud **riskitase määrab käitlemisettevõttes läbiviidavate ametlike kontrollide minimaalse sageduse** kalendriaasta jooksul. Järelevalveametnik viib **riskianalüüsimist** läbi vastavalt 21.12.2016 VTA peadirektori käskkirjaga nr 159 kinnitatud juhendile „Munapakenduskeskuse, munatooteid tootva ettevõtte ja meekäitlemisettevõtte ametlike kontrollide planeerimise juhendite kinnitamine“. Määratavaid riskitasemeid saab olla kolm: kõrge, keskmine ja madal. Kõrge riskitasemega ettevõtet kontrollitakse vähemalt üks kord aastas, keskmise riskitasemega ettevõtet kontrollitakse vähemalt üks kord kahe aasta jooksul ja madala riskitasemega ettevõtet kontrollitakse vähemalt üks kord kolme aasta jooksul.

Järelevalve käigus hindab järelevalveametnik toidu, toiduga kokkupuutuvate materjalide ja esemete ning käitlemisettevõtte ja käitlemise vastavust õigusaktides sätestatud nõuetele. Samuti hinnatakse pakendite märgistuse vastavust ning pööratakse tähelepanu toidu jälgitavusele.

Järelevalve käigus võidakse võtta ka proove mee kvaliteedi (nt HMF, diastaasarv, niiskusesisaldus) hindamiseks. Samuti mee botaanilise ning geograafilise päritolu kindlakstegemiseks ja lisatud ehk võõrsuhkrute kindlakstegemiseks..

Proovi võtmisel vormistatakse proovivõtu protokoll. Analüüsitulemustest saadetakse käitlejale koopia või teavitatakse muul moel. Proovid võetakse käitleja kulul ehk proovimaterjali maksumust käitlejale ei kompenseerita.

Lisaks järelevalveproovidele võidakse proove võtta ka saasteainete seire jaoks.

Meehügieeni järelevalveametnikud hindavad järelevalve all olevate meekäitlemisettevõtete vastavust õigusaktide nõuetele ning hindamise tulemused vormistatakse JVISs.

Ametlike kontrollide kohta koostatakse aruandeid vastavalt vajadusele läbi JVISi kasutades *Business object* programmi.

3.3.1.8.11. Munapakenduskeskuste ja munatoodete käitlemisega tegelevate ettevõtete järelevalve korraldus

Kõik munapakenduskeskused, kus mune liigitatakse kvaliteedi- ja kaalukategooriatesse peavad omama tegevusluba. Samuti on tegevusluba vajalik ettevõtete puhul, kus toimub munade pakendamine (olenemata linnuliigist). Munapakenduskeskused peavad vastama toiduseaduses, Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EÜ) nr 852/2004, toiduainete hügieeni kohta, Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EÜ) nr 853/2004, millega sätestatakse loomset päritolu toidu hügieeni erieeskirjad, Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) nr 1308/2013, millega kehtestatakse põllumajandustoodete ühine turukorraldus ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrused (EMÜ) nr 922/72, (EMÜ) nr 234/79, (EÜ) nr 1037/2001 ja (EÜ) nr 1234/2007 ja Komisjoni määruses (EÜ) nr 589/2008, milles sätestatakse nõukogu määruse (EÜ) nr 1234/2007 üksikasjalikud rakenduseeskirjad munade turustusnormide kohta, toodud nõuetele.

Munatoodete käitlemisega tegelevad ettevõtted peavad omama tegevusluba. Nimetatud ettevõtted peavad vastama toiduseaduses, Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EÜ) nr 852/2004 II lisa, ning määruse 853/2004 III lisa 10 osa II peatüki ning Komisjoni määruses 589/2008 toodud nõuetele.

Ametlike kontrollide munapakenduskeskustes ja munatooteid tootvates ettevõtetes teostavad Veterinaar- ja Toiduameti piirkondlike keskuste järelevalveametnikud. Munapakenduskeskuste ja munatooteid tootvate ettevõtete järelevalvetegevuse planeerimine ja kontrollimise sagedus määratakse riskitaseme alusel. Munapakenduskeskusele ja munatooteid tootvatele ettevõttele omistatud riskitase määrab käitlemisettevõttes läbiviidavate ametlike kontrollide minimaalse sageduse kalendriaasta jooksul. Järelevalveametnik viib riski analüüsimist läbi vastavalt VTA peadirektori 21.12.2016 käskkirjaga nr 159 kinnitatud juhendile „Munapakenduskeskuse, munatooteid tootva ettevõtte ja meekäitlemisettevõtte ametlike kontrollide planeerimise juhendite kinnitamine“. Määratavaid riskitasemeid saab siinjuures olla kolm: kõrge, keskmine, madal. Ettevõttele omistatud riskitase määrab ettevõttes läbiviidavate ametlike kontrollide minimaalse sageduse kalendriaasta jooksul.

Minimaalne kontrolli sagedus vastavalt ettevõtte riskitasemele on:

Kõrge riskitase – munapakenduskeskust kontrollitakse vähemalt kaks korda aastas, munatooteid tootvat ettevõtet kontrollitakse vähemalt kolm korda aastas.

Keskmine riskitase – munapakenduskeskust kontrollitakse vähemalt üks korda aastas, munatooteid tootvat ettevõtet kontrollitakse vähemalt kaks korda aastas.

Madal riskitase – munapakenduskeskust kontrollitakse vähemalt üks kord kahe aasta jooksul, munatooteid tootvat ettevõtet kontrollitakse vähemalt üks korda aastas.

Järelevalve käigus hindab järelevalveametnik toidu, toiduga kokkupuutuvate materjalide ja esemete ning käitlemisettevõtte ja käitlemise vastavust õigusaktides sätestatud nõuetele. Samuti hinnatakse pakendite märgistuse vastavust ning pööratakse tähelepanu toidu jälgitavusele.

Järelevalve käigus võidakse võtta ka proove munade mikrobioloogiliseks hindamiseks ning proove ettevõtte hügieenitaseme hindamiseks. Proovi võtmisel vormistatakse proovivõtu protokoll. Analüüsitulemustest saadetakse käitlejale koopia või teavitatakse muul moel. Proovid võetakse käitleja kulul ehk proovimaterjali maksumust käitlejale ei kompenseerita. Lisaks järelevalveproovidele võidakse proove võtta ka *Salmonella spp* ja saasteainete seirete jaoks.

Järelevalve tulemused vormistatakse JVISs.

Ametlike kontrollide kohta koostatakse aruandeid vastavalt vajadusele läbi JVISi kasutades *Business object* programmi.

3.3.1.8.12. Käitleja enesekontrolli raames võetud proovide analüüsimiseks rakendatava kvaliteedisüsteemi nõuetele vastavuse hindamine

Käitleja enesekontrolli raames võetud proovide analüüsimiseks rakendatava asjakohase kvaliteedisüsteemi (edaspidi *EK-laboratoorium*) nõuetele vastavuse hindamist (järelevalvet) viiakse läbi vastavalt asjakohaste õigusaktide ja VTA käskkirjaga kehtestatud korrale.

EK-laboratooriumi hindamisi viib (viivad) läbi VTA keskasutuste poolt määratud järelevalveametnik(ud).

EK-laboratooriumi hindamist teostatakse vastavalt VTA käskkirjaga kinnitatud ametlike kontrollide plaanile, juhindudes enesekontrolliproovide analüüsimiseks rakendatava kvaliteedisüsteemi nõuetele vastavuse hindamise ametlike kontrollide korraldamise korrast. Järelevalvet teostatakse vastavalt kinnitatud sagedusele.

Kontrollimisel hinnatakse käitleja poolt enesekontrolli raames võetud proovide analüüsimisel rakendatavat asjakohast kvaliteedisüsteemi. Kvaliteedisüsteemi termini alla

kuuluvad organisatsiooniline struktuur, kohustused, menetlused, protsessid ja vahendid kvaliteedijuhtimise rakendamiseks.

Kontrollimise tulemused vormistatakse JVISs.

Ametlike kontrollide kohta koostatakse aruanded JVIS'ist *Business object* programmi kasutamisel saadud päringute andmete põhjal.

3.3.1.8.13. Jaekaubandusettevõtete järelevalve korraldus

Jaekaubandusettevõtete järelevalvet teostatakse vastavalt asjakohaste õigusaktide ja Veterinaar- ja Toiduameti peadirektori käskkirjadega kehtestatud korrale.

Tegevusluba toidu käitlemiseks jaekaubandusettevõttes peab olema järgmistel juhtudel:

- toatemperatuurist erineval temperatuuril hoitava toidu ehk eritemperatuuri vajava toidu jaemüük;
- teisaldatavas ja/või ajutises käitlemiskohas (näiteks müügitelgid, -kioskid ja -veokid) loomse toidu töötlemine, sealhulgas valmistamine, või pakendamine ja turustamine teisele käitlejale;
- toatemperatuurist erineval temperatuuril hoitava toidu ehk eritemperatuuri vajava toidu käitlemisel (toidu valmistamine ja/või serveerimine sh toidu kaasamüük).

Tegevusloa kohustusega ettevõtte ei tohi alustada toidu käitlemist enne järelevalveasutuse poolt väljastatava tegevusloa saamist.

Majandustegevusteade on vaja esitada jaekaubandusettevõttes toidu käitlemiseks järgmiste tegevuste puhul:

- eritemperatuuri mittevajava toidu käitlemine;
- pakendatud jäätise jaemüük;
- kuumade jookide valmistamine/serveerimine;
- toidu vahendamine, ka interneti- või postimüük;
- toidu käitlemine teisaldatavas või ajutises käitlemiskohas ;
- toidu müümine müügiautomaatides.

Ettevõtte ei tohi käidelda toitu enne majandustegevusteade esitamist.

Riikliku järelevalve ülesandeks on regulaarne järelevalve teostamine, et saada kinnitust toidu käitlemise nõuetekohasusest või rakendada meetmeid juhul, kui nõuetekohasus ei leia kinnitust. **Ametlike kontrollide sagedus** jaekaubandusettevõtetes määratakse **riskipõhiselt**.

Riskitaseme määramine viiakse läbi Veterinaar- ja Toiduameti piirkondliku keskuse järelevalveametniku poolt Veterinaar- ja Toiduameti poolt kinnitatud „Jaekaubandusettevõtte riskihindamise juhendi” alusel. Riskitaseme määramise eesmärk on tagada toiduohutuse seisukohalt kriitilisemate ettevõtete sagedasem järelevalve võrreldes ettevõtetega, mille riskitase pole nii kõrge.

Riskitaseme määramisel lähtutakse järgmistest riskiteguritest:

- ettevõtte käitlemisvaldkond;
- ettevõtte tegevused;
- käitlemisruumide võimalused;
- käideldav toidu liik;
- tarbija liik;
- tarbijate arv ja ettevõtte suurus;
- üldhügieeni olukord ettevõttes;
- enesekontrollisüsteemi toimimine;

- eelnevad järelevalvetulemused.

Juhendi alusel eelnimetatud riskitegureid arvestades ettevõttele omistatud riskitase on aluseks **ettevõtte minimaalsele järelevalve sagedusele järgnevalt:**

- kõrge riskiga ettevõtetes minimaalne järelevalve teostamise sagedus on vähemalt 2 korda aastas;
- keskmise riskiga ettevõtetes minimaalne järelevalve teostamise sagedus on vähemalt 1 kord aastas;
- madala riskiga ettevõtetes minimaalne järelevalve teostamise sagedus on vähemalt üks kord kolme aasta jooksul;
- väga madala riskiga ettevõtete puhul planeeritud sagedus puudub, vajadusel tehakse suunatud järelevalvet (näiteks vihje/kaebuse korral).

Järelevalvet jaekaubandusettevõtetes teostavad Veterinaar- ja Toiduameti piirkondliku keskuse järelevalveametnikud vastavalt järelevalveplaanile. Järelevalvet teostatakse üldjuhul etteteatamata. Järelevalve käigus hindab järelevalveametnik toidu, toiduga kokkupuutuvate materjalide ja esemete ning käitlemisettevõtte ja käitlemise vastavust toidualastes õigusaktides sätestatud nõuetele. Jaekaubandusettevõtted peavad vastama toiduseaduses ja Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EÜ) nr 852/2004, toiduainete hügieeni kohta, sätestatud nõuetele ning samuti asjakohaselt teistes toidualastes õigusaktides sätestatud nõuetele.

Ametlike kontrollide tulemused vormistatakse JVISs.

Ametlike kontrollide kohta koostatakse aruandeid vastavalt vajadusele läbi JVISi kasutades *Business object* programmi.

Järelevalve käigus võtavad Veterinaar- ja Toiduameti piirkondliku keskuse järelevalveametnikud toidust, vajadusel (näit toidutekkelise nakkushaiguspuhangu kahtluse korral) pindadelt ja seadmetelt proove hindamaks toidu nõuetekohasust. Proove võetakse vastavalt Veterinaar- ja Toiduameti poolt kinnitatud korra kohaselt. Proovivõtu tulemused kantakse JVISi vastavalt Veterinaar- ja Toiduameti poolt kinnitatud käskkirjadega kehtestatud korrale. Kui analüüsitud proov osutub mittenõuetekohaseks, teeb järelevalveametnik käitlemisettevõttele sellekohase ettekirjutuse, milles juhib tähelepanu õigusrikkumisele, esitab nõude õigusrikkumise likvideerimise kohta ning toit, mis võib olla ohtlik inimese tervisele, kutsutakse turult tagasi.

Ühtsetel printsiipidel põhineva ja nõuetekohase järelevalve tagamiseks on koostatud juhendmaterjale (nt kontrollakti juurde kuuluv abistav küsimustik ja selles toodud nõuete sisu ja hindamine), mis on kinnitatud Veterinaar- ja Toiduameti peadirektori käskkirjaga. Samuti korraldatakse samal eesmärgil Veterinaar- ja Toiduameti kohaliku asutuse järelevalveametnikele nõudpidamisi ja koolitusi.

3.3.1.8.14. Eraelamus toidu regulaarne valmistamine turuleviimiseks

Eraelamus toidu käitleja on füüsiline või juriidiline isik, kes tegeleb turustamise eesmärgil regulaarse toidu valmistamisega kohas, mida **põhiliselt kasutatakse eraelamuna**.

Võimaldamaks järelevalveasutusele vajalikku informatsiooni toidu käitlemiskoha kontrollimiseks, tuleb enne eraelamus toidu valmistamisega turuleviimise eesmärgil

alustamist Veterinaar- ja Toiduametit oma tegevusest teavitada esitades vastavasisulise majandustegevusteate. Turuleviimise eesmärgil eraelamus toidu valmistamisest **teavitamise kohustus** tuleneb toiduseaduse § 8 lõikest 2. Teavitama peab ruumidest, mida üldjuhul kasutatakse eraelamuna, kuid kus toimub regulaarne toidu valmistamine müügiks otse tarbijale.

Juhul kui eraelamus valmistatavat loomset toitu **turustatakse teisele käitlejale** (kauplusele, kohvikule vms), peab ettevõttel olema selleks tegevusluba.

Eraelamus toidu käitlejate järelevalvet teostatakse vastavalt asjakohaste õigusaktide ja Veterinaar- ja Toiduameti peadirektori käskkirjadega kehtestatud korrale.

Ettevõtete ametlike kontrollide läbiviimine sõltub ettevõtte riskitasemest. Riskitasemeid on kokku kaks: madal ja väga madal.

Ettevõtete määramine riskitasemetesse saadakse riskianalüüsi tulemusena, kus lähtutakse toiduohutuse baaskriteeriumitest ning arvestatakse käitlemisvaldkonnast tulenevat tegevust, käideldava toidu liiki, tarbija liiki, ettevõtte suurust.

Ettevõtete minimaalne kontrollimise sagedus on järgmine:

- Teavitusjärgne kontroll, mida rakendatakse igat tüüpi (madala või väga madala riskiga) ettevõtete puhul
- Plaaniline kontroll, mida rakendatakse madala riskiga ettevõtete puhul

Teavitusjärgne kontroll viiakse läbi:

- madala riskiga ettevõtetes mitte hiljem kui kahe kuu jooksul peale teatise saamist
- väga madala riskiga ettevõttes mitte hiljem kui kuue kuu jooksul peale teatise saamist

Plaanilist kontrolli viiakse läbi madala riskiga ettevõtetes sagedusega üks kord aastas.

Plaaniväliseid kontrolle teostatakse kõiki tüüpi ettevõtetes vastavalt tekkinud vajadusele/olukorrale.

Järelevalvet teostavad Veterinaar- ja Toiduameti piirkondliku keskuse järelevalveametnikud vastavalt järelevalveplaanile, mis koostatakse Veterinaar- ja Toiduameti peadirektori poolt käskkirjaga kinnitatud juhiste alusel. Järelevalvet teostatakse üldjuhul ette hoiatamata.

Eraelamud peavad vastama toiduseaduses ja Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EÜ) nr 853/2004, toiduainete hügieeni kohta, sätestatud nõuetele ning samuti asjakohaselt teistes toidualastes õigusaktides sätestatud nõuetele.

Järelevalve tulemused vormistatakse JVISs. Järelevalve käigus võidakse võtta ka proove. Proovi võtmisel vormistatakse proovivõtu protokoll. Proovivõtutulemused kantakse Järelevalveanalüüside Registrisse vastavalt Veterinaar- ja Toiduameti poolt kinnitatud korrale.

Ametlike kontrollide kohta koostatakse aruandeid vastavalt vajadusele läbi JVISi kasutades *Business object* programmi.

3.3.1.8.15. Zoonooside seire

Zoonooside seire on zoonooside, zoonoossete haigusetekiitajate (viirus, bakter, seen, parasiit või bioloogiline isend) ja nendega seotud ravimresistentsuse esinemist käsitlevate andmete kogumise, analüüsimise ja avaldamise süsteem. Seire hõlmab andmete kogumist zoonooside

ja zoonoosete haigustekitajate esinemise kohta loomadel, toidus, söötades ja inimestel, mis on vajalik zoonooside arengute ja allikate kindlaks määramiseks.

Loomatauditõrje seaduse § 29³ lg 1 alusel korraldab zoonooside seiret Veterinaar- ja Toiduamet. Seire korraldamisel teeb Veterinaar- ja Toiduamet koostööd inimestel levivate zoonooside epidemioloogia osas Terviseametiga.

Seire korraldamise nõuded kehtestab põllumajandusministri 8. juuli 2005. a [määrus nr 79](#) "Nõuded zoonooside seire korraldamise kohta". Määruses on arvestatud Euroopa Parlamendi ja EL Nõukogu direktiivi 2003/99/EÜ, zoonooside ja zoonootilise toimega mõjurite seire kohta, millega muudetakse nõukogu otsust 90/424/EMÜ ja tühistatakse nõukogu direktiivis 92/117/EMÜ sätestatud nõuded. Määruse eesmärgiks on tagada zoonooside, zoonoosete haigustekitajate ja nendega seotud ravimresistentsuse seire, mis võimaldab koguda ravimresistentsuse asjakohaste tendentside ja allikate hindamiseks vajalikku teavet.

Zoonoosid ja zoonoossed haigustekitajad, mida seire hõlmab:

- 1) Brutselloos ja selle tekitajad
- 2) Kampülobakterioos ja selle tekitajad
- 3) Ehhinokokoos ja selle tekitajad
- 4) Listerioos ja selle tekitajad
- 5) Salmonelloos ja selle tekitajad
- 6) Trihhinelloos ja selle tekitajad
- 7) Tuberkuloos, mida põhjustab *Mycobacterium bovis*
- 8) Verotoksiline *Escherichia coli*
- 9) Gripiviirus (lindude gripp)
- 10) Marutaud.

VTa võib korraldada seiret ka teiste zoonooside ja zoonoosete haigustekitajate puhul, kui epidemioloogiline olukord seda eeldab.

Zoonooside ja zoonoosete haigustekitajate seire toimub toiduahela etapis või etappides, mis on teatud zoonoosi või zoonosse haigustekitaja puhul kõige asjakohasem. Toiduahela etappideks on kõik sööda- ja toidukäitlemise etapid alates esmatootmisest kuni turustamiseni lõpptarbijale.

Veterinaar- ja Toiduamet teostab zoonooside seiret alates 2002. aastast.

Salmonelloositekitajatega saastunud loomsete saaduste tarbimine põhjustab inimestel salmonelloosi. Kooskõlas põllumajandusministri 20. mai 2013 a. [määruse nr 39](#) "Salmonellooside tõrje eeskiri" § 3-ga ja põllumajandusministri 8. juuli 2005. a [määrusega nr 79](#) "Nõuded zoonooside seire korraldamise kohta" koostab Veterinaar- ja Toiduamet *Salmonella* ja teiste zoonoosete haigustekitajate seirekava ja teostab järelevalvet selle täitmise üle.

Zoonooside seire plaan loomse päritoluga toidus 2019. a hõlmab:

- 1) *Salmonella* ja STEC seire tapamajas (siga, veis);
- 2) *Salmonella* seire linnutapamajas;

- 3) *Salmonella* ja *Campylobacter* seire broilerite tapamajas;
- 4) *Salmonella* seire lihalõikusettevõtetes (siga, veis);
- 5) *Salmonella* seire linnuliha lihalõikusettevõtetes.

Zoonooside seire plaani koostamisel lähtutakse tapamajadest proovide võtmisel Euroopa Toiduohutusameti raportist „*Development of harmonised survey methods for food-borne pathogens in foodstuffs in the European Union*” ning eelmise aasta tapmismahutudest. Lihalõikusettevõttes on seire sageduse planeerimise aluseks ettevõtte toodangumaht.

Salmonella avastamise korral loomseid saadusi käitlevas ettevõttes tuleb välja selgitada ettevõtte saastumise ulatus, selle allikad ja levikuteed ja need põhjaliku puhastamise ja desinfitseerimisega kõrvaldada.

VTa keskasutuse toiduosakonna zoonooside peaspetsialist koostab analüüsitulemustest koondkokkuvõtte ning see lisatakse VTA kodulehele.

Ülevaade *Salmonella* seire käigus võetud proovide analüüsitulemuste kohta aastatel 2002-2018 ja ülevaade *Campylobacteri* seire käigus võetud proovide analüüsitulemuste kohta aastatel 2005-2018 on leitavad [VTA koduleheküljel](#).

3.3.1.8.16. Mikroobide antibiootikumiresistentsuse seire

Mikroobide antibiootikumiresistentsuse all mõeldakse teatavat liiki mikroorganismide võimet jääda ellu või isegi kasvada antimikroobse aine teatud kontsentratsioonil, mis on tavaliselt piisav sama liiki mikroorganismide kasvu pidurdamiseks või nende hävitamiseks. Mikroobide antibiootikumiresistentsuse seirel kogutavad andmed sisaldavad informatsiooni veistel, sigadel ja kodulindudel ning nendelt pärinevatel loomsetel saadustel esinevate *Salmonella* spp., *E.coli*, laia spektriga β -laktamaasi tootva *E.coli* ja karbapenemaasi tootva *E.coli*, *Enterococcus faecium* ja *Enterococcus faecalis*, *Campylobacter jejuni* ja *Campylobacter coli* isolaatide valikrühma kohta.

Mikroobide antibiootikumiresistentsuse seire plaani koostamisel lähtutakse Komisjoni rakendusotsusest, 12. november 2013, zoonootiliste ja kommensaalsete bakterite antimikroobse resistentsuse seire ja aruandluse kohta ([2013/652/EL](#)).

Mikroobide antibiootikumiresistentsuse seire proove võetakse vastavalt Veterinaar- ja Toiduameti poolt kinnitatud korra kohaselt.

Zoonooside ning mikroobide antibiootikumiresistentsuse seire proovivõtu tulemused kantakse Järelevalveanalüüside Registrisse vastavalt Veterinaar- ja Toiduameti poolt kinnitatud käskkirjadega kehtestatud korrale.

3.3.1.8.17. Toidutekkelised nakkushaiguspuhangud

Toidutekkeliste nakkushaiguspuhangute menetlemine toimub vastavalt Veterinaar- ja Toiduameti ning Terviseameti vahel sõlmitud koostöölepingus sätestatud korrale. Vastavalt põllumajandusministri 07. juuli 2005. a [määrusele nr 78](#) iga aasta 31. märtsiks esitab Terviseamet Veterinaar- ja Toiduametile eelneva kalendriaasta jooksul teostatud

toidutekkeliste haiguspuhangute epidemioloogiliste uurimiste tulemuste kohta koostatavas aruandes kajastavate andmete loetelu. Määruses on arvestatud Euroopa Parlamendi ja EL Nõukogu direktiivi 2003/99/EÜ, zoonooside ja zoonootilise toimega mõjurite seire kohta, millega muudetakse nõukogu otsust 90/424/EMÜ ja tühistatakse nõukogu direktiivis 92/117/EMÜ sätestatud nõuded.

Iga aasta 31. maiks esitab Veterinaar- ja Toiduamet Euroopa Komisjonile ülevaate eelnenud kalendriaasta jooksul registreeritud zoonooside, zoonoossete haigusetkitajate ja nendega seotud mikroobide antibiootikumiresistentsuse tendentside ja allikate ning toidutekkeliste haiguspuhangute kohta.

Info zoonooside seire, mikroobide antibiootikumiresistentsuse seire ja registreeritud toidutekkeliste nakkushaiguspuhangute kohta on leitav:

Eesti zoonooside aruanded eesti keeles on leitavad [VTA koduleheküljel](#) ning Eesti zoonooside aruanded inglise keeles on leitavad [EFSA koduleheküljel](#).

3.3.1.9 Keemiline ohutus

3.3.1.9.1. Lisaained

Lisaainete valdkonnas kontrollitakse toidus lisaainete kasutamist toidu tootmise, ladustamise ning jaekaubanduse etappides. Toidu tootmise etapis kontrollivad piirkondlike keskuste järelevalveametnikud rutiinse järelevalve käigus käitlemisettevõttes toodetavas toidus pisteliselt lisaainete kasutamise vastavust õigusaktidele. Kontrollimise tulemused vormistatakse peadirektori käskkirjaga kinnitatud kontrollakti vormil. Toidu lisaainete kasutamise vastavust õigusaktidele kontrollitakse ka toidu analüüsimise kaudu tootmise, turustamise, hulgimüügi ning jaekaubanduse etappides.

Proovivõtu plaani ja juhendi koostab kohalikele asutustele VTA keskasutuse toiduosakonna peaspetsialist. Proovivõtu plaani ja juhendi koostamisel ja maatriksite planeerimisel võetakse arvesse eelmiste aastate järelevalve tulemusi, arvestatakse maatriksitega, millele on õigusaktidega kehtestatud piirnormid ning proove võetakse võimalusel ka nende lisaainete uurimiseks, millele teostatakse Euroopa Toiduohutusameti poolt lähiaastatel riskipõhist ümberhindamist. Proovivõtu juhend sisaldab proovivõtu üldiseid põhimõtteid ja meetodeid ning analüüsitulemuste hindamise printsiipe.

Proove võtavad piirkondlike keskuste järelevalveametnikud. Võimalusel ühildatakse proovivõtt käitlemisettevõtte plaanilise kontrolliga.

Järelevalvetoimingud ja ka proovivõtt teostatakse üldjuhul käitlejat eelnevalt hoiatamata ja nende läbiviimise eest tasub käitleja tunnipõhist järelevalvetasu. Kui toidus ületab mõni leitud lisaaine lubatud piirnormi (ja teatud juhtudel võib toidul olla tervist kahjustav mõju), siis teeb järelevalveametnik käitlemisettevõttele ettekirjutuse, milles juhib tähelepanu õiguserikkumisele, esitab nõude õiguserikkumise lõpetamiseks ning toit kõrvaldatakse turult. Keskasutuse toiduosakonna peaspetsialist teostab analüüsitulemuste põhjal riskihindamise ning kui selgub, et toit on tervistkahjustava mõjuga, siis koostatakse keskasutuse kauplemise ning impordi ja ekspordi osakonna peaspetsialisti ja piirkondliku keskuse vastava spetsialisti poolt RASFF teade.

Analüüsitulemusi on järelevalveametnikud kohustatud kandma JVISi, mis võimaldab keskasutusel saada ülevaate planeeritud proovide võtmisest ja analüüsitulemustest. VTA keskasutuse toiduosakonna peaspetsialist koostab analüüsitulemustest koondkokkuvõtte

ning see lisatakse VTA kodulehele. Tulemused võetakse arvesse järgneva aasta plaanide koostamisel.

Toidu lisaainete proove analüüsitakse Põllumajandusuuringute Keskuses, Terviseameti Tartu laboratooriumis ja Veterinaar- ja Toidulaboratooriumi Tartu laboris, kellega on vastava töö teostamiseks sõlmitud lepingud.

3.3.1.9.2. Uuendtoit

Uuendtoidu või toidu uuendkoostisosa all mõistetakse toitu või toidu koostisosa, mida ei ole enne 15. maid 1997. a Euroopa Liidus olulisel määral inimese toiduna kasutatud.

Uuendtoidu käitlemist reguleerib Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 2015/2283.

Euroopa Liidus on vaja uuendtoidu turustamiseks luba. Loa saamiseks tuleb esitada taotlus Euroopa Komisjonile, kes vajadusel edastab selle hindamiseks EFSAle.

Kui toit on traditsiooniline toit kolmandas riigis, siis tuleb Euroopa Komisjonile esitada teatis, mis edastatakse samuti EFSAle hindamiseks. Teatisega tuleb tõendada, et toitu on kasutatud kolmandas riigis ohutult ja olulisel määral vähemalt 25 aasta jooksul.

Ettevõtetal on õigus pöörduda VTA poole toidu uuendtoidu staatuse kindlakstegemiseks.

Uuendtoite ja nende märgistust kontrollitakse pisteliselt toidulisandite/eritoitude teavitamisel, üldise järelevalve käigus ning vihjete/kaebuste korral.

Keskasutuse tasandil tegeleb antud valdkonnaga 1 ametnik.

Uuendtoidu valdkonda puudutav teave käitlejatele on leitav VTA kodulehelt: <http://www.vet.agri.ee/?op=body&id=684>

3.3.1.9.3. Saasteained

VTA teostab **saasteainete seiret riiklike seireprogrammide alusel**. Riiklikud seireprogrammid on proovivõtu programmid, mille eesmärgiks on toidu ohutuse ja kvaliteedi alase olukorra jälgimine ja inimtervisele ohtliku toidu avastamine. Seireprogramme koostatakse kooskõlas Eesti ja Euroopa Liidu seadusandlusest tulenevate nõuetega.

Tagamaks ohutuse jälgimist kogu toiduahela vältel, võetakse erinevates programmides proove nii elusloomadelt kui ka toidust. Analüüse teostavad TA, PMK ning VTLi laborid.

Seirete tulemusi saab vaadata Veterinaar- ja Toiduameti veebilehelt:

<http://www.vet.agri.ee/?op=body&id=682>

3.3.1.9.3.1. Saasteainete seire loomses toidus

Veterinaar- ja Toiduamet vastutab saasteainete seireprogrammi koostamise ja koordineerimise eest. **Saasteainete seiret reguleerib** põllumajandusministri 6. jaanuari 2003. a [määrus nr. 1](#) “Loomses toidus saasteainete riikliku järelevalve reguleerimise kord

ning kontrollproovide võtmise ja analüüsimise meetodid”. Antud määruses on toodud ka igal aastal loomades ning loomses toidus uuritavate saasteainete loetelu.

VTA piirkondlikud keskused korraldavad seireproovide võtmist elusloomadelt, loomsetest saadustest ja ka söödast.

Seire käigus tuvastatud keelatud aine kasutamise või kehtestatud piirnормi ületavas koguses veterinaarravimijäägi või muude saasteainete esinemise puhul korraldavad VTA piirkondlike keskuste ametnikud koostöös VTA keskasutusega nõuetele mittevastavate tulemuste esinemise põhjuste väljaselgitamise vastavalt VTA peadirektori poolt kinnitatud juhiste kohaselt.

Informatsioon iga-aastaste seireplaanide ja seire tulemuste kohta asub aadressil:

<http://www.vet.agri.ee/?op=body&id=823>

Kõik seireproove analüüsivad laboratooriumid on akrediteeritud Eesti Akrediteerimiskeskuse poolt ja vastavad EVS-EN ISO 17025 nõuetele. Kõik analüüsimeetodid on valideeritud kas vastavalt Komisjoni otsusele 2002/657/EÜ, millega rakendatakse nõukogu direktiivi 96/23/EÜ analüüsimeetodite tulemuslikkuse ja tulemuste tõlgendamise osas, või on valideerimisel kasutatud teisi spetsiifilisemaid õigusakte.

Seire korraldamist reguleerivad VTA peadirektori käskkirjaga kinnitatud vastavad protseduurid ja juhendid:

- 29.12.2014. a VTA peadirektori käskkiri nr 209 Juhendi „Nõuetele mittevastava saasteainete seire või post mortem proovi edasise uurimise raporti täitmine“
- 05.07.2011. a VTA peadirektori käskkirjaga nr 130 kinnitatud juhend „Saasteainete seireplaanis ettenähtud proovide võtmine loomsest toidust ja põllumajandusloomadelt“

3.3.1.9.3.2. Saasteainete järelevalve mitteloomses toidus ja imiku- ja väikelapsetoidus

VTA toiduosakonna peaspetsialist koostab igaks kalendriaastaks saasteainete proovivõtuplaani ja täiendab vajadusel proovivõtu juhendit.

Plaani koostamisel lähtutakse eelmiste aastate tulemustest; maatriksitest, millele on õigusaktidega kehtestatud piirnormid (määrus 1881/2006); RASFF teadetest; erinevatest Komisjoni seiresoovitustest ja võimalusel lisatakse plaani saasteained, millele teostatakse Euroopa Toiduohutusameti poolt lähiaastatel riskipõhist hindamist või millele on plaanis kehtestada või muuta piirnorme. Samuti lisatakse plaani uuringuid, mida teostatakse, et kontrollida eksportturgude nõuetele vastavust.

Proovivõttu planeeritakse tootmise, hulgimüügi ja jaemüügi etappidel. Proove võtavad piirkondlike keskuste järelevalveametnikud.

Võimalusel ühildatakse proovivõtt käitlemisettevõtte plaanilise kontrolliga.

Järelevalvetoiminguid ja proovivõttu teostatakse üldjuhul käitlejat eelnevalt ette hoiatamata ja nende läbiviimise eest tasub käitleja tunnipõhist järelevalvetasu.

Kui toidus ületab mõni saasteaine kehtestatud piirnормi, siis teeb järelevalveametnik käitlemisettevõttele ettekirjutuse, milles juhib tähelepanu õiguserikkumisele, esitab nõude

õiguserikkumise lõpetamiseks ning toit kõrvaldatakse käibelt. Kui nõuetele mittevastav toit ei ole Eesti päritolu või on seda toitu müüdud mõnda teise riiki, siis koostatakse keskasutuse kauplemise ning impordi ja ekspordi osakonna peaspetsialisti ja piirkondliku keskuse vastava spetsialisti poolt RASFF teade.

Analüüsitulemusi on järelevalveametnikud kohustatud kandma JVIS andmebaasi, mis võimaldab keskasutusel saada ülevaate planeeritud proovide võtmisest ja analüüsitulemustest. VTA keskasutuse toiduosakonna peaspetsialist koostab analüüsitulemustest koondkokkuvõtte ning see lisatakse VTA kodulehele. Tulemused võetakse arvesse järgneva aasta plaanide koostamisel.

Proove analüüsitakse Terviseameti Tartu laboris, Veterinaar- ja Toidulaboratooriumi Tartu laboris ja Põllumajandusuuringute Keskuse laboris, kellega on vastava töö teostamiseks sõlmitud lepingud.

Analüüsitulemused edastatakse Euroopa Toiduohutusametile viimase nõutud vormis.

3.3.1.9.3.3. Dioksiinide seire

Kogu Euroopa Liidus on eesmärgiks seatud koguda usaldusväärseid andmeid dioksiinide, furaanide, dioksiinilaadsete PCBde ja mittedioksiinilaadsete PCBde sisalduse kohta erinevates toiduainetes, et saada ülevaade nende ainete sisaldusest erinevates toidumaatriksites.

Dioksiinide ja PCBde piirnormid on kehtestatud komisjoni määrusega nr 1881/2006.

Varasemad dioksiinide seire aruanded on kättesaadavad Veterinaar- ja Toiduameti koduleheküljel: <http://www.vet.agri.ee/?op=body&id=821>

2019.aastal korraldab Veterinaar-ja Toiduamet saasteainete kotrollprogrammi raames dioksiinide ja PCBde seiret, proove võtavad VTA järelevalveametnikud ja proovid saadetakse analüüsimiseks välisriigi akrediteeritud laboratooriumisse.

Seirega hõlmatud toidugrupid on: liha, kala ja kalandustooted, kalamaksaõli, piim, või, kanamunad, rapsiõli.

3.3.1.9.3.4. Taimekaitsevahendite jäägid

VTA toiduosakonna peaspetsialist koostab igaks kalendriaastaks taimekaitsevahendite jääkide sisalduse uurimiseks proovivõtuplaani ja proovivõtu juhendi. Plaani koostamisel lähtutakse õigusaktidest tulenevatest kohustustest uurida tarbija kokkupuudet erinevate taimekaitsevahendite jääkidega (aluseks igal aastal uus rakendusmäärus ja 396/2005), samuti võetakse arvesse eelnevate aastate analüüsitulemusi ja Eestiga seotud RASFF teateid. Proovivõtu juhend sisaldab proovivõtu üldiseid põhimõtteid ja meetodeid (Põllumajandusministri 11.11.2014 määrus nr 99). Proovivõtu plaan esitatakse ka Euroopa Komisjonile ja Euroopa Toiduohutusametile vastavalt määrusele 396/2005.

Proovivõtt planeeritakse esmatootmise, tootmise, hulgimüügi ja jaemüügi etappides. Järelevalve proove võtavad piirkondliku keskuse järelevalveametnikud.

Võimalusel ühildatakse proovivõtt käitlemisettevõtte plaanilise kontrolliga.

Järelevalvetoiminguid ja ka proovivõttu teostatakse üldjuhul käitlejat eelnevalt hoiatamata ja nende läbiviimise eest, v.a. Põllumajandusameti poolt läbiviidavad kontrollid, tasub käitleja tunnipõhist järelevalvetasu.

Kui toidus ületab mõni leitud taimekaitsevahendi jääk kehtestatud piirnormi siis teeb järelevalveametnik käitlemisettevõttele ettekirjutuse, milles juhib tähelepanu õiguserikkumisele, esitab nõude õiguserikkumise lõpetamiseks ning toit kõrvaldatakse turult. Kui nõuetele mittevastav toit ei ole Eesti päritolu või on seda toitu müüdud mõnda teise riiki, siis koostatakse keskasutuse kauplemise ning impordi ja ekspordi osakonna peaspetsialisti ja piirkondliku keskuse vastava spetsialisti poolt RASFF teade.

Analüüsitulemused on piirkondliku keskuse järelevalveametnikud kohustatud kandma JVIS andmebaasi, mis võimaldab keskasutusel saada ülevaate planeeritud proovide võtmisest ja analüüsitulemustest. Tulemused võetakse arvesse järgneva aasta plaanide koostamisel ning JVIS-i kantud andmete baasil koostab keskasutuse peaspetsialist Euroopa Toiduohutusametile esitatavate andmete raporti.

Proove analüüsitakse Põllumajandusuuringute Keskuse ja Terviseameti Tartu laborites, kellega on vastava töö teostamiseks sõlmitud lepingud.

Taimekaitsevahendite jääkide uurimine toimub vastavalt koostöölepingule koos Põllumajandusametiga. Selle alusel kohustuvad mõlemad pooled teineteist viivitamatult teavitama Eesti päritolu toidu ja mahepõllumajanduslikult toodetud toidu taimekaitsevahendite jääkide ülenormatiivsest tulemusest, et operatiivselt tegutseda ja hinnata rikkumiste põhjuseid. VTA kohustub edastama Põllumajandusametile andmeid ka selliste analüüsitulemuste korral, kus on kasutatud Eestis mitte kasutada lubatud taimekaitsevahendi toimeainet (olenemata piirnormi ületusest). Teavitamiseks on vastav teatise vorm. Samuti on koostöölepingus sätestatud kord, kuidas Põllumajandusameti taimekaitse ja väetiste osakond edastab teostatud taimekaitsevahendite jääkide analüüsitulemused VTA-le. VTA koostab koondkokkuvõtte VTA ja Põllumajandusameti analüüsitulemustest ning kokkuvõtte lisatakse VTA kodulehele ja edastatakse Euroopa Toiduohutusametile viimase nõutud kujul (vastavalt rakendusmäärusele ja 396/2005).

Lisaks VTA koordineeritud proovivõtuplaanile võtab proove taimsetest materjalidest ka Põllumajandusamet juhul kui on kahtlus, et taimekaitsevahendit on kasutatud mitte-eesmärgipäraselt, rikutud on ooteaegu või kasutatud on Eestis turule mittelubatud või võltsitud taimekaitsevahendit või piraattoodet. Seega on Põllumajandusameti üks eesmärk proove võtta juhul, kui on tegemist taimekaitsevahendite või nende kasutamise nõuete rikkumiste kahtlusega konkreetse ettevõtte või isiku poolt.

Taimekaitsevahendite kasutamise nõuete täitmise ja nende jääkide kontrollimiseks koostab Põllumajandusameti taimekaitse ja väetiste osakond **igaks aastaks taimekaitse valdkonna tegevuskava ja tööplaani**, kus lisaks ettevõtete korralise kontrolli plaanile kavandatakse riskianalüüsi alusel proovide võtmine taimekaitsevahendite jääkide määramiseks taimses toodangus maakondade lõikes. Proovide võtmist teostavad maakonnas järelevalvet teostavad ametnikud.

Kontrollitoimingute läbiviimiseks on ametnikud varustatud käsiraamatuga, mis sisaldab ülevaadet valdkonda reguleerivatest õigusaktidest, juhendeid kontrollitoimingute läbiviimiseks, dokumentide (protokollide) vorme ja nende täitmise ning andmete infosüsteemi (PMAIS) sisestamise juhendeid ning tööohutusnõudeid. Käsiraamatutes sisalduvaid juhendeid muudetakse vastavalt vajadusele, s.h. tulenevalt muudatustest seadusandluses, inspektoritelt saadud tagasisidest jne. Tööjuhiste ajakohastamise eest vastutavad protsessi omanikud, käsiraamatu kinnitab osakonnajuhataja.

Alates 2017. aastast on kasutusel uus valdkonna infosüsteem PMAIS, mis muu hulgas võimaldab kiiremat andmetöötlust, sh riskide hindamist.

Põllumajandusameti eesmärk on proove võtta tulenevalt hinnatud riskidest või kui on tegemist rikkumiste kahtlusega konkreetse ettevõtte või isiku poolt (kasutatud Eestis turule mitte lubatud taimekaitsevahendit vms).

Proovivõtuplaan hõlmab peamiselt köögivilju, puuvilju ja marju (maasikad), aga proove on võetud ka teraviljast ja rapsist. Neile lisanduvad proovid, mida võetakse kahtluse või kaebuse korral. Proove analüüsitakse Põllumajandusuuringute Keskuse jääkide ja saasteainete laboratooriumis.

Täpsem ülevaade valdkonna pika- ja lühiajalistest eesmärkidest, õiguslikest alustest, kontrollsüsteemist, sõlmitud koostöölepingutest, riskidest ja kontrolliprioriteetidest, kindlustatusest tööjõuga ja koolitusprioriteetidest on toodud PMA peadirektori poolt kinnitatud taimekaitse valdkonna tegevuskavas.

Tegevusprioriteetid PMA-s

- Eesti kui EL referentriigi ülesannete täitmine ja toimeainete metribusiin, *Phlebiopsis gigantea* ja *Streptomyces* K61 hindamise lõpuni viimine; toimeaine kvinmeraak hindamise alustamine;
- koostöös Aiandusliiduga lahenduste leidmine väikese ja vähe levinud kultuuride taimekaitse vajadustele, et vältida erakorraliste lubade väljastamist;
- õitsvate taimede (raps) kasvuaegne kontroll;
- taimekaitse eriolukordadeks ajutiste lubade piiratud kasutamise kontroll;
- väga mürgiste taimekaitsevahendite kasutamise kontroll ;
- mittepõllumajanduslike taimekaitsevahendite kasutajate kontroll (karuputke tõrje, teehooldus, raudteede ümbrus, haljasalad jm), sh infopäevade korraldamine teadlikkuse tõstmiseks;
- etteteatamata kontrollid;
- teavitustöö suunatuna taimekaitsevahendite turustuskohadele ja taimekaitsevahendite kasutajatele (sh mittepõllumajanduslik kasutamine);
- uue infosüsteemi (PMAIS) kasutuselevõtmine ja töösse rakendamine, sh teavitustöö klientidele ja kasutajate juhendamine.

3.3.1.9.3.5. Mükotoksiinid

VTa toiduosakonna peaspetsialist koostab igaks kalendriaastaks mükotoksiinide proovivõetuplaani ja proovivõtu juhendi. Plaani koostamisel lähtutakse eelmiste aastate tulemustest: maatriksitest, millele on õigusaktidega kehtestatud piirnormid (määrus 1881/2006); RASFF teadetest, Euroopa Komisjoni seiresoovitustest ja võimalusel lisatakse mükotoksiinid, millele teostatakse Euroopa Toiduohutusameti poolt lähiaastatel riskipõhist hindamist. Proovivõtu juhend sisaldab proovivõtu üldiseid põhimõtteid ja meetodeid (kooskõlas määrusega 401/2006) ning analüüsitulemuste hindamise printsiipe (kooskõlas määrusega 401/2006). Proovivõttu planeeritakse tootmise, hulgi- ja jaemüügi etappidel. Proove võtavad piirkondliku keskuse järelevalveametnikud. Võimalusel ühildatakse proovivõtt käitlemisettevõtte plaanilise kontrolliga.

Järelevalvetoiminguid ja proovivõttu teostatakse üldjuhul käitlejat eelnevalt hoiatamata ja nende läbiviimise eest tasub käitleja tunnipõhist järelevalvetasu.

Kui proovis ületab mõni mükotoksiin kehtestatud piirnormi, siis teeb järelevalveametnik käitlemisettevõttele ettekirjutuse, milles juhib tähelepanu õiguserikkumisele, esitab nõude õiguserikkumise lõpetamiseks ning toit kõrvaldatakse turult. Kui nõuetele mittevastav toit ei ole Eesti päritolu või on seda toitu müüdud mõnda teise riiki, koostatakse keskasutuse kauplemise ning impordi ja ekspordi osakonna peaspetsialisti ja piirkondliku keskuse vastava spetsialisti poolt RASFF teade.

Analüüsi tulemusi on järelevalveametnikud kohustatud kandma JVIS andmebaasi, mis võimaldab keskasutusel saada ülevaate planeeritud proovide võtmisest ja analüüsitulemustest. VTA keskasutuse toiduosakonna peaspetsialist koostab analüüsitulemustest koondkokkuvõtte ning see lisatakse VTA kodulehele. Tulemused võetakse arvesse järgneva aasta plaanide koostamisel.

Proove analüüsitakse Põllumajandusuuringute Keskuses ja Terviseameti Tartu laborites, kellega on vastava töö teostamiseks sõlmitud lepingud.

Analüüsitulemused edastatakse Euroopa Toiduohutusametile viimase nõutud vormis.

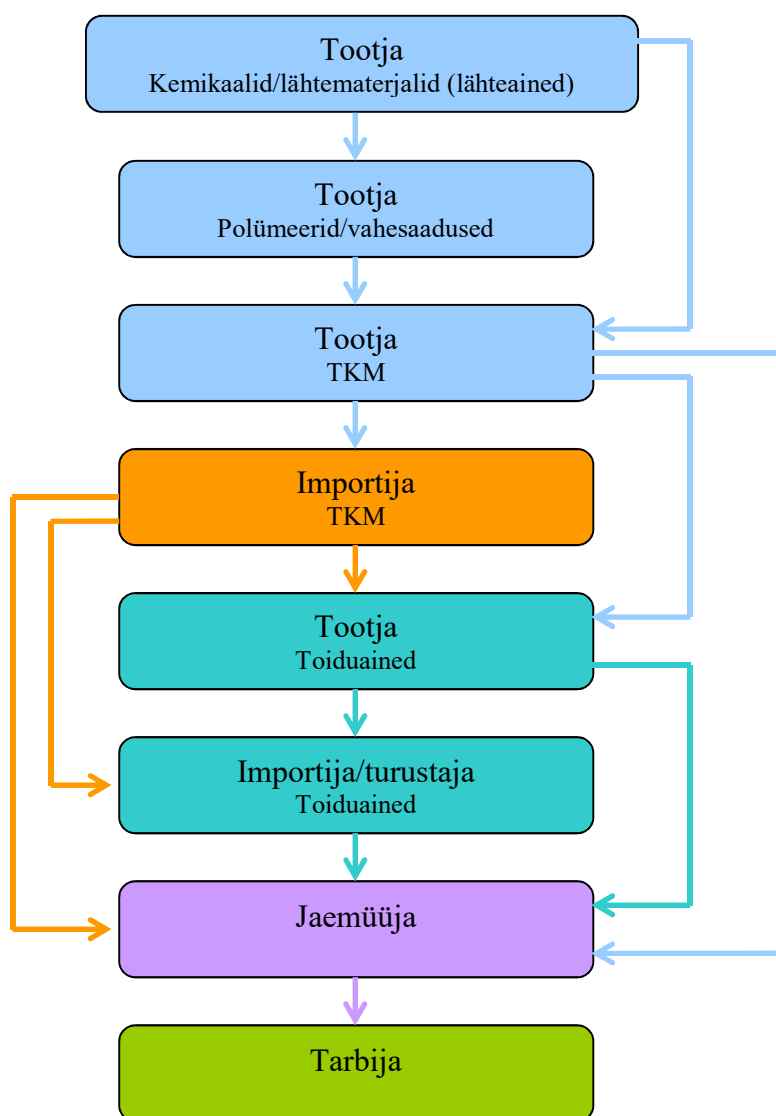
3.3.1.10 Toiduga kokkupuutuvad materjalid ja esemed

Toiduga kokkupuutuvad materjalid ja esemed (*edaspidi*: TKM) hõlmavad kõiki materjale ja -esemeid, mis on mõeldud toiduga kokkupuutumiseks; mis juba puutuvad toiduga kokku ja on selleks ette nähtud; mille puhul võib tavalistes ja prognoositavates tingimustes põhjendatult eeldada, et need puutuvad toiduga kokku või eraldavad toitu oma koostisosi (nt toidu pakkematerjalid, söögiriistad, nõud (sh ühekordsed nõud), töötlemisseadmed, vahetud säilitamisanumad, lõikelaudad jne). TKM-deks liigitatakse ka inimtarbimiseks mõeldud veega kokkupuutuvad materjalid ja esemed välja arvatud ühis- või eraveevärgi püsiosad. TKMi nõudeid ei kohaldata antiikesemetena turustatavate toiduga kokkupuutumiseks mõeldud (materjalide ja) esemete kohta ega katte- või pindmaterjalide kohta, mida võib koos toiduga süüa (nt söödavad juustukoorikud).

TKM-d ei tohi põhjustada toidu saastumist, halvendada selle omadusi ega ohustada inimese tervist ning peavad vastama TKM-de kohta esitatud nõuetele.

TKM valdkond hõlmab endas järelevalve TKM-dega seotud sektorite ning TKM-de kõigi valmistamis-, töötlemis- ning turustamisetappide suhtes kuni lähteainete tootmiseni, mis on välja arvatud.

Valdkonna järelevalveobjekte iseloomustab **skemaatiline jaotus** joonisel 2.

Joonis 2. Toiduga kokkupuutumiseks ette nähtud materjalide ja esemete käitlemise ahel [FCM In-house documentation: Nordic check lists to industry and trade. /ed Nordic Council of Ministers. Copenhagen, 2008. Lk 3].

Järelevalvet teostatakse vastavalt asjakohastele õigusaktidele ja VTA peadirektori käskkirjadega kehtestatud korrale. Riikliku järelevalve korraldamise kohustus toiduga kokkupuutumiseks ette nähtud materjale käitlevate ettevõtete üle on toodud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EÜ) 882/2004 ja (EÜ). Järelevalve raamistik on reguleeritud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EÜ) 1935/2004 ning Euroopa Komisjoni määrusega (EÜ) 2023/2006.

Vastavalt Toiduseaduse § 47 lg 1 hindab VTA järelevalve käigus toiduga kokkupuutumiseks ette nähtud materjalide ja esemete, nende materjalide ja esemete valmistamise, töötlemise ja turustamise ning käitlemise vastavust nõuetele. Nõuetele vastavust hinnatakse ametlike kontrollide käigus.

Ettevõtete **kontrollisagedus** leitakse **riskihindamise tulemusena**, mis viiakse läbi vastavalt valdkonna riskihindamise juhendile. Riskihindamisel arvestatakse TKM käitlemise ettevõtte poolt käideldavaid materjalirühmi, nende päritolu, käitlemise viise, hea tootmistava alusel kehtestatud kvaliteedisüsteemi olemasolu ja rakendamist ning turustamise mahtusid.

Riskihindamise põhiselt omistatakse ettevõtetele riskitase, mis määrab ettevõttes läbiviidavate kontrollide minimaalse sageduse aasta jooksul. Riskitasemed ja vastavad minimaalsed kontrollisagedused on esitatud järgnevas tabelis.

Tabel 16. TKM-valdkonna riskitasemed ja riskitasemetele vastavad kontrollisagedused

Riskitase	Minimaalne kontrollimise sagedus
Kõrge	Üks kord aastas
Keskmine	Kord kahe aasta jooksul
Madal	Kord kolme aasta jooksul
Väga madal	Planeeritud kontrolli sagedus puudub, teostatakse suunatud järelevalvet

Kontrolle teostavad vastavalt valdkonna kontrollide läbiviimise juhendile VTA piirkondlike keskuste järelevalveametnikud:

- toidukäitlemises kontrollivad TKM alaste nõuete täitmist piirkondlike keskuste toidukäitlemise järelevalveametnikud;
- ettevõtetes, mis käitlevad vaid TKM-e, kontrollivad TKM alaste nõuete täitmist TKM valdkonna piirkondlikud järelevalveametnikud. Piirkondade jaotus on toodud järgnevas tabelis.

Tabel 17. TKM käitlemise ettevõtete järelevalve piirkondlik jaotus.

Jrk nr	Järelevalve teostaja	Järelevalve alla kuuluvad maakonnad
1	Harjumaa keskus	Harjumaa
2	Hiiumaa-Saaremaa keskus	Hiiumaa, Saaremaa, Läänemaa
3	Virumaa keskus	Lääne-Virumaa, Ida-Virumaa, Järvamaa
4	Pärnumaa keskus	Pärnumaa, Raplamaa, Viljandimaa
5	Jõgevamaa-Tartumaa keskus	Tartumaa, Põlvamaa, Võrumaa, Jõgevamaa, Valgamaa

Ametlike kontrollide tulemused vormistatakse JVISs.

Ametlike kontrollide kohta koostatakse aruandeid vastavalt vajadusele läbi JVISi kasutades *Business object* programmi.

Alates aastast 2009. aastast võtavad VTA piirkondliku keskuse ametnikud vastavalt VTA-s kinnitatud korrale TKM valdkonnas järelevalveproove. Proovid edastatakse analüüsimiseks TKM referentlaborisse (TA Keemialabori kesklabor). Proovide planeerimisel arvestatakse eelmiste aastate järelevalveproovide tulemusi, proovide hajusust riigis ja materjalirühmade spetsiifikat. Analüüside tulemused kantakse proovivõtja poolt JVIS proovimoodulisse.

3.3.1.11 Ioniseeriva kiirgusega töötlemine

Toitu kiiritav ettevõtte peab omama tegevusluba, Eestis on **üks ioniseeriva kiirgusega toiduaineid töötlev ettevõtte**.

Ettevõtete planeeritud **kontrollimise sagedus on üks kord aastas vastavalt ettevõtte riskitasemele**. Riskihindamisel lähtutakse mitteloomse ja/või liittoitu käitlevate ettevõtete riskihindamise juhendist.

Järelevalve käigus kontrollitakse ettevõtte vastavust toiduseaduses ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EÜ) nr 852/2004 sätestatud nõuetele.

Kord aastas küsitakse piirkondliku keskuse kaudu ettevõtte kohta järgmiseid andmeid:

- Käideldavad toidugrupid (tootekategooria)
- Töödeldud kogus (tonnides)
- Keskmine neeldumiskoost (kGy)

Saadud andmed edastatakse Euroopa Komisjonile.

3.3.1.12 Biotehnoloogia

3.3.1.12.1 GM toit ja sööt

Geneetiliselt muundatud (GM) toidu käitlemist reguleerib Euroopa Komisjoni määrus nr 1829/2003 geneetiliselt muundatud toidu ja sööda kohta. See määrus kehtib kõikides Euroopa Liidu (EL) liikmesriikides ning selle kohaselt on GM toidu ja sööda turule toomine lubatud üksnes pärast GM toidu põhjalikku uurimist Euroopa Toiduohutusameti (EFSA) poolt. GM toidu ja sööda turule toomise loa jaoks on lisaks EFSA pooldavale hinnangule vaja ka EL liikmesriikide heakskiitu.

Eestis on GM toidu ja sööda osas pädevaks asutuseks Veterinaar- ja Toiduamet. Loa taotleja peab taotlusele lisama mitmeid dokumente, millega taotleja tõestab, et GM toit või sööt on ohutu. Peale nõuetekohase taotluse ning dokumentide vastuvõtmist edastab Veterinaar- ja Toiduamet need EFSA-le, kus viiakse läbi ohtude hindamine kuue kuu jooksul. Peale seda EFSA arvamus avalikustatakse ning üldsusel on 30 päeva aega komisjonile kommentaaride esitamiseks. Seejärel on EL liikmesriikide kord loa poolt või vastu hääletada. Luba antakse Euroopa Komisjoni poolt ning see luba annab tootjale õiguse turustada loal märgitud toitu või sööta kõikides EL liikmesriikides, sealhulgas ka Eestis.

GM toit ja sööt peab olema ka vastavalt märgistatud. Märgistamist reguleerivad Euroopa Komisjoni määrused nr 1829/2003 ja 1830/2003, millede kohaselt tuleb kirjalikult esitada teave märgistusel, et toit või sööt on toodetud GM organismist (koosneb GM organismidest või sisaldab GM organisme). Märgistuse põhjal on tarbijal võimalik eristada GM toodete tavatoodetest. GM organismidest koosnevate või neid sisaldavate toodete puhul on oluline tagada toodete jälgitavus, mida lisaks määrusele 178/2002 reguleerib ka määruse 1830/2003 artikkel 4.

Järelevalveametnikud kontrollivad GM toidu ja sööda jälgitavust ning märgistust ettevõtete tavakontrolli käigus. Lisaks võetakse igal aastal proove kontrollimaks toodete märgistuse nõuetekohasust GMode sisalduse suhtes.

Proove võetakse tavaliselt maisi-, ja sojatoodetest kas tööstusest või ladudest..

GM toidu ja sööda proove analüüsitakse Veterinaar- ja Toidulaboratooriumi kesklaboratooriumis kaudu allhankena Eurofins laboris Saksmaal.

Analüüside tulemused avaldatakse VTA kodulehel:
<http://www.vet.agri.ee/?op=body&id=853>

3.3.1.13 Toidu võltsimine (*vale või eksitav märgistus või väide; muu võltsimine*)

Toiduseaduse § 20 lg 1 kohaselt on **keelatud toitu võltsida ja võltsitud toitu käidelda**.

Võltsimisena käsitatakse:

- 1) toidu koostise muutmist ilma märgistust muutmata;
- 2) märgistuse muutmist tegelikku koostist muutmata;
- 3) toidule mis tahes viisil teise aine lisamist või sellega toidu töötlemist toidu madalama väärtuse või nõuetele mittevastavuse varjamiseks;
- 4) tervisemärgi ja identifitseerimismärgi mittenõuetekohast kasutamist märgistusel;
- 5) käitlemist, kasutades teise ettevõtja ärinime või kaubamärki ilma tema loata.

Toidu võltsimise alast järelevalvet teevad vastavalt toiduseaduse § 47 sätestatud pädevusele Veterinaar- ja Toiduamet ja Tarbijakaitseamet. Võltsitud toidu tuvastamisel hindab VTA võltsimise olemust ja sellest tulenevat võimalikku ohtu tarbijale ning teeb käitlejale vastavasisulise ettekirjutuse mittenõuetekohase toidu märgistuse, eksitava teabe edastamise või vajadusel muu käitlemise osas.

3.3.2 Mahepõllumajanduse valdkonna kontrollisüsteem

3.3.2.1 Pädevad asutused riikliku järelevalve tagamisel

Valdkonda reguleerivad õiguslikud alused on toodud Mahepõllumajanduse seaduses ja Nõukogu määruses (EÜ) nr 834/2007, Komisjoni määruses (EÜ) nr 889/2008 mahepõllundusliku tootmise ning mahepõllumajanduslike toodete märgistamise ja kontrolli kohta ning Komisjoni määruses (EÜ) nr 1235/2008 mahepõllumajanduslike toodete kolmandatest riikidest importimise kord.

Mahepõllumajanduse seaduse kohaselt teostavad mahepõllumajanduse valdkonnas tegeleva isiku üle riiklikku järelevalvet **Põllumajandusamet** ja **Veterinaar- ja Toiduamet**.

Pädevused kahe ametkonna vahel on jagatud järgnevalt:

Põllumajandusamet (PMA) tunnustab ettevõtteid ja teostab nõukogu määruse (EÜ) nr 834/2007 ja mahepõllumajanduse seaduse alusel järelevalvet isikute üle, kes tegelevad mahepõllumajandusliku taime- ja loomakasvatusega, s.h. vesiviljelusega ja mesindusega, ning töötlemata saaduste turustamisega. PMA on riikliku mahepõllumajanduse registri volitatud töötleja.

Veterinaar- ja Toiduamet (VTA) teostab järelevalvet isiku üle, kes tegeleb:

- 1) nõukogu määruse (EÜ) nr 834/2007 artikli 1 lõike 2 punktides a ja b nimetatud toote ettevalmistamise ja turuleviimisega, sealhulgas toitlustusettevõttes;

- 2) nõukogu määruse (EÜ) nr 834/2007 artikli 1 lõike 2 punktis c nimetatud sööda tootmise ja turuleviimisega,;
- 3) nõukogu määruse (EÜ) nr 834/2007 artiklis 1 nimetatud toote importimisega.

Lisaks Veterinaar- ja Toiduametile teostab järelevalvet märgistatud saadusel või tootel mahepõllumajandusele viitava teabe esitamise kohta kehtestatud nõuete täitmise ning esitatud teabe õigsuse üle jaekaubandusettevõttes **Tarbijakaitseamet (TKA)**.

Ettevõtte, kus soovitakse tegeleda mahepõllumajandusliku taime- või loomakasvatusega, mesindusega või vesiviljelusega, sööda esmatootmisega, oma ettevõtte töötlemata toodangu pakendamise ja turuleviimisega ning mahepõllumajanduslikult toodetud seemne ja taimse paljundusmaterjali tootmise ja turuleviimisega, peab olema tunnustatud PMA poolt.

Isik kes soovib tegeleda mahepõllumajandusele viitavalt märgistatud toidu või sööda ettevalmistamise, üksnes turuleviimise või eelpool nimetatud toodete ja vegetatiivse paljundusmaterjali ning külviseemne importimisega peab olema tunnustatud VTA poolt. Isik, kes soovib tegeleda mahepõllumajandusele viitavalt märgistatud toidu ettevalmistamisega tootlustusettevõttes, peab sellisest tegevusest VTAd teavitama. Andmed tunnustatud ettevõtete ja nende tegevuse kohta peavad olema kantud riiklikku mahepõllumajanduse registrisse, mida haldab PMA.

Andmed mahepõllumajanduse registrisse kantud ettevõtete kohta on avaldatud:

<http://www.pma.agri.ee/index.php?id=104&sub=128&sub2=319>

Koostöö järelevalve tagamisel

Vastavalt seadusele esitab VTA nende poolt mahepõllumajanduse valdkonnas tunnustatud ettevõtete tõendavad dokumendid ning käitleja andmed, samuti teabe ettevõtete tõendavate dokumentide kehtetuks tunnistamise kohta PMA mahepõllumajanduse ja seemneosakonnale, kes kannab andmed mahepõllumajanduse registrisse.

PMA andmevahetus ja PRIA loomade registri andmete kasutamine PMA poolt on reguleeritud eespool nimetatud koostöölepetega.

3.3.2.2 PMA järelevalve korraldus

Pädeva asutuse määratud ülesandeid valdkonnas täidab PMA mahepõllumajanduse ja seemne osakond, kelle ülesandeks eelkõige on menetlus- ja järelevalveprotsesside tulemuslikkuse ja tõhususe tagamine, kontrollitoimingute planeerimine, neid läbi viivate ametnike tööjuhiste ja dokumendivormidega kindlustamine ning välja- ja täiendõppe korraldamine, sisekontroll kontrollitoimingute teostamise üle ning järelevalve tulemuste analüüs ja valdkonna kontrollisüsteemi ajakohastamine. Oma ülesannete täitmisel tehakse koostööd Veterinaar- ja Toiduameti, Põllumajandusuuringute Keskuse jääkide ja saasteainete laboratooriumi, Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Ameti ning Statistikaametiga.

Mahepõllumajanduse ja seemne osakond (kesktasand)

Oma tegevuses mahepõllumajanduse valdkonnas lähtub osakond Nõukogu määrusest (EÜ) nr 834/2007 ja Komisjoni määrusest (EÜ) nr 889/2008, Mahepõllumajanduse seadusest ning asutuse ja osakonna põhimäärustest.

Osakonna ülesanded on toodud käesoleva dokumendi punktis 3.1.

Mahepõllumajanduse valdkonna tööd korraldab 5 osakonna töötajat, kellest 1 on doktorikraadiga ja 3 kõrgharidusega ja 1 kutsekõrgharidusega.

Maakonnakeskused (regionaalne tasand)

Kontrollitoimingute läbiviimise eest vastutavad ametnikud kuuluvad 12 regionaalse keskuse koosseisu. Valdkonnas teostavad järelevalvet 26 ametnikku osalise tööajaga (teostavad järelevalvet lisaks mahepõllumajanduse valdkonnale ka teistes PMA vastutusalal valdkondades). Ülesannete volitamist kolmandatele isikutele valdkonnas ei toimu, kõik kontrollitoimingute läbiviijad on ametnikud, kellest 21 omab kõrgharidust.

Kontrollitoimingute läbiviimiseks on ametnikud varustatud käsiraamatuga, mis sisaldab ülevaadet valdkonda reguleerivatest õigusaktidest, juhendeid kontrollitoimingute läbiviimiseks, dokumentide (protokollide) vorme ja nende täitmise ning andmete infosüsteemi (PMAIS) sisestamise juhendeid ning tööohutusnõudeid. Käsiraamatutes sisalduvaid juhendeid muudetakse vastavalt vajadusele, s.h. tulenevalt muudatustest seadusandluses, inspektoritelt saadud tagasisidest jne. Tööjuhiste ajakohastamise eest vastutavad protsessi omanikud, käsiraamatu kinnitab osakonnajuhataja.

Täpsem ülevaade valdkonna pika- ja lühiajalistest eesmärkidest, õiguslikest alustest, kontrollisüsteemist, sõlmitud koostöölepingutest, riskidest ja kontrolliprioriteetidest, kindlustatusest tööjõuga ja koolitusprioriteetidest on toodud PMA peadirektori poolt kinnitatud 2018. aasta mahepõllumajanduse valdkonna tegevuskavas:

<http://www.pma.agri.ee/index.php?id=102&sub=94&sub2=967>

Tegevusprioriteedid:

- riskipõhiste kontrollide läbiviimise ajastamine perioodile, kus riskide realiseerumine on kõige tõenäolisem;
- koostatakse ja avaldatakse koduleheküljel nimekiri väetistest ja mullaomaduste parandajatest, mis on lubatud kasutada mahepõllumajanduses ;
- klientide teadlikkuse tõstmine koostöös Mahepõllumajanduse Koostöökoja ja SA Eesti Maaülikooli Mahekeskusega;
- PMAIS jätkuarendus ja kasutuselevõtt, mis võimaldab muuta efektiivsemaks kontrollide läbiviimise maakondades ja kiirendab osakonna tööd;
- koostöös VTAg ühiskontrollide läbiviimine partiide jälgitavuse osas.

3.3.2.3 VTA järelevalve korraldus

Keskasutuse tasand (kalapüügi ja turukorralduse osakond))

Pädeva ja vastutava kontrolliasutuse rolli Euroopa Nõukogu määruse (EÜ) nr 834/2007 tähenduses täidab VTA kalapüügi ja turukorralduse osakond (keskasutuse tasand). Osakond lähtub oma tegevuses nõukogu määrusest nr 834/2007, komisjoni määrusest nr 889/2008 ja komisjoni määrusest nr 1235/2008, lisaks siseriiklikest õigusaktidest ning VTA peadirektori poolt kinnitatud käskkirjadest.

Keskasutuse tasandil koordineerib mahepõllumajanduse valdkonda põhitööülesandena 1 peaspetsialist. Ülesannete täitmiseks osakond:

- planeerib lühi- ja pikaajalised eesmärgid ja tegevused nende täitmiseks ning paneb paika järelevalvesageduse kriteeriumid;
- koordineerib mahepõllumajandusliku toote ettevalmistamisega, sööda tootmisega ja turustamisega tegelevate ettevõtete tunnustamist. Peab loetelu tunnustatud ettevõtete üle;
- koordineerib järelevalvet mahepõllumajandusliku toote ettevalmistamisega, impordi ja ekspordi, turustamisega, mahepõllumajandusliku sööda tootmisega ja turustamisega tegelevate ettevõtete üle, sh järelevalveametnike tööjuhistega varustamist ning nende koolitust;
- analüüsib järelevalve tulemuslikkust ning teostab kontrolli järelevalveametnike tegevuse üle;
- korraldab koostööd teiste järelevalvega seotud (PMA, TKA) ja muude asutustega;
- teeb koostööd ja esitab nõutud aruandlust teistele liikmesriikidele;
- korraldab ettevõtjate ja avalikkuse teavitamist ja teeb ettepanekuid õigusaktide muutmiseks arvestades järelevalve käigus saadud teavet.

Keskasutuse tasandil teostavad jaekaubanduse ja toitlustamise ning hulgimüügi etapis mahepõllumajandusliku toote turustamisega tegelevate ettevõtete järelevalvet ja korraldavad nende ettevõtete tunnustamist 2 piirkondliku pädevusega ametnikku, kes kuuluvad keskasutuse kalapüügi ja turukorralduse osakonda. Järelevalve piirkonnad on jagatud kahe ametniku vahel järgmiselt:

- 1) Põhja-Eesti tööpiirkond (Harju, Ida-Viru; Lääne-Viru; Jõgeva; Järva, Raplamaa)
- 2) Lõuna-Eesti tööpiirkond (Tartu, Põlva, Valga, Võru, Viljandi, Pärnu, Läänemaa, Saaremaa, Hiiumaa)

Mahepõllumajandusliku sööda tootmisega tegelevate ettevõtete järelevalvet teostavad sööda järelevalveametnikud, kes kuuluvad VTA keskasutuse loomatervise ja -heaolu osakonna koosseisu.

Piirkondlikud keskused (regionaalne tasand)

Piirkondlik keskus korraldab mahepõllumajandusliku toote ettevalmistamisega sh. turustamisega tegelevate ettevõtete tunnustamist ja väljastab mahepõllumajanduse seaduses ettenähtud otsuseid.

Piirkondlikes keskustes on määratud mahepõllumajandusliku toote ettevalmistamise sh. turustamise valdkonna üle järelevalvet teostavad järelevalveametnikud. Kontrollitoimingute läbiviimise eest vastutavad järelevalveametnikud kuuluvad 11 piirkondliku keskuse koosseisu. 1. jaanuari 2019. a seisuga on kohalikul tasandil lisavaldkonnana mahepõllumajanduse seaduse alusel teostatava järelevalvega tegelevaid ametnikke 31.

Järelevalve planeerimine

Järelevalveaastal kontrollitavate ettevõtete valimi ja kontrollimise sageduse plaani koostavad piirkondlike keskuste järelevalveametnikud ja keskasutuse ametnikud järelevalve alas olevate ettevõtete riskipõhise hindamise tulemusena. Riskianalüüs viiakse läbi iga kalendriaasta alguses eelneva kontrolliaasta tulemuste põhjal. Riskianalüüs teostatakse

vastavate riskianalüüsi juhendi alusel. Vastavalt riskitaseme hindamise tulemustele, kontrollitakse ettevõtteid järgmise sagedusega:

- Madal riskitase (hinne 1)– ettevõtte kontrollimise sagedus on minimaalselt **üks kord kolme aasta jooksul**
- Keskmine riskitase (hinne 2)– ettevõtte kontrollimise sagedus on minimaalselt **üks kord kahe aasta jooksul**
- Kõrge riskitase (hinne 3)– ettevõtte kontrollimise sagedus on minimaalselt **üks kord aastas**.
- Väga kõrge riskitase (hinne 4)– ettevõtte kontrollimise sagedus on minimaalselt **üks korda aastas**. Väga kõrge riskitasemega ettevõtte kontroll planeeritakse esimesse poolaastasse ning juhul kui ettevõtte plaanilisel kontrollimisel tuvastatakse rikkumisi, teostatakse teisel poolaastal etteteatamata lisakontroll.

Järelevalve korraldus

Järelevalvetoiminguid teostatakse vastavalt VTA peadirektori käskkirjaga kinnitatud protseduurile ja juhenditele. Protseduure muudetakse seadusandluse muudatustest või suunistest tulenevatele vajadustele.

Järelevalvetoimingute kohta koostatakse kontrollakt kahes eksemplaris, millest üks eksemplar esitatakse käitlejale. Lisaks täidetakse järelevalve teostamise käigus kontrollküsimumistik, mis on järelevalveametnikku abistav dokument kontrollakti vormistamisel. Ametlike kontrollide tulemused vormistatakse JVIS-is (järelevalve infosüsteemis) elektrooniliselt.

Lisaks korraldavatele protseduuridele on keskasutuses koostatud juhendmaterjale käitlejatele, mis on leitavad VTA koduleheküljelt: <http://www.vet.agri.ee/?op=body&id=303>. Samuti on osaletud käitlejatele mõeldud infopäevadel lektorina, et selgitada mahepõllumajandusliku toote ettevalmistamise ja turustamise nõudeid.

Järelevalve mahepõllumajanduslike toodete impordil

Isik, kes soovib tegeleda mahepõllumajandusliku toote importimisega, peab olema vastavalt Mahepõllumajanduse seaduse §-le 5 tunnustatud. Vastava tunnustuse saamiseks esitab isik taotluse ning muud vajalikud andmed ja dokumendid Veterinaar- ja Toiduameti piirkondlikule keskusele.

Vastavalt Mahepõllumajanduse seaduse § 16 lõikele 2 teavitab importija mahepõllumajandusliku toote importimisest VTAd ette vähemalt 24 tundi enne saadetise saabumist, esitades selleks ettenähtud teatise (teatis on kinnitatud VTA peadirektori asetäitja 06.11.2017 käskkirjaga nr 149 ning leitav VTA koduleheküljelt).

Nõukogu määruse (EÜ) nr 834/2007 kohaselt on olemas erinevad võimalused mahepõllumajandusliku toote importimiseks, sõltuvalt sellest, millisest kolmandast riigist konkreetne toode pärineb:

- 1) Toodete import ELi poolt tunnustatud kolmandatest riikidest (*samaväärsete tagatistega toodete import*)

Mahepõllumajanduslike toodete impordi korral nendest riikidest peab importija vastavalt [Mahepõllumajanduse seaduse § 16 lõikele 4](#) esitama kauba vabastamiseks tollijärelevalve alt tolliametnikule koos kauba saatedokumentidega kontrollsertifikaadi originaaleksemplari (näidis määruse 1235/2008 V lisas). Kontrollsertifikaat peab olema välja antud läbi TRACES NT süsteemi tunnustatud kolmanda riigi kontrollasutuse või kontrollorgani poolt (nimekiri vastavatest kontrollasutustest ja kontrollorganitest on toodud määruse 1235/2008 III lisas) ning vastavustõendatud Veterinaar- ja Toiduameti sisetoomiskoha üle järelevalvet teostava järelevalveametniku poolt. Selleks teostab järelevalveametnik kõigile saadetiste dokumentide kontrolli ning pistelise identsus ja füüsilise kontrolli sh proovivõtt taimekaitsevahendite jääkidele teostatakse kaubale vastavalt Veterinaar- ja Toiduameti asjakohasele käskkirjale. Kui kõnealused kontrollid on edukalt läbitud, väljastatakse Veterinaar- ja Toiduameti sisetoomiskoha üle järelevalvet teostava järelevalveametniku poolt kontrollsertifikaadi II osa, millega lubatakse saadeti vabasse ringlusesse. Kontrollsertifikaadi originaaleksemplar on trükitud ja käsitsi allkirjastatud dokument süsteemi TRACES NT-s täidetud elektroonilisest sertifikaadist.

- 2) Toodete import, mis ei pärine ELi poolt tunnustatud kolmandast riigist, kuid millele puhul on kontrollid teostanud tunnustatud kontrollasutus või kontrollorgan

Mahepõllumajanduslike toodete impordi korral nendest riikidest peab vastavalt [Mahepõllumajanduse seaduse § 16 lõikele 4](#) esitama kauba vabastamiseks tollijärelevalve alt tolliametnikule koos kauba saatedokumentidega kontrollsertifikaadi originaaleksemplari (näidis määruse 1235/2008 V lisas). Kontrollsertifikaat peab olema välja antud läbi TRACES NT süsteemi tunnustatud kontrollasutuse või kontrollorgani poolt (määruse 1235/2008 IV lisa) ning vastavustõendatud Veterinaar- ja Toiduameti sisetoomiskoha üle järelevalvet teostava järelevalveametniku poolt. Selleks teostab järelevalveametnik kõigile saadetistele dokumentide kontrolli ning pistelise identsus ja füüsilise kontrolli sh proovivõtt taimekaitsevahendite jääkidele teostatakse kaubale vastavalt Veterinaar- ja Toiduameti asjakohasele käskkirjale. Kontrollsertifikaadi originaaleksemplar on trükitud ja käsitsi allkirjastatud dokument süsteemi TRACES NT-s täidetud elektroonilisest sertifikaadist.

Aruandlus

VTa keskasutuse järelevalveametnikule saadetakse piiripunktide poolt igal poolaastal aruanded (aruande vorm kinnitatud Veterinaar- ja Toiduameti peadirektori asetäitja käskkirjaga), kus on ära toodud informatsioon kontrollitud saadetiste ning väljastatud kontrollsertifikaatide kohta.

Keskasutuse mahepõllumajanduse valdkonna peaspetsialist koondab saadetud aruanded, analüüsib neid ning koostab andmete põhjal koondaruande.

3.3.3 Turukorraldusmeetmete järelevalve kontrollisüsteem

3.3.3.1. Põllumajandustoodete, toidu, piiritusjookide, veinitorude geograafiliste tähiste ja päritolunimetuste ning garanteeritud traditsiooniliste toodete kaitse

Eesti Riigikogu poolt väljaantud Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse § 63 lõige 1 ja § 105 lõige 16 alusel teostab Veterinaar- ja Toiduamet (*edaspidi*

VT4) riiklikku järelevalvet Euroopa Liidu põllumajandustoodete ja toidu kvaliteedimärki kandvate toodete registreeritud spetsifikatsioonile vastavuse ja registreeritud nimetuste nõuetekohase kasutamise üle. Valdkond on reguleeritud Euroopa Liidu otsekohalduvate õigusaktiga (EL) 1151/2012 21.11.2012, põllumajandustoodete ja toidu kvaliteedikavade kohta ning nimetatud määrustest tulenevate rakendusmäärustega. Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määrus (EÜ) nr 110/2008, 15.jaanuar 2008, piiritusjookide määratlemise, kirjeldamise, esitlemise, märgistamise ja geograafiliste tähiste kaitse kohta. Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määrus (EL) nr 1308/2013, 17.detsember 2013, millega kehtestatakse põllumajandustoodete ühine turukorraldus ja Komisjoni määrus (EÜ) nr 607/2009, 14.juuli 2009, millega kehtestatakse üksikasjalikud rakenduseeskirjad nõukogu määrusele (EÜ) nr 479/2008 seoses teatavate veinitud toodete kaitstud päritolunimetuste, kaitstud geograafiliste tähiste, traditsiooniliste nimetuste, märgistuse ja esitlusvälimusega

Kontrollimeetodid ja eesmärk

Tulenevalt erisusest, et DOOR, E-Bacchus ja E-Spirit-Drinks registrtes ei ole registreeritud ühtegi Eesti päritolu toodet, on kogu järelevalve suunatud teiste EL liikmesriikide poolt registreeritud geograafiliste tähiste kaitse tagamisele.

Järelevalve käigus kontrollitakse:

- 1) Eesti päritolu põllumajandustoodete ja toidu müüginimetusi ja kaubamärke ;
- 2) Eestisse teistest liikmesriikidest tarnitud põllumajandustoodete ja toidu müüginimetusi ja kaubamärke;
- 3) Eestisse kolmandatest riikidest tarnitud põllumajandustoodete ja toidu müüginimetusi ja kaubamärke;

Ametlikke kontrolle teostatakse tootmise ja turustamise etappides. Põhirõhk on suunatud kohalikele jaekaubandusettevõtetele (kauplused ja toitlustusettevõtted). Jaekaubanduses on turustatavate toodete nomenklatuur tunduvalt suurem kui maaletoojate hulgiladuses. Teiseks - jaekaubandusettevõtetes kontrollide läbiviimise argumendiks on hinnasiltide, asjaomaste reklaamimaterjalide, e- müügilehtede ning kaubaga kaasas olevate dokumentide kontroll kontroll. Kõigilt eeltoodud kohtades on informatsioon, millise nimetusega müügil olevat toodet tarbijale pakutakse.

Eesmärk on:

- 1) kontrollida, et kaitsmata nimetusega toodete puhul ei viidataks esitlemisel kaitstud nimetustele, mis jätkaks tarbijale väärade mulje toote päritolust ja eriliste omadustega kvaliteedi tasemest.
- 2) kaitsta registreeritud geograafilisi tähiseid, päritolunimetusi ja garanteeritud traditsioonilisi tooteid kaitstud nimetuse või sümboli kuritarvitamise, eksitava kasutamise ja matkimise eest.

Järelevalve planeerimine

Järelevalveaastal kontrollitavate ettevõtete valimi ja kontrollimise sageduse plaani koostavad piirkondlike keskuste järelevalveametnikud järelevalve alas olevate ettevõtete riskipõhise hindamise tulemusena. Riskianalüüs viiakse läbi iga kalendriaasta alguses eelneva kontrolliaasta tulemuste põhjal . Riskianalüüs teostatakse vastavate riskianalüüsi juhendi alusel. Hindamise käik dokumenteeritakse ja tulemused säilitatakse piirkondlikes

keskustes elektroonselt või paberkandjal. Vastavalt riskitaseme hindamise tulemustele, kontrollitakse ettevõtteid järgmise sagedusega:

- kõrge – 1 kord aastas;
- keskmine ja madal – 1 kord 3 aasta jooksul;

Plaaniväline järelevalve toimub kaebuste alusel.

Järelevalve korraldus

Seisuga 01.01.2019 tegelevad kohalikul tasandil geograafiliste tähiste alase järelevalvega 15 maakonnas 2 ametnikku. Järelevalvetoiminguid teostatakse vastavalt VTA peadirektori käskkirjaga kinnitatud protseduurile ja juhenditele. Protseduure muudetakse seadusandluse muudatustest või suunistest tulenevatele vajadustele.

Järelevalvetoimingute kohta koostatakse kontrollakt kahes eksemplaris, millest üks eksemplar esitatakse käitlejale. Lisaks täidetakse järelevalve teostamise käigus kontrollküsimustik, mis on järelevalveametnikku abistav dokument kontrollakti vormistamisel. Küsimustik lisatakse kontrollakti juurde. Iga küsimus on konkreetne nõue, millel on õiguslik alus. Küsimustik on kinnitatud VTA peadirektori käskkirjaga protseduuri lisana. Ametlike kontrollide tulemused vormistatakse JVIS-is (järelevalve infosüsteemis) elektrooniliselt.

Järelevalve käigus teostab järelevalveametnik järgmisi toiminguid:

- 1) kontrollib plaanilise järelevalvega ettenähtud tootegruppidesse kuuluvate toodete märgistust (päritolumaa, toote nimetus, kaubamärk, märgi või sümbol kaitstud nimetuse kohta);
- 2) võrdleb märgistust päritolunimetuste, kaitstud geograafiliste tähiste ja garanteeritud traditsiooniliste eritunnuste registrisse kantud andmetega;
- 3) kontrollib jaekaubanduses toodete esitlemisel ja reklaammaterjalides geograafilist tähist puudutava informatsiooni ja märgete õigsust;
- 4) teeb vajadusel fotokoopiaid pakenditest ja märgistustest;
- 5) saadab vajadusel koopiaid dokumentidest ja inspekteerimise aktist VTA turukorralduse büroole täiendavaks informatsiooni hankimiseks;
- 6) teeb vajadusel hoiatuse või ettekirjutuse;

VTA kalapüügi ja turukorralduse osakond informeerib vajadusel Maaeluministeeriumi õiguskaitse rikkumisest.

Järelevalveametnike töö hindamine

Järelevalveametniku tööd hindab VTA keskasutuse vastava valdkonna peaspetsialist. Järelevalveametniku töö hindamise käigus kontrollib VTA keskasutuse peaspetsialist kontrollitava valdkonna asjakohaste õigusaktide ja protseduuri tundmist, kontrollaktide nõuetekohast vormistamist. Võimalusel hinnatakse järelevalveametniku tööd praktilise järelevalve teostamise käigus varjuna, hinnates järelevalveametniku pädevust vastavas valdkonnas.

Aruandlus

Järelevalveametnikud koostavad läbiviidud järelevalvetoimingute kohta aruanded VTA peadirektori käskkirjaga kehtestatud vormil neli korda aastas (kvartaalselt). Aruanded edastatakse elektroonselt dokumendihaldusprogrammi kaudu keskasutusele. Aruandluses

esitatakse ettevõtete nimetused, kus järelevalve toimus, järelevalve läbiviimise kuupäevad, milliseid tooterühmi kontrolliti ning vajadusel vormistatud ettekirjutused.

VTA peadirektori käskkirjaga kinnitatud protseduurid ja vormid:

- Kaitstud geograafiliste tähiste järelevalve protseduur.
- Kontrollakti vorm ja täitmise juhend.
- Aruande vorm ja täitmise juhend.

Kõik käskkirjaga kinnitatud protseduurid ja vormid on kättesaadavad:

- VTA WebDesktopist;
- VTA haldusbüroo üldkäskkirjade kaustast;
- VTA kalapüügi- ja turukorralduse osakonnas.

3.3.3.2 Siseriiklikult registreeritud geograafilised tähised

Siseriikliku kaitse all olevaid geograafilisi tähiseid registreeritakse ja kaitstakse „Geograafiliste tähiste kaitse seadus“ alusel. Geograafiliste tähiste registreerimise taotlusi võtab vastu ja menetleb Patendiamet. Patendiameti kohustuseks on ka siseriiklikult registreeritud geograafiliste tähiste registri pidamine. Momendil on Eestis siseriikliku seaduse alusel registreeritud 5 toodet:

- Põltsamaa juust (juust);
- Saaremaa juust (juust);
- Põltsamaa (puuvilja –marjavein);
- Värska (lauavesi);
- Värska (mineraalvesi);

Veterinaar- ja Toiduamet teostab järelevalvet „Geograafilise kaitse seaduse alusel“ registreeritud geograafilise tähise nimetuse nõuetekohase kasutamise ning registreeritud geograafilise tähise kirjelduses sätestatud nõuetele vastavuse üle.

3.3.4 Impordi kontrollisüsteem (v.a taimetervis)

3.3.4.1 Loomade ja loomsete saaduste import

Pädevaks asutuseks loomade ja loomsete saaduste importimisel läbi viidavate veterinaarkontrollide tegemisel on Veterinaar- ja Toiduamet. VTA kauplemise ning impordi ja ekspordi osakonna koosseisus on keskasutuse järelevalve ametnikud, kes tegelevad piiripunktide töö koordineerimisega, nende riikliku järelevalve ja kontrollimisega, samuti juhendmaterjalide koostamise ning piiripunktide nõuetele vastavaks tunnistamisega, ning 4 piiripunkti, mis tegelevad elusloomade ja loomset päritolu toodete kontrollimisega EL-i välispiiril asuvates Eesti piiripunktides.

Nõuded piiripunktidele on kehtestatud Vabariigi Valitsuse 28. aprilli 2004 määrusega nr 154 „Nõuded loomade ja loomsete saaduste impordiks ettenähtud piiripunktile ja piiripunktide lahtioleku ajad, piiripunktide Euroopa Komisjoni loetellu kandmise ja sealt väljaarvamise alused, nõuded menetlusele ja menetlemise kord“ ja Euroopa Komisjoni otsusega 2001/812/EÜ, milles sätestatakse kolmandatest riikidest ühendusse toodavate toodete veterinaarkontrolli eest vastutavate piiripunktide heakskiitmise nõuded.

Importida on lubatud üksnes piiripunktis veterinaarkontrolli läbinud loomi ja loomseid saadusi. Loomi ja loomseid saadusi võib importida ning sellise kauba nõuetekohasust kontrollitakse üksnes Euroopa Komisjoni poolt kehtestatud loetelus nimetatud piiripunkti kaudu. Piiripunktide loetelu on kehtestatud Euroopa Komisjoni otsusega 2009/821/EÜ ning Vabariigi Valitsuse määruses nr 154.

Loomade ja loomsete saaduste nõuetekohasuse kontrolli põhimõtted, kontrolli alla kuuluvad loomad ja loomsed saadused, nende nõuetekohasuse tõendamise alused, veterinaarnõuded nende importimisel, seaduse täitmise üle teostatava riikliku järelevalve korraldus, alused ja ulatus ning vastutus on sätestatud Loomade ja loomsete saadustega kauplemise ning nende impordi ja ekspordi seaduses.

Importimisel läbiviidava veterinaarkontrolli kord on sätestatud Põllumajandusministri 22. detsembri 2004 määruses nr 191 „Importimisel tehtava veterinaarkontrolli kord“.

Piiripunktis loomade ja loomsete saaduste importimisel veterinaarkontrolli käigus kaubasaadetiste dokumentide, identsuse ning füüsilise kontrolli tegemise juhend/ käsiraamat

on kinnitatud Veterinaar- ja Toiduameti käskkirjaga. Käsiraamat sisaldab üldisi tegevusjuhiseid ja viiteid õigusaktidele

Kaubasaadetiste impordil võib füüsilise kontrolli käigus võtta imporditavast kaubast proove laboratoorsete analüüside teostamiseks. Proovide võtmise ning laboris analüüsimise eesmärgiks on hinnata kauba vastavust Euroopa Liidu seadusandlusele või ka rahvuslikele nõuetele, eriti aga määrata jääkainete, patogeensete organismide ja muude inimestele, loomadele ja keskkonnale ohtlike ainete esinemist. Proovivõtuplaanide koostamisel lähtutakse teostatud riskianalüüsist, mille tegemisel võetakse aluseks eelnevad kontrolli tulemused, sealhulgas kauba päritolumaad ja –ettevõttega ning kauba importijaga seonduvad teadaolevad riskid ja korduvad nõuetele mittevastavused. Plaanid koostatakse kalendriaasta alguses järgneva aastaks ning kehtestatakse Veterinaar- ja Toiduameti peadirektori käskkirjaga.

Juhul, kui impordi veterinaarkontrolli tulemused annavad alust kahtluseks, et Euroopa Liidu veterinaariaalaseid õigusakte on jämedalt või korduvalt rikutud, rakendatakse asjassepuutuvate toodete ja/või päritolumaade suhtes nn **karmistatud kontrolli**. Kõikide sama päritoluga tootepartiide kontrolli karmistatakse. 10 järgmist sama päritolu, liiki ja laadi partiid peetakse piiripunktis kinni füüsiliseks kontrolliks, sealhulgas võetakse proovid ja teostatakse laboruuringud. Saadetised vabastatakse alles pärast nõuetelevastavate laborvastuste saamist. Karmistatud kontrolli rakendamisel lähtutakse Euroopa Liidu liikmesriikide veterinaarkontrolliasutusi ühendava andmebaasi TRACES andmetest.

Lisaks karmistatud kontrollidele võib EL õigusaktidega kehtestada ka üldisemaid impordipiiranguid või keelde ehk ohutusmeetmeid. Ajakohastatud ohutusmeetmed on avaldatud VTA kodulehel.

VTA teeb tihedat koostööd MTA-ga, et tagada kõikide piiril veterinaarkontrolli nõudvate elusloomade ja loomset päritolu toodete nõuetekohasuse kontroll piiril. Veterinaarkontrolli teostamisel arvestatakse VTA ning MTA vahelist koostöölepingut ning 18.02.2011 VTA ja MTA vahel kooskõlastatud juhendmaterjali “Loomade ja loomsete saaduste, õlgede, heina ja liittoitude impordi/eksporti veterinaar- ja toidukontrollil väljastatavate dokumentide, kasutatavate pitsatite ja tõkendite juhend” ning VTA peadirektori käskkirjaga, millega kinnitatakse pitsatite jäljendid ning järelevalvetõkendid.

MTA poolt on sisestatud loomsete saaduste ning elusloomade kombineeritud nomenklatuuri koodid, mille vabasse ringlusse lubamisel on nõutav erikontroll, ETT-sse (ETT - Eesti Tollitariifistik- elektroonne andmebaas, mida kasutavad kõik tolliametnikud, tollideklarandid ja maaklerid ning mis on kättesaadav ka avalikkusele). Veterinaar- ja toidukontrolli vajavate saaduste ning elusloomade tollikoodid edastab MTA-le VTA. VTA ametnikel on olemas ligipääs COMPLEX'-ile (elektroonne tollideklaratsioonide töötlemise süsteem) ning MTA ametnikel on ligipääs TRACES-ile. Alates 2017 aasta novembrist on MTA andmebaas Complex läbi Single Window seotud TRACES-iga.

Toll suunab riskianalüüsi alusel või käsitsi tollideklaratsioonide töötlemissüsteemide kaudu kauba piiripunktis veterinaarkontrolli, kus viiakse läbi vajalikud veterinaarkontrolli menetlused (sh. vajadusel proovivõtt). Kauplemise ning impordi ja ekspordi osakonna ametnikel on ligipääs Eesti merendusdokumentide edastamise süsteemile ja Tallinna Sadama, mis on nende Eesti sadamate, kus asuvad piiripunktid, haldaja, elektroonilistele andmebaasidele: 1. laevade saabumisest eelteavitamine; 2. nimekiri Tallinna Sadama haldusalas käideldavatest laevadest ja nende lastist. Juurdepääs nimetatud andmebaasidele aitab sadamate piiripunkti ametnikel viia läbi riskikontrolli saabuvatest laevadest ning nende

lastist. Lisaks on sadamate piiripunkti ametnikel ligipääs Transiidikeskuse AS kontainerterminaali andmebaasile, mis võimaldab samuti läbi viia ristkontrolli sadamasse saabuvatelt laevadelt maha laaditud ning veterinaarkontrolliks esitatavate kaubasaadetiste osas.

3.3.4.2 Elusloomade importimine

Kolmandatest riikidest pärinevate elusloomade kontroll viiakse läbi kooskõlas Loomade ja loomsete saadustega kauplemise ning nende impordi ja ekspordi seadusega. Elusloomade importimine on lubatud üksnes läbi selleks nõuetekohaseks tunnistatud piiripunkti. Eestis on selliseks piiripunktiks Venemaa piiril asuv Luhamaa maantee piiripunkt, mis on tunnistatud nõuetekohaseks kabjaliste ja sõraliste (U), registreeritud hobuslaste (E) ning piiratud arvul muude loomaliikide (O) (loomaaia- ja tsirkusloomad, koerad ja kassid) kontrollimiseks. Igale kolmandast riigist pärinevale Euroopa Liitu saabuvale elusloomade partiile viiakse läbi dokumentide, identitsuse ja füüsilise kontroll. Muuhulgas kontrollitakse, kas loomade transport vastab määruse 1/2005 asjaomastele sätetele.

3.3.4.3 Veterinaarkontrolli tulemused

Loomade ja loomsete saaduste loetelu, mille Euroopa Liitu toomisel tuleb piiripunktides kohaldada veterinaarkontrolli, on kehtestatud Euroopa Komisjoni otsusega 2007/275/EÜ. Toll võib veterinaarkontrolli alla kuuluva kauba, mille nimekiri on toodud ära eelpoolnimetatud otsuse Lisas I, edasist käitlemist lubada alles peale veterinaarkontrolli läbimist tõendava dokumendi esitamist ning üksnes vastavalt selles ettenähtud tingimustele. Tehtud kontrollide tulemusena väljastab piiripunkti järelevalveametnik Euroopa Komisjoni määrusega 136/2004/EÜ (loomsed saadused) või 282/2004/EÜ (loomad) kinnitatud vormi kohase piiripunkti veterinaarkontrolli tegemist tõendava dokumendi ÜSVD- Ühtse Sisseveo Veterinaardokumendi.

Seega peab kauba eest vastutav isik esitama tollile täielikult täidetud ÜSVD originaali enne tollikäitlusviisi määramist. Tolli protseduuride kohaldamine on lubatud alles peale veterinaarkontrolli läbiviimist ning arvestades veterinaarkontrolli otsust. Kaubasaadetise eest vastutaja peab tollivormistuseks tolliametnikule esitama veterinaarkontrolli teostamist tõendava dokumendi ÜSVD. See tuleb esitada originaalis. Käesoleval ajal on võimalik ÜSVD esitada ka elektroonselt juhul kui saadetise sihtkohaks on Eesti ning antud dokument on veterinaarjärelevalve ametniku poolt allkirjastatud digitaalselt. Maksu- ja Tolliametil on ligipääs infosüsteemile TRACES, kus tolliametnikud saavad läbi viia ristkontrolle veendumaks saadetisele veterinaarkontrolli teostamises ning veterinaarkontrolli otsuse olemasolus.

Alates oktoobrist 2017 toimub ÜSVD olemasolu, kehtivuse ja andmete vastavuse kontroll üldjuhul automaatselt deklaratsiooni esitamise hetkel infosüsteemist TRACES. Mahakannete tegemiseks peab klient endiselt pöörduma tolliasutusse.

3.3.4.4 Mittenõuetekohane kaup

Kui piiripunktis teostatava veterinaarkontrolli käigus tuvastatakse kontrollitava kauba mittevastavus kehtivatele veterinaarnõuetele või on alust kahtlustada, et kaup võib olla ohtlik, siis ÜSVD-d ei väljastata, vaid väljastatakse kontrollakt, kus vastavalt loomade ja

loomsete saadustega kauplemise ning nende impordi ja ekspordi seaduse § 44 lõikes 2 sätestatule tunnistatakse kaup mittenõuetekohaseks ning peatatakse selle edasine käitlemine kuni lõppotsuse tegemiseni.

Täiendava kontrolli tulemuste selgumisel, kui tekkinud kahtlused kauba suhtes on kinnitust leidnud või ümber lükatud, tehakse lõppotsus kauba edasise käitlemise kohta ja väljastatakse ÜSVD.

Nõuetele mittevastavaks tunnistatud **loomseid saadusi** sisaldavad kaubasaadetised tuleb saata tagasi päritoluriiki tagasisaatmise otsuse tegemisest arvates 60 päeva jooksul. Kui loomset saadust sisaldavat kaubasaadetist ei ole võimalik päritoluriiki tagasi saata, või kui 60-ne päevane tähtaeg on möödunud või saadetise eest vastutav isik annab selleks kohe loa, hävitatakse kaubasaadetis Euroopa Parlamendi ja EL Nõukogu määruses 1069/2009/EÜ ettenähtud nõuete kohaselt. Hävitamine toimub AS Vireen (VTA tegevusluba 1. kategooria loomsete kõrvalsaaduste töötlemiseks) või Atria Eesti AS (VTA tegevusluba 2. kategooria loomsete kõrvalsaaduste töötlemiseks) töötlemisettevõtetes. Hävitamine võib toimuda ka teise liikmesriigi ettevõttes, mis on antud käitlemise valdkonnas heaks kiidetud teise liikmesriigi pädeva asutuse poolt.

Loomade puhul tuleb kooskõlastatult loomade eest vastutava isikuga korraldada loomade söötmine, jootmine ja vajadusel ka ravi. Loomad paigutatakse karantiini või võimaluse korral saadetakse päritoluriiki tagasi. Kui puudub võimalus loomade karantiini paigutamiseks või nende päritoluriiki tagasisaatmiseks, võib loomad saata tapmisele. Tapmise korraldamisel järgitakse loomakaitsenõudeid.

3.3.4.5 Transiit ja kontrollimine tolliladudes

Veterinaarkontrolli kord transiidi korral, vabatsooni või tollilattu toimetamiseks mõeldud loomse saaduse ja mittenõuetekohase loomse saaduse veterinaarkontroll ning mittenõuetekohase loomse toiduga väljaspool Euroopa Liidu territoriaalvett rahvusvahelisi vedusid teostavat laeva varustava ettevõtte veterinaarkontroll on sätestatud Põllumajandusministri 22.12.2004 määruses nr. 191 „Importimisel tehtava veterinaarkontrolli kord“.

Igal kontrolliks esitataval kaubasaadetisel peab kaasas olema veterinaarseadusandluses nõutud sertifikaat või muu originaaldokument, vajadusel koos kinnitatud tõlkega. Igale kaubasaadetele viiakse läbi dokumentide ja identiteedi kontroll. Füüsiline kontroll viiakse läbi juhtudel, kui on alust arvata, et saadetis on ohtlik inimeste ja loomade tervisele või kui kahtlustatakse eeskirjade rikkumist. Kontrolli tulemusena väljastatakse ÜSVD ja saadetakse TRACES teade väljumise piiripunktile või kui saadetis on mõeldud toimetamiseks vabatsooni või tollilattu, selle üle järelevalvet teostavale kohalikule veterinaarjärelevalveasutusele.

Kõik transiidil olevad saadetised, mis liiguvad EL territooriumil maanteel, raudteel või siseveeteed pidi peavad olema tolli transiitprotseduuril ning tolliplommi all. Euroopa Liidust väljuvate kaubasaadete puhul viiakse piiripunkti läbi kõik vajalikud kontrollid, et teha kindlaks, et väljuvad kaubasaadetised vastavad sisenemise piiripunkti transiidiks lubatud kaubasaadete kohta esitatud andmetele ning samuti ÜSVD-s esitatud andmetele ja lubatud sihtkohtadele. Kontrolli tulemusena täidetakse ÜSVD vastavad lahtrid ning edastatakse ÜSVD faksi teel ÜSVD väljastanud piiripunktile. Samuti tehakse vastav märge TRACES andmebaasis. ÜSVD originaal arhiveeritakse väljumise piiripunkti. EL-i sisenemise piiripunkt peab arvestust transiidi piirialade kohta ning vajadusel algatab saadetise tagaotsimise (teavitab tolli).

Mittenõuetekohase loomse saaduse ladustamiseks mõeldud tollilattu saabunud saadetistel kontrollib lao üle järelevalvet teostav veterinaarjärelevalveametnik, et saadetisel on kaasas nõutavad dokumendid ning et veovahenditel asuvad plommid on olemas ja puutumatud. Lattu saabumisest teavitab lao üle järelevalvet teostav ametnik sisenemise aktsepteerinud piiripunkti. Kõik lattu saabunud saadetised varustatakse märgistusega, mis sisaldab saadetisele vastavat ÜSVD numbrit

Laost väljasaatmine on võimalik ainult veterinaarjärelevalveametniku loal, kes teostab dokumentide, identsuse, vajadusel ka füüsilise kontrolli ning väljastab ÜSVD. Veovahend plommitakse ning liigub tolli transiitprotseduuriga Euroopa Liidust välja. Lao üle järelevalvet teostav piiripunkt peab arvestust transiidi piiraegade kohta ning vajadusel algatab saadetise tagaotsimise (teavitab tolli).

Vastavalt VTA peadirektori 12.06.2015 käskkirjale nr 101 „Tegevusloa taotlemise, taotluse menetlemise ning edasise järelevalve teostamise korra kinnitamine Euroopa Liidu nõuetele mittevastavate loomsete saaduste ladustamisel või nendega laeva varustamisel“ ning Kauplemise ning impordi ja ekspordi osakonna põhimäärusele teostab järelevalvet EL nõuetele mittevastava loomse saaduse ladustamisega tegelevate ettevõtete üle piiripunkt. Plaanilist järelevalvet selliste ettevõtete üle teostatakse vähemalt üks kord aastas.

EL nõuetele mittevastava loomsete saadustega ladustamisega tegelevate tolliladude nimekiri on kättesaadav VTA kodulehel: <http://www.vet.agri.ee/?op=body&id=138>.

Kõik sisseveetavad kaubasaadetised registreeritakse Euroopa Liidu ühtses *on-line* elektroonilises andmebaasis TRACES.

3.3.4.6 Tühjade loomaveokite kontroll piiripunktis nende sisenemisel EL-i

Tühjade loomaveokite kontroll teostatakse Komisjoni rakendusotsuse 2013/426, milles käsitletakse meetmeid, millega hoida ära sigade Aafrika katku viiruse levik liitu kolmandatest riikidest või selliste kolmandate riikide territooriumi osadest, kus selle haiguse esinemine on kindlaks tehtud, ja millega tunnistatakse kehtetuks otsus 2011/78/EL kohaselt. Selliste kontrollide läbiviimiseks on pädevaks asutuseks VTA.

Veterinaarjärelevalveametnik kontrollib Venemaalt, Ukrainast, Valgevenest või Moldovast Euroopa Liidu territooriumile saabuvaid loomaveokeid, et teha kindlaks, kas sõidukid on nõuetekohaselt puhastatud ja desinfitseeritud. Nõuetekohastel sõidukitel lubatakse siseneda Euroopa Liidu territooriumile, mittenõuetekohastel sisenemine keelatakse ning veokid suunatakse tagasi lähteriiki. Peale sisenemise lubamist informeerib piiri veterinaarjärelevalve ametnik sellest VTA keskasutust ning piirkondlikke keskusi e-kirja teel. Sellise info edastamiseks on VTA-s loodud vastav e-kirja nimekiri. E-kirjas märgitakse ära veoki number, sisenemise aeg ning sihtkoht.

3.3.4.7 Piiripunktide inspekteerimine ja sisekontroll

Piiripunkte inspekteeritakse vähemalt üks kord aastas. Riikliku järelevalve sagedus ja ulatus piiripunktile esitatud nõuete täitmise üle on kehtestatud Vabariigi Valitsuse määrusega nr. 154 „Nõuded loomade ja loomsete saaduste impordiks ettenähtud piiripunktile ja

piiripunktide lahtioleku ajad, piiripunktide Euroopa Komisjoni loetellu kandmise ja sealt väljaarvamise alused, nõuded menetlusele ja menetlemise kord“. Piiripunktide inspekteerimise kord on kinnitatud VTA peadirektori käskkirjaga. Inspekteerimisel kasutatakse töölehte, milles on välja toodud piiripunkti ehitiste ning varustuse nõuetele vastavus. Inspekteerimise tulemused fikseeritakse kontrollaktis.

Piiripunktides järelevalvet teostava VTA struktuuriüksuse sisekontroll toimub VTA üldise korra kohaselt. Sisekontrolli viivad läbi VTA keskasutuse järelevalveametnikud. Sisekontrolli käigus hinnatakse järelevalve üldist korraldust ning järelevalveprotseduuride vastavust õigusaktides ja juhendites kehtestatud eelmise kalendriaasta jooksul. Piiripunktide sisekontrolli teostamise ning selle tulemuste fikseerimise kord ja kontrollakt on kehtestatud VTA peadirektori 31.01.2018 käskkirjaga. nr 18 ning selle kohaselt teostatakse piiripunkti sisekontrolli vähemalt üks kord aastas

3.3.4.8 Lemmikloomade kontroll

Vastavalt Loomatauditõrje seadusele võib omanikuga mittekaubanduslikul eesmärgil kaasasolevaid lemmikloomi Eestisse tuua läbi kõigi rahvusvaheliseks liikluseks avatud piiripunktide. Piiripunktides kontrollitakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses nr. 576/2013 kehtestatud nõuete täitmist. Kontrolli kuni 5 lemmiklooma üle viib läbi MTA. Juhul kui lemmikloomi on omanikul kaasas üle viie ja/või nende sissetoomise eesmärk on kaubanduslik, võivad nad liikuda ainult läbi selliste loomade kontrollimiseks nõuetekohaseks tunnistatud piiripunkti, milleks Eestis on Luhamaa piiripunkt ning kontroll teostatakse piiripunkti veterinaarjärelevalve ametnike poolt.

Lemmiklindude sisenemisel Euroopa Liitu viiakse kontroll läbi kooskõlas Komisjoni otsusega 2007/25, mis käsitleb teatavaid kaitsemeetmeid seoses lindude kõrge patogeensusega gripiga ja omanikega kaasas olevate lemmiklindude liikumisega ühendusse. Kui saadetes ei ole üle viie lemmiklinnu on pädevaks asutuseks kontrollide läbiviimisel MTA, muudel juhtudel on pädevaks asutuseks VTA. Eesti on määranud lemmiklindude sisenemiskohad ning sissevedu on lubatud läbi Koidula, Luhamaa, Narva maantee 1, Narva maantee 2, Narva raudtee, Saatse ja Tallinna Lennujaama piiripunktide.

Lemmikloomade kontrollimiseks on VTA ja MTA vahel kooskõlastatud vastavasisuline juhendmaterjal. Rahvusvahelistesse piiriületuskohtadesse on loomaomanike tähelepanu juhtimiseks lemmikloomade sissetoomisel järgitavatele loomatervishoiunõuetele vastav teave edastatakse piiriületuskohtades asuvatel elektroonsetel ekraanidel. Lisaks ekraanidele on MTA reisijatele kättesaadavatesse kohtadesse paigutanud VTA koostatud spetsiaalsed infovoldikud, mis sisaldavad teavet lemmikloomadega liikumise kohta. Info lemmikloomade ja –lindudega liikumise kohta on avalikkusele kättesaadav ka MTA ja VTA veebilehtedel.

3.3.4.9 Reisijaga kaasas oleva isikliku pagasi hulgas veetavate toiduainete kontroll

Reisijatega kaasas oleva isikliku pagasi hulgas veetavate loomsete saaduste kontroll toimub kooskõlas Komisjoni määrusega 206/2009/EÜ, millega kehtestatakse meetmed isiklikuks tarbimiseks ette nähtud loomsete saaduste impordil. Vastavalt Tolliseadusele ja Loomade ja loomsete saadustega kauplemise ning nende impordi ja ekspordi seadusele on sellisel kontrollil pädevaks asutuseks MTA. Kontrollimine toimub kõigis rahvusvaheliseks

liikluseks avatud piiripunktides, sealhulgas ka ainult jalakäijatele mõeldud piiriületuskohtades. Reisijate tähelepanu juhtimiseks loomsete saaduste sissetoomisel järgitavatele loomatervishoiunõuetele on kõigisse neisse kohtadesse paigutatud määruse 206/2009/EÜ lisas III ette nähtud teavet sisaldavad elektroonsed ekraanid. Lisaks ekraanidele on MTA reisijatele kättesaadavatesse kohtadesse paigutanud spetsiaalsed infovoldikud, mis sisaldavad teavet isikliku pagasi hulgas Euroopa Liitu toodavate loomsetele saadustele kehtivate piirangute kohta. Info isikliku pagasi hulgas veetavate loomsete toodete kohta on kättesaadav ka MTA ja VTA veebilehtedel. Isikliku pagasi hulgast keelatud toiduainete konfiskeerimiseks ja hävitamisele saatmiseks on MTA kehtestanud vastavad protseduurid. Hävitamine toimub AS Vireen või Atria Eesti AS töötlemisettevõtetes. Aruandluse isikliku pagasi hulgast leitud toiduainete hulga ja laadi kohta esitab MTA igal aastal VTA-le, kes esitab andmed iga aasta 1. maiks Euroopa Komisjonile.

Isiklikuks tarbimiseks ette nähtud loomse saaduse kontrollimiseks on MTA ja VTA vahel kooskõlastatud vastavasisuline juhendmaterjal.

3.3.4.10 Kontrolli kord piiripunktides, kus alaline tollikontroll puudub

Vastavalt Riigipiiri seaduse § 11 lg 7 abistab Politsei- ja Piirivalveamet oma pädevuse piires tolli ning teostab piiripunktides, kus alaline tollikontroll puudub, tollikontrolli vastavalt tollialastele õigusaktidele. Selliseid piiripunkte on 2: Saatse piiripunkt ja Narva-2 piiripunkt (jalakäijate sild). Nendes piiripunktides ei toimu transpordivahendite liiklust ja on keelatud kaupade ja loomade ülevedu ning need piiripunktid on avatud ainult jalakäijatele. Kauba olemasolu korral riigipiiri ületaval reisijal, reisija isiklikust pagasist avastatud loomse saaduse või reisijaga kaasasoleva looma- või linnu korral suunab politsei isiku piiripunkti, kus toimub tollikontroll või tõkestab kauba toimetamise üle riigipiiri kuni kohalekutsutud tolliametnik viib läbi vajalikud tolliprotseduurid. Kui tegemist on lemmikloomaga, kutsutakse kohale tolliametnik, kes võtab vastu otsuse riigipiiri ületamise osas. Tolliformaalsusi, peale tolliläbivaatuse ja kauba ebaseadusliku üle riigipiiri toimetamise tõkestamise politsei piiripunktis ei teosta. Samuti ei kuulu piiripunktis politsei pädevusse kontrollida kontrolli alla kuuluva kauba nõuetele vastavuse dokumenti või märgistust.

Sadama piiripunktides abistab politsei tolli selliste väikelaevade kontrollis, millel on piirikontrolli läbimise kohustus (alates Schengeni lepinguga ühinemisest ei kontrolli politsei enam EL liikmesriikide vahel liikuvaid väikelaevu ja ei tee nende tolliläbivaatust). Kui politsei piirikontrolli käigus avastab väikelaeval looma, linnu või kaupa, siis informeerib ta sellest tolliasutust. Tolliformaalsused viiakse läbi kohalekutsutud tolliametniku poolt.

3.3.4.11 Veterinaarjärelevalvetasu loomade ja loomsete saaduste sisseveol

Piiripunktis ning transiidil oleva loomse saaduse ladustamiseks mõeldud tolliladudes kaubasaadetise üle teostatava veterinaarjärelevalvega seotud kulud katab kaubasaadetise eest vastutav isik, makstes veterinaarjärelevalve teostamise eest tasu Veterinaarkorralduse seaduses ja Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses nr 882/2004 ettenähtud korras.

VTA kodulehel on avalikkusele kättesaadav info veterinaarjärelevalve tasude määradest veterinaarjärelevalve toimingute eest.

3.3.4.12 Rahvusvahelistel liinidel sõitvatelt transpordivahenditelt pärinevate toidujäätmete käitlemise kontroll

Rahvusvahelistel liinidel sõitvatelt transpordivahenditelt pärinevate toidujäätmete käitlemise kontrolli aluseks on Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EÜ) nr 1069/2009 (*edaspidi (EÜ) nr 1069/2009*), milles sätestatakse muuks otstarbeks kui inimtoiduks ette nähtud loomsete kõrvalsaaduste sanitaareeskirjad.

Rahvusvahelistelt liinidelt pärinevate toidujäätmete kogumise ja kõrvaldamise nõuetekohasuse hindamiseks on VTA peadirektori käskkirjaga kinnitatud minimaalne kontrollimise sagedus, tööleht asjakohaste määruse (EÜ) nr 1069/2009 nõuetega ja juhend nende nõuete hindamiseks. Kontrolli tulemused esitatakse VTA peadirektori käskkirjaga kinnitatud akti vormil.

Kontrolle viiakse läbi sagedusega mitte vähem kui 1 kord aastas piirkondliku keskuse järelevalveametniku poolt. Kui kontroll viiakse läbi sadamas, kus asub veterinaarkontrolli piiripunkt, siis teostab kontrolle piiripunkti järelevalveametnik.

3.3.4.13 Mittelloomset päritolu kaupade import

Teatava mittelloomse sööda ja toidu korral, mille puhul on kindlaks tehtud teadaolev või kujunev risk, tuleb läbi viia kohustuslik impordieelne kontroll ning need kaubad võib lasta ELis vabasse ringlusse vaid siis kui kontrollimise tulemus on rahuldav.

Pädevateks asutusteks mittelloomse toidu importimisel läbiviidavate kontrollide tegemisel on VTA ning MTA (kontrollib teatud juhul piiripunktides või sisemaal mittelloomse toiduga kaasasolevaid dokumente).

Et tagada kõrgendatud riskitasemega imporditava mittelloomse toidu ja sööda kontrolli nõuetekohane läbiviimine, teevad VTA ning MTA tihedat koostööd. Selleks on Euroopa Komisjon sisestanud mittelloomset päritolu kaubad, mis nõuavad vabasse ringlusse lubamisel erikontrolli ETT-sse (*ETT - Eesti Tollitariifistik*- elektroonne andmebaas, mida kasutavad kõik tolliametnikud, tollideklarandid ja maaklerid ning on kättesaadav ka avalikkusele). Samuti on VTA keskasutuse ametnikel olemas ligipääs COMPLEX`-ile (elektroonne tollideklaratsioonide töötlemise süsteem). Hetkel suunab toll riskianalüüsi alusel või tollideklaratsioonide töötlemissüsteemide kaudu enne vabasse ringlusse lubamist kauba piiripunkti või VTA piirkondlikku keskusesse, kes viib läbi vajalikud menetlused (sh. proovivõtt).

VTA poolt koostatud juhendmaterjal „Teatava mittelloomse toidu ja mittelloomse sööda ning toiduga kokkupuutuvate materjalide kontrolli kord impordil“ on reguleeritud MTA ja VTA koostöökind ja täpsed kontrollitoimingud importimisel. Juhendmaterjal on mõeldud MTA deklaratsiooni aktsepteerivale ning tollikontrolli läbiviivatele ametnikele ning VTA ametnikele. Uuendatud juhendmaterjal kooskõlastati VTA ja MTA vahel kirjalikult veebruaris 2012. a. Edaspidised juhendmaterjali muudatused ning uuendused on kooskõlastatud ja kooskõlastatakse e-kirja teel VTA ja MTA koostöö koordinaatorite vahel kooskõlas asjakohaste õigusaktide muutmistega või vastavalt vajadusele.

Viimane kooskõlastatud versioon juhendmaterjalist tehakse nii MTA kui VTA ametlike kontrolli läbiviivatele ametnikele asutusesiselt kättesaadavaks.

Kõrgendatud riskitasemega imporditava mittelloomse toidu ja sööda puhul teostatakse kohustuslik impordieelne kontroll üldjuhul kas selleks määratud sisenemiskohas või impordiks määratud tollipunktis.

Määratud sisenemiskohtadeks ja impordiks määratud tollipunktideks on Eestis Muuga Sadama, Paldiski Lõunasadama, Narva maantee ja Luhamaa maantee piiripunktid. Määratud sisenemiskohad ja impordiks määratud tollipunktid peavad vastama kehtestatud miinimumnõuetele, mille vastavust kontrollib VTA ametnik üks kord aastas või vastavalt vajadusele, juhindudes selleks ettenähtud VTA peadirektori käskkirjast.

Komisjoni määruse (EÜ) nr 669/2009 hõlmatud kaupade puhul esitab saadetise eest vastutav toidu- või söödakäitleja korrektselt täidetud ÜSD I osa enne saadetise tegelikku saabumist määratud sisenemiskoha pädevale asutusele (VTA piiripunkti).

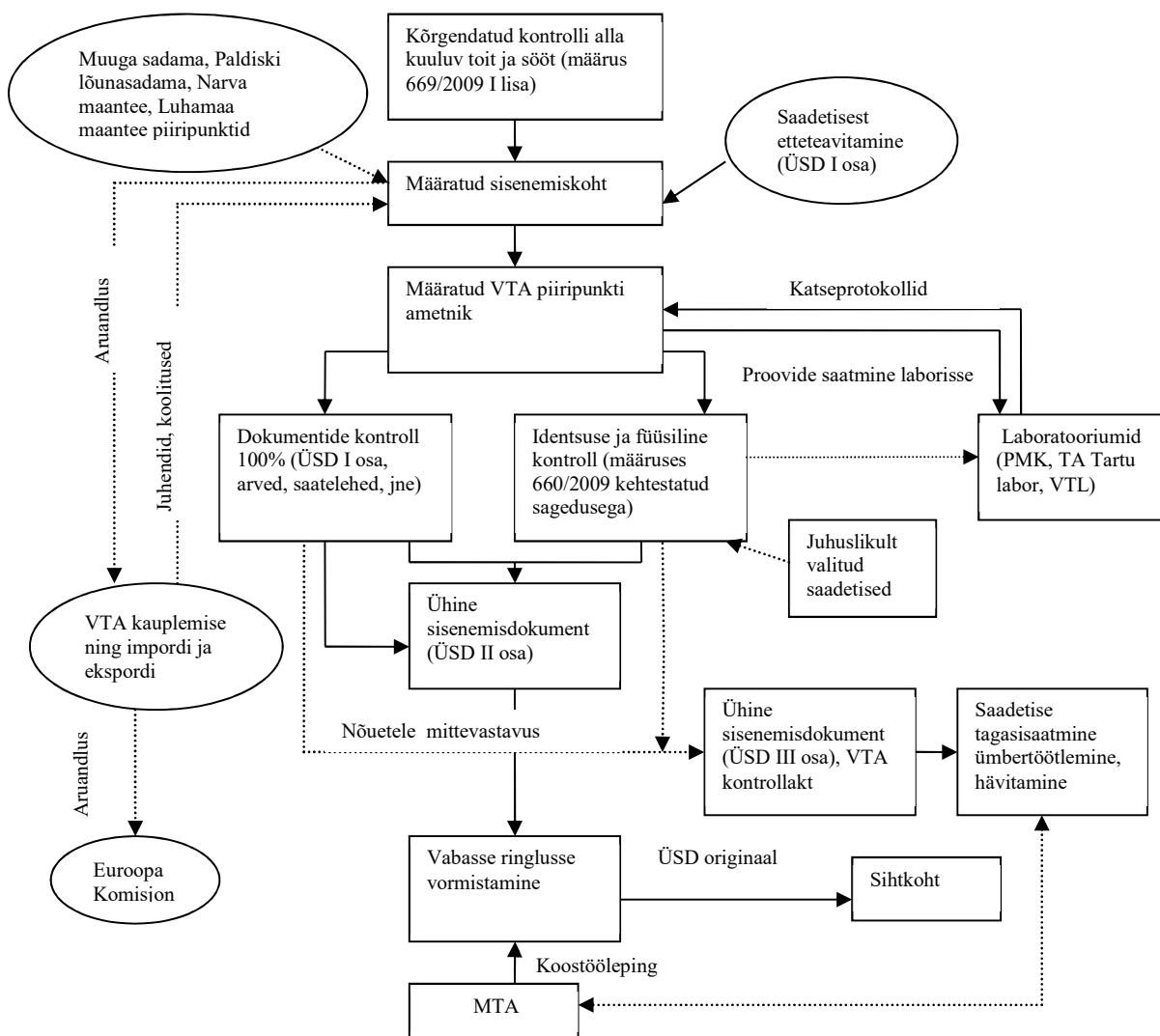
Saadetise saabumisel määratud piiripunkti peab see läbima kohustusliku kontrolli, mis hõlmab nii dokumentide, identiteedi kui füüsilist kontrolli veendumaks, et kaubad vastavad nende kirjeldusele ning ELi imporditingimustele. Dokumentide kontroll viiakse läbi iga saadetise puhul (ÜSD, arved, saatelehted jne) ning identiteedi- ja füüsiline kontroll määruses

nr 669/2009 ettenähtud sagedusega. Saadetise valikul identsus- ja füüsiliseks kontrolliks lähtutakse ka RASFF teadetest, imporditava saadetise laadist ja suurusest ning eelnevate kontrollide tulemustest.

Proovide võtmiseks on koostatud VTA ametnikele proovide võtmise juhendav materjal, mis on kättesaadav kõikidele ametnikele võrgukettal.

Kui saadeti on kõnealused kontrollid edukalt läbinud, väljastatakse ühine sisenemisdokument (ÜSD II osa), millega lubatakse kaubad vabasse ringlusse.

Kontrollisüsteemi toimimine on **esitatud** ka alljärgneval skeemil:

Teatavate toiduainete (metsapähklid, mandlid, viigimarjad jne) impordi puhul, millele on kehtestatud eritingimused seoses aflatoksiinidest tuleneva saastamisohuga (komisjoni määrus 884/2014) teostatakse iga saadetise dokumentide kontroll ning määru ses ettenähtud sagedusega identsus- ja füüsiline kontroll. Määrusega hõlmatud kaupade puhul peavad toidukäitlejad tegema eelnevalt teatavaks, millal saadeti s peaks määratud sisenemiskohta saabuma. Selleks täidavad ning esitavad nad ühise sisenemisdokumendi (ÜSD) I osa määratud sisenemiskoha pädevale asutusele. Määratud sisenemiskoha pädev asutus teostab kõikide saadetiste saatedokumentide kontrolli ning veendub, et saadetisega on kaasas määru ses kehtestatud terviseohutuse sertifikaat ning proovivõtu- ja analüüsitulemused. Peale nõuetekohast dokumentide kontrolli võib määratud sisenemiskoha pädeva asutus lubada saadetise edasitoimetamist eelpool nimetatud impordiks määratud tollipunkti, kus viiakse läbi identsus- ja füüsiline kontroll määru ses kehtestatud sagedusel. Kui kõnealused kontrollid on edukalt läbitud, väljastatakse ühine sisenemisdokument (ÜSD II osa), millega lubatakse kaubad vabasse ringlusse.

Komisjoni rakendusmäärusega 2015/949 hõlmatud kaupade (Ameerika Ühendriikidest pärit mandlid; Kanadast pärit nisu ja nisujahu) puhul teostatakse ametlikud kontrollid määratud

piiripunktis (VTA piiripunktis). Määratud piiripunkti pädev asutus teostab kõikide saadetiste saatedokumentide kontrolli ning veendub, et saadetisega on kaasas õigusaktis kehtestatud sertifikaat ning proovivõtu- ja analüüsitulemused. Peale kontrollide läbiviimist väljastab VTA ametnik ametliku dokumendi, millega tõendatakse, et ametlik kontroll on tehtud ning kaup on tunnistatud nõuetekohaseks. Saadetise vabasse ringlusesse lubamiseks peab sööda- või toidukäitleja või tema esindaja esitama tollile VTA poolt väljastatud ametliku originaaldokumendi.

Komisjoni rakendusmäärusega nr 2015/175 hõlmatud kaupade (Indiast pärit või sealt lähetatud guarkumm) puhul teostatakse dokumentide, identsus- ja füüsiline kontroll määratud sisenemiskohas. Saadetise saabumisest peavad toidu- või söödakäitlejad teavitama määratud sisenemiskoha pädevat asutust. Selleks täidavad ja esitavad nad ühise sisenemisdokumendi (ÜSD) I osa määratud sisenemiskoha pädevale asutusele. Määratud sisenemiskoha pädev asutus teostab kõikide saadetiste saatedokumentide kontrolli ning veendub, et saadetisega oleks kaasas määruses kehtestatud terviseohustuse sertifikaat ning analüüsiaruanne. Identsus- ja füüsiline kontroll teostatakse vastavalt määruses kehtestatud sagedusele. Kui kõnealused kontrollid on edukalt läbitud, väljastatakse ühise sisenemisdokumendi II osa, millega lubatakse kaubad vabasse ringlusse.

Radioaktiivse tseesiumi sisalduse kontrollimiseks teatud toiduainetest (Nõukogu määrus nr 733/2008) viiakse läbi kõigi saadetiste dokumentide kontroll ning veendutakse, et kaasas on põllumajandustoodete ekspordisertifikaat. Lisaks võetakse juhuslikult valitud saadetistest proove radioaktiivse tseesiumi- 134,- 137 määramiseks.

Jaapanist pärit või sealt lähetatud teatud mitteloomse sööda ja toidu impordil (komisjoni rakendusmäärus nr 2016/6) peavad toidu- või söödakäitlejad sellest määratud sisenemiskoha pädevat asutust (VTA piiripunkt) ette teavitama vähemalt kaks tööpäeva enne saadetiste tegelikku saabumist. Eelteavitamiseks täidetakse ning esitatakse määratud sisenemiskoha pädevale asutusele ÜSD I osa. Saadetise saabumisel viib määratud sisenemiskoha järelevalveametnik läbi kõigi saadetiste dokumentide kontrolli ning veendub, et saadetisega oleks kaasas määruses kehtestatud deklaratsioon ning teatud kaupade puhul ka proovivõtu- ja analüüsitulemuste aruanne. Juhuslikult valitud saadetiste hulgast võetakse proove radionukliidide sisalduse määramiseks. Kui kõnealused kontrollid on edukalt läbitud, väljastatakse ÜSD II osa, millega lubatakse kaubad vabasse ringlusse.

Komisjoni rakendusmäärusega nr 2018/1660 hõlmatud kaupadele on sätestatud eritingimused seoses pestitsiidijääkidega saastatuse riski tõttu. Nimetatud määruse rakendusalasle jäävate kaupade puhul teostatakse dokumentide kontroll ning määruses ettenähtud sagedusega identsus- ja füüsiline kontroll. Saadetise saabumisest peavad toidu- või söödakäitlejad teavitama määratud sisenemiskoha pädevat asutust. Selleks täidavad ning esitavad nad ÜSD I osa määratud sisenemiskoha pädevale asutusele. Määratud sisenemiskoha pädev asutus teostab kõikide saadetiste saatedokumentide kontrolli ning veendub, et saadetisega on kaasas määruses kehtestatud terviseohutuse sertifikaat ning proovivõtu- ja analüüsitulemused. Kui kõnealused kontrollid on edukalt läbitud, väljastatakse ÜSD II osa, millega lubatakse kaubad vabasse ringlusse.

Hiinast pärit või sealt lähetatud riisitoodete (komisjoni rakendusotsus nr 2011/884) impordil peavad toidu- või söödakäitlejad teavitama määratud sisenemiskoha pädevat asutust. Selleks täidavad ja esitavad nad ÜSD I osa määratud sisenemiskoha pädevale asutusele. Määratud sisenemiskoha pädev asutus teostab kõikide saadetiste dokumentide ning identsus ja

füüsilise kontrolli. Dokumentide kontrollil veendub järelevalveametnik, et saadetisega oleks kaasas määruses kehtestatud terviseohustuse sertifikaat ning analüüsiaruanne. Kui kõnealused kontrollid on edukalt läbitud, väljastatakse ÜSD II osa, millega lubatakse kaubad vabasse ringlusse.

Teatavatest kolmandatest riikidest teatavate kaupade EL-i importimisel on sätestatud Komisjoni rakendusmäärusega 2017/186 eritingimused, seoses mikrobioloogilise saastumise tõttu. Nimetatud määruse rakendusalasle jäävate kaupade puhul teostatakse dokumentide kontroll ning määruses ettenähtud sagedusega identsus- ja füüsiline kontroll. Saadetise saabumisest peavad toidu- või söödakäitlejad teavitama määratud sisenemiskoha pädevat asutust. Selleks täidavad ning esitavad nad ÜSD I osa määratud sisenemiskoha pädevale asutusele. Määratud sisenemiskoha pädev asutus teostab kõikide saadetiste saatedokumentide kontrolli ning veendub, et saadetisega on kaasas määruses kehtestatud terviseohustuse sertifikaat ning proovivõtu- ja analüüsitulemused. Kui kõnealused kontrollid on edukalt läbitud, väljastatakse ÜSD II osa, millega lubatakse kaubad vabasse ringlusse. Kui ülalnimetatud ametlike kontrollide käigus tuvastatakse nõuetele mittevastavus, koostab VTA järelevalveametnik kontrollakti ja teeb otsuse kaubasaadetise impordi keelamise, ümbertöötamisele või hävitamisele saatmise kohta ning täidab vajadusel ka ÜSD III osa. Samuti teeb veterinaarjärelevalve ametnik vastava märke kaubaga kaasasolevatele dokumentidele.

Alates 2011. a II poolaastast toimub nii eelteadete esitamine kui ÜSD väljastamine läbi Euroopa Liidu ühtse *on-line* elektroonilise andmebaasi TRACES.

Aruandluskord

VTA keskasutuse ametnikule saadetakse piirkondlike VTA keskuste ja VTA piiripunkti poolt igale kvartalile või poolaastale (olenevalt määruses sätestatule) järgneval kuul aruanded, kus on ära toodud informatsioon kontrollitud saadetiste, võetud proovide ning väljastatud ÜSD kohta.

Kord kvartalis või poolaastas igale kvartalile või poolaastale järgneva kuu lõpuks esitab VTA keskasutuse ametnik Euroopa Komisjonile omakorda aruanded uuritud kaubapartiidest.

Kehtestatud korra täitmise kontrollimiseks viib VTA KIEO peaspetsialist läbi piiripunktide auditeid vastavalt kehtestatud korrale.

VTA kodulehel on avalikkusele kättesaadav informatsioon kõrgendatud riskitasemega mitteloomse toidu ja sööda impordi kohta: <http://www.vet.agri.ee/?op=body&id=480> (toit) <http://www.vet.agri.ee/?op=body&id=858> (sööt)

3.3.4.14 Järelevalve mitteloomse sööda impordi üle

Mitteloomse sööda impordi Euroopa Liidu välistest riikidest korraldab Söödaseaduse § 16 lõike 8 ja § 28 lõike 3 alusel kehtestatud põllumajandusministri 08.05.2007 määrus nr 70. Mitteloomse sööda ühendusevälisest riigist Eestisse toimetamisest teavitamise kord ja sööda ühendusevälisest riigist Eestisse toimetamise üle ametliku kontrolli teostamise täpsem kord. Täpsustavad juhised määruse rakendamiseks on kinnitatud VTA peadirektori 13.10.2015 käskkirjaga nr 179 ja informatsiooniks vastava valdkonnaga tegelevatele järelevalveametnikele. Täiendavalt tuleb arvestada ka peadirektori 03.11.2017 käskkirjaga

nr 150, mille põhjal tuleb arvestada mitteloosse sööda impordil loomataudi abinõude kehtestamisega seoses sigade klassikalise ja sigade Aafrika katku diagnoosimisega naaberriikides.

Alates 01.04.08 teostab VTA kauplemise ning impordi ja ekspordiosakond järelevalvet nii Eestisse kui teistesse Euroopa Liidu liikmesriikidesse läbi Eesti imporditava ja eksporditava mitteloosse sööda üle:

- tegeleb imporditava sööda riskide hindamisega ja järelevalve korraldamisega ning koordineerimisega, vajadusel kaasates piirkondlike keskuste järelevalveametnikke teostama identsus- ja füüsilist kontrolli.
- väljastab lube mitteloosse sööda vabasse ringlusse lubamiseks või teise liikmesriiki viimiseks läbi Eesti vabasse ringlusse lubamise eesmärgil.
- sööda mittenõuetekohasuse avastamisel teeb saadetise eest vastutavale isikule ettekirjutuse, milles kohustab mitteloosse sööda suhtes kohaldama vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 882/2004 artiklis 19 sätestatud asjakohast meetet.
- teavitab sööda mittenõuetekohasusest ja ettekirjutusest MTA-d ja VTA RASFF kontaktisikut, kes vajaduse korral teavitab RASFF süsteemi kaudu Euroopa Komisjoni.
- peab arvestust riigilõivude tasumise kohta mitteloosse sööda impordi osas.
- koordineerib tegevusi mitteloosse sööda ekspordil (sertifikaatide koostamine) Euroopa Liidu välistesse riikidesse ning suhtleb vajadusel sihtriigi pädevate asutustega.
- teeb antud valdkonnas koostööd MTA-ga (juhendmaterjal kooskõlastatud Maksu-ja Tolliametiga 04.06.2015 kirjaga nr 10.1-2/016696-1 „Veterinaarkontroll mitteloosse sööda impordil, ekspordil, transiidil -juhendmaterjal tolliametnikele).

3.3.4.15 Järelevalve toiduga kokkupuutuvate materjalide impordil

Komisjoni määrusega (EL) nr 284/2011 kehtestatakse Hiina Rahvavabariigist ja Hiina Rahvavabariigi Hongkongi erihalduspiirkonnast pärit või sealt lähetatud polüamiid- ja melamiinplastikust köögitarvetele impordil eritingimused. Määruse rakendusalasle jäävad kaubad võivad ühendusse siseneda vaid liikmesriigi poolt määratud piiripunkti kaudu ehk esimese sissetoomiskoha kaudu, milleks Eestis on Muuga sadama piiripunkt.

Importijad või nende esindajad peavad saadetise saabumisest teavitama esimese sissetoomiskoha pädevat asutust selleks ettenähtud vormiga, mis on kinnitatud VTA peadirektori käskkirjaga. Esimese sissetoomiskoha pädev asutus teostab kõikide saadetiste dokumentide kontrolli ning veendub, et saadetisega on kaasas määruses kehtestatud avaldus ning laboratooriumi aruanne. Identsus- ja füüsiline kontroll teostatakse määruses ettenähtud sagedusega. Kui kõnealused kontrollid on edukalt läbitud täidab VTA järelevalveametnik avalduse vastav osa, millega tunnistatakse kontrollitud kauba vabasse ringlusse sobivaks. Saadetise vabasse ringlusse lubamiseks peab importija või tema esindaja esitama tollile VTA poolt lõpetatud avalduse.

3.3.5 Ekspordi kontrollisüsteem

Eksport toiduseaduse tähenduses on Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 952/2013, millega kehtestatakse liidu tolliseadustik artiklis 269 sätestatud tegevus.

Sööta võib eksportida kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr [178/2002](#) artiklis 12 sätestatud nõuetega:

- 1) Toit ja sööt, mis eksporditakse või reeksportitakse ühendusest turule viimiseks kolmandates riikides, peab vastama toidualaste õigusnormide asjakohastele nõuetele, kui importiva riigi võimuorganid ei nõua muud ja kui õigusaktides, standardites, tegevusjuhistes ning muudes õigus- ja haldusprotseduurides, mis võivad importivas riigis kehtida, ei ole sätestatud teisiti.
Muudel asjaoludel, välja arvatud tervistkahjustava toidu või ohtliku sööda puhul, võib toitu ja sööta eksportida ja reeksportida ainult juhul, kui sihtriigi pädev asutus on andnud selge nõusoleku, olles enne saanud täieliku teabe põhjuste ja asjaolude kohta, mis ei võimaldanud asjaomast toitu või sööta ühenduse turule viia.
- 2) Ühenduse või mõne ühenduse liikmesriigi ja kolmanda riigi vahel sõlmitud kahepoolse kokkuleppe sätete kohaldamisel peab ühendusest või ühenduse liikmesriigist kolmandasse riiki eksporditav toit ja sööt vastama kõnealuse kokkuleppe sätetele.

Loomade ja loomsete saaduste eksporditingimused on sätestatud [Loomade ja loomsete saadustega kauplemise ning nende impordi ja ekspordi seadusega](#).

- 1) Eksporditavad loomad ja loomsed saadused peavad olema nendega kauplemise kohta esitatavate ning ühendusevälise riigi esitatavate veterinaarnõuete kohased. Ekspordiks ettenähtud loomade ja loomsete saaduste ühest liikmesriigist teise toimetamine peab olema selle kohta esitatavate veterinaarnõuete kohane.
Ekspordiks ettenähtud loomade ja loomsete saaduste liikmesriikidevahelise veo kohta esitatud veterinaarnõuded on kehtestatud Euroopa Liidu õigusaktide nõudeid arvestades põllumajandusministri 23. juuli 2004. a määrusega nr 125 „[Ekspordiks ettenähtud loomade ja loomsete saaduste liikmesriikidevahelise veo kohta esitatavad veterinaarnõuded](#)”
- 2) Loomi ja loomseid saadusi võib eksportida kõigi rahvusvaheliseks liikluseks avatud piiripunktide kaudu.
- 3) Loomade ja loomsete saaduste ekspordimisel peab nende vedu toimuma tollijärelevalve all kaubasaadetise suhtes ekspordi tolliprotseduuri kohaldamisest arvates kuni Euroopa Liidu territooriumilt väljumise kohani, välja arvatud juhul, kui vedu on katkestatud veterinaarjärelevalve ametniku otsuse alusel looma heaolu tagamise eesmärgil kiireloomulistel juhtudel.
- 4) Eksporditavaid loomi ja loomseid saadusi, mis ei ole nende kohta esitatud nõuete kohased või mille kohta ei ole nõudeid esitatud, on läbi Eesti lubatud vedada üksnes VTA loal.

Sertifikaadi taotlemine ja väljastamine

Lähtekoha liikmesriik tagab, et ekspordiks ettenähtud loomadest või loomsetest saadustest koosneva kaubasaadetisega on kaasas sihtkoha ühendusevälise riigi veterinaarnõuete kohasust tõendav veterinaarsertifikaat või mõni muu veterinaarnõuete kohasust tõendav dokument.

Kui lähtekoha liikmesriik on Eesti, siis väljastatakse nõuetekohane dokument kauba asukohajärgses VTA piirkondlikus keskses.

Sertifikaadi väljastamiseks esitatakse VTA piirkondlikule keskusele kirjalik taotlus (sätestatud [Loomade ja loomsete saadustega kauplemise ning nende impordi ja ekspordi seaduse](#) § 46-s).

VTA peadirektori käskkirjaga on kehtestatud "[Loomade ja loomsete saaduste väljaveokord](#)", mille kohaselt esitab ettevõtte ametlik esindaja sertifikaadi väljastamiseks vormikohane taotlus.

- Taotlus sertifikaadi väljastamiseks loomade k.a paljundusmaterjali väljaveol tuleb esitada vähemalt 48 tundi enne looma eksportimist või teise liikmesriiki vedamist
- Taotlus sertifikaadi väljastamiseks loomsete saaduste väljaveol tuleb esitada vähemalt 24 tundi enne loomsete saaduste eksportimist või teise liikmesriiki vedamist

Nõuded väljastava sertifikaadi kohta on kehtestatud Euroopa Liidu õigusaktide nõudeid arvestades põllumajandusministri 23. juuli 2004. a määrusega nr 125 „Ekspordiks ettenähtud loomade ja loomsete saaduste liikmesriikidevahelise veo kohta esitatavad veterinaarnõuded” Sertifikaadi koostab VTA piirkondliku keskuse veterinaarjärelevalveametnik, kelle järelevalve alla kuulub ettevõtte, põllumajandusettevõtte, keskus või organisatsioon, kust pärineb loom või loomne saadus, mille nõuetekohasust tõendatakse.

Sertifikaadi väljastab VTA peadirektori poolt selleks volitatud veterinaarjärelevalveametnik või teine VTA ametnik õigusaktidega ettenähtud juhtudel.

Sertifikaadi väljastamisega seotud järelevalvetoimingute teostamise eest võetakse [veterinaarjärelevalvetasu](#). Tasu võetakse VetKS 7¹ peatüki sätete alusel ja kohaselt.

Eksporditavate saadetiste kontroll piiril

Eksporditavatele saadetistele piiril üldjuhul veterinaarkontrolli ei teostata, välja arvatud elusloomade väljavedu. Nende puhul teostatakse heaolu kontrolle loomade transportimisel vastavalt määrusele 1/2005.

3.3.6 Elusloomade ja loomsete saadustega kauplemine

Kauplemine on Eesti ja Euroopa Liidu liikmesriikide vaheline kaubandus.

Kontrolli kauplemisel teostab VTA lähte- või sihtkohas. VTA-l on õigus kontrollida kaubasaadetise ja veovahendi nõuetekohasust ka veo ajal. Kauplemisel võivad kaubad liikuda iga rahvusvaheliseks kaubavahetuseks avatud piiripunkti kaudu. Kui aga kaubasaadetis toimetatakse teisest liikmesriigist Eestisse EL poolt impordiks tunnustatud piiripunkti kaudu, kontrollitakse piiripunktis kaubasaadetisega kaasasolevaid dokumente.

Kauplemine loomadega, loomsete saadustega, toiduks mittekasutatav loomse saadusega ning loomse toiduga peab olema veterinaarnõuete kohane, aretusloom ja aretusmaterjal peavad olema ka aretusnõuete kohased.

Kauplemisel veterinaarkontrolli alla kuuluvate loomade ja loomsete saaduste kohta esitatavad veterinaarnõuded kehtestab maaeluminister loomade ja loomsete saaduste liikide kaupa.

Loom, toiduks mittekasutatav loomne saadus, loomne toit peavad kauplemisel olema sihtkohaliikmesriigi esitatavate nõuete kohased. Loomade ja toiduks mittekasutatava loomse saaduse veol kuni sihtkohani on ettenähtud sertifikaat või kaubasaadetisega kaasasolev muu dokument. Loomade või loomsete saaduste väljaveol teise liikmesriiki tuleb sertifikaadi saamiseks VTA piirkondlikule keskusele esitada vastavasisuline taotlus.

Sertifikaadi või dokumendi välja andnud päritoluliikmesriigi pädev asutus teavitab sertifikaadi või muu dokumendi väljaandmise päeval pädevaid asutusi ühendava arvutisüsteemi TRACES abil sihtriikide pädevaid keskasutusi ja sihtkoha pädevaid asutusi.

Teise liikmesriiki on keelatud saata loomataudi tõrjeprogrammi raames tapmiseks ettenähtud loomi ja nendelt loomadelt pärinevaid toiduks mittekasutatavaid loomseid saadusi. Samuti on keelatud saata teise liikmesriiki loomi ja toiduks mittekasutatavaid loomseid saadusi, mille turustamine Eestis on keelatud.

Loomade ja loomsete saaduste toomine teistest liikmesriikidest Eestisse

Kauplemisel, kui loomad või loomsed saadused tuuakse teisest liikmesriigist Eestisse, mingit eriluba taotlema ei pea, küll aga peab sihtkoha vastuvõtja (isik, kes sertifikaadil või muul dokumendil on näidatud loomi või loomseid saadusi sisaldava kaubasaadetise saajana sihtkohas) teavitama ettevõtte asukohajärgset VTA piirkondlikku keskust saadetise saamisest. VTA peadirektori 06.02.2017 käskkirjaga nr 34 on kehtestatud „Täpsustatud tingimused sihtkoha vastuvõtjana tegutsemisel ning kaubasaadetiste saamisest teavitamisel“. Sihtkoha vastuvõtja peab täitma endale võetud kohustusi (Loomade ja loomsete saadustega kauplemise ning nende impordi ja ekspordi seadus §14-16). Teavitama peab elusloomast vähemalt 48 tundi enne loomi sisaldava kaubasaadetise kavandatavat saabumist ja vähemalt 24 tundi enne toiduks mittekasutatavaid loomseid saadusi sisaldava kaubasaadetise kavandatavat saabumist sihtkohta. Teavitamiseks tuleb täita vastav kaubasaadetise saamise teatis ja esitada see VTA piirkondlikule keskusele. Kui kaubasaadetise sihtkoht ei asu sihtkoha vastuvõtja asukohajärgses maakonnas, esitatakse kaubasaadetise saamise teatis kaubasaadetise tegeliku asukoha järgsele piirkondlikule keskusele.

Sihtkoha vastuvõtja ja tema kohustuste täitmise üle kontrolli teostamisel lähtutakse Loomade ja loomsete saadustega kauplemise ning nende impordi ja ekspordi seaduse § 14 ja 15 ja loomse toidu nõuetekohasuse veterinaarjärelevalve teostamisel lähtutakse sama seaduse § 26 lõikest 1.

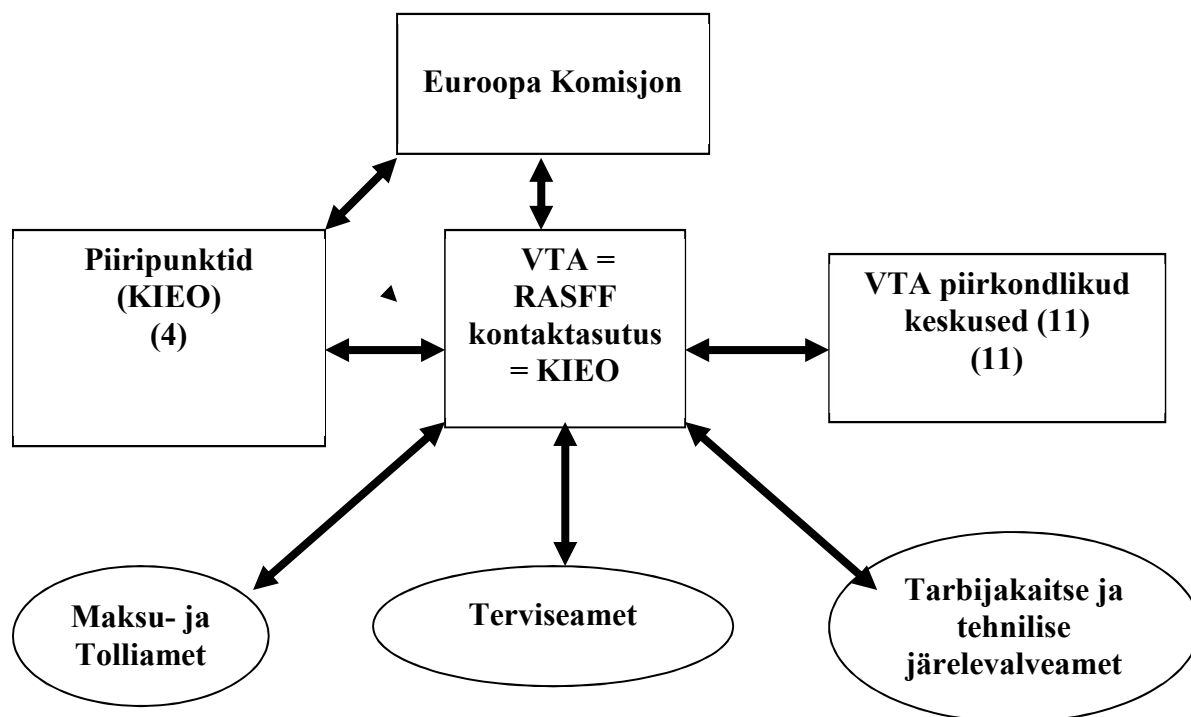
VTA peadirektori 13.02.2017 käskkirjaga nr 38 on kehtestatud „Järelevalve teostamise kord sihtkoha vastuvõtja ja tema kohustuste täitmise üle ning loomse toidu nõuetekohasuse veterinaarkontrolli tegemise kord sihtkohas“.

Järelevalvet loomse toidu sihtkoha vastuvõtja ja tema kohustuste täitmise üle ning loomse toidu nõuetekohasuse üle sihtkohas teostatakse reeglina siseriiklike nõuete kontrollimise käigus ja sama sagedusega või vastavalt vajadusele.

3.3.7 RASFF (Toidu- ja söödaalane kiirhoiatussüsteem)

Euroopa Parlamendi ja EL Nõukogu määruse 178/2002/EÜ artiklis 50 nimetatud kiirhoiatussüsteemi kontaktasutus Eestis on VTA, kus on kontaktisikuks nimetatud kauplemise ning impordi osakonna peaspetsialistid (KIEO).

Kiirhoiatussüsteemi rakendamine Eestis:

Kui Euroopa Komisjon (edaspidi komisjon) on kiirhoiatussüsteemi kaudu edastanud VTA-le teate mõnes EL liikmesriigis tuvastatud ohtlikust toidust, toiduga kokkupuutuvast materjalist või söödast edastab kontaktisik teate lähtuvalt toiduseaduse § 48¹st VTA piirkondlikule keskusele või vajadusel MTA-le, Tarbijakaitse ja tehnilise järelevalveametile või Terviseametile.

VTA peadirektori 31.12.2013 käskkirjaga nr 169 „Toidu- ja söödaalase kiirhoiatussüsteemi rakendamine“ on sätestatud kontaktisikute ülesanded, kriteeriumid RASFF teadete koostamiseks; protseduurireeglid RASFF teadete menetlemiseks ja teabe vahendamiseks ning RASFF teadete vormid.

VTA poolt järelevalveasutustele võidakse edastada järgnevat RASFF teavet:

Tarbijakaitse ja tehnilise järelevalveametile (TKA)

- Euroopa Komisjoni poolt iga uue kalendriaasta alguses koostatud ohu- ja infoteadete kokkuvõtted, mis hõlmavad kõiki RASFF teateid alates eelneva aasta algusest;
- Eestis koostatud RASFF teated

Maksu- ja Tolliamet (MTA)

- RASFF kokkuvõtted – kõigi EL piirilt tagasisaadetud kaubasaadetiste (toit, toiduga kokkupuutuvad materjalid ja sööt) kohta;

- iga uue kalendriaasta alguses koostatud RASFF teadete kokkuvõtted, mis hõlmavad kõiki teateid eelneva aasta algusest;

Terviseamet (TA)

- RASFF teated, mis puudutavad nõuetele mittevastavat joogivett, allika- ja looduslikku mineraalvett;
- iga uue kalendriaasta alguses koostatud RASFF teadete kokkuvõtted, mis hõlmavad kõiki teateid eelneva aasta algusest;

Täpsed informatsiooni vahetamise põhimõtted ja kontaktisikud VTA ja TA vahel on määratud TA ja VTA vahel sõlmitud koostöölepinguga nr 3.1-3/40, 09.04.2012 (Lisad 1 ja 2 muudetud 19.03.2013).

MTA, TKA on asutuste siseselt määranud isikud, kelle kontaktandmed edastatakse VTA RASFF kontaktisikule. Nimetatud isikutele edastab VTA RASFF kontaktisik vajadusel nende järelevalvealasse kuuluva RASFF teate. Järelevalveasutuse kontaktisik võtab teate sisust sõltuvalt tarvitusele meetmed ning teavitab nendest omakorda VTA-d.

Kui järelevalve käigus on kindlaks tehtud, et toit või sööt on otseselt või kaudselt inimese tervisele ohtlik ja seda võidakse turule viia mõnes muus Euroopa Liidu liikmesriigis või kui selline toit või sööt on avastatud kauba importimisel teavitavad järelevalveasutuste kontaktisikud VTA RASFF kontaktisikut, kes teavitab sellest RASFF süsteemi kaudu komisjoni.

RASFF teabevahetus piirkondlike keskustega:

Lähtuvalt peadirektori 31.12.2013 käskkirjast nr. 169 on kõik piirkondlike keskuste juhatajad määranud keskuskes RASFF kontaktisiku, kelle ülesandeks on saabunud RASFF teadete menetlemine, esialgsete RASFF teadete koostamine ning VTA RASFF kontaktisikule edastamine.

RASFF teated keskuskesse menetlemiseks edastatakse webdesktapis.

VTA RASFF kontaktisik edastab piirkondliku keskuse kontaktisikule komisjonilt saabunud RASFF ohu- ja infoteated kui teates on märgitud:

- 1) toote (toit, sööt, toiduga kokkupuutuv materjal) saajana (-tena) Eesti käitleja (hulgiladu, tootmisettevõtte jne.)
- 2) nõuetele mittevastava toote (toit, sööt, toiduga kokkupuutuv materjal) tootjaks on Eesti käitleja.

VTA RASFF kontaktisiku poolt edastatakse teade menetlemiseks piirkondlikule keskusele, kus teostatakse järelevalvet teates nimetatud käitleja üle.

Piirkondliku keskuse kontaktisik registreerib ja menetleb saabunud ja sealt väljuvad RASFF teated vastavalt peadirektori käskkirjaga kehtestatud korrale.

Vajadusel menetleb kontaktisik teadet ise või suunab edasi valdkonna spetsialistile menetlemiseks (teavitab ettevõtet, kohustab teavitama tarbijaid, vajadusel peatab edasise käitlemise, selgitab välja kuhu ja millistes kogustes on edasi müüdud jne.)

Järelevalveametnik koostab teostatud järelevalve tulemuste kohta vajadusel kontrollakti ning lähtudes toote ohtlikkusest määrab: edasise tegevuse (toote turult tagasi kutsumine; hävitamine, tagastamine lähteriiki, jne); kasutusele võetud meetmete läbiviimise tähtaja ja teavitamise korra.

Esialgsetest ning lõplikest järelevalve tulemustest teavitab piirkondliku keskuse kontaktisik VTA RASFF kontaktisikut mõistliku aja jooksul webdesktapis, kuhu lisab kõik asjassepuutuvad dokumendid.

VTA kontaktisik koostab RASFF järelteate (kasutades edastamiseks elektroonilist infosüsteemi iRASFF), millega teavitab komisjoni ja liikmesriike järelevalvetulemustest ning rakendatud meetmetest.

Piirkondlikus keskuses RASFF teadete koostamise ja VTA RASFF kontaktisikule edastamise üldkriteeriumid

RASFF teade koostatakse kui:

- 1) järelevalve käigus on järelevalveametnik saanud andmeid tõsise toidust, toiduga kokkupuutuvast materjalist või söödast (Eesti või mitte- Eesti päritolu) tuleneva inimeste tervisega seotud otsese või kaudse ohu kohta ning seda võidakse viia (on viidud) teiseriiki;
- 2) ettevõtte teavitab piirkondlikku keskust, et nende poolt valmistatud ja/või müüdav toode (toit, toiduga kokkupuutuv materjal või sööt) on tervisele ohtlik ja on väljunud ettevõttest s.t. on tekkinud otsene või kaudne risk inimeste tervisele.

Piirkondliku keskuse kontaktisik koostab ja registreerib maakonnast välja RASFF teate vastavalt peadirektori käskkirjaga kehtestatud korrale.

VTA RASFF kontaktisik kontrollib saadud teadet ning teavitab komisjoni tekkinud ohust ning rakendatud meetmetest iRASFF-is koostatud teatega.

Kiirhoiatussüsteemi rakendamine KIEO osakonda kuuluvates piiripunktides (edaspidi piiripunkt):

RASFF teade koostatakse piiripunktis kui järelevalveametnik on teinud otsuse:

- 1) saadeti piirilt tagastada;
- 2) saadeti suunata hävitamisele;
- 3) piirile on jõudnud saadeti, mis on eelnevalt Euroopa Liidu piirilt tagasi lükatud;
- 4) piiril võetud proovide laboranalüüside tulemused on osutunud positiivseks, kuid saadetist piiril eelnevalt kinni peetud ei ole ning see on lubatud vabasse ringlusse.

Piiripunktis koostatakse RASFF teade TRACES süsteemis, kuhu on loodud RASFF moodul. RASFF moodul aktiveerub kui järelevalveametnik on teinud otsuse ning seejärel märke TRACES-se saadetise tagasilükkamise kohta.

Järelevalveametnikule avaneb TRACES-s RASFF-moodul (RASFF teate vorm), kuhu süsteemi poolt kantakse teatavad andmed ÜSVD-lt automaatselt, näiteks: saadetise päritolu, saatja, saaja, sihtriigi, laboranalüüside (kui teostati) ja tagasilükkamise põhjus. Järelevalveametnik täidab RASFF teate tühjad väljad, kinnitab ning teave edastatakse automaatselt VTA RASFF kontaktisiku e-mailile kes kontrollib, vajadusel täiendab või parandab ja kas kinnitab teate või mitte (lükab tagasi).

Kinnitanud teate edastab kontaktisik komisjonile, kus teade kas kinnitatakse või lükatakse tagasi.

Lähtuvalt Euroopa Nõukogu direktiivist 97/78/EÜ artiklist 24 võivad liikmesriigid karmistada RASFF teadete alusel kõikide järgmiste sama päritolu tootepartiide kontrolli.

Selleks tuleb 10 järgmist sama päritoluga partiid tuleb piiripunktis füüsiliselt kontrollida ja kuna laboranalüüsid on läbi viidud kahtlusel, et eeskirju on eiratud või kui eelnevad testid andnud positiivseid tulemusi, ei vabastata partiid enne kui on saadud negatiivsed laborvastused (partiisid loendab TRACES /RASFF moodul).

Saamaks informatsiooni, millistele saadetistele tuleks rakendada „10 partii nõuet” kasutatakse piiripunktides RASFF Window andmebaasi.

Igal piiripunkti järelevalveametnikul on personaalne ligipääs RASFF Window-le.

RASFF Window - RASFF andmebaas on komisjoni hallatav infosüsteem, kuhu on koondatud ajakohastatud teave kõigi RASFF teadete kohta ning mis võimaldab kõigil võrgustiku liikmetel (kaasaarvatud piiripunkti järelevalveametnikel) teha mistahes päringuid süsteemis olevate teadete kohta.

Koolitused:

Koolitusvajadus antud valdkonnas selgitatakse välja auditeerimiste tulemuste ning töö käigus esilekerkivate probleemide põhjal. Samuti toimub koolitus seadusandluse muutumisel. Koolitusplaan koostatakse jooksva aasta alguses ning kinnitatakse peadirektori käskkirjaga. Lisaks plaanis olevatele koolitustele koolitatakse järelevalveametnikke plaaniväliselt vajaduse tekkimisel.

RASFF toimimine Terviseametis

TA kontaktisik saades ohuteate:

- registreerib sissetulevad RASFF teated ja salvestab selleks loodud elektroonilisesse andmebaasi
- hindab ohuteate sisu ning edastab elektrooniliselt Terviseameti talituste kontaktisikutele
- talitusest info saamisel kontrollib andmete korrektsust ja teavitab toote avastamisest ning tarvitusele võetud meetmetest VTA RASFF kontaktisikut Euroopa Liitu saadetavad ohuteated.

Talituse RASFF kontaktisik saades ohuteate:

- registreerib kõik talitusse sissetulevad RASFF teated ja salvestab selleks loodud elektroonilisesse andmebaasi;
- edastab ohuteate osakondade järelevalveinspektoritele;
- teavitab toote avastamisest ning tarvitusele võetud meetmetest TA RASFF kontaktisikut.

TA talituse järelevalveametnik:

- Tuvastab kogu info toidukäitleja kohta ja suundub ohuteates märgitud ettevõttesse;
- Ettevõttes järgneb toote kontroll;
- Teeb kindlaks, millises ulatuses on ohtlik kaup jõudnud lõpptarbijani. Koostab teostatud järelevalve tulemuste kohta akti ning ohtliku toote avastamisel järelevalve käigus võtab tarvitusele vajalikud meetmed;
- Edastab kõik antud ohuteadet puudutavad dokumendid Terviseameti talituse RASFF kontaktisikule.

Euroopa Liitu saadetavad ohuteated

Võttes arvesse teavitamise kriteeriumeid, on järelevalve ametnik kohustatud teavitama talituse RASFF kontaktisikut ohtliku toidu avastamisel.

Talituse järelevalveametnik edastab kogutud info talituse RASFF kontaktisikule vabas vormis.

RASFF kontaktisik talituses :

- kontrollib kõikide andmete olemasolu ja korrektsust ning saadab neid TA RASFF kontaktisikule
- Registreerib kõik TA-st väljuvad RASFF teated ja salvestab selleks loodud elektroonilisesse andmebaasi
- Saadab andmed elektrooniliselt TA RASFF kontaktisikule.

Valdkonna reguleerivad käskkirjad, juhendmaterjalid:

Tervisekaitseinspektsiooni peadirektori 20.09.2005 käskkiri 82-p koos lisadega :

Lisa 1 Toidu ja sööda ohuteadete (RASFF) käsitlemise juhend

Lisa 2. Saadetavate teadete registreerimise vorm

Lisa 3. Saabuvate teadete registreerimise vorm.

Terviseameti peadirektori 09.10.2015 käskkiri nr 1.1-1/57,, Ohuteadete (RASFF) edastamise eest vastutavate isikute määramine“ millega kehtestatakse kord RASFF teadete osas.

3.3.8 Haldusabi ja -koostöö süsteem (*AAC- Administrative Assistance and Cooperation System*)

Komisjoni rakendusotsusega (EL) 2015/1918 on loodud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 882/2004 (ametlike kontrollide kohta, mida tehakse sööda- ja toidualaste õigusnormide ning loomatervishoidu ja loomade heaolu käsitlevate eeskirjade täitmise kontrollimise tagamiseks) kohaselt haldusabi ja -koostöö süsteem.

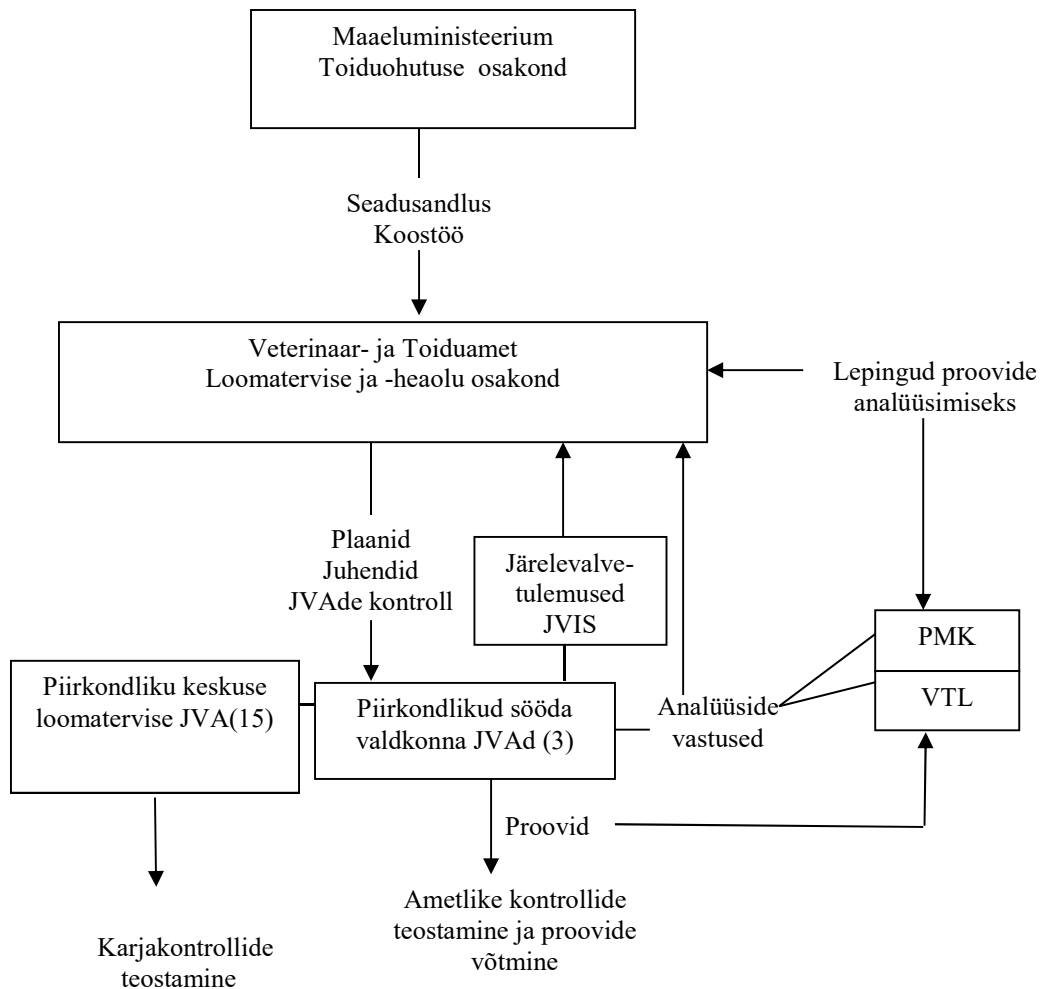
Määruses (EÜ) nr 882/2004 sätestatud kohustuste täitmiseks peavad kõigi liikmesriikide pädevad asutused vahetama teavet, mida on vaja toidu- ja söödaalaste õigusnormide täitmise kontrollimiseks koos teiste liikmesriikide vastavate asutustega ning koos komisjoniga teatavatel juhtudel, kui ametlike kontrollide tulemused nõuavad meetmete võtmist rohkem kui ühes liikmesriigis. Tulemuslikuks teabevahetuseks on loodud IT-süsteem, nimelt haldusabi ja -koostöö süsteem, mis võimaldab tagada igas liikmesriigis määruse (EÜ) nr 882/2004 artikli 35 kohaselt määratud kontaktasutustele vajalikud vahendid kõnealuses määruses nõutud teabevahetuse praktilise rakendamise hõlbustamiseks.

Juurdepääs haldusabi ja -koostöö süsteemile on antud igale liikmesriigile määruse (EÜ) nr 882/2004 kohaselt määratud kontaktasutustele ning komisjoni töötajatele, kes on selleks määratud. Liikmesriigid on esitanud määratud kontaktasutused, kes on konkreetselt määratud haldusabi ja -koostöö süsteemi kasutama seoses võimalike nõuete rikkumistega, mis tulenevad kelmustest ja pettustest.

Eestis on määratud haldusabi- ja koostöö süsteemi kontaktasutuseks Veterinaar- ja Toiduamet.

3.3.9 Söödade kontrollisüsteem

Söödakontrolli eesmärgiks on tõhusa järelevalvega tagada sööda ohutus inimese ja looma tervisele ning keskkonnale kogu toiduahelas. Järelevalvet teostatakse vastavalt asjakohastele Euroopa Liidu õigusaktidele, söödaseadusele ja selle alusel kehtestatud õigusaktidele ning Veterinaar-ja Toiduameti peadirektori käskkirjadega kehtestatud korrale.

JVA – Järelevalveametnik

PMK – Põllumajandusuuringute Keskus

VTL – Veterinaar- ja Toidulaboratoorium

Loomatervise ja -heaolu osakonda kuuluva söötade valdkonna ametnike põhitegevuseks on söötade riikliku järelevalve planeerimine, korraldamine ja teostamine.

3.3.9.1. Eesmärgid söödakontrolli valdkonnas järelevalve tõhustamiseks

Lühiajalise eesmärgid järelevalve tõhustamiseks:

- 1) Kontrollida söödakäitlejate ajakohastatud andmete olemasolu JVIS-s,
- 2) Tegevusloaga söödakäitlejate nõuetekohane ja eesmärgipärane auditeerimine ning olemasoleva protseduuri täiustamine.

3.3.9.2 Ametlike kontrollide korraldus Veterinaar-ja Toiduametis

Ametliku kontrolli alused

Sööda valdkonda (st söödakäitlemist, sööda ohutust ja nõuetekohasust, käitleja enesekontrolli ja riiklikku järelevalvet) reguleerib Eestis söödaseadus ning Euroopa Parlamendi, nõukogu määrus (EÜ) nr 178/2002, millega sätestatakse toidualaste õigusnormide üldised põhimõtted ja nõuded, asutatakse Euroopa Toiduohutusamet ja kehtestatakse toidu ohutusega seotud menetlused ning Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määrus (EÜ) nr 882/2004, 29. aprill 2004, ametlike kontrollide kohta, mida tehakse sööda- ja toidualaste õigusnormide ning loomatervishoidu ja loomade heaolu käsitlevate eeskirjade täitmise kontrollimise tagamiseks. Lisaks söödaseadusele ja selle rakendusaktidele reguleerivad sööda valdkonda ka teised seadused ja nende rakendusaktid ning otsekohalduvad EL õigusaktid. Sööda valdkonda reguleerivad õigusaktid on kättesaadavad VTA koduleheküljel: <http://www.vet.agri.ee/?op=body&id=400>

Vastavalt söödaseadusele ning asutuse põhimäärusele korraldab ja teostab VTA järelevalvet valdkonda reguleerivatest õigusaktidest tulenevate nõuete täitmise üle.

VTA keskasutus tegeleb järelevalve planeerimise ja koordineerimisega ning järelevalvetoiminguid teostavad piirkondlikud sööda valdkonna järelevalveametnikud. Valdkonnas töötab kolm järelevalveametnikku, kelle järelevalve piirkonnad on jagatud järgmiselt:

- Tartumaal, Võrumaal, Valgamaal ja Põlvamaal
- Harjumaal, Raplamaal, Järvamaal, Jõgevamaal, Lääne- ja Ida- Virumaal
- Läänemaal, Hiiumaal, Pärnumaal, Viljandimaal ja Saaremaal.

Ametlike kontrollide planeerimine ja läbiviimine

Järelevalvetegevuste planeerimine põhineb käitlemisettevõtte tegevusaladel (nt tootmine, otsekuivatamine, ladustamine), käideldavatel sööda liikidel (nt söödalisedid, eelsegud, segasöödad, loomsed päritoluga söödad, söödamaterjalid) ja laboratoorsete uuringute liikidel.

Söödakäitleja minimaalne kontrollisagedus leitakse riskihindamise käigus. Söödakäitlejale omistatud riskitase määrab söödakäitlemisettevõttes läbiviidavate ametlike kontrollide minimaalne sageduse kalendriaasta jooksul. Riskianalüüsi teostamisel ja riskitaseme hindamisel lähtutakse järgmistest olulisematest teguritest:

- käitlemisettevõtte tegevusest
- käideldava sööda liigist ja füüsilisest olekust
- looma liigist
- eelnevatest järelevalvetulemustest
- enesekontrollisüsteemi/hügieeninõuete rakendamisest ettevõttes

Proovide võtmiste ja analüüsides mahtude planeerimisel võetakse arvesse:

- käitlemisettevõtete riskianalüüsi
- järelevalve proovide analüüsitulemusi
- õigusaktide nõudeid
- järelevalveobjektide arvu ja liiki
- sööda riskihindamine
- Euroopa Komisjoni soovitusi ja teiste liikmesriikide järelevalvetulemusi
- RASFF teated eelmisel perioodil

Söödast võetakse proove sööda ohutuse ja nõuetekohasuse hindamiseks. Järelevalve käigus söödast mikroorganismide sisalduse määramiseks võetakse proovid vastavalt põllumajandusministri 17.03.2014. a määrusele nr 20 „Ametliku kontrolli käigus söödast proovide võtmise kord“. Sööda koostise, sealhulgas geneetiliselt muundatud organismie (GMO) sisaldavate või neist toodetud koostisosade, soovimatute ainete, söödalisandite, komponentide määramiseks võetakse proovid vastavalt komisjoni määrusele (EÜ) nr 152/2009, 27 jaanuar 2009. a, milles sätestatakse proovivõtu- ja analüüsimeetodid sööda ametlikuks kontrolliks.

Söödaproovidest analüüsitakse:

- soovimatuid aineid (põllumajandusministri 25. aprilli 2007. a määrusega nr 66 kehtestatakse soovimatute ainete loetelu ja nende sisalduse lubatud piirmäärad söödas, Piirnormid ja häirekünnised on kehtestatud Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiivi 2002/32/EÜ I ja II lisas)
- keelatud loomset proteiini (EÜ nr 999/2001)
- *Salmonella ssp* esinemist (põllumajandusministri 29. märtsi 2007. a määrus nr 46, salmonellooside tõrje eeskiri)
- söödalisandite sisaldust söödas (Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määrus (EÜ) nr 1831/2003 22. september 2003, loomasöödas kasutatavate söödalisandite kohta)
- geneetiliselt muundatud organisme (EÜ nr 1830/2003 ja EÜ nr 1829/2003)

3.3.9.3. Teatamis-ja loakohustus

Järelevalve üheks oluliseks ülesandeks on söödakäitleja nõuetekohasuse hindamine tegevusloa väljastamiseks. Vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusele (EÜ) nr 183/2005 peavad kõik söödakäitlejad enne tegevuse alustamist esitama majandustegevusteate või taotlema tegevusluba. Taotlusega esitatakse ettevõtte tegevusega seotud andmed, mis kantakse „Riigi toidu ja sööda käitlejate registrisse“ (*edaspidi register*).

Tegevusalade ja käitlemisel kasutatavate ainete täpsustatud loetelu, mille puhul peab sööda käitleja esitama majandustegevusteate või mille puhul peab sööda käitlejal olema tegevusluba on toodud Põllumajandusministri 12. juuni 2014. aasta määruses nr 31. (<https://www.riigiteataja.ee/akt/117062014005>)

Ettevõtete kandmine registrisse toimub Vabariigi Valitsuse 26. juuni 2014. a määruse nr 100 “Riigi toidu ja sööda käitlejate registri põhimäärus” kohaselt (<https://www.riigiteataja.ee/akt/128062014145?leiaKehtiv>).

Tegevusluba peavad taotlema sööda käitlejad, kes tegelevad:

- 1) söödalisandite tootmise ja/või turustamisega, mis on Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse nr 183/2005 IV lisa 1. peatükis hõlmatud (toitainelised, zootehnilised ja organoleptilised söödalisandid, bakterid, pärmid, alamate seente gruppi kuuluvatest mikroorganismidest saadud valkained ja aminohapete tootmise kõrvalsaadused fermentatsioonil) lisandid,
- 2) söödalisanditest valmistatud eelsegude tootmise ja/või turustamisega, mis on Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse nr 183/2005 IV lisa 2. peatükis hõlmatud. zootehnilised (koktsidiostaatikumid, histomonostaatikumid, kasvustimulaatorid) ja toitainelised (A ja D vitamiin, Cu, Se) lisandid,

- 3) segasööda tootmisega turustamiseks või üksnes oma majapidamise tarbeks, kasutades zootehnilisi (koktsidiostaatikumid, histomonostaatikumid, kasvustimulaatorid) söödalisandeid või neid sisaldavaid eelsegusid, mis on Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse nr 183/2005 IV lisa 3. peatükis hõlmatud,
- 4) ravimsööda tootmisega.

Majandustegevusteate peavad esitama sööda käitlejad, kes tegelevad:

- 1) sööda käitlemisega kõikides etappides alates sööda esmatootmisest kuni turuleviimiseni,
- 2) toidu tootmiseks peetavate loomade söötmisega,
- 3) sööda impordiga kolmandatest riikidest ja ekspordiga kolmandatesse riikidesse.

Register annab ülevaate tegevusluba omavatest ja/või majandustegevusteate esitanud ettevõtetest ja ettevõtete tegevusaladest. Söödakäitleja tegevusalad kantakse registrisse vastavalt tegevustele ja söödaliikidele järgmiselt: tootmine turuleviimiseks, töötlemine turuleviimiseks, ümberpakendamine, turuleviimine välja arvatud import ja eksport, veoteenus, ladustamise teenus tootmine oma ettevõtte tarbeks, import, söötmine, eksport, kuivatamine, pakendatud sööda müümine jaekaubanduse korras, töötlemine oma ettevõtte tarbeks, segamine oma ettevõtte tarbeks, vedu oma ettevõtte tarbeks, ladustamine oma ettevõtte tarbeks, lihtne füüsiline töötlemine turuleviimiseks, sileerimine, söödalisand, lemmikloomatoit, eelsegu, segasööt, ravimsööt ja söödamaterjal.

Tegevusluba omavad söödakäitlejad on registris tunnusnumbriga, mis sisaldab lisaks numbrikombinatsioonile tähist „α“ ja Eesti koodi „EE“.

Söödakäitlejad peavad täitma söödaseaduses ja selle alusel kehtestatud põllumajandusministri määrustes ning Euroopa Liidu määrustes sätestatud nõudeid.

Registrisse on 2018. a andmete põhjal kantud 3385 sööda käitlejat, neist 23 on tegevusloaga.

Söödakäitlemisettevõtete reaalarajas kehtiv nimekiri on leitav Veterinaar- ja Toiduameti järelevalve infosüsteemi avalikust päringust:
<https://jvis.agri.ee/jvis/avalik.html#/kaitlemisettevotedparing>

Sööda valdkonna käsiraamat

Ametlike kontrollide eesmärgipäraseks teostamiseks on koostatud sööda valdkonna käsiraamat, kuhu on koondatud kontrolltoimingute läbiviimise protseduurid, juhendmaterjalid ning kasutuses olevate dokumentide vormid ja nende täitmise juhendid.

Näiteks:

- Söödakäitlemisettevõtete riskidel põhineva kontrolltoimingute planeerimine,
- Analüüsitava näitajate riskihindamine
- Kontrollproovide võtmise juhend

Juhendite kogumiku protseduurid ja vormid on kinnitatud peadirektori käskkirjaga. Juhendite kogumik on kättesaadav VTA dokumendi haldusprogrammis.

Järelevalve infosüsteem (JVIS)

Ametlike kontrollide teostamisel ja tulemuste vormistamisel kasutavad järelevalveametnikud järelevalve infosüsteemi (JVIS). Järelevalve infosüsteemi eesmärgiks

on hallata toidu ja sööda käitlemise, käitleja enesekontrolli ning käitlemisettevõtete üle teostatava riikliku järelevalvega seotud andmeid. Järelevalve infosüsteemi peamiseks ülesandeks on menetleda ja hallata toiduainete ning sööda käitlemisega seotud ettevõtete teavitamise, tegevuslubade väljastamisega ja kontrollimisega seotud andmeid ja dokumente. Järelevalve infosüsteemi kasutajateks on kõik toidu ja sööda kontrolliga tegelevad järelevalveametnikud. Infosüsteemil on ka käitlejale ja avalikkusele suunatud osad. JVIS on kasutusel alates 01.07.2014.

Ametlike kontrollide kohta koostatakse aruandeid läbi JVISi kasutades *Business Object* programmi.

Loomse proteiini kasutamise ja söötmiskeelu kontrollimine

Sööda ja loomatervishoiu valdkonna järelevalveametnikud teevad järelevalvet söödas leiduva loomse proteiini käitlemise ja söötmiskeelu järgimise osas. Söödakäitlejate ja loomapidajate kontrollimiste käigus võtavad sööda valdkonna järelevalveametnikud kahtluse korral söödast proove, et hinnata söötade ohutust, söödahügieeninõuete ja söötmiskeelu järgimist.

Töödeldud loomse proteiini, dikaltsiumfosfaadi, trikaltsiumfosfaadi või veretooteid (edaspidi lubatud loomsed proteiinid) sisaldava sööda tootmiseks ja söötmiseks on söödakäitlejal vajalik taodelda VTA-lt luba. Söödakäitlejatele väljastatakse luba käitleja poolt esitatud vormikohase taotluse ja kohapealse kontrolli tulemuste alusel. Luba peab omama söödakäitleja:

- 1) kes toodab turustamisotstarbelist lubatud loomseid proteiine sisaldavat sööta;
- 2) kelle ettevõttes peetakse mäletsejalisi ning mittemäletsejalisi loomi ning ettevõttes peetavatele mittemäletsejalistele loomadele söödetakse lubatud loomseid proteiine sisaldavat sööta;
- 3) kelle ettevõttes peetakse mäletsejalisi ning mittemäletsejalisi loomi ning kes toodab lubatud loomseid proteiine sisaldavat sööta ja söötab seda ettevõttes peetavatele mittemäletsejalistele loomadele;
- 4) kelle ettevõttes peetakse mäletsejalisi loomi ning ettevõttes peetavatele võõrutamata mäletsejalistele loomadele söödetakse kalajahu sisaldavat piimaasendajat;
- 5) kelle ettevõttes ladustatakse loomseid proteiine sisaldavat ja mittedisaldavat sööta (ainult lisaks eelnevas kolmes punktis nimetatud tegevustele);
- 6) kelle ettevõttes kasutatakse veovahendit loomseid proteiine sisaldava ja mittedisaldavat sööda jaoks (samuti ainult eelnevates punktides nimetatud tegevuste korral).

3.3.10 Loomatervise kontrollisüsteem

3.3.10.1. Riiklik järelevalve

Loomatervishoiualane järelevalve põhineb veterinaarhalduse seadusel, mis sätestab veterinaartegevuse korralduse alused. Veterinaartegevus on loomade ja inimeste tervise kaitseks ning loomade heaolu tagamiseks rakendatavate abinõude süsteem, mis hõlmab loomatervishoiu-, loomsete saaduste hügieeni- ja loomakaitsealaseid toiminguid.

VTA loomaterwise ja –heaolu osakond koordineerib ja korraldab loomaterwishoiu alase järelevalve teostamist riigis, mis hõlmab taudide ennetamiseks rakendatavaid meetmeid nagu loomade nõuetekohase identifitseerimise ja registreerimise, põllumajandusloomade liikumise; veterinaararstide ja loomseid saadusi tootvate loomapidajate poolset ravimite ja ravimsöötade kasutamise; ning loomsete kõrvalsaaduste nõuetekohase käitlemise kontrolli. Peamised loomaterwishoidu reguleerivad õiguslikud sätted nii riikliku järelevalve korraldamisele kui loomapidajatele, tulenevad nii Euroopa Liidu õigusaktidest, kui loomatauditõrje seadusest ja selle allaktidest.

Loomaterwishoiu alase järelevalve üheks peamiseks eesmärgiks on kaitsta põllumajandusloomi ohtlike loomataudide ja/või selliste haiguste eest, mis võivad elusloomade või nendest saadud loomsete saaduste vahendusel ohustada inimeste tervist. Sel eesmärgil on VTA koostanud ka loomatauditõrje programmid, millede ühe rakendusmeetmena uuritakse Eesti loomakarju igal aastal enam kui 36 haiguse suhtes, et kindlaks teha nende esinemine või mitteesinemine riigis. Loomahaiguste seireks ettenähtud proovide võtmine on volitatud veterinaararstide ja piirkondlike keskuste järelevalveametnike ülesanne. Seniteostatud uurimiste tulemuste alusel võib kinnitada, et loomapopulatsioonide epidemioloogiline olukord Eestis tervikuna on hea.

Lisaks teostavad piirkondlike keskuste järelevalveametnikud ka oma tegevuspiirkonnas paiknevate loomakasvatustevõtete plaanilisi ametlikke kontrole, et kontrollida nende üldist vastavust kehtestatud nõuetele.

Kontrollitavate loomapidamiskohtade valimi kalendriaastaks koostab loomaterwise- ja heaolu osakond, tuginedes loomaterwishoiu valdkonna riskidele, mis tulenevad karjade suurusel, tootmise suundadest ja mahtudest ning PRIA poolt edastatud informatsioonist loomaterwise ja loomakaitse alaste rikkumiste kohta.

Teostatud uuringute ja karjade ametlike kontrollide tulemused kogutakse regulaarsete aruannetega ning nende põhjal saab hinnata üldist loomaterwise alast olukorda põllumajandussektoris ning vajadusel kavandada täiendavaid tegevusi loomataudide puhkemise ennetamiseks või nende leviku tõkestamiseks. Loomataudide seire, nende ennetamise ja tõkestamise valdkonnas teeb VTA tihedat koostööd nii Veterinaar- ja Toidulaboratooriumi, kui Euroopa Komisjoni ning teiste rahvusvaheliste veterinaarorganisatsioonidega.

3.3.10.2. Vesiviljelus

Teatamiskohustus ja loakohustus

Vastavalt loomatauditõrje seaduse paragrahvile 19⁶ PRIA-le peab esitama majandustegevusteate veelooma pidamisel ettevõttes, kus tegeletakse veeloomade kasvatamisega kasvanduses ja kasutatakse tehnoloogiat, mis on välja töötatud nimetatud veeloomade toodangu suurendamiseks üle keskkonna loomuliku tootmisvõimsuse (edaspidi *vesiviljelus*).

Majandustegevusteadet ei pea esitama ettevõtte, kus peetakse veeloomi dekoratiivsel eesmärgil ning kus puudub vahetu kontakt loodusliku veekoguga või mis on varustatud heitveekäitlussüsteemiga, mis tõkestab haigusetekitaja leviku looduslikku veekogusse.

Tegevusvaldkonna, veeloomaliigi või muude registriandmete muutumisel või veeloomade pidamise lõpetamisel on loomapidaja kohustatud esitama sellekohased andmed PRIA-le 7 päeva jooksul muudatustest arvates.

Vastavalt loomatauditõrje seaduse paragrahvile 19¹ ettevõtjal peab olema tegevusluba veelooma pidamisel ettevõttes, kus veelooma peetakse turuleviimise eesmärgil, välja arvatud ettevõttes, kus:

- 1) veelooma peetakse püügitiigis ja mis taasasustatakse registreeritud ehitistest pärit veeloomadega;
- 2) peetav veeloom viiakse turule üksnes toiduks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 853/2004, millega sätestatakse loomset päritolu toidu hügieeni erieeskirjad artikli 1 lõike 3c kohaselt.

Tegevusluba annab ettevõtjale õiguse majandustegevuse alustamiseks ja teostamiseks üksnes tegevusloas märgitud ettevõttes või ettevõtte osas. Ettevõtja esitab tegevusloa taotluse Veterinaar- ja Toiduametile. Tegevusloa taotluse lahendab Veterinaar- ja Toiduamet tegevusloa andmise või andmisest keeldumisega.

Riskipõhine seire

Vesiviljelusettevõtete kontrollimisega tegelevad piirkondliku keskuse loomatervishoiu valdkonna järelevalveametnikud, vajadusel võivad olla kaasatud ka teise valdkonna spetsialistid (kalahügieeni järelevalveametnik, sööda järelevalveametnik).

Ametlikud kontrollimised vesiviljelusettevõtetes toimuvad riskide hindamise alusel. Vesiviljelusettevõtete ohutase hindamise ja riskipõhise seire korraldamise juhend on kinnitatud Veterinaar- ja Toiduameti peadirektori käskkirjaga. Piirkondlike keskuste loomatervishoiu valdkonna järelevalveametnikud analüüsivad riske, mis on seotud vesiviljelusega antud farmis. Aasta alguses koostatakse vesiviljelusettevõtete kontrolliplaan, millest tuleneb kontrollimise sagedus.

Järelevalve käigus täidetakse ühtne kontrollakt ja vastav küsimustik, vajadusel võetakse proovid (RLTP meetmete täitmiseks või suurenenud suremuse korral).

Kord poolaastas esitavad piirkondliku keskuse järelevalveametnikud aruanded keskasutuse loomatervise ja – heaolu osakonna peaspetsialistile, kes need andmed koondab ja tulemusi analüüsib. Kõikide teostatud kontrollide kohta kantakse andmed ka e-PRIAsse.

3.3.10.3. Marutaud

Eestis läbi viidav riiklik marutauditõrje programm lähtub loomatauditõrje seadusest ja marutaudi tõrje eeskirjast ning selle koostamisel on võetud arvesse rahvusvaheliste erialaorganisatsioonide ning teadusasutuste (WHO, OIE, EFSA, Euroopa Komisjon) soovitusi.

Kuni 2004. aastani rakendunud riiklik marutaudi tõrje programm oli suunatud koerte ja kasside, ohu korral ka põllumajandusloomade, regulaarsele ennetavale vaktsineerimisele marutaudi vastu ning kõikide marutaudikahtlaste loomade uurimisele marutaudi suhtes. Senini toimuva lemmikloomade süstemaatilise vaktsineerimise tulemusel vähendatakse oluliselt riski, et marutaudi võiks nakatuda inimene.

Kuna Eestis esinenud ning lähiümbruses senini esinev marutaud on looduskoldeline, hõlmati selleks, et haigust riigist välja tõrjuda, alates 2005 a. sügisest vaktsineerimisprogrammiga ka metsloomad- marutaudi looduslikud kandjad punarebased ja kährikkoerad. Aastatel 2006-

2010 külvati Euroopa Liidu kaasrahastamisel kogu riigi territooriumile kaks korda aastas (kevadest ja sügisel) lennukitelt spetsiaalseid tahkeid pruunikaid marutaudivastaseid vaktsiinsöötasid. Vähendamaks koduloomade ja inimese kontakti võimalust vaktsiinsööta dega viidi vaktsineerimiskampaaniate ajal läbi infokampaania elanikkonna teavitamiseks.

Teostatud üleriigilise metsloomade vaktsineerimise tulemusel toimus kiire positiivne murrang Eesti marutaudialases olukorras. Kui viimase ligi poole sajandi jooksul esines metsamarutaudi rohkearvuliselt kõikides riigi piirkondades, siis alates 2008 aasta kevadest on haigust diagnoositud vaid neljal isendil- kolmel rebasel 2009 aasta suvekuudel ning ühel kährikul 2011 aasta jaanuaris. Kõik eelpoolmainitud nakatunud metsloomad leiti vähem, kui viie kilomeetri kaugusel Eesti-Venemaa riigipiirist. Veterinaar-ja Toiduamet esitas 2013 aasta aprilli alguses Maailma Loomatervishoiu Organisatsioonile, (OIE) deklaratsiooni, milles kuulutas riigi ametlikult marutaudist vabaks. OIE rahuldab vastava taotluse ning avaldas asjakohase informatsiooni oma kodulehel (<http://www.oie.int/en/publications-and-documentation/bulletins-online/>) (ametlikud teadaanded nr 3, 2013, lk 58-61)).

Hoolimata püstitatud eesmärgi saavutamisest jätkub metsloomade vaktsineerimise programm, kuna marutaudioht riigi idapiiril on püsivalt suur. Kaitsmaks riiki taasnakatumise eest külvati aastatel 2011-2014 metsloomadele mõeldud peibutussöötasid 9 325 km² suurusel puhvertsoonis 20-50 km ulatuses riigi lõuna ja idapiirist. Seoses sellega, et Läti Vabariik on marutaudi Eestiga piirnevatel aladel likvideerinud, on alates aastast 2015 vaktsineerimisprogramm suunatud vaid 6 100 km²-sele alale riigi kirde ning kagupiiril, kust ohustab nakkuse riiki taasleviku risk Venemaalt pärinevate rebaste ja kährikute vahendusel. Pidev marutaudialase olukorra seire jätkub kogu riigis, seda nii otseselt nakkuskahtlaste kodu-ja metsloomade hulgas, kui ka hukkunud, käitumishälvetega ning inim- või loomapeltguse kaotanud kütitud rebaste-kährikute hulgas.

Lisaks marutaudialase olukorra hindamisele kogu riigis kaasneb vaktsineerimisprogrammiga iga-aastane vaktsineerimise efektiivsuse hindamine vaktsineeritava alal. Selleks uuritakse vaktsiinis sisalduva markeraine esinemist rebaste ja kährikute hammastes ning marutaudivastaste antikehade tiitri taset vereseerumis.

Puhvertsooni aladelt kogutud sihtgrupi loomade proovidest teostatud vaktsiini söömise esialgsed tulemused 2017 aastal näitasid, et keskmiselt oli vaktsineerimise järgselt vaktsiini tarbinud 81% ning täieliku kaitse haiguse vastu omandanud rekordiliselt palju- 67% uuritud rebastest-kährikutest.

Piirialade vaktsineerimisega jätkatakse, kuni marutaudi taasnakatumise oht püsib. Juhul, kui õnnestub koostöösse kaasata naaberriigi veterinaarteenistust, on võimalik Euroopa Komisjoni rahalisel toel metsloomade vaktsineerimise tsooni laiendada riigipiirist edasi Vene Föderatsiooni Leningradi oblasti Eestiga piirnevatele aladele.

Eelpoolloetletud meetmete tulemusel on Eesti suutnud juba viimased kuus aastat ametlikult marutaudivaba maa staatuse säilitada.

3.3.10.4. Transmissiivne spongiformne entsefalopaatia (TSE)

Riikliku tauditõrje programmi üheks eesmärgiks on sõeluurimise abil uurida loomadel esinevat TSE (eelkõige BSE ja skreipi) ning juhul, kui haiguse esinemine populatsioonis on tõestatud, rakendada asjakohaseid kontrolli- ja tõrjemeetmeid.

2004. aasta märtsis käivitus Eestis täiemahuline **TSE (transmissiivne spongiformne entsefalopaatia) ehk hullu lehma tõve seire**, mis tähendas lisaks riskigruppidesse kuuluvate loomade (üle 24 kuu vanused haiged, hädatapetud ja surnud veised ja importloomad ning üle 18 kuu vanused samadele tingimustele vastavad lambad ja kitsed) uurimisele ka kõikide üle 30 kuu vanuste tervete tapaveiste ja üle 18 kuu vanuste tervena tapetud lammaste ja kitsede uurimist. 2005-nda aasta 1. detsembrist jõustus loomakaitseseaduse, põllumajandusloomade aretuse seaduse ja loomatauditõrje seaduse muutmise seadus, milles muuhulgas sätestatakse loomapidaja kohustus teavitada volitatud veterinaararsti või Veterinaar- ja Toiduameti kohalikku asutust üle 24 kuu vanuse veise ning üle 18 kuu vanuse lamba ja kitse enda tarbeks tapmisest vähemalt 24 tundi ette, et oleks võimalik koguda ka nendelt loomadelt proove uurimiseks TSE-de suhtes ning mille laiemaks eesmärgiks on tarbijale ohutu toidu tagamine.

Vastavalt Riikliku Loomatauditõrje programmile alates 01.01.2008 ei uurita rohkem TSE-le üle 18 kuu vanuste tervete lammaste ja kitsede piklikaju proove, välja arvatud üle 18 kuu vanuste tervete transpordil tapamajja või tapamajas trauma saanud või hukkunud lammaste ja kitsede piklikaju proovid.

TSE proove uuritakse Veterinaar- ja Toidulaboratooriumi kesklaboratooriumis. Laborianalüüside maksumus rahastatakse riigieelarvest ja läbiviidud uuringute alusel VTA taotleb Euroopa Komisjonilt tehtud kulutuste kompenseerimist.

2010. aastal esitas Veterinaar- ja Toiduamet taotluse Euroopa Komisjonile BSE-le uuritavate tervete inimtoiduks tapetud ja surnud, hädatapetud ning haigete veiste vanusepiiri tõstmiseks 48 kuuni. EFSA hindas esitatud taotluse ja leidis, et epidemioloogiline olukord Eestis on võrreldav teiste liikmesriikidega, kus uuriti kõiki veiseid uue skeemi järgi 48 kuu vanuselt ning Eestis oli võimalik rakendada uut uuringute skeemi. Euroopa Komisjon võttis vastu rakendusotsuse nr 2011/358/EU, millega nähakse ette BSE-le uuritavate tervete loomade vanusepiiri tõstmist 72 kuuni ja surnud, hädatapetud ning haigete loomade vanusepiiri tõstmist 48 kuuni. Eesti on lisatud vastavasse liikmesriikide nimekirja.

Nimetatud otsust Eesti on rakendanud alates 01.07.2011.

Uue proovivõtmise skeemi rakendamisega vähenes Eestis BSE-le uuritavate loomade arv hinnanguliselt poole võrra.

Tuginedes EFSA teaduslikule arvamusele ja Euroopa Komisjoni rakendusotsusele nr 2013/76/EL alates 1.märtsist 2013 lõpetati Eestis kõikide tervete inimtoiduks tapetud veiste uurimine BSE suhtes. Inimtoiduks tapetud veiste hulgast BSE suhtes tuleb nüüd uurida kõigi üle 48 kuu vanuste hädatapetud ja tapaeelse kontrolli käigus ilmnenuid haiguste kliiniliste tunnustega veiste piklikaju proovid. Muul põhjusel kui inimtoiduks tapetud veiste seire käigus uuritakse kõigi üle 48 kuu vanuste veiste piklikaju proovid, kes on surnud või hukatud farmis, transpordi ajal või tapamajas, kuid keda ei ole hukatud seoses epideemiaga, näiteks, suu- ja sõrataudiga.

Järelevalve käigus võetud proovide kaaskirjad täidetakse vastavalt VTA peadirektori 01.08.2011. a käskkirjale nr 141 „Transmissiivsete spongioossete entsefalopaatiate (TSE) uuringuks saadetavate proovide kaaskirjade ja nende täitmise juhendi kinnitamine“.

Riikide ja piirkondade liigitamisel BSE ohu alusel on määrav roll Maaeluseaduse Loomatervishoiu Organisatsioonil (OIE). OIE võttis 2014. aasta mais vastu resolutsiooni nr 18 — OIE liikmesriikide staatuse tunnustamine seoses veiste spongioosse entsefalopaatia ohuga. Vastavalt Euroopa Komisjoni rakendusotsusele nr 2014/732, 20. oktoober 2014, millega muudetakse otsust 2007/453/EÜ, on Eesti saavutanud väheolulise BSE-riskiga riigi staatuse.

Lisaks põllumajandusloomadele, alates 2018.a märtsist alustas Veterinaar- ja Toiduamet TSE programmi raames hirvlastelt ajuproovide kogumist. Sellega täidetakse Euroopa Toiduohutusameti (EFSA) ja Euroopa Komisjoni poolt määratud kohustuslik hirvlaste kroonilise kurtumushaiguse seireprogramm (2018-2020a.).

3.3.10.5. Loomsed kõrvalsaadused

Loomatauditõrje seadusest lähtuvalt teostab loomseid kõrvalsaadusi ja neist saadud tooteid käitlevate **ettevõtete registreerimist ja tegevusloa andmist ning järelevalvet Veterinaar- ja Toiduamet.**

Erandid, mille kohaselt teatud juhtudel on lubatud kõrvalsaadusi kasutada eriotstarbeliseks söötmiseks (metsloomadele, röövlindudele, loomaaialoomadele, varjupaiga kassidele ja koertele jne), viia eelnevalt töötlemata kujul prügilasse (jaekaubanduses tekkivad väikesed kogused (kuni 20 kg nädalas) ning töödeldud mitte enam inimtoiduks ettenähtud toit) või kõrvaldada matmise või põletamise teel (kõrvalises piirkonnas, juurdepääsuta piirkonnas, haiguspuhangu korral, mesindussaaduste või kirurgilisel sekkumisel tekkinud materjali puhul) on kehtestatud Veterinaar- ja Toiduameti peadirektori käskkirjaga. Käskkiri kehtestab Eestis lubatud erandid ning nende rakendamiseks vajalikud tingimused ja nõuded.

Kõik loomseid kõrvalsaadusi ja neist saadud tooteid käitlevad ettevõtted (sh vedajad ja kasutajad) peavad enne tegevuse alustamist saama Veterinaar- ja Toiduameti poolt vastavaks tegevuseks tegevusloa või olema Veterinaar- ja Toiduameti registreeritud majandustegevuse teatise alusel.

Tegevusloa kohustus on järgmistel ettevõtetel:

- töötlemisettevõtted;
- (koos-)põletamisettevõtted;
- lemmikloomatoidu tootmisettevõtted;
- biogaasitehased;
- komposteerimisettevõtted;
- orgaaniliste väetiste või mullaparandusainete tootmisettevõtted;
- ladustamisettevõtted;
- ettevõtted, kus kõrvalsaadusi peale kogumist käideldakse (sorteeritakse, lõigatakse, jahutatakse, soolatakse, eemaldatakse toornahkasid või määratletud riskiteguriga materjali).

Ülejäänud ettevõtted peavad **registreerimise eesmärgil** esitama Veterinaar- ja Toiduametile **majandustegevuse teatise** (nt vedajad, kauplejad, vahendajad, maapinnale kasutajad, tehnilisi tooteid tootvad ettevõtted, eriotstarbelist söötmist korraldavad isikud jne).

Tegevusloa taotlemise ja saamise ja registreerimise täpsem kord ja protseduur on kinnitatud Veterinaar- ja Toiduameti peadirektori käskkirjaga. Kõikidele tegevusloaga ja

registreerimise eesmärgil majandustegevuse teatise esitanud ettevõtetele antakse vastavalt tegevusloa või registreerimise number. Loomatauditõrje seaduse § 11¹ alusel peavad kõikide loomseid kõrvalsaadusi või neist saadud tooteid käitlevate või kasutavate ettevõtete andmed olema kantud lisaks **PRIA loomade registrisse**.

Kõikide tegevusloaga ja majandustegevuse teatise alusel registreeritud ettevõtete kohta peetakse **loetelusid** tegevusvaldkondade kaupa. Loetelu, mida pidevalt ajakohastatakse, on kättesaadav Euroopa Komisjonile, teistele liikmesriikidele ja avalikkusele [Veterinaar- ja Toiduameti kodulehel](#).

Kõrvalsaaduste käitlemise, kõrvaldamise ja kasutamise **nõuete täitmist hinnatakse ametlike kontrollide käigus**:

Ettevõtted ja kasutajad, mis ei pea omama tegevusluba määruse (EÜ) nr 1069/2009 artikli 24 kohaselt **või olema tegevusest teavitanud** registreerimise eesmärgil määruse (EÜ) nr 1069/2009 artikli 23 kohaselt:

- Tapamajades ja toidukäitlemisettevõtetes (sh jaekaubanduses) kontrollitakse tekkivate loomsete kõrvalsaaduste kogumist, identifitseerimist ja jälgitavust toiduhügieeni kontrollide raames. Kontrollide viivad läbi toiduvaldkonna järelevalveametnikud. Minimaalsed kontrollisagedused sõltuvad valdkonnast ja ettevõttest (kontrollide läbiviimise sagedus on riskipõhine).
- Loomapidamisettevõtetes kontrollitakse tekkivate kõrvalsaaduste kogumise ja kõrvaldamise nõudeid karjade kontrollide raames selleks ettenähtud sagedusega. Kontrollide viivad läbi piirkondliku keskuse loomatervishoiu valdkonna järelevalveametnikud.
- Söödamaterjalina (välja arvatud töödeldud loomse valgu ja lemmikloomatoidu tootmine) käideldavate ja/või kasutatavate loomsete kõrvalsaaduste ja neist saadud toodete (nt kalajahu, veretooted, vadak jne) jälgitavuse ja identifitseerimise nõuetekohasust kontrollitakse söödahügieeni üldise järelevalve raames.

Ettevõtte ja kasutajad, mis peavad omama tegevusluba vastavalt määruse (EÜ) nr 1069/2009 artiklile 24 **või mis peavad olema tegevusest teavitanud** registreerimise eesmärgil määruse (EÜ) nr 1069/2009 artikli 23 kohaselt:

- Lemmikloomatoidu tootmisettevõttes teostatakse kontrolle Veterinaar- ja Toiduameti keskasutuse sööda valdkonna järelevalveametnike poolt Veterinaar- ja Toiduameti peadirektori käskkirjaga kehtestatud sageduse alusel.
- Töötmisettevõtetes ning loomsete kõrvalsaaduste kõrvaldamise üle kõrvalises piirkonnas ja loomsete kõrvalsaaduste kasutamise üle eriotstarbelise söötmise eesmärgil teostatakse kontrolle keskasutuse loomatervise ja – heaolu osakonna peaspetsialisti poolt Veterinaar- ja Toiduameti peadirektori käskkirjaga kehtestatud sageduse alusel.
- Ülejäänutes loomseid kõrvalsaadusi ja neist saadud tooteid käitlevates või kasutavates ettevõtetes teostatakse kontrolle piirkondliku keskuse loomatervise või – heaolu valdkonna järelevalveametniku poolt Veterinaar- ja Toiduameti peadirektori käskkirjaga kehtestatud sageduse alusel.

Kehtestatud **minimaalne järelevalvesagedus** sõltub ettevõtte/kasutaja **riskitasemest** järgnevalt:

- väga kõrge riskiga ettevõtte/kasutaja: vähemalt 4 korda aastas;
- kõrge riskiga ettevõtte/kasutaja: vähemalt 2 korda aastas;

- keskmise riskiga ettevõtte/kasutaja: vähemalt 1 kord aastas;
- vähese riskiga ettevõtte/kasutaja: vähemalt 1 kord kolme aasta jooksul;
- väga vähese riskiga ettevõtte/kasutaja: vastavalt vajadusele.

Riskide hindamise aluseks on käideldav kategooria, tegevus, ristsaastumise oht, materjali liik jm. Riskide hindamise alused, määratud riskitasemed ja sellele vastavad minimaalsed kontrollisagedused on kinnitatud Veterinaar- ja Toiduameti peadirektori käskkirjaga.

Ettevõtetes, mis tegelevad loomsete kõrvalsaaduste kauplemisega, kontrollitakse planeeritud järelevalve raames ka kauplemise nõuete täitmist järgmise sagedusega:

- ettevõtted, mis võtavad vastu teisest liikmesriigist või lähetavad teise liikmesriiki loomseid kõrvalsaadusi või neist saadud tooteid: vähemalt 1 kord aastas;
- ettevõtted, mis transpordivad või vahendavad loomseid kõrvalsaadusi või neist saadud tooteid liikmesriikide vahel: vähemalt üks kord kolme aasta jooksul.

Kontrollidel kasutatakse abimaterjalina küsimustikke (nn **töölehed**), millel on asjakohased määruse (EÜ) nr 1069/2009 ja (EL) nr 142/2011 nõuded kogumisele, identifitseerimisele, jälgitavusele, hügieenile, enesekontrollile, töötlemisele, proovivõtule, transpordile ja toodetele. Ettevõtete, mis tegelevad loomsete kõrvalsaaduste kauplemisega liikmesriikide vahel, kontrollimiseks on koostatud eraldi tööleht. Töölehed ja nendel toodud nõuete hindamise juhendid on kinnitatud Veterinaar- ja Toiduameti peadirektori käskkirjaga.

Loomsetest kõrvalsaadusest või neist saadud toodetest (peamiselt lihakondijahust, kompostist, söödamaterjalist, lemmikloomatoidust, biogaasi käärimisjääkidest) võetakse järelevalve käigus ka **proove**. Ettenähtud proovid kinnitatakse iga aasta Riiklike Loomatauditõrje Programmide rakendusmeetmetega, mis kinnitatakse Veterinaar- ja Toiduameti peadirektori käskkirjaga. Proovivõtu kaaskirja vorm ja proovide võtmise juhend on kinnitatud Veterinaar- ja Toiduameti peadirektori käskkirjaga.

Kontrollide **tulemused esitatakse kontrollaktis**, mille vorm on kinnitatud Veterinaar- ja Toiduameti peadirektori käskkirjaga.

Loomseid kõrvalsaadusi käitlevates/kasutavates ettevõtetes, millel peab olema tegevusluba määruse (EÜ) nr 1069/2009 artikli 24 kohaselt või mis peavad olema tegevusest teavitanud registreerimise eesmärgil määruse (EÜ) nrn 1069/2009 artikli 23 kohaselt, läbiviidud kontrollide kohta esitavad kontrolle teostanud järelevalveametnikud **aruandeid kontrolliperioodile** järgneva aasta esimese kuu 15ndaks kuupäevaks. Aruanded esitatakse loomatervise ja – heaolu osakonna loomsete kõrvalsaaduste valdkonna peaspetsialistile, kes need andmed koondab ja tulemusi analüüsib. Aruandluse vorm, kord ja juhend on kinnitunud Veterinaar- ja Toiduameti peadirektori käskkirjadega.

Loomseid kõrvalsaadusi käitlevates või kasutavates ettevõtetes, mis ei pea määruse (EÜ) nr 1069/2009 artikli 24 ja 23 alusel vastavalt omama tegevuseks tegevusluba või olema tegevusest teavitanud registreerimise eesmärgil (nt toidukäitlemisettevõtted, tapamajad, farmid ja muud loomade pidamise kohad ning ning söödakäitlejad) läbiviidud kontrollide tulemusi kajastatakse vastavate valdkondade üldistes aruannetes ja selleks kehtestatud korras, mis on kinnitatud Veterinaar- ja Toiduameti peadirektori erinevate käskkirjadega.

3.3.10.6. Teavitamiskohustus loomapidamisel loomakasvatushoonetes, põllumajandusloomade identifitseerimine ja liikumine ning järelvalve korraldus loomapidamiskohtades

Loomakasvatushoonetest ja –rajatistest ning loomade pidamiseks piiritletud aladest (edaspidi tegevuskohad) teavitamine

Loomatauditõrje seaduse § 19⁶ lõike 1 alusel peab Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Ametile (edaspidi register) esitama majandustegevuste loomapidamisel loomakasvatushoonetes ja –rajatistes ning loomade pidamiseks piiritletud aladel, kus tegeletakse:

- põllumajandusloomade pidamisega, sealhulgas farmiulukite pidamisega;
- põllumajandusloomade sperma kogumise ja säilitamisega;
- põllumajanduslindude turustamise eesmärgil pidamise ja aretuse ning haudemunade ja ööpäevaste tibude tootmisega;
- erinevatest karjadest pärinevate põllumajandusloomade ajutise pidamisega enne edasitoimetamist;
- põllumajandusloomade profülaktilise karantiini läbiviimisega;
- veeloomade kasvatamisega kasvanduses või molluskikasvatusalal ja kasutatakse tehnoloogiat, mis on välja töötatud nimetatud veeloomade toodangu suurendamiseks üle keskkonna loomuliku tootmisvõimsuse (edaspidi vesiviljelus), välja arvatud ettevõttes, kus peetakse veeloomi dekoratiivsel eesmärgil ning kus puudub vahetu kontakt loodusliku veekoguga või mis on varustatud heitveekäitlussüsteemiga, mis tõkestab haigusetekiata leviku looduslikku veekogusse;
- mesindusega;
- karusloomade kasvatamisega turustamise eesmärgil;
- põllumajandusloomade, sealhulgas farmiulukite pidamisega alaliselt avalikuks näitamiseks, loomaliigi säilitamise või teadustöö tegemise, sealhulgas teadustöö tegemisega seotud loomade aretuse eesmärgil.

Majandustegevustes esitatakse lisaks majandustegevuse seadustiku üldosa seaduses sätestatud järgmised andmed:

- tegevuse korraldamise eest vastutava isiku nimi ja tema kontaktandmed;
- tegevusvaldkond, millega ettevõttes tegeletakse, näidates sealhulgas ära loomaliigi ja mesinduse puhul mesilasperede arvu;
- ettevõtte geograafilise asukoha koordinaadid.

PRIA määrab tegevuskoha geograafilise asukoha koordinaadid, teeb registrisse vastava kande ja annab tegevuskohale registreerimise numbri.

Kui majandustegevustes sisalduvad andmed tegevuskoha või seal toimuva tegevuse (tegevusvaldkond, loomapidamine lõpetatakse vms) kohta muutuvad, tuleb loomapidajal PRIA-t seitsme päeva jooksul kirjalikult teavitada muudatustest.

Põllumajanduslooma identifitseerimine ja registreerimine

Loomatauditõrje seaduse § 11 lõike 2 alusel kehtestatud põllumajandusministri määrus sätestab põllumajandusloomade identifitseerimise, registreerimise ja arvestuse pidamise korra.

Põllumajanduslooma identifitseerimiseks ta märgistatakse ning registreeritakse registris. Identifitseerimisele kuuluvate põllumajandusloomade liigid on:

- kitsed;
- lambad;
- sead;
- veised;
- hobuslased.

Kits, lammas, siga ja veis identifitseeritakse kõrvamärkidega märgistamise teel ja hobuslane transpondri paigaldamisega.

Kits ja lammas märgistatakse kuue kuu jooksul tema sündimise päevast arvates või enne nimetatud tähtaja möödumist tegevuskohast väljaviimise korral. **Kitse** märgistamiseks kasutatakse paremas kõrvas kõrvamärki (punane) ja teiseks märgistamisvahendiks võib olla: teine kõrvamärk, tätoveering, sõrgatsitähis või elektrooniline kõrvamärk (vasakusse kõrva). **Lamba** märgistamiseks kasutatakse paremas kõrvas kõrvamärki (kollane) ja teiseks märgistamisvahendiks võib olla: teine kõrvamärk, tätoveering või elektrooniline kõrvamärk (vasakusse kõrva).

Siga märgistatakse tegevuskohast, kus siga sündis, väljaviimise korral. Siga märgistatakse tätoveeringuga või plastikust kõrvamärgiga (vasakusse kõrva), mis võimaldab kindlaks teha selle tegevuskoha registreerimise numbri, kus siga sündis. Tapamajja saadetavale seale lüüakse nõelhaamriga vahetult enne veovahendile laadimist kintsu piirkonda selle tegevuskoha registreerimise number, kust siga tapamajja veetakse.

Veis märgistatakse 20 päeva jooksul looma sündimise päevast arvates või enne nimetatud tähtaja möödumist looma tegevuskohast väljaviimise korral. Veis märgistatakse kahe samasuguse kõrvamärgiga (kollane), millest kinnitatakse üks kummassegi kõrva. Kui veise märgistamiseks kasutatakse ka elektroonilist kõrvamärki, kinnitatakse see veise vasakusse kõrva.

Kitse, lamba ja veise registreerimiseks põllumajandusloomade registris peab loomapidaja esitama PRIA-le nõuetekohase taotluse, PRIA kannab andmed registrisse ja veiste puhul väljastab loomapidajale veisepassi. Kitse, lamba või veise märgistamise, karjast välja mineku ja teiste registrisse kantavate andmete muutumise korral peab loomapidaja teavitama registrit seitsme päeva jooksul.

Loomapidaja peab kord aastas esitama registrile teatise järgmiste andmetega:

- hiljemalt 15. maiks andmed peetavate sigade ja mesilaste kohta 1. mai seisuga;
- hiljemalt 15. jaanuariks andmed peetavate lammaste ja kitsede kohta 1. jaanuari seisuga.

Hobuslane identifitseeritakse hiljemalt kuue kuu jooksul looma sündimise päevast arvates (kuid enne võõrutamist). Hobuslase identifitseerib ja identifitseerimise dokumendi (hobuslase pass) väljastab põllumajandusloomade aretuse seaduse kohane hobuslastega tegelev aretusühing. Hobuslase identifitseerimiseks paigaldab loomale transpondri veterinaararst.

Põllumajandusloomade identifitseerimise ja registreerimise täpsem kord on kehtestatud põllumajandusministri määrusega.

Põllumajandusloomade liikumine ja arvestuse pidamine

Põllumajandusloomade liikumisel ühest karjast teise või liikumisel tapamajja peab loom vastama järgmistele nõuetele:

- loom on kliiniliselt terve;
- loom on sündinud päritolukarjas või on sinna nõuetekohaselt toodud;
- loom on identifitseeritud ning registreeritud nõuetekohaselt;
- looma päritolukari on läbinud loomatauditõrje programmis loetletud kohustuslikud uuringud ja menetlused.

Tapamajja saadetava looma kohta edastab loomapidaja tapamaja veterinaarjärelevalve ametnikule nõuetekohase toiduohutuse alase teatise. Loomade tapamajja saatmisel on veisega kaasas veisepass ja hobusega kaasas hobusepass.

Loomapidaja **peab arvestust** temale kuuluva või karjas oleva põllumajanduslooma kohta elektrooniliselt või paberikandjal. Loomapidaja kannab arvestusse andmed kolme päeva jooksul looma sündimise, märgistamise, karja toomise, karjast välja liikumise, hukkamise, kadumise või tapmise päevast arvates.

Põllumajandusloomade arvestuse pidamise täpsem kord on kehtestatud põllumajandusministri määrusega.

Loomapidamiskohtade järelevalve korraldus

Riiklikku järelevalvet loomapidamiskohtade teatamiskohustuse, põllumajandusloomade identifitseerimise ja registreerimise ning loomade liikumise ning loomapidaja arvestuskohustuse nõuetekohasuse täitmise üle teostab Veterinaar- ja Toiduamet (edaspidi *VTA*).

Riiklikku järelevalvet teostatakse karjade kontrollide käigus. Kontrollidele viivad läbi VTA piirkondlike keskuste järelevalveametnikud.

Ametlike kontrollide läbiviimise planeerimisel loomapidamiskohtades lähtutakse põhimõttest, et PRIAS arvel olevates loomapidamiskohtades teostatavate ametlike kontrollide miinimumsagedus on üks kord viie aasta jooksul.

Kontrollitavate loomapidamiskohtade valimi kalendriaastaks koostab loomatervise- ja heaolu osakond, tuginedes loomatervishoiu valdkonna riskidele, mis tulenevad karjade suurusest, tootmise suundadest ja mahtudest ning PRIA poolt edastatud informatsioonist loomatervise ja loomakaitse alaste rikkumiste kohta.

Loomatervishoiu valdkonna järelevalve prioriteetideks 2019. aastal on veiste bioturvalisustaseme parendamine, sigade Aafrika katku leviku ja nn „musta liha“ käitlemise tõkestamine ning kõrge riskitasemega ettevõteteks hinnatakse ka loomapidamiskohad, kus :

- tegeletakse piima turustamisega (alates 10 piimalehma);
- kõik seapidamiskohad;

- kõik omatarbeks tapmisega seotud isikud (juriidilised viis või rohkem looma aastas ja füüsilised isikud alates 10 looma);
- lindlad, kus vastavalt 2019. a RLTP rakendusmeetmetele planeeritakse teostada lindude gripi uuringud;
- ning kõik loomapidajad, kes on teatanud rohkem kui 5 looma kadumisest aastal 2018,
- loomapidamiskohad, mis tulid valimisse seoses loomatervishoiu, söötade, loomaheaolu ja aretusvaldkonna kontrolliplaani ühildamisega.

Üleriigiline aastaplaani koostamisel võetakse (lisaks eelnimetatud loomatervishoiualastele riskidele) arvesse ka plaaniliste ametlike kontrollide läbiviimise sagedusi, mis 2019 a on järgnevad:

- karju, kus tegeletakse piimatootmisega piima turustamise eesmärgil, kontrollitakse sagedusega üks kord aastas;
- seakasvatiskohti kontrollitakse minimaalselt neli korda aastas tulenevalt bioohutusnõuete kontrolli käskkirjast. Neist vähemalt ühel korral kontrollitakse lisaks bioohutusele ka karja kontrolli töölehtedel olevate nõuete täitmist;
- muud karjad kontrollitakse vähemalt üks kord viie aasta jooksul tulenevalt nende riskitasemest.

Ülalkirjeldatud valdkonna riskide ja plaaniliste ametlike kontrollide läbiviimise sageduste arvestuse põhjal koostatakse loomatervise ja –heaolu osakonna poolt tabelina üleriigiline aastaplaan.

Karjade kontrollide põhimõtted (sagedus, kasutatavad töölehed ja juhend) on kinnitatud VTA peadirektori käskkirjaga.

Kontrollkäike loomapidamiskohtadesse teostavad piirkondlike keskuste veterinaarjärelevalveametnikud või loomatervise ja –heaolu osakonna selleks määratud veterinaarjärelevalveametnikud.

Kontrollide tulemused esitatakse VTA peadirektori poolt kinnitatud ühtses kontrollaktis.

Läbiviidud kontrollide ja nende tulemuste kohta koostatakse VTA peadirektori poolt kinnitatud vormidel ja korras aruanded. Piirkondlik keskus esitab koondaruanded kord kvartalis keskasutusele maakonna põhisel. Keskasutus koondab kõik aruanded, analüüsib neid ning esitab nende põhjal nõutud raportid Euroopa Komisjonile.

Nõuetekohaste kontrollide läbiviimiseks korraldab VTA üldjuhul kord kvartalis valdkonnaga seotud järelevalveametnike koolitamiseks nõupidamisi.

Koostöö PRIAga

PRIA väljastab VTA-le regulaarseid aruandeid ja teeb VTA tellimusel ühekordseid päringuid registriandmetest. Aruanded sisaldavad muu hulgas andmeid loomade identifitseerimise ja registreerimise nõudeid rikkunud loomapidajate kohta. Järelevalve teostamiseks vajalike andmete saamiseks on järelevalveametnikel ja volitatud veterinaararstidel juurdepääs registrile.

Koostöö Ravimiametiga:

Veterinaar- ja Toiduameti ning Ravimiameti vahelise koostöölepingu alusel teevad nimetatud asutused koostööd eriti ohtlike või ohtlike loomataudide puhkemisel nende tõrjeks või ennetamiseks müügiloata ravimite sisseveol ja kasutamisel ning veterinaarravimite käitlemise järelevalve teostamisel.

3.3.11 Loomade heaolu kontrollisüsteem

Õigusaktides sätestatud loomaheaolualaste nõuete täitmise kontrolli, inimese poolt peetavatel loomade puhul, korraldab ja teostab VTA. Peamised nõuded loomaheaolu tagamiseks sätestab loomakaitseadus, mille eesmärgiks on tagada loomade kaitse inimese sellise tegevuse või tegevusetuse eest, mis ohustab või võib ohustada loomade tervist või heaolu. Lisaks loomakaitseadusele reguleerivad inimese poolt peetavate loomade heolunõudeid veel teisedki siseriiklikud seadused ning nende allaktid ja mitmed Euroopa Liidu otsekohalduvad õigusaktid, mis kokkuvõttes sätestavad minimaalsed nõuded tagamaks peetavate loomade heaolu.

Järelevalve teostamise kohad ja tehtavate kontrollitoimingute sagedused on määratletud VTA peadirektori käskkirjadega. Loomakaitsealastes küsimustes toimub andmevahetus ning koostöö Keskkonnainspeksiooni, Keskkonnaameti ning Politsei- ja Piirivalveametiga, samuti välisriikide ametiasutustega.

Järelevalve teostamisel hinnatakse loomade heaolu nende pidamiskohtades, vedamisel ning tapaeelsel pidamisel tapamajas. Kontrollitakse põllumajandusloomade tapmise ja sellega seotud toimingute vastavust õigusaktides sätestatud minimaalsetele loomaheaolunõuetele.

Loomaheaolu nõuetest kinnipidamise tagamiseks elusloomade veol kontrollitakse nii kasutatavate veovahendite vastavust kehtestatud nõuetele kui ka veetavate loomade veovalmidust. Elusloomade veo nõuetekohasuse kontrollimiseks läbiviidavaid kontrollitoimingud viivad läbi veterinaarjärelevalveametnikud ning need toimuvad enamjaolt veo lähte- ja sihtkohas, kuid koostöös politseiametnikega, võivad toimuda ka veo ajal.

Lisaks hinnatakse tehistingimustes peetavate loomade heaolu loomaaedades ja avalikul näitamisel.

Loomataudide ennetamisel ja tõrjel hinnatakse loomade hukkamise teostamist loomataudide tõttu.

Loomakasvatustevõtetest kontrollitakse looma heaolu nõuetele vastavust vasika, sea ja munakanafarmides riskipõhise analüüsi alusel. Üldnimetatud kontrolle teostavad piirkondlike keskuste järelevalveametnikud. Kontrolle teostatakse riskipõhise analüüsi põhjal (va. piimatootmisfarmid, mida kontrollitakse üks kord aastas).

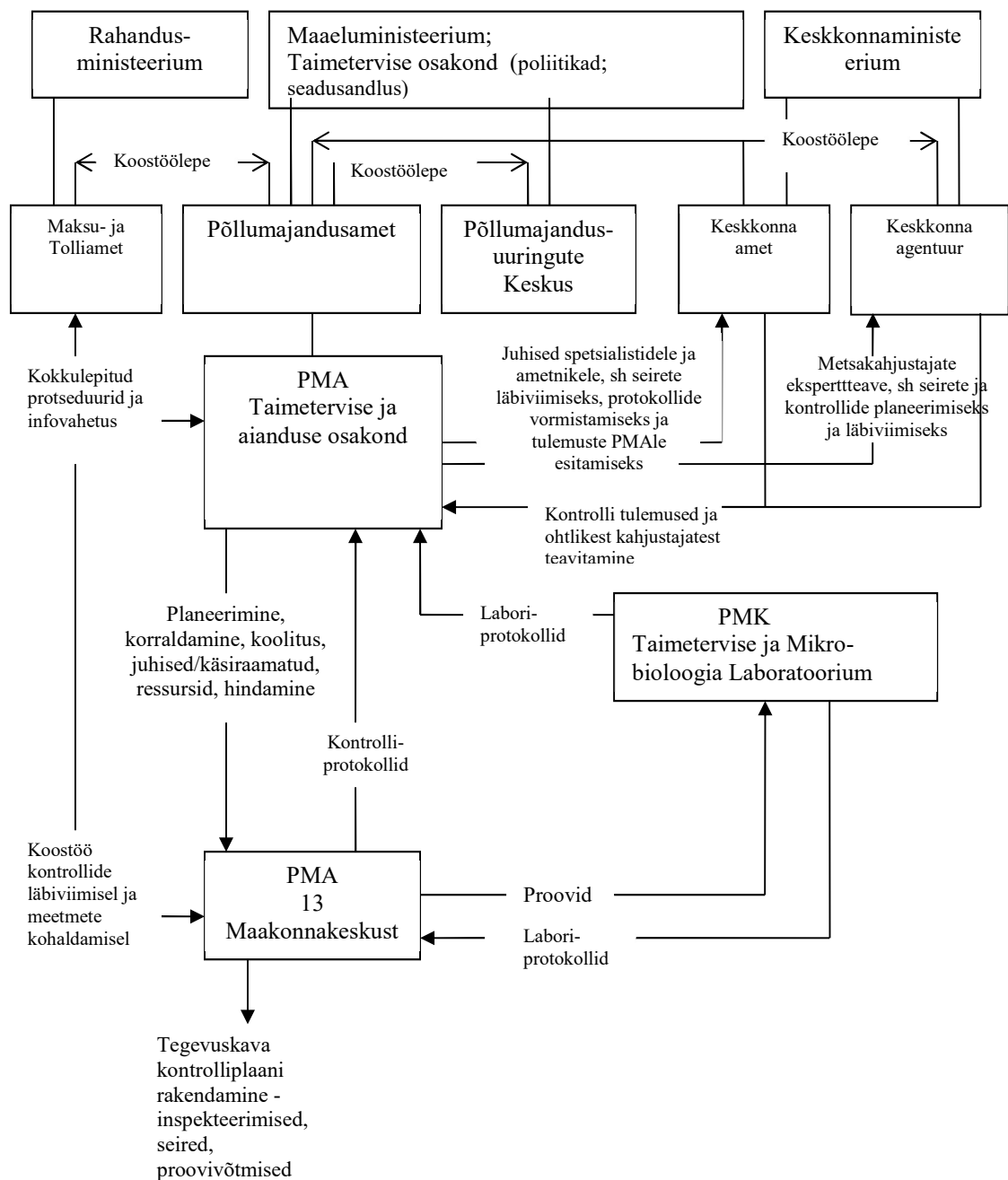
Samuti teostatakse katseloomade kasvatus- ja kasutustevõtete ning katseloomadega varustavate ettevõtete tööd ning seal peetavate katseloomade heaolu ja kontrollitakse loomkatseprojektide läbiviimist vastavalt loomkatseprojekti loakomisjoni poolt väljastatud loomkatseprojekti loa tingimustele.

VTA väljastab katseloomadega tegelevatele ettevõtetele tegevuslubasid. Katseloomadega tegelevad ettevõtteid kontrollitakse sagedusega 1 kord aastas.

EMÜ avatud ülikool ja Järvamaa Kutsehariduskeskus korraldavad ja viivad läbi koolitusi tapatoimingute teostajatele VTA poolt heakskiidetud õppekavade alusel. Tunnistusi väljastab VTA.

Koostöö käigus ühiskondlike loomakaitseorganisatsioonidega saadakse informatsiooni võimalike loomakaitse-alaste rikkumiste kohta. Kõnealune informatsioon laekub ka VTA vihjetelefonile. Kasutades WebDesktop programmi, on võimalik keskasutuses näha kõiki maakondades menetletud või menetletavaid vihjeid koos vastava dokumentatsiooniga.

3.3.12 Taimetervise valdkonna kontrollisüsteem

3.3.12.1. Põllumajandusamet

Taimetervise ja aianduse osakond (kesktasand)

Pädeva ja vastutava kontrolliasutuse ülesandeid IPPC ja EPPO ning Direktiivi 2000/29 artikkel 1 p 4 (*Single Designated Authority*) ja artikkel 2 (g) (*Responsible Official Body*) ja Direktiivi 92/90/EÜ ning kontrolliasutuse ülesandeid paljundusmaterjali turustamise Direktiivide 2008/72/EÜ, 98/56/EÜ, 2002/56/EÜ ja 2008/90/EÜ tähenduses täidab PMA taimetervise ja aianduse osakond. Riiklikul tasandil on osakonna vastutusvaldkond

reguleeritud taimekaitse seaduse ja taimede paljundamise ja sordikaitse seaduse ning nende rakendusaktidega.

Kaubandustegevuse globaliseerumine ja kliimamuutused toovad kaasa kahjustajate leviku riski suurenemise. Uute turgude väljakujunemine loob potentsiaalsed võimalused ohtlike kahjustajate levimiseks. Eesti jaoks on riskid nii Euroopa Liidu välistest riikidest uute ohtlike taimekahjustajate Eestisse sissetoomine kui ka teistest Euroopa Liidu liikmesriikidest toodavate taimede ja taimsete saadustega ohtlike kahjustajate levimine (seni tuvastatud juhtudel on kahjustaja toodud Eestisse teistest liikmesriikidest pärit materjaliga).

Osakonna ülesanded on toodud käesoleva dokumendi punktis 3.1. Osakonna koosseisu kuulub 9 taimetervise valdkonnas vastutavat töötajat. Minimaalseks haridustaseme nõudeks osakonna ametnikele on agronoomia- või bioloogialane kõrgharidus.

Järelevalvet **metsakahjustajate leviku üle teostatakse koostöös Keskkonnaameti (KeA) ja Keskkonnaagentuuriga (KAUR)**. Keskkonnaamet vastutab ühtlasi ka kultiveerimismaterjali sertifitseerimise ja kontrolli eest vastavalt Taimede paljundamise ja sordikaitse seadusele.

Ülesanded metsakahjustajate leviku üle kontrolli tagamiseks seirete läbiviimisel püstitab PMA taimetervise ja aianduse osakond. Koostöö tingimused on sätestatud minimaalselt üks kord aastas läbivaatamisele kuuluvate poolte vaheliste koostöölepetega.

Kontrolle taimepassistamisele kuuluvate kultiveerimismaterjali tootmiseks rajatud taimlates teostavad KeA metsauuenduse peaspetsialistid. Inspekteerimised viiakse läbi vastavalt PMA taimetervise osakonna poolt ette antud juhenditele. Kontrolli tulemused vormistatakse PMA taimetervise osakonna poolt ette antud dokumendi vormil, mis edastatakse kokkulepitud korras PMA taimetervise ja aianduse osakonnale. Sama koostöö kord kehtib metsakahjustajate seireplaanile ja seirete läbiviimise juhiste väljatöötamise ning aruandluse osas.

Mistahes ohtliku kahjustaja tuvastamisest on Keskkonnaamet ja Keskkonnaagentuur kohustatud viivitamatult teavitama PMA taimetervise ja aianduse osakonda, kes määrab kindlaks vajaliku tõrjemeetmed ning teostab järelevalvet nende rakendamise üle. Meetmete rakendamine toimub asutuste koostöös.

2018. aastal jätkatakse koostööd Keskkonnaameti ja Keskkonnaagentuuriga hiina ja aasia siku (*Anoplophora chinensis* *Anoplophora glabripennis*), viljapuu-bakterpõletiku (*Erwinia amylovora*), männi-laguussi (*Bursaphelenchus xylophilus*), *Gibberella circinata*, *Agrilus planipennis*, *Agrilus anxius*, *Dendrolimus sibiricus*, *Polygraphus proximus* ning feromoonpüüniste abil *Monochamus spp.* liikide monitooringu osas.

Kontroll sisseveetavate taimede ja taimsete toodete üle toimub koostöös **Maksu- ja Tolliametiga (MTA)**. Vastavalt seadusele ja koostöölepingule ei tohi fütosanitaarkontrollile kuuluv kaup saada lubatud vabasse ringlusse ilma PMA ametniku sellekohase märketa kauba saatedokumentidel. Kaubasaadetise tagasisaatmine või hävitamine toimub tollijärelevalve all ja seda korraldavad vajadusel asutused koostöös.

Kontroll väljaveetavate kaupade üle toimub reeglina taimede kasvukoha- või kauba ladustamiskoha järgses maakonnas. Erandina väljastatakse fütosanitaarsertifikaate riigi muus piirkonnas kohapeal kontrolli teostanud ametniku protokollil alusel. Fütosanitaarsertifikaatide väljastamine puidule toimub valdavalt Muuga sadama

territooriumil, kus nimetatud kaupa ka ladustatakse. Fütosanitaarsertifikaate on volitatud väljastama kokku 21 ametnikku.

Vastavalt seadusele on kohustus teostada kontrolli **taimepassidega varustatavate taimede sissetoomise, tootmise ja turustamisega tegelevate** isikute ja nende tegevuse nõuetele vastavuse üle vähemalt üks kord aastas. Tegelik kontrolli sagedus sõltuvalt ettevõtte tegevusvaldkonnast ja riskiastmest ning võib ulatuda ka 2-3 korrani aastas. Tarbekartuli tootjaid kontrollitakse igal viiendal aastal. Ülejäänud taimetervise registrisse kantud isikute üle teostatakse järelevalvet vastavalt vajadusele. Pisteliselt kontrollitakse ettevõtte kontrolli käigus ka teistest Euroopa Liidu liikmesriikidest saabuvald kaubasaadetisi ning nende dokumentatsiooni vastavust nõuetele. Taimepasse seemnekartulile ja muudele ettenähtud taimedele väljastab PMA taimetervise ja aianduse osakond või osakonna poolt taimepassi väljastama volitatud isik.

Ohtliku taimekahjustaja avastamisel teeb järelevalveametnik ettekirjutuse, milles määrab ära Taimekaitseaduse ning põllumajandusministri 16.05.2007. a. määruses nr 74 “Ohtliku taimekahjustajaga saastunud, saastumisohus või saastumiskahtlasel taimel, taimsel saadusel või muul objektil leiduva ohtliku taimekahjustaja liigile kohased tõrjeabinõud” ette nähtud tõrjeabinõud. Teiste rikkumiste avastamisel ja sõltuvalt rikkumise iseloomust koostab ametnik ettekirjutuse Taimekaitseaduse või Taimede paljundamise ja sordikaitse seadus alusel ning annab tähtaja rikkumiste kõrvaldamiseks, alustab menetlust karistuse määramiseks või edastab ettepaneku koos tõendusdokumentidega vääртеomenetluse algatamiseks Taimetervise ja aianduse osakonnale

3.3.12.3. Sisseveo kontroll

Vastavalt Vabariigi Valitsuse 6. jaanuari 2006. a määrusele nr 3 „Ühendusevälisest riigist Eestisse taime, taimse saaduse ja muu objekti toimetamiseks ettenähtud piiripunktide loetelu ning piiril asuvate piiripunktide ja tunnustatud sihtkohtade kohta esitatavad nõuded ning nende tunnustamise kord“ on fütosanitaarkontrollile kuuluvate kaupade sissevedu lubatud üksnes järgmiste piiripunktide kaudu:

Tabel 18. Fütosanitaarkontrollile kuuluvate kaupade sisseveoks lubatud piiripunktide loetelu.

Jrk nr	Euroopa Liidu välisest riigist Eestisse toimetamise koha nimetus	Asukoht, piiripunkti liik	Importimiseks lubatud kaup	Järelevalve teostamise aeg
1.	Koidula raudtee piiripunkt	Koidula raudteejaam	kõik	ööpäev läbi
2.	Luhamaa	Riia–Pihkva maantee	kõik	ööpäev läbi
3.	Muuga	Muuga sadam	kõik	ööpäev läbi
4.	Narva-1	Tallinna–Narva maantee	kõik	ööpäev läbi
5.	Narva raudtee	Narva raudteejaam	teravili ja puit	ööpäev läbi
6.	Paldiski-2	Paldiski Lõunasadam	kõik	väljakutsel tööpäevadel 8.00–16.00
7.	Paldiski-1	Paldiski Põhjasadam	puit	väljakutsel tööpäevadel 8.00–16.00
8.	Pärnu-2	Pärnu sadam	puit	väljakutsel tööpäevadel 8.00–16.00

9.	Kunda	Kunda sadam	puit	väljakutsel tööpäevadel 8.00–16.00
10.	Tallinna-1	Tallinna lennujaam	kõik	väljakutsel tööpäevadel 8.00–16.00
11.	ASi Eesti Post Klienditeenindus- keskus	ASi Eesti Post Klienditeenindus- keskus	kõik	väljakutsel tööpäevadel 8.00–16.00
12.	Sillamäe sadam	Sillamäe sadam	puit	väljakutsel tööpäevadel 8.00–16.00
13.	Tallinna-5	Paljassaare sadam	puit	väljakutsel tööpäevadel 8.00–16.00
14.	Tallinna-2	Meeruse sadam	puit	väljakutsel tööpäevadel 8.00–16.00
15.	Tallinna-3	Bekkeri sadam	puit	väljakutsel tööpäevadel 8.00–16.00
16.	Loksa piiripunkt	Loksa sadam	puit	väljakutsel tööpäevadel 8.00–16.00

Vastavalt Taimekaitseadusele ja Põllumajandusministri 10. juuli 2007. a määrusele nr 112 „Taimede, taimsete saaduste ja muude objektide kontrollimise kord nende ühendusevälisest riigist Eestisse toimetamise korral“ teostatakse kontrollitoimingud (dokumentide, identitsuse ja taimetervislik kontroll) piiril.

Erandina on lubatud kauba toimetamine piirilt seaduses kehtestatud taimetervise nõuetele vastavaks tunnistatud ning Maksu- ja Tolliameti poolt heakskiidetud sihtkohta. Kaupa ei lubata ringlusse enne taimetervise kontrollide läbiviimist.

Saastumiskahtluse korral proovide võtmisel ei ole enne analüüsivastuste laekumist kaubasaadetise vabasse ringlusse vormistamine lubatud. Vähendatud sagedust kontrollide läbiviimisel ei kohaldata.

Alates 2017. aasta jaanuarist on plaanis võtta täies mahus kõikides Eesti piiripunktides ja Harju keskuses kasutusele Euroopa Liidu ühtne kaubanduse kontrolli infosüsteem (*Trade Control and Expert System* - TRACES).

2018. aasta jätkatakse koolitusi ka taimede ja taimsete saaduste sissevedajatele, et suunata neid esitama kauba eelteatise läbi TRACES-NT süsteemi.

3.3.12.4. Puiduettevõtete nõuetele vastavuse hindamine ja kontroll nende tegevuse üle

Vastavalt Taimekaitseadusele ja Põllumajandusministri 8. detsembri 2006. a määrusele nr 111 „Puidu kuivatamise ja puidukuivatis kuivatatud puidust toodete valmistamise nõuded ning vastavusmärgi vorminõuded“ ning Põllumajandusministri 8. detsembri 2006. a määrusele nr 110 „Ettevõtte, kus tegeletakse puidu kuivatamisega või puidust toodete valmistamisega, nõuetele vastavaks tunnistamise taotlemise ja taotluse menetlemise kord“ on loodud vabatahtlik süsteem, mis võimaldab ettevõtetel, kes tegelevad puidu kuivatamise ja/ning kuumtöödeldud puidust pakkematerjali valmistamisega ning soovivad pakkematerjali märgistada ISPM 15 sätestatud vastavusmärgiga, taotleda oma ettevõtte nõuetele vastavaks tunnistamist ning vastavusmärgi kasutamise õigust. Tunnustamist korraldab PMA taimetervise ja aianduse osakond. Regulaarne kontroll tunnustatud puiduettevõtete tegevuse üle toimub 1-2 korda aastas.

3.3.12.5. Seemnekartuli sertifitseerimine

Seemnekartuli sertifitseerimine toimub vastavalt Taimede paljundamise ja sordikaitse seadusele ning Põllumajandusministri 03. mai 2006 määrusel nr 58 „Seemnekartuli kategooriad ning seemnekartuli tootmise ja turustamise nõuded“. Sertifitseerimist korraldab ja taimepassid väljastab PMA taimetervise ja aianduse osakond. Ettenähtud kontrolltoimingud (põldtunnustamine, proovivõtmine jt) viivad läbi PMA keskuste ametnikud.

3.3.12.6. Teavitused

Teavituste käsitlemise ning ettenähtud korras Euroopa Komisjoni ja liikmesriikide ning Europhyt'i teavitamise eest vastutab PMA taimetervise ja aianduse osakond.

3.3.12.7. Järelevalve korraldamine

Järelevalve, sh monitooringute ja seirete planeerimise ning korraldamise eest taimetervise ja taimse paljundusmaterjali, sh seemnekartuli, valdkonnas vastutab PMA taimetervise ja aianduse osakond.

Planeerimise aluseks on taimetervise register (<https://portaal.agri.ee/avalik/#/taimetervis>), tegevusprioriteedid ja ettenähtud järelevalve läbiviimise sagedus, eelmise aasta järelevalve tulemused, teave kahjustajate leviku kohta, s.h. FVO notifikatsioonid ja EPPO andmed ning riskianalüüs, arvestades muu hulgas tootmise struktuuri, ettevõtete suurust ja paiknemist ning tuvastatud rikkumisi ja nende iseloomu.

Maakonna keskused (regionaalne tasand)

- Kõrge riskiga ettevõtetes minimaalne järelevalve teostamise sagedus on vähemalt 2 korda aastas.
- Keskmise riskiga ettevõtetes minimaalne järelevalve teostamise sagedus on vähemalt 1 kord aastas.
- Madala riskiga ettevõtetes minimaalne järelevalve teostamise sagedus on vähemalt üks kord kolme aasta jooksul.
- Väga madala riskiga ettevõtete puhul planeeritud sagedus puudub, vajadusel tehakse suunatud järelevalvet (näiteks vihje/kaebuse korral)

Kontrollitoimingute läbiviimise eest (sh piiripunktides) vastutavad ametnikud kuuluvad 12 regionaalse keskuse koosseisu. Maakonnabüroodes teostavad järelevalvet 21, neist täiskohaga 11 ametnikku. Fütokontrollile kuuluvate kaupade kontrolli piiril teostavad 18 ametnikku. Ülesannete volitamist kolmandatele isikutele valdkonnas ei toimu, kõik kontrollitoimingute läbiviijad on ametnikud.

Kontrollitoimingute läbiviimiseks on ametnikud varustatud käsiraamatutega, mis sisaldavad ülevaadet valdkonda reguleerivatest õigusaktidest, juhendeid kontrollitoimingute läbiviimiseks, dokumentide (protokollide) vorme ja nende täitmise ning andmete infosüsteemi (PMAIS) sisestamise juhendeid, samuti tööohutusnõudeid. Käsiraamatutes sisalduvaid juhendeid muudetakse vastavalt vajadusele, s.h. vastavalt muudatustele

seadusandluses, inspektoritelt saadud tagasisidele jm. Tööjuhiste ajakohastamise eest vastutavad protsessi omanikud, käsiraamatu kinnitab osakonnajuhataja.

Alates 2017. aastast on kasutusel uus valdkonna infosüsteem PMAIS, mis muu hulgas lihtsustab oluliselt andmetöötlust, sh riskide hindamiseks.

PMAISiga liidestatud kliendiportaal võimaldab ettevõtjal lisaks erinevate taotluste esitamisele näha kõiki talle vormistatud järelevalveprotokolle, fütosanitaarsertifikaate ja laboratoorsete analüüside tulemusi koheselt peale nende kinnitamist.

Seoses 2019. aasta lõpul jõustuva uue Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määrusega taimekahjustajate vastaste kaitsemeetmete kohta ja kontrollimäärusega, on lähiaastatel vajalik viia nendega kooskõlla nii taimekaitseseadus ja selle rakendusaktid kui ameti töökorraldus. Koostöös MEM-iga on plaanis viia läbi ka teabepäevi ettevõtjatele, teavitamaks neid eelseisvatest muudatustest. Jätkub Euroopa Komisjoni poolt kaasrahastatav ohtlike taimekahjustajate seireprogramm, vastavalt millele kompenseeritakse Eestile 75% seirele kuluvatest abikõlblikest kuludest, kuid mille taotlemine toob kaasa olulise töökoormuse dokumentatsiooni vormistamiseks. Järjest olulisem taimetervise valdkonnas on kriisijuhtimise võimekus, et olla valmis ohtlike taimekahjustajate võimalikeks puhanguteks ning tõrjemeetmete tulemuslikuks rakendamiseks. Ülesannetega toimetulekuks tuleb töötada välja tõrjemeetmete tegevuskavad ja viia läbi simulatsioonõppus. Plaanis on jätkata teavitustegevustega, informeerimaks ohtudest nii ettevõtjaid kui ka laiemat avalikkust ning tõstmaks nende teadlikkust võimalike uute riskide osas ning kaasamaks neid kahjustajate varajasel avastamisel. Suuremat tähelepanu on plaanis pöörata internetikaubandusele.

Tegevusprioriteedid 2018. aasta:

- uute EL õigusaktide rakendamiseks ettevalmistuste alustamine
- ohtlike taimekahjustajate seire läbiviimine
- aasia siku tõrjemeetmete tegevuskava kinnitamine ja staabiõppuse läbiviimine
- teistest riikidest Eestis edasikasvatamiseks sisse toodava paljundusmaterjali kontrolli tõhustamine
- e-kaubanduse kontroll
- aasia siku sissetoomise riski maandamiseks puidust pakkematerjali seire laiendamine
- avalikkuse teavitamise strateegia väljatöötamise alustamine
- PMAIS arenduste jätkamine (seemnekartuli sertifitseerimise moodul, tasude ja lõivude kogumise moodul)
- TRACES NT kasutuse laiendamine ettevõtjate poolt
- koostöös MEM-iga sektorile uute nõuete tutvustamine
- Euroopa Komisjoni ja Nõukogu töögruppides poliitikate ja uue EL taimetervise ja kontrollimääruse rakendusaktide väljatöötamisel osalemine ning Eesti seisukohtade esindamine.

3.3.12.8. Koolitus (sh. osalemine välisprojektides)

Kvalifikatsiooni hoidmiseks nähakse võimalust eelkõige rahvusvahelistes (EPPO) töögruppides ning *Better Training for Safer Food* raames korraldatavatel koolitustel

osalemise kaudu. Kontrollitoiminguid läbiviivate ametnike väljaõpet ja regulaarset koolitust korraldab PMA taimetervise ja aianduse osakond.

Täpsem ülevaade taimetervise valdkonna pika- ja lühiajalistest eesmärkidest, valdkonna õiguslikest alustest, kontrollisüsteemist, sõlmitud koostöölepingutest, riskidest ja kontrolliprioriteetidest, kindlustatusest töajõuga ja koolitusprioriteetidest on toodud PMA peadirektori poolt 2018. aasta tegevuskavas:

<http://www.pma.agri.ee/index.php?id=102&sub=94&sub2=967>

Taimetervise monitooringuteks ja järelevalveks vajaliku labori- ja diagnostikateenuse kindlustamise eest vastutab Põllumajandusuuringute Keskuse taimetervise ja mikrobioloogialabor.

4. Situatsiooniplaanid ja vastastikune abistamine

4.1 Situatsiooniplaanid

4.1.1 Loomatauditõrje situatsiooniplaan

Loomatauditõrje situatsiooniplaan on eriti ohtlike loomataudide puhkemisel rakendatav tõrjemeetmete täpsustatud kava loomataudi kiireks ja efektiivseks likvideerimiseks. Kui järelevalveasutuse hinnangul on loomataudi tõhusamaks likvideerimiseks ja loomataudi leviku tõkestamiseks vaja koostada situatsiooniplaan või kui see nähakse ette loomatauditõrje seaduse § 43 alusel kehtestatud loomatauditõrje eeskirjas, koostatakse ja rakendatakse situatsiooniplaani ka eriti ohtlike loomataudide nimekirjas nimetatud loomataudi likvideerimiseks. Situatsiooniplaani koostab ning selle tegelikkusele vastavuse eest vastutab Veterinaar- ja Toiduamet. Situatsiooniplaani kinnitab Veterinaar- ja Toiduameti peadirektor. Situatsiooniplaani avalikustab Veterinaar- ja Toiduamet oma veebilehel.

Situatsiooniplaanis peavad olema järgmised osad:

- 1) riikliku loomatauditõrje komisjoni moodustamine;
- 2) kohalike loomatauditõrje komisjonide nimekiri;
- 3) üksikasjalik informatsioon loomatauditõrjes osalevate isikute, sealhulgas nende kvalifikatsiooni ja kohustuste kohta;
- 4) kohalike loomatauditõrje komisjonide võimalused kontakteerumiseks loomatauditõrjega seotud isikutega;
- 5) loomatauditõrjemeetmete nõuetekohaseks rakendamiseks vajalik varustus ja materjalid;
- 6) üksikasjalikud juhised loomataudi kahtluse või loomataudi puhkemise korral tegutsemiseks, sealhulgas loomakorjuse kõrvaldamiseks;
- 7) loomatauditõrjel osalevad laboratooriumid ja nende võimalused, meetmed laboratooriumide valmisoleku säilitamiseks ning laboratoorseteks uurimisteks võetavate proovide kiire transportimise võimalused;
- 8) konkreetsete loomataudide tõrjeks vajaminevate vaktsiinide kogused ja nende hanke allikad;
- 9) erinevate ametiasutuste loomataudi likvideerimisalase koostöö põhimõtted.

Loomatauditõrje situatsiooniplaani tegevusjuhendite loetelu:

Veterinaar- ja Toiduameti poolt on välja töötatud järgmiste haiguste tõrje tegevusjuhendid:

- hobuste aafrika katk
- lammaste ja kitsede rõuged
- lammaste katarraalne palavik
- lindude gripp
- Newcastle'i haigus
- nodulaarne dermatiit
- sigade aafrika katk
- sigade klassikaline katk
- sigade vesikulaarhaigus

- suu- ja sõrataud
- veiste katk
- vesikulaarse stomatiit
- väikemäletsejaliste katk
- Rift Valley palavik
- lõhilaste infektsioosne aneemia
- viiruslik hemorraagiline septitseemia
- eksootilised veeloomataudid / episootiline vereloomenekroos
- hirvede episootiline hemorraagia
- TSE

2019. aastal jätkub tõrje tegevusjuhendite väljatöötamine ning kaasajastamine.

Loomatauditõrje situatsiooniplaani tegevusjuhendid on leitavad [veebilehelt](#).

Horisontaalne situatsiooniplaan hõlmab õigussätteid, taudikahjude kompenseerimist, erinevate institutsioonide koostöö põhimõtted ning käsuahelat, samuti taudi tõrjumiseks hädavajalike komisjonide ja ekspertgruppi moodustamist, õiguseid ja kohustusi, loetelu personalist ja vajaminevatest vahenditest, erakorralist vaktsineerimist, õppeprogramme ja meetmeid haigusteadlikkuse tõstmiseks. Horisontaalse situatsiooniplaani lisadeks on küsimustik, mis täidetakse eriti ohtliku nakkushaiguse kahtluse puhul ning isikute ja institutsioonide kontaktandmed maakondade lõikes, kes võtavad osa eriti ohtliku nakkushaiguse tõrjumisest.

Koolitus/simulatsioonharjutused

Veterinaar- ja Toiduamet korraldab ameti järelvalveametnike, Veterinaar- ja Toidulaboratoorium laboratooriumi töötajate erialast koolitust. Veterinaar- ja Toiduameti peadirektori ja Veterinaar- ja Toidulaboratooriumi direktori ülesandeks on oma alluvatele volituse andmine osavõtmiseks täiendkoolitusest ning tööalase arengu hindamine. Veterinaar- ja Toiduamet organiseerib volitatud veterinaararstide ja järelvalveametnike tauditõrjealast täiendkoolitust. Samuti korraldab VTA tegevusluba omavate veterinaararstide tauditõrjealast täiendkoolitust. Koolitusest peavad eelisjärjekorras osa võtma põllumajandusloomadega tegelevad veterinaararstid, loomade tapmise ning loomsete saaduste käitlemisega tegelevate ettevõtete loomaarstid ning imporditud loomadega kokku puutuvad loomaarstid.

2019 aastal viib VTA läbi suu- ja sõratatudi regionaalse väliõppuse, kuhu on kaasatud teised asutused lõuna regioonist. Samuti toimub vähemalt kolmes maakonnas suu- ja sõratatudi väliõppus. Õppuse eesmärgiks on koostöö hajutamine teiste asutustega, hädaolukorra lahendamise plaani eelkujundamine ning meeskonna töö ja sündmuse juhtimise harjutamine välitingimustes sündmuspaigal.

Vahendite olemasolu

Põhivarustus:

- 1) suhtlemisvahendid (laua- ja mobiiltelefonid, faksiaparaat)- on olemas Veterinaar- ja Toiduametis ning igas Veterinaar- ja Toiduameti piirkondlikes keskustes;
- 2) infotehnoloogilised vahendid (arvutid, mis on ühendatud Veterinaar- ja Toiduameti arvutivõrku, printerid; võimalus kasutada elektronposti abi kommunikeerumaks

laboratooriumitega ja KLTTK-ga jt. tauditõrjega seotud asutuste ja institutsioonidega; juurdepääs karja ja loomade identifitseerimissüsteemile (PRIA vahendusel) jm. tauditõrjel vajalikule informatsioonile), mille abil peetakse kronoloogilist arvestust taudipuhanguga seotud sündmuste üle – on olemas Veterinaar- ja Toiduametis ning igas Veterinaar- ja Toiduameti piirkondlikes keskustes;

- 3) sõidua autod on olemas Veterinaar- ja Toiduametis ning igas Veterinaar- ja Toiduameti piirkondlikus keskkuses;
- 4) koopia masin on olemas Veterinaar- ja Toiduametis ning igas Veterinaar- ja Toiduameti piirkondlikus keskkuses;
- 5) Eesti kaart ja maakondade kaardid, sh arvutipõhised kaardid, on olemas Veterinaar- ja Toiduametis ning igas Veterinaar- ja Toiduameti piirkondlikus keskkuses;
- 6) loomatauditõrjega seotud isikute ja institutsioonide kontaktandmete kaasajastatud nimekiri on olemas Veterinaar- ja Toiduametis ning igas Veterinaar- ja Toiduameti piirkondlikus keskkus (loomatauditõrje situatsiooniplaani lisa 1, viimati kaasajastatud veebruar, 2013);
- 7) esmased diagnoosimisvahendid on olemas Veterinaar- ja Toiduametis ning igas Veterinaar- ja Toiduameti piirkondlikus keskkuses;
- 8) kaitsevahendid taudikoldes tegutsemiseks (kilesussid, kaitseülikonnad, kaitseprillid jne) on olemas Veterinaar- ja Toiduametis ning igas Veterinaar- ja Toiduameti piirkondlikus keskkuses;
- 9) vahendid inimestele mõeldud desopunkti ülesseadmiseks;
- 10) vahendid autodele mõeldud desopunkti ülesseadmiseks;
- 11) sündmuspaiga sildistamise ja piiramise vahendid

Kommunikatsioonikanalid

Isikute ja institutsioonide kontaktandmed, keda tuleb loomataudi puhkemisest teavitada, on esitatud loomataudi reageerimisplaanis ning kaasatavate asutuste kontaktid ja ülesanded on toodud hädaolukorra lahendamise plaanis.

Loomatauditõrje situatsiooniplaani lisa 1 on esitatud riikliku loomatauditõrje komisjoni liikmete, kohalike loomatauditõrje komisjonide liikmete, piiririikide veterinaarteenistuste, rahvusvaheliste veterinaarorganisatsioonide, referentlaboratooriumite, tervisekaitsetalitluste, meteoroloogiakeskuste, raadiojaamade, maakonnalehtede kontaktandmeid ning maakondade kaupa andmeid keskuste, politsei ja päästeameti kohalike asutuste, volitatud veterinaararstide, tegevusluba omavate veterinaararstide kontaktandmeid.

Eelpooltoodud andmed vaadatakse läbi vähemalt üks kord aastas, tagamaks nende kaasajastamist.

Koostöö

Loomataudi puhkemisel teeb VTA koostööd teiste riikide veterinaarteenistustega, kohalike omavalitustega, Politsei- ja Piirivalveametiga, Päästeametiga, Keskkonnaametiga, Keskkonnainspeksiooniga, Terviseametiga, Maanteeametiga ja vajadusel teiste institutsioonidega (näiteks jahimeeste seltsidega) tõkestamiseks loomataudi edasilevikut. Vastav nimekiri koos tegevustega on toodud hädaolukorra lahendamise plaanis. Sündmusele reageeritakse vastavalt VTA sündmuste ja hädaolukordade lahendamise, juhtimistasandid ja staabitöö korrale ning loomataudi reageerimisplaanile, võttes aluseks loomataudi

situatsiooniplaani ning kaasates teisi asutusi vastavalt hädaolukorra lahendamise plaanis kokku lepitule.

4.1.2 Situatsiooniplaan toidu valdkonnas

Koostatud on riiklik riskianalüüs võimalike toiduvaldkonna hädaolukorra ohule reageerimiseks ja hädaolukorra lahendamiseks.

Veterinaar- ja Toiduameti peadirektori käskkirjaga on kinnitatud *Trichhinella* situatsiooniplaan. Antud situatsiooniplaan käsitleb asjakohaseid meetmeid, mis võetakse kasutusele keeritsusside avastamisel inimtoiduks kasutatavate loomade lihas.

Veterinaar- ja Toiduameti peadirektori käskkirjaga on kinnitatud tegevusjuhised toidutekkeliste nakkushaiguspuhangute või nende kahtluse uurimise korraldamiseks. Käesolevas juhendis esitatakse tegutsemisjuhised Veterinaar- ja Toiduameti ametnikele toidutekkelise nakkushaiguspuhangu või selle kahtluse uurimiseks. Puhangu uurimise eesmärgiks on toidu kaudu levivate tervistkahjustavate ja eluohtlike haigusetekitajate leviku tõkestamine ning inimeste tervise kaitsmine.

2019 töötatakse välja Veterinaar- ja Toiduameti üldisem **toiduvaldonna hädaolukordi hõlmav situatsiooniplaan**.

Terviseamet:

- täidab hädaolukorra meditsiinijuhi ülesanded epideemiate ja massilise mürgistuse korral;
- korraldab koostöös kriisireguleerimismeeskonnaga tervishoiualase hädaolukorra lahendamist;
- valmistab ette epideemia hädaolukorra lahendamiseks ning erinevateks epideemiateks vajalikud valmisoleku plaanid;
- vastutab talituste piirkondlike esinduste kaudu teabe vastuvõtmise eest tervishoiuteenuse osutajatelt, teeb epidemioloogilisi uuringuid haige nakatumise ja nakkushaiguste leviku asjaolude väljaselgitamiseks, juhendab inimeste rühmaviisilise haigestumise korral tõrjemeetmete rakendamist
- vastutab teabe edastamise eest Sotsiaalministeeriumi kriisireguleerimismeeskonnale;
- vastutab teabe vahetuse eest rahvusvaheliste partneritega, sh Euroopa Komisjoni Varajase Teavitamise ja Reageerimise Süsteemi (EWRS) ja Maailma Terviseorganisatsiooni (WHO) kaudu;
- Terviseameti peadirektor teeb maavanemale ettepaneku karantiini väljakuulutamiseks eriti ohtliku nakkushaiguse haiguskoldes, kus elanikud võetakse Terviseameti piirkondliku esinduse ja tervishoiuteenuse osutaja tugevdatud järelevalve alla.

Maksu- ja Tolliametis on koostatud piiripunktide kohta kriisijuhtimisplaanid, milledes on reguleeritud piiriametnike tegevus kriisijuhtumi puhul.

Politsei- ja piirivalveamet kaasatakse pahatahtliku tegevuse või kahtluse korral VTA toidu staabi meeskonda.

4.1.3 Situatsiooniplaan söötade valdkonnas

Ohtliku sööda situatsiooniplaanis kirjeldatakse tegevusi soovimatute ainete ning ohtlike ja keelatud ainete sattumisel söötadesse. Situatsiooniplaanis on kirjeldatud viivitamatult rakendatavaid meetmeid, kui selgub, et sööt kujutab tõsist, otsest või keskkonna kaudu ohtu inimesele või loomale. Situatsiooniplaan on kinnitatud VTA peadirektori käskkirjaga.

4.1.4 Situatsiooniplaan taimetervise valdkonnas

Ohtlike taimekahjustajate tõrjeabinõude rakendamise situatsiooniplaanis (kinnitatud 16.09.2010) on kirjeldatud üldised tegevuspõhimõtted, info liikumise kord, käsuliinid ja vastutavad isikud ohtliku kahjustaja leviku tuvastamise korral. Vastavalt situatsiooniplaanile kuuluvad riigi kohustustest tulenevad kulud katmisele PMA eelarvest, millele järgnevalt esitatakse taotlus Põllumajandusministrile kulude kompenseerimiseks.

Kartuli ringmädaniku ja viljapuu-bakterpõletiku tõrjekulude kompenseerimiseks on ettevõtjatel võimalus taotleda vastavalt Põllumajandusministri 26. mai 2011 määrusele nr 45 "Ohtliku taimekahjustaja tõrjeabinõude rakendamise toetuse saamiseks esitatavad nõuded ning toetuse taotluse esitamise ja taotluse menetlemise kord" hävitatud kartuli või taimede maksumuse hüvitamist.

Männi-laguussi ja viljapuu-bakterpõletiku tõrjemeetmete tegevuskava (kinnitatud vastavalt 17.09.2010 ja 11.01.2011, viimati muudetud 16.07.2013) on detailsemad tegevusplaanid lähtuvalt konkreetsest kahjustajast ning sisaldavad muu hulgas ka kahjustajat iseloomustavat teavet, s.h. fotod ja kirjeldused.

Korraldatud on männi-laguussi tõrjemeetmete tegevuskava lauaõppus, milles osalesid SA Erametsakeskuse, Eesti Metsa- ja Puidutööstuse Liidu, Keskkonnaameti, Keskkonnaagentuuri, Riigimetsa Majandamise Keskuse ning Maaelu- ja Keskkonnaministeeriumi esindajad.

Olulise kitsaskohana ilmnes asjaolu, et männi-laguussi tõrjel ei võimalik rakendada taimekaitseseaduses sätestatud korda, mille kohaselt ohtliku taimekahjustaja tõrjemeetmete rakendamine on jäetud isiku ülesandeks. Männi-laguussi tõrjeks oleks vajalik tõrjeabinõude rakendamine isiku eest, kohaldades hädaolukorra seadusest tulenevaid meetmeid, millest tulenevalt on vajalikud muudatused seadusandluses.

Õppuse järgselt on osakond täiendanud riskianalüüsi. Õiguslikke aluseid isiku eest tõrjemeetmete kohaldamiseks kehtestatud ei ole.

2018. aastal on kavas jätkata aasia siku kriisiplaani täiendamist lähtuvalt läbi viidud lauaõppuse tulemustest kriisiks valmisoleku suurendamiseks ja viia läbi simulatsioonõppus.

Samuti jätkatakse *Xylella fastidiosa* kriisiplaani koostamist (eelnõu 2016. aastast)

4.2 Kontaktasutused teiste riikide järelevalveasutustega koostöö tegemiseks

Toiduseaduse § 48¹ lg 4 ja **Söödaseaduse** § 28 lg 5 alusel on **Veterinaar- ja Toiduamet** järelevalvekoostöö kontaktasutus Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 882/2004 artikli 35 tähenduses.

Veterinaarkorralduse seaduse alusel teeb **Veterinaar- ja Toiduamet** veterinaarjärelevalve koostööd teiste Euroopa Liidu liikmesriikide pädevate veterinaarjärelevalve asutuste ja Euroopa Komisjoniga.

Veterinaarjärelevalve koostööd tehakse EÜ Nõukogu direktiivi 89/608/EMÜ kohaselt, millega sätestatakse liikmesriikide valitsusorganite vaheline vastastikune abistamine ning nende ja Komisjoni vaheline koostöö, et tagada veterinaaria ja zootehnilist valdkonda reguleerivate õigusaktide õige rakendamine.

5. Pädevate asutuste auditite korraldus

Määruse (EÜ) nr 882/2004 artikli 4 lõikes 6 kohase auditeerimissüsteemi eesmärk on kontrollida, kas sööda- ja toidualaste õigusnormide ning loomatervisehoiu ja loomade heaolu käsitlevate eeskirjade täitmise ametlikke kontrole rakendatakse tõhusalt ning kas need on asjakohaste õigusaktide eesmärkide, sealhulgas riikliku kontrollikavaga vastavuse saavutamiseks sobivad.

Auditeerimissüsteem lähtub Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2004. a määruse (EÜ) nr 882/2004 artikli 4 lõike 6 sätestatud auditite korraldamise kriteeriumist, millest lähtuvalt teeb pädev asutus siseauditeid või laseb teha välisauditeid ning võtab asjakohaseid meetmeid nende tulemusi silmas pidades, et tagada nimetatud määruse eesmärkide täitmine.

Auditite läbiviimisel juhendatakse Euroopa Komisjoni 29. septembri 2006. a otsusest 2006/677/EÜ, millega sätestatakse suunised, millega kehtestatakse kriteeriumid auditite korraldamiseks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 882/2004 (ametike kontrollide kohta, mida tehakse sööda- ja toidualaste õigusnormide ning loomatervishoidu ja loomade heaolu käsitlevate eeskirjade täitmise kontrollimise tagamiseks) alusel. Määruse (EÜ) nr 882/2004 artikli 4 lõikes 6 kohase auditeerimissüsteemi kontaktsikuna tegutseb VTA.

Pädevad asutused korraldavad ise oma auditeerimistegevusi ning peavad tagama, et nende auditisüsteem hõlmab kõiki määruse (EÜ) nr 882/2004 kohaseid kontrollitegevusi, sealhulgas sööda- ja toidualaste õigusnormide ning loomatervisehoiu- ja loomade heaolu käsitlevate nõuete järgimise kontrolli kõikides sööda- ja toidutootmisahela etappides ning kõikide asjaomaste asutuste või kontrolliasutuste tegevusi.

MEM siseauditi osakond koordineerib riikliku auditisüsteemi (NAS - *National audit system*) rakendamist, eesmärgiga tagada ühtne lähenemine auditeerivates valdkondades. MEM siseauditi osakonna esindaja osaleb DG Sante poolt korraldatavatel NAS võrgustiku töögrupi kohtumistel. Iga-aastaselt viiakse läbi pädevate asutuste siseaudiitorite kohtumised, kus antakse ülevaade auditi süsteemi korraldust reguleerivatest dokumentidest ja muudatustest, arutatakse läbi auditi süsteemi tööd puudutavad küsimused ning vajadusel täiendatakse omavahelise koostöö põhimõtteid.

Riikliku kontrollikava pädevusvaldkondadest lähtuvalt on pädevate asutuste auditeerimiskohustused toodud ära alljärgnevas tabelis.

Tabel 19. Pädevate asutuste auditite korraldus.

Pädevate asutuste auditite korraldus							
	VTA	TKA	MTA	PMA	PMK	TA	VTL
Toidu kontrollisüsteem	x	x		x	x	x	x
Mahepõllumajanduse valdkonna kontrollisüsteem	x	x		x	x		
Turukorraldusmeetmete järelevalve kontrollisüsteem	x						
Impordi kontrollisüsteem	x		x		x		
Söötade kontrollisüsteem	x				x		x
Loomatervise kontrollisüsteem	x						x
Loomade heaolu kontrollisüsteem	x						
Taimetervise kontrollisüsteem			x	x	x		
Ametlike kontrollidega seotud laboratooriumide tegevus					x	x	x

Auditikavade planeerimisel lähtuvad pädevad asutused otsuse 2006/677/EÜ lisa artiklist 5.1, mille kohaselt tagatakse kõikide asjakohaste tegevusvaldkondade ja pädevate asutuste piisav käsitlemine määrusega (EÜ) nr 882/2004 reguleeritud sektorite piires sobiva riskipõhise sagedusega vähemalt kord viie aasta jooksul.

Auditite korraldamisel ning auditite läbiviimisel lähtuvad kõik pädevad asutused muuhulgas järgmistest õigusaktidest ning dokumentidest:

- Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2004. a määrus (EÜ) nr 882/2004 ametlike kontrollide kohta, mida tehakse sööda- ja toidualaste õigusnormide ning loomatervishoidu ja loomade heaolu käsitlevate eeskirjade täitmise kontrollimise tagamiseks;
- Euroopa Komisjoni 29. septembri 2006. a otsus 2006/677/EÜ, millega sätestatakse suunised, millega kehtestatakse kriteeriumid auditite korraldamiseks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 882/2004 (ametlike kontrollide kohta, mida tehakse sööda- ja toidualaste õigusnormide ning loomatervishoidu ja loomade heaolu käsitlevate eeskirjade täitmise kontrollimise tagamiseks) alusel;
- Audiitortevuse seadus (27.01.2010);
- Siseaudiitori kutsetevuse standardite kehtestamine, rahandusministri 13.12.2011 määrus nr 57;
- Täidesaatva riigivõimu asutuse siseauditeerimise üldeeskiri, VV 04.10.2012 määrus nr 79;

- ministeeriumite ning nende valitsemisala siseauditeerimise sise-eeskirjad;
- asutuste siseauditeerimise sise-eeskirjad;
- riikliku auditisüsteemi (NAS) võrgustiku poolt väljatöötatud suunised.

5.1 Auditite korraldus Veterinaar- ja Toiduametis

Auditite korraldus on seotud järgmiste riikliku kontrollikava pädevusvaldkondadega:

- Toidukontrollisüsteem
- Mahepõllumajanduse kontrollisüsteem
- Turukorraldusmeetmete kontrollisüsteem
- Impordi kontrollisüsteem
- Söötade kontrollisüsteem
- Loomatervise kontrollisüsteem
- Loomade heaolu kontrollisüsteem.

Regulaarselt toimuvad järgmised auditid ja kontrollid:

- siseaudit – teostajateks on Maaeluministeeriumi siseaudiitorid;
- valdkondade hindamine (piirkondlike keskuste järelevalveametnike ning volitatud veterinaararstide töö hindamine) – teostajateks on VTA keskasutuse osakondade ametnikud;
- välisaudit – teostajateks on Riigikontroll, Euroopa Komisjon.

Siseaudit

Maaeluministeeriumis ja tema valitsemisalas lähtutakse siseauditi korraldamisel ning auditite läbiviimisel Maaeluministeeriumi valitsemisala siseauditeerimise sise-eeskirjast, mis on kinnitatud 27.08.2018. a maaeluministri käskkirjaga nr 121.

Vajadusel korraldab MEM siseauditi funktsiooni tagamiseks riigihanke eesmärgiga sõlmida leping välise teenuse pakkujaga, kes tagab siseauditi funktsiooni toimimise vastavalt seadusele ja valdkonda reguleerivatele suunistele.

Siseauditi aastaplaanide aluseks on asutuse pädevusvaldkondade põhise iga-aastase riskihindamise tulemused ning VTA auditiumiversum, mis tagab, et VTA põhivaldkondi auditeeritakse vähemalt üks kord viie aasta jooksul. Vastavalt kinnitatud siseauditi aastaplaanile määratakse valdkonnad, mida auditeeritakse kalendriaasta jooksul. Siseaudiitorid koostavad töö tulemusena auditi aruanded, mis on kättesaadavad kõigile VTA töötajatele sh maakonnakeskustele. Järelaudit toimub vastavalt siseauditi aasta tööplaanile ja seal sätestatud tähtaegadele ja määratud ulatuses.

Siseaudiitorid on oma tegevuses, sh. auditite planeerimisel, auditeerimisel, tähelepanekute, riskide ja soovitude tegemisel ning tulemustest teavitamisel, sõltumatud ning peavad säilitama objektiivsuse auditeeritava suhtes.

Samuti on MEM pädevuses valitsemisala puudutavate infosüsteemide turbeauditite (ISKE auditid) ning isikuandmete kaitse üldmäärusest¹ (*GDPR General Data Protection Regulation*) tulenevate nõuete vastavuse hindamiseks auditite tellimine.

Valdkondade hindamine

Valdkondade hindamine (ing keeles *control verification procedures*) on VTA keskasutuse osakondade järelevalveametnike poolt läbiviidavad menetlused ja toimingud, eesmärgiga hinnata ametliku kontrolli ja muude ametlike toimingute järjepidevust ja tõhusust.

Välisaudit

Välisauditeid teostavad VTAs Riigikontroll ja Euroopa Komisjon.

5.2 Auditite korraldus Terviseametis

Auditite korraldus on seotud järgmiste riikliku kontrollikava pädevusvaldkondadega:

- Toidu kontrollisüsteem
- Ametlike kontrollidega seotud laboratooriumide tegevus.

Regulaarselt toimuvad järgmised auditid:

- siseaudit – teostajateks on SoM siseauditi üksus;
- välisaudit – teostajateks on Riigikontroll, Euroopa Komisjon.

Siseauditeerimine Sotsiaalministeeriumi valitsemisalas on korraldatud tsentraliseeritult. Siseauditeerimise korraldamisel lähtutakse Sotsiaalministeeriumi ja selle valitsemisala asutuste siseauditeerimise sise-eeskirjast.

Siseauditid viiakse läbi vastavalt siseauditi üksuse tööplaanile, mille kinnitavad ministrid. Auditite läbiviimisel lähtutakse siseauditeerimise sise-eeskirjast ja protseduurireeglitest. Siseauditi lõpparuandele lisatakse abinõudeplan, mis kajastab tuvastatud puuduste kõrvaldamiseks rakendatavaid meetmeid ja mille elluviimist seirab siseauditi üksus.

Kvaliteedi tagamiseks on siseauditi üksusel kvaliteedi tagamise ja täistamise programm, mis hõlmab kõiki siseauditi funktsiooni aspekte, sh näeb ette pideva seire, perioodilise sisemise kvaliteedi hindamise ja välishindamise.

Välisauditeid teostavad TAs Riigikontroll ja Euroopa Komisjon.

5.3 Auditite korraldus Põllumajandusametis

Auditite korraldus on seotud järgmiste riikliku kontrollikava pädevusvaldkondadega:

¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2016/679, füüsiliste isikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise ning direktiivi 95/46/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta

- Toidu kontrollisüsteem
- Taimetervise kontrollisüsteem
- Mahepõllumajanduse kontrollisüsteem.

Regulaarselt toimuvad järgmised auditid ja kontrollid:

- siseaudit – teostajateks on Maaeluministeeriumi siseauditi osakond vastavalt siseauditi tööplaanile;
- järelevalveametnike töö hindamine (sisekontroll) – teostajateks on PMA vastutavad osakonnad;
- välisaudit – teostajateks on Riigikontroll, Euroopa Komisjon.

Maaeluministeeriumis ja tema valitsemisalas lähtutakse siseauditi korraldamisel ning auditite läbiviimisel Maaeluministeeriumi valitsemisala siseauditeerimise sise-eeskirjast, mis on kinnitatud 27.08.2018. a maaeluministri käskkirjaga nr 121.

Siseauditid viiakse läbi vastavalt maaeluministri käskkirjaga kinnitatud ministeeriumi siseauditi üksuse aasta tööplaanile. 2019. a MEM siseauditi osakonna tööplaan on kinnitatud maaeluministri 23.01.2019. a käskkirjaga nr 14.

Siseauditi aastaplaanide aluseks on asutuse pädevusvaldkondade põhise iga-aastase riskihindamise tulemused ning lisaks 4 aastane strateegia.

Siseauditi kvaliteedi tagamiseks on MEM siseauditi juhi poolt välja töötatud kvaliteedi tagamise ja täiustamise programm (siseauditi osakonna käsiraamatu osa, viimane versioon kinnitatud 22.03.2016. a), mis hõlmab kõiki siseauditi funktsiooni üksuse aspekte. Kvaliteediprogrammis nähakse ette tegevused siseauditi üksuse toimimise pidevaks seireks, perioodiliseks sisemiseks hindamiseks ja välishindamiseks.

Lisaks viivad PMA vastutavad (mahepõllumajanduse, taimekaitse ja väetiste ning taimetervise ja aianduse) osakonnad läbi kontrollisüsteemi toimivuse ja inspektorite töö hindamist vastavalt PMA peadirektori 24. septembri 2015. a käskkirjale nr 1.2-22 “Kontrollitoimingute läbiviimise sisekontrolli kord”.

MEM-i pädevuses on valitsemisala puudutavate infosüsteemide turbeauditite (ISKE auditid) ning isikuandmete kaitse üldmäärusest (GDPR *General Data Protection Regulation*) tulenevate nõuete vastavuse hindamiseks auditite tellimine.

Välisauditeid teostavad PMAs Riigikontroll ja Euroopa Komisjon.

5.4 Auditite korraldus Maksu- ja Tolliametis

Auditite korraldus on seotud järgmiste riikliku kontrollikava pädevusvaldkondadega:

- Impordi kontrollisüsteem
- Taimetervise kontrollisüsteem.

Siseauditeerimine on Rahandusministeeriumis ja tema valitsemisala asutustes korraldatud tsentraalselt. Siseauditi viib läbi Rahandusministeeriumi siseauditi osakonnd (edaspidi RM SAO).

RM SAO on oma tegevuses sõltumatu ja allub vahetult ministrile.

Regulaarselt toimuvad järgmised auditid:

- Siseaudit – läbiviijaks on RM SAO;
- Välisaudit – läbiviijaks Riigikontroll, Euroopa Komisjon. Sisseostetud auditi teenus IT valdkonnas (Nt kord kolme aasta jooksul sertifitseeritud infosüsteemide audiitorilt ISKE auditi teenus).

Siseauditi üksuse aastaplaanide koostamisel lähtutakse ministeeriumi valitsemisala tegevusvaldkondade kriitilistest riskidest, arvestades asutuste juhtide ettepanekuid ja 4-aastasest strateegilisest vaatest, eesmärgiga tagada siseauditi tegevusulatusel tulenevate oluliste valdkondade audititega kaetus. Siseauditi üksuse aastaplaani kinnitab minister või olemasolul ministrid.

Siseauditi üksuse kvaliteedi tagamiseks teostatakse seire ja perioodilise ülevaatus kaudu vähemalt kord viie aasta jooksul sisehindamist ning viiakse läbi välishindamisi, veendumaks et siseauditi üksuse tegevus on kooskõlas rahvusvaheliste siseauditeerimise kutsetegevuse standarditega. 2015 viidi läbi RM SAO osaline sisemine kvaliteedihindamine ning 2016 viis KPMG Baltics OÜ läbi välise kvaliteedihindamise. Välise hindamise tulemusena anti hinnang „RM SAO on üldises vastavuses Standardite ja eetikakoodeksiga“. Siseauditi üksuse siseaudiitorid, kes allkirjastavad oma nimel aruande, on omandanud avaliku sektori üksuse siseaudiitori kutsetaseme.

5.5 Auditite korraldus PMK Laboratooriumides

Auditite korraldus on seotud järgmiste riikliku kontrollikava pädevusvaldkondadega:

- Toidu kontrollisüsteem
- Mahepõllumajanduse kontrollisüsteem
- Impordi kontrollisüsteem
- Söötade kontrollisüsteem
- Taimetervise kontrollisüsteem
- Ametlike kontrollidega seotud laboratooriumide tegevus.

Regulaarselt toimuvad järgmised auditid:

- kvaliteediaudit – teostajaks PMK laborite töötajad
- siseaudit – teostajaks MEM siseauditi üksus
- välisaudit – teostajaks EAK, PMA, FVO, Rahvusvaheline Seemnekontrolli Assotsiatsioon (ISTA),

- kvaliteediaudit

Rakendatud on ühtne kvaliteedijuhtimissüsteem, mis vastab standardi EVS-EN ISO/IEC 17025 nõuetele. Laborites viiakse läbi kvaliteediauditid põhimõttega, et ühe kalendriaasta

jooksul saavad auditeeritud kõik PMK Laboratooriumide kvaliteedijuhimissüsteemi elemendid.

- siseaudit

Maaeluministeeriumis ja tema valitsemisalas lähtutakse siseauditi korraldamisel ning auditite läbiviimisel Maaeluministeeriumi valitsemisala siseauditeerimise sise-eeskirjast, mis on kinnitatud 27.08.2018. a maaeluministri käskkirjaga nr 121.

Siseauditid viiakse läbi vastavalt maaeluministri käskkirjaga kinnitatud ministeeriumi siseauditi üksuse aasta tööplaanile. 2019. a MEM siseauditi osakonna tööplaan on kinnitatud maaeluministri 23.01.2019. a käskkirjaga nr 14.

Siseauditi aastaplaanide aluseks on asutuse pädevusvaldkondade põhise iga-aastase riskihindamise tulemused ning lisaks 4 aastane strateegia.

Siseauditi kvaliteedi tagamiseks on MEM siseauditi juhi poolt välja töötatud kvaliteedi tagamise ja täiustamise programm (Siseauditi osakonna käsiraamatu osa, viimane versioon kinnitatud 22.03.2016. a), mis hõlmab kõiki siseauditi funktsiooni üksuse aspekte. Kvaliteediprogrammis nähakse ette tegevused siseauditi üksuse toimimise pidevaks seireks, perioodiliseks sisemiseks hindamiseks ja välishindamiseks.

- välisaudit

Eesti Akrediteerimiskeskus viib 1 kord 5 aasta järel läbi Laboratooriumide akrediteerimise ning igal aastal ühe järelvalvevisiidi.

Kolmanda osapoolse auditite läbiviijaks on PMA, kes auditeerib PMK taimetervise- ja mikrobioloogia laborit seoses erilubadega ohtliku materjali Eestisse sisse toomisega.

FVO poolt läbiviidavad auditid teostatakse vastavalt FVO auditiplaanile ja hõlmavad taimekaitsevahendite jääkide ja saasteainete analüüside teostamist.

PMK seemnekontrolli labor omab lisaks ISTA akrediteeringut. ISTA akrediteerimisvisiit toimub 1 kord 3 aasta järel.

PMK söötade ja teravilja labor omab ka GAFTA (Grain and Feed Trade Association) akrediteeringut.

5.6 Auditite korraldus Tarbijakaitseametis

Auditite korraldus on seotud järgmiste riikliku kontrollikava pädevusvaldkondadega:

- Toidu kontrollisüsteem
- Mahepõllumajanduse kontrollisüsteem

Regulaarselt toimuvad järgmised auditid ja kontrollid:

- siseauditid – teostavad MKM siseauditi osakond
- järelevalveametnike töö hindamine – teostab turujärelevalveosakond;
- välisauditid

Tarbijakaitseametis viib siseauditeid vastavalt kokkuleppele läbi Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium (MKM).

Siseauditi korraldamisel ja auditite läbiviimisel juhendatakse MKM-i siseauditeerimise sise-eeskirjast, mis on kinnitatud 29.06.2013 ministri käskkirjaga nr 13-0229. Siseauditi tegevuse planeerimine hõlmab aasta tööplaani koostamist, milles võetakse aluseks riskide hindamise tulemusi.

Siseauditi kvaliteedi tagamiseks teostatakse sisehindamist ning vähemalt kord viie aasta jooksul viiakse läbi ka välishindamisi, veendumaks et siseauditi tegevus on kooskõlas rahvusvaheliste siseauditi standarditega.

Järelevalveametnike töö hindamisi viiakse läbi ka turujärelevalveosakonna siseselt vastavalt vajadusele ja kehtestatud korrale.

5.7 Auditite korraldus Veterinaar- ja Toidulaboratooriumis

Auditite korraldus on seotud järgmiste riikliku kontrollikava pädevusvaldkondadega:

- Toidu kontrollisüsteem
- Söötade kontrollisüsteem
- Loomatervise kontrollisüsteem
- Ametlike kontrollidega seotud laboratooriumide tegevus

Regulaarselt toimuvad järgmised auditid:

- Kvaliteedijuhtimissüsteemi auditid – teostajaks on vastava väljaõppe saanud VTL töötajad
- Siseauditid – vajadusel MEM siseauditi üksus
- Välisauditid – teostajaks SA Eesti Akrediteerimiskeskus (EAK), FVO, ELRL, Riigikontroll

VTL auditite kirjeldus on toodud järgnevalt:

- 1) Kvaliteedijuhtimissüsteemi EN ISO/IEC 17025 siseauditid laboratooriumis.

Kõikides VTL laborites viiakse läbi perioodiliselt ja kindlaksmääratud ajakava kohaselt siseauditeid, veendumaks ja tõendamaks, et labori katsetegevus vastab standardi EVS-EN ISO/IEC 17025:2006 nõuetele. Auditeerijateks on vastava väljaõppe saanud VTL töötajad. Siseauditi programmiga on hõlmatud kõik kvaliteedijuhtimissüsteemi elemendid - organisatsioon ja struktuur, kvaliteedipoliitika ja juhtimissüsteem, tellimused/lepingud, teenuste ja tarvikute ostmise, personal, seadmed, katsemeetodid, ruumid ja keskkond, katseobjektide käsitlemine, dokumentatsioon, katsete allhange, mittevastav töö (mittevastavused), kaebused, klienditeenindus, mõõtmiste jälgitavus ja katsetulemuste kvaliteeditagamise.

Auditite planeerimise, läbiviimise, tulemuste dokumenteerimise ja meetmete rakendamise eest kannab üldvastutust VTL direktori asetäitja kvaliteedi alal.

2) Muud siseauditid

Auditite eesmärk on hinnata erinevate valdkondade toimingute ja dokumentide vastavust õigusaktidele ja asutuses kehtestatud korrale. Auditeerijaks MEM siseauditi üksus või selle poolt määratud läbiviija.

3) Välisauditid VTL kvaliteedijuhtimissüsteemi hindamiseks

VTL laborite kvaliteedijuhtimissüsteemi hindamiseks toimuvad igal aastal EAK korralised järelvalvevisiidid ja 1 kord 5 aasta tagant akrediteerimine / uushindamine (VTL kehtiv akrediteering 05.07.2015 kuni 04.07.2020).

6 Meetmed pädevate asutuste tegevuskriteeriumidele vastavuse tagamiseks

Määruse (EÜ) 882/2004 artikli 4 punktis 2 on sätestatud tegevuskriteeriumid pädevatele asutustele.

Järgnevalt on esitatud tegevuskriteeriumid ja meetmed, mille rakendamine tagab pädeva asutuse vastavuse toodud kriteeriumitele:

1) ametlikud kontrollid (AK) on tõhusad ja asjakohased

Ametlike kontrollide läbiviimisel on aluseks riskianalüüsi ja ohuproгноosi põhjal kehtestatud järelevalve sagedused, meetodid ja teostamise etapid toiduahelas.

Haldusmenetluse seaduse § 4 annab haldusorganile kaalutusõiguse (diskretsioon), mis on seadusega antud volitus kaaluda otsustuse tegemist või valida erinevate otsustuste vahel. Kaalutusõigust tuleb teostada kooskõlas volituse piiride, kaalutusõiguse eesmärgi ning õiguse üldpõhimõtetega, arvestades olulisi asjaolusid ning kaaludes põhjendatud huve.

Väärteomenetluse seadus annab raamid kohtuväliseks menetluseks ja nimetab menetleja väärteomenetluses, kelleks on ametnik.

Järelevalve tegevuse tulemustest ja plaanide realiseerimisest annab ülevaate regionaaltasandil keskasutusele esitatav järelevalve aruandlus.

Keskasutuste poolt teenistusliku järelevalve korras läbiviidavad inspekteerimised maakonnakeskustes aitavad välja selgitada, kas maakondlikul tasandil järelevalvet tehes on rakendatud keskasutuse poolt välja töötatud juhendmaterjale ning on kasutatud kinnitatud järelevalvedokumentatsiooni, kas on olemas piisavalt vahendeid järelevalve teostamiseks ning millised on ametnike ettepanekud töö efektiivsemaks korraldamiseks.

Auditite (vt. p 5) käigus tehtud ettepanekuid arvestatakse järelevalvetgevuse edasisel korraldamisel ja planeerimisel. Järelauditite käigus selgitatakse välja, kas audititest tulenenud ettepanekud on rakendatud.

2) AK tegevatel töötajatel ei ole huvide konflikte, on sõltumatud

Avaliku teenistuse seaduse (edaspidi ATS) § 51 ja § 73, korruptsioonivastase seaduse §11 ning lepingud volitatud veterinaararstidega tagavad ametlikke kontrolle tegevate töötajate sõltumatuse.

ATSi alusel peab ametnik lähtuma **avaliku teenistuse eetikakoodeksist** (sh ametnik hoidub ka näiliku olukorra loomisest, mis võib seada kahtluse alla tema erapooletuse ja asjade käsitlemise objektiivsuse). Ametnik peab viivitamatult teavitama kirjalikult tööandjat, kui ta tegeleb või kavatseb hakata tegelema ATS § 60 lg 1 p 1-4 nimetatud kõrvaltegevustega (ATS § 60 lg 3).

3) on olemas vajalik mahus ja kvaliteedis laboriteenuste kättesaadavus

On toimiv laboratooriumite volitamise süsteem (punkt 3.2.). Järelevalve käigus võetavate proovide laboratoorsete analüüsikud kulud kaetakse riigieelarveliste vahenditega.

4) on olemas vajalik arv nõutava kvalifikatsiooniga järelevalvetoimingute läbiviijaid tulemusliku ja tõhusa AK tagamiseks

(p 3.1)

5) on olemas vahendid ja seadmed tulemusliku ja tõhusa AK tagamiseks

Vahendid ja seadmed tagatakse riigieelarvest.

6) on olemas õiguslikud alused AK tegemiseks ja määruses 882/2004 toodud meetmete rakendamiseks

Õiguslikud alused kontrollide tegemiseks antakse pädevatele asutustele toiduseaduse, veterinaarcorralduse seaduse, söödaseaduse, taimekaitseaduse, mahepõllumajandusseaduse jm asjakohaste õigusaktidega. Samuti annavad eelloetletud õigusaktid pädevatele asutustele õiguslikud alused meetmete rakendamiseks õigusaktidele mittevastavuste avastamisel.

Korralduseaduse (edaspidi KorS) § 2 lg 4 sätestab riiklik järelevalve ehk korralduseorgani tegevuse eesmärgiga ennetada ohtu, selgitada see välja ja tõrjuda või kõrvaldada korralduseorgani tegevuse. KorS § 26, 28, 29 annavad üldmeetmed riikliku järelevalve teostamiseks. Samuti sätestab KorS erimeetmed, mis omakorda tulenevad vastavat valdkonda reguleerivast eriseadusest. KorSis sätestatud erimeetmete kohaldamine sõltub ohu suuruselt ja asjaolust, kas ohtu on prognoositud ja kajastatud ohuprognoosis.

Toiduseadus

Vastavalt korralduseaduse § 28 lg 1 on pädeval korralduseorgani õigus panna avaliku korra eest vastutavale isikule ettekirjutusega ohu tõrjumise või korralduseorgani tegevuse kõrvaldamise kohustus ning hoiatada teda haldussunnivahendite kohaldamise eest, kui isik ei täida kohustust hoiatuses määratud tähtaja jooksul.

Inimese tervisele ohtlike asjaolude ilmnemise korral on järelevalveametnikul õigus teha ettekirjutus toidu käitlemise ning toiduga kokkupuutumiseks ettenähtud materjalide ja esemete valmistamise, töötlemise ja turustamise osaliseks või täielikuks peatamiseks ning kohustada isikut toitu käitlemisest ning toiduga kokkupuutumiseks ettenähtud materjale ja esemeid valmistamisest, töötlemisest ja turustamisest kõrvaldama.

Isiku taotlusel annab järelevalveametnik nõusoleku jätkata tegevust, kui tegevuse peatamise tinginud asjaolud on kõrvaldatud.

Ettekirjutuse täitmata jätmise korral võib järelevalveasutus rakendada sunnivahendit asendustäitmise ja sunniraha seaduses sätestatud korras.

Kui on põhjust arvata, et teatud toit võib olla ohtlik inimese tervisele või keskkonnale, peatab järelevalveametnik sellise toidu käitlemise. Otsustus vormistatakse ettekirjutusena, milles näidatakse ära toidu nimetus, vajaduse korral andmed vastava partii kohta ning teised ohtlikku toitu identifitseerida võimaldavad andmed ja käitlemisvaldkonnad, milles käitlemine tuleb peatada. Järelevalveasutuse juht teavitab ettekirjutusest ja selle sisust kohe avalikkust ning teave avaldatakse järelevalveasutuse veebilehel.

KorSis sätestatu alusel on korralduseorgani õigus ohu ennetamiseks, väljaselgitamiseks, tõrjumiseks ja tekkinud tagajärgede kõrvaldamiseks lähtuda KorS-is sätestatud üld- ja erimeetmetest, mille kohaldamine on vastava valdkonna seaduses reguleeritud. Toiduseaduses on riikliku järelevalve erimeetmed toodud §-s 48.

Veterinaarkorralduse seadus

Veterinaarkorralduse seaduse § 7 alusel võib veterinaarjärelevalve teostamiseks kohaldada korrakaitseaduse §-des 30, 31, 32, 49, 50 ja 51 sätestatud riikliku järelevalve erimeetmeid korrakaitseaduses sätestatud alusel ja korras.

Loomakaitseadus

Vastavalt loomakaitseaduse § 60¹ võib riikliku järelevalve teostamiseks kohaldada korrakaitseaduse §-des 30, 31, 32, 45, 49, 50, 51, 52 ja 53 sätestatud riikliku järelevalve erimeetmeid korrakaitseaduses sätestatud alusel ja korras.

Ettekirjutuses määrab järelevalveametnik selle täitmise tähtaja. Järelevalveametnik toimetab ettekirjutuse isikule või tema esindajale kätte posti teel väljastusteatega või annab kätte allkirja vastu.

Määratud ettekirjutuse täitmata jätmise korral võib järelevalveasutus rakendada asendustäitmist või sunniraha asendustäitmise ja sunniraha seaduses sätestatud korras.

Asendustäitmise rakendamise korral on järelevalveasutusel või tema ülesandel asendustäitmist korraldaval kolmandal isikul õigus siseneda asendustäitmise adressaadi territooriumile ja ehitisse, kasutada asendustäitmise rakendamiseks vajalike toimingute tegemisel adressaadi vara ning vajaduse korral kasutada oma õiguste teostamiseks politsei abi.

Loomakaitseaduse § 64 on järelevalveametnikul õigus määrata looma äravõtmine:

- 1) järelevalveametniku ettekirjutuse korduva täitmata jätmise, mittenouetekohase täitmise või käesoleva seaduse nõuete olulise rikkumise korral on järelevalveametnikul õigus loom omanikult ära võtta, kui looma jätmine omaniku juurde ohustab looma tervist või elu.
- 2) loomaomanikult äravõetud looma annab järelevalveametnik üle kohaliku omavalitsuse üksusele, kes rakendab looma pidamiseks asendustäitmist asendustäitmise ja sunniraha seaduses sätestatud korras.
- 3) loomaomanik, kellelt loom on käesoleva paragrahvi lõike 1 kohaselt ära võetud, peab looma kas võõrandama või korraldama looma tapmise või hukkamise järelevalveametniku ettekirjutusega määratud tähtpäevaks, viisil ja tingimustel.
- 4) kui loom ei ole määratud tähtpäevaks võõrandatud, tapetud või hukatud, korraldab looma võõrandamise, tapmise või hukkamise järelevalveasutus asendustäitmise ja sunniraha seaduses sätestatud korras.

Tuginedes karistusseadustiku §-le 52² võib kohus lisakaristusena looma suhtes lubamatu teo toimepanemise eest kohaldada mis tahes looma või teatud loomaliiki kuuluva looma pidamise keeldu.

Riiklikku järelevalvet asjakohastes Euroopa Liidu õigusaktides, rahvatervise seaduses ja selle alusel kehtestatud õigusaktides sätestatud nõuete täitmise üle ning toote nõuetele vastavuse seaduse § 6 lõikes 3 ja tarbijakaitseaduse § 91 lõikes 1 nimetatud juhtudel terviseohutuse üle teostab Terviseamet.

Rikkumiste avastamisel teeb Terviseameti järelevalveametnik rahvatervise seaduse alusel ettekirjutuse tervisekaitse õigusaktide rikkumiste kõrvaldamiseks koos täitmise tähtaja kehtestamisega ning kontrollib nende täitmist.

Korrakaitseorgan (Terviseamet) võib käesolevas seaduses sätestatud riikliku järelevalve teostamiseks kohaldada korrakaitseseaduse §-des 30, 31, 32, 49, 50 ja 51 sätestatud riikliku järelevalve erimeetmeid korrakaitseseaduses sätestatud alusel ja korras.

7) on koostatud situatsioonplaanid ja on valmidus neid hädaolukorras rakendada

Situatsioonplaanid p 4.1

8) sööda-ja toidukäitlejad tagavad ligipääsu kontrolliobjektidele ning abistavad igati pädeva asutuse töötajaid nende tööülesannete täitmisel

KorS-ist tulenevate riikliku järelevalve erimeetmetmete kohaldamise lubatavus sätestatakse toiduseaduse §-s 48.

Toiduseaduse § 49 sätestab riikliku järelevalve erisused, mille kohaselt on korrakaitseorgani ametnikul muuhulgas õigus kontrollida ametitõendi esitamisel:

- 1) ettevõtte, selle territooriumi, ruumide, seadmete, sisseseade ning veovahendite seisundit ja kasutamist;
- 2) toidu koostisosi, abiaineid ja muid toidu valmistamiseks kasutatavaid tooteid;
- 3) toitu, sealhulgas toitu selle valmistamise käigus;
- 4) toiduga kokkupuutumiseks ettenähtud materjale ja esemeid;
- 5) puhastamis-, desinfitseerimis- ja kahjuritõrjevahendeid, -aineid ning -viise;
- 6) toidu käitlemist, sealhulgas toidu töötlemis-, valmistamis- ja säilitamisviise;
- 7) toidualase teabe esitamist.

Lisaks on järelevalveametnikul õigus kontrollida muude asjaolude vastavust kehtestatud nõuetele ning teha muid järelevalvetoiminguid ja uuringuid, sealhulgas:

- 1) kontrollida, sõltumata toiduseaduse § 28 lõikes 1 nimetatud tervisekontrolli läbimisest, oma tööülesannete tõttu otseselt või kaudselt toidu käitlemisega kokkupuutuvate isikute hügieeninõuete täitmist, sealhulgas isiklikku puhtust ja riietust ning hinnata töötajate hügieeniteadmisi;
- 2) kontrollida enesekontrollinõuete täitmist ja tutvuda enesekontrolli tulemustega ning ettevõttesse paigutatud mõõtevahendite mõõtmistulemustega ja kontrollida nende õigsust, kasutades järelevalveasutuse mõõtevahendeid;
- 3) kasutada isiku või tema esindaja teadmisel olukorra jäädvustamiseks tehnikavahendeid, nõuda isikult seletusi, kirjalikke materjale ja dokumente ning küsitleda ettevõtte töötajaid;
- 4) teha märkmeid ning väljavõtteid talle esitatud kirjalikest materjalidest ja dokumentidest ning saada kuni kaks tasuta koopiat igast talle esitatud asjakohasest materjalist ja dokumendist.

Isik on kohustatud abistama järelevalveametnikku õigusaktidega ettenähtud ülesannete täitmisel. Sellise ettevõtte puhul, kus käideldakse üksnes liha, võimaldab käitleja järelevalvetoimingute tegemiseks vajaliku töötamiskoha, töövahendid ja -riided.

Toiduseaduse § 53³ lg 1 alusel võib ametliku kontrolli tegemisel vallastasja läbivaatusel võtta isiku kulul proove laboratoorsete analüüside tegemiseks.

Kui laboratoorsete analüüside tulemuste põhjal toit või muu analüüsi ei vasta nõuetele, kannab tehtud analüüside ja sellest partiist täiendavateks uuringuteks võetavate proovide analüüsimise kulud isik.

9) on olemas dokumenteeritud protseduurid kontrollide läbiviimiseks

(p. 3.3)

10) kontrolli dokumente säilitatakse vastavalt arhiivieeskirjale

Arhiivieeskirja alusel koostatakse arhiivimoodustaja poolt dokumentide loetelu oma tegevuse käigus loodud või saadud dokumentide liigitamiseks sarjadesse ja neile säilitustähtaja määramiseks.

Riigiasutused esitavad avalikule arhiivile dokumentide loetelu või selle muutmise kavandi arvamuse avaldamiseks enne dokumentide loetelu kehtestamist või muutmist.

Peale avaliku arhiiviga kooskõlastamist esitatakse dokumentide loetelu organisatsiooni juhile kinnitamiseks. Dokumentide loetelu kehtestatakse korraldava dokumendiga.

7. Kontrollikava ülevaatus

Kontrollikava vaadatakse üle ja korrigeeritakse iga pädeva asutuse poolt vastavalt vajadusele, viies sisse vajalikud muudatused.

Kontrollikava kohaldamisel võetakse arvesse muuhulgas järgmiseid tegureid:

- uued õigusaktid
- uute haiguste või muude terviseriskide kujunemine
- muudatused riiklike pädevate asutuste struktuuris või juhtkonnas
- ametlike kontrollide tulemused
- Euroopa Komisjoni (toidu- ja veterinaarameti) poolt tehtud auditite tulemused
- Kolmanda riigi poolt tehtud auditite tulemused.

Kontrollikava muutmisel ja korrigeerimisel saadetakse Veterinaar- ja Toiduametile pädevate asutuste poolt informatsioon kontrollikavasse sisse viidud muudatustest 31. märtsiks ja aruanne eelmise aasta kontrollikava täitmise kohta igal aastal hiljemalt 30. aprilliks.

Komisjonile esitatakse igal aastal hiljemalt 30. juuniks aruanne kontrollikava alusel eelmise kalendriaasta jooksul tehtud ametlike kontrollide ja läbi viidud auditite, leitud mittevastavuste, kontrollikava efektiivseks rakendamiseks võetud meetmete (sh. rakendatud sanktsioonide) ning kontrollikavasse sisse viidud muudatuste kohta.

LISAD

Lisa 1. Lühendite/akronüümide tabel

Lühend/akronüüm	Selgitus
AK	Ametlikud kontrollid
EMÜ	Eesti Maaülikool
AAC	Haldusabi ja-koostöö süsteem (<i>Administrative Assistance and Cooperation</i>)
ETT	Eesti Tollitariifistiku infosüsteem
IMKK	Integreeritud mitmeaastane kontrollikava
JVIS	Veterinaar- ja Toiduameti järelevalve infosüsteem
KeA	Keskkonnaamet
KKI	Keskkonnainspeksioon
KAUR	Keskkonnaagentuur
KKI bürood	Keskkonnainspeksiooni maakondlikud bürood
KKM	Keskkonnaministeerium
MTA	Maksu- ja Tolliamet
MK	Veterinaar- ja Toiduameti piirkondlik keskus
PAMK	Põllumajandusameti maakonna keskus
MEM	Maaeluministeerium
PMA	Põllumajandusamet
PMAIS	Põllumajandusameti järelevalve infosüsteem
PMK	Põllumajandusuuringute Keskus
PPA	Politsei- ja Piirivalveamet
PRIA	Põllumajandusregistrite ja Informatsiooni amet
RA	Ravimiamet
RASFF	Toidu ja sööda kiirhoiatussüsteem/ <i>Rapid Alert System for Food and Feed</i>
RLTP	Riiklik Loomatauditõrjeprogramm
RM	Rahandusministeerium
SoM	Sotsiaalministeerium
TA	Terviseamet
TAT	Terviseameti talitused
TKA	Tarbijakaitseamet
TKIS	Toidukontrolli infosüsteem
TRACES	Ühtne integreeritud elektrooniline ühendusesisene veterinaaria alane arvutisüsteem
VTA	Veterinaar- ja Toiduamet
VTL	Veterinaar- ja Toidulaboratoorium